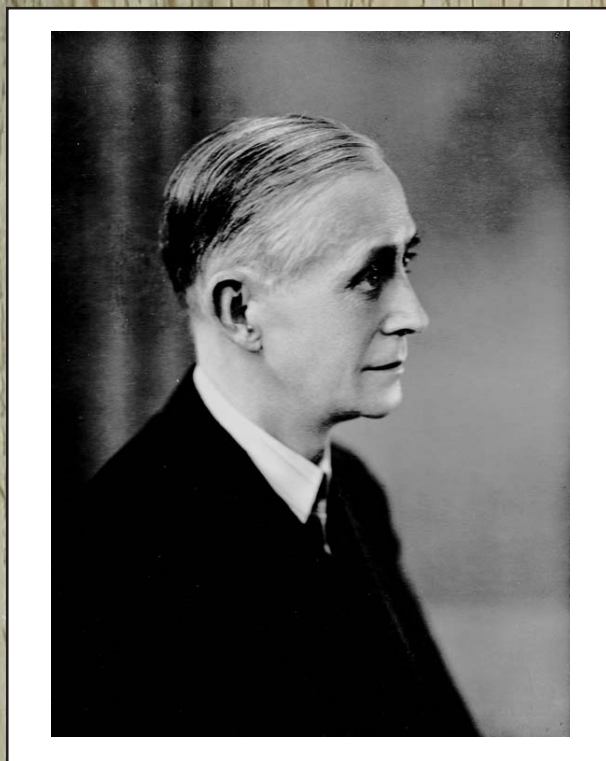

...fra Deres hengivne Fartein Valen
En brevsamling

DEL 3 Ro og kontemplasjon
Valevåg
1938 – 1952

Redigert av Arvid O. Vollsnes

Riksv.
357

Charlottenburg Tøndag 23 April
1910

Lyve mamma!

Mange tak for dit brev som jeg fik
torsdag. Det er godt af dig at skrive
saa lange hyggelige breve. Der kommer
det ikke saa med mine korte postkort
og brieve. - Men skal jeg snart flytte.
Det blev lidt uventet da vi ikke havde tænkt
at vi blev stuvet allerede den første mai; men
disse sidste dage af april skal jeg leve dag
under sine himmel. Jeg fik jeg for første
gang mine 10 mark for 3 brieve. Siden det
er jo godt betalt, ikke sandt. - Jeg havde
troede have grund oprigtig; men siden
jeg nu kan lide allemaal, som flytter jeg,
for jeg trives ikke i min nuværende bolig
baade for de 4 trojanske skytte og den store
studen og stunden. Flytningen af mine
poster 3, 7 & 11, som giver mig flyttepostens
1 lde i skikkelse og de bøger de kuffeter
med mig hjem. - Jeg kommer til at give
magen tid ved at bo i den gamle Skov.
da det er saa nær ved hærskolen og lige
ved mit gamle værelse.

Kopi av brev til mama 23. april 1910 (100423) (NB)
De fleste brevene fra Valen er omtrent i dette formatet.

pa Dener hengione
Fartein Valen

...fra Deres hengivne Fartein Valen
En brevsamling

redigert og kommentert av Arvid O. Vollsnes

DEL 3: Ro og kontemplasjon
Valevåg
1938 –1952

© 2023

Institutt for musikkvitenskap
Universitetet i Oslo

ISBN: 978-82-692874-4-8

...fra Deres hengivne Fartein Valen

En brevsamling

DEL 3: Ro og kontemplasjon

Valevåg

1938 –1952

redigert og kommentert av Arvid O. Vollsnes

Del av prosjektet “Norges musikkhistorie”,
Institutt for musikkvitenskap, Universitetet i Oslo,
og prosjektet STIG ved IT-seksjonen HF-fakultet.

versjon 230724

OMSLAG:

Elementer fra kaktus dyrket frem av Valen.

Foto av Fartein Valen, 1950 (ukjent fotograf).

Innhold del 3

FORORD	i
Om del 3.....	xiii
1938	1
1939	23
1940	45
1941	69
1942	95
1943	117
1944	145
1945	173
1946	207
1947	229
1948	275
1949	315
1950	343
1951	367
1952	393
Udaterte brever og kladder	419
APPENDIX	
Fartein Valen som lærer.....	442
Milepæler og Navneliste	I

Denne innholdslisten representerer pdf-versjonen fra mai 2023.

Dette er et dynamisk prosjekt, og da innholdsfortegnelsen ikke oppdateres automatisk, kan det oppstå mindre avvik når endringer kommer inn og nye brever legges til.

FORORD

[Du har] faatt det evig menneskelige til aa trede klarere frem. Og disse brevene fortjener det ogsaa. Det er jo menneskelige dokumenter av rang, og naar man har lest dem, sitter man igjen med en underlig beveget følelse og med en forstaaelse av at Welhaven var en annen personlighet enn man hadde tenkt.

Dette skrev Fartein Valen til vennen Otto Lous Mohr (1945-01-04).

Mohr hadde nylig utgitt en bok om korrespondansen mellom Ida Kjerulf og J.S. Welhaven.

Det er alltid spennende å se også gjennom komponistenes personlige papirer, og særlig deres brev kan være en kilde til dypere forståelse. Et brev¹ er øyeblikkets verbale uttrykk, ofte en henvendelse eller et svar på annet brev – eller rett og slett en form for meddelelse og kommunikasjon man kan ha behov for. Derfor er det få brev som egentlig er beregnet for offentliggjøring og vurdering som litteratur.

Her er det Fartein Valens brever² som gjøres tilgjengelige slik at de kan leses og nytes, granskes og analyseres. Som for alle slike meddelelser er også de fleste av Valens brever skrevet til en spesiell person – i blant i hast – uten tanke på at de skulle leses av oss i ettertiden og utnyttes som kildemateriale. De er selvsagt personlige og må som kilder behandles med en viss forsiktighet.

I denne foreliggende samlingen har jeg gjort et utvalg fra alle brevene som er bevart og kjent. Jeg har valgt å benytte en kronologisk presentasjon da denne viser den utvikling han gjennomgikk både som opplevende og

¹ Med brev forstås her og senere enhver skriftlig “kommunikasjon” man sendte (kort etc.) eller aktet å sende, slik som kladd til brev.

² Etter samtaler med kolleger ved Ordboksarkivene har jeg ofte valgt flertallsformen “brever”.

handlende menneske og kunstner.¹ Det blir på samme tid også utdrag fra en imaginær dagbok.

Fartein Valen (1887–1952) var vår fremste moderne komponist i mange år. Han var på mange måter en unik skikkelse i norsk musikkliv. Navnet, personen og musikken hans var kjent i vide kretser mens han levde.

Valen var allerede fra ungdommen av en moden og reflektert mann, et virkelig åndsmenneske, en som levde for og i kunsten og ånden. Han følte seg ikke helt hjemme i den materielle og praktiske verden som krevde så mye av hans tid og energi. Men han var samfunnsinteressert og en engasjert observatør av den skiftende naturen og himmelrommet.

Mange har fremstilt Valen som en ensom person. Han var nok tilbakeholden og kan ha virket sky, og han giftet seg aldri. Det dannes ofte myter rundt tilknappe personer, og det gjorde også rundt Valen. Men han var for mange et svært interessant og kunnskapsrikt menneske som de ønsket å bli kjent med. Han hadde i Oslo-årene fått det vi i dag ville kalle for et utstrakt nettverk som omfattet både hans personlige venner og svært mange bekjente blant ledende personer innen åndsliv, presse og politikk. Men han var for beskjeden til å delta i noen offentlig debatt.

Valens musikk har et helt særegent uttrykk. Musikken er både ytterst følsom og umåtelig sterk i det indre. Lyttere er i over hundre år blitt både bergtatt og begeistret. Men det fantes også tilhørere som var langt fra entusiastiske. Valens musikk er riktignok “klassisk” og romantisk fundert, men den var samtidig så ny og radikal at det var et mindretall som virkelig skjønte den i hans samtid. Likevel var mange blant den tids lyttere nysgjerrige og ville høre musikken hans, og ledende unge musikere forsøkte entusiastisk å oppføre og fremme komposisjonene hans. Valen hadde like mange (eller få) oppførelser av sine orkesterkomposisjoner som de fleste av sine samtidige norske komponister.

¹ Dette har inspirert min kone og meg til å fotfølge Valen og bruke brevene som reisefører i Norge, Tyskland, Italia, Frankrike, Mallorca og Madagaskar.

Som mange andre komponister likte ikke Valen å skrive brev, og han klager mange ganger – nettopp i brevene – over sin manglende evne, sin ulyst og sin dårlige tid.

De fleste brevene som er bevart, er til familien og til de nære vennene, som pietetsfullt bevarte mange av brevene. Men ved et par anledninger kan det se ut som at noe av et brev bevisst er tatt ut.

Fartein Valen var en ærlig brevskriver, her er ingen forstillelse eller skjønning av seg selv eller sin situasjon. Brevene virker gjennomtenkt, og mange av brevene til mer perifere venner og institusjoner ble kladdet på forhånd. Det er bare noen utvalgte mottagere han virkelig var på fortrolig fot med, og noen ganger kan et brev virke litt kjølig.

De første brevene stammer fra tiden i gymnasårene i Stavanger og studieårene i Kristiania (Oslo) 1906–09. I disse årene komponerte han bl.a. *Legende* for klaver og *Strykekvartett nr. 0*.

I perioden 1909–15 bodde Valen mye i Berlin, først to år som student ved Musikkhøyskolen, senere som fri kunstner og musikk lærer. I disse årene skrev han blant annet *Klaversonate nr. 1* og *Salme 121* og han påbegynte sin *Fiolinsonate* og den berømte orkestersongen *Ave Maria*.

Fra 1914 bodde han permanent i Valevåg, fire mil nord for Haugesund, sammen med sin mor – og ofte med søsteren Sigrid. I disse årene studerte han videre gammel og ny musikk, eksperimenterte og skrev øvelser, og han fullførte arbeidene på sin *Trio* for fiolin, cello og klaver (opus 5), som er avslutningsverket i hans lange kamp for å nå fram til atonaliteten og en helt personlig og fri stil. I 1922 foretok han en lengre studiereise til Italia.

Etter morens død i 1923 flyttet Valen til Oslo, hvor han bodde store deler av året fra høsten 1924. Her underviste han privatelever og arbeidet som inspektør ved Norsk musikk samling ved Universitetsbiblioteket (nå Nasjonalbiblioteket, NB). I sommermånedene bodde han i Valevåg. Han hadde et opphold i Paris i 1928, og 1932–33 hadde han en lengre reise til Italia og Mallorca. I 1935 bevilget Stortinget komponistgasje til Valen, og da følte han at han kunne flytte til Valevåg for godt. Fra sommeren 1938 bodde han da igjen permanent i Valevåg.

I de fjorten årene da Oslo var hovedbasen (1924–38) komponerte han det meste av sin kammermusikk, klavermusikken, sangene, motettene og orkesterstykkene. Han følte selv at han fikk gjort mest i roen i Valevåg, ikke minst arbeidet han hardt med komposisjonene i sommermånedene der. Vi ser da også at det er først etter han flyttet dit for godt i 1938 at han skrev sine største verker: symfoniene, konsertene og 2. *klaversonate*.

Søsteren Sigrid Valen overtok en del av hans brevskrivning fra 1938. I perioder var det hun som opprettholdt den lille familiens korrespondanse fra Valevåg. Således er også brevene fra henne (mange bevart ved NB) et verdifullt kildemateriale og av betydning for en utvidet forståelse, men de er ikke inkludert her.

De bevarte brevene kaster lys på mannen, hans tanker og holdninger, hendelser som han opplevde; og også musikken han skapte. Men samtidig blir brevene et speilbilde av tiden og de ytre omgivelsene, sett gjennom Valens briller.

Grensene for utvalget ble satt både ut fra ytre menneskelige og musikalske kriterier. Det er musikken og mannen som kommer i fokus, ikke familien og vennene. I denne samlingen har jeg derfor foretatt en del redigeringer og forkortinger. Jeg har tatt ut masse detaljer, særlig vedrørende takk for brev, hilsener, været, dagligdagse ting etc. Alle steder hvor noe er utelatt, er dette markert med [...] i teksten.

Her er et eksempel på hvordan et brev i 1983 var forkortet ut fra kriteriene. Dette og flere andre brever er senere blitt utvidet i utvalgsprosessen. Den lengre versjonen sees i teksten bak.

Berlin Danckelmann Str. 49 Charlottenburg 12 okt. [1909]

Kjære Magnhild [Sendstad]

[Om reisen til Berlin.

Om (Ludvig) Wachtel og valg av lærer.

Om møtet med Max Bruch.

I Berliner-dom, blant tusen møtte han fru (Bertha) Lexow-Breck.]

Navnene på alle mottagerne er skrevet fullt ut.¹ Det er to unntak, – i brev til moren Dorothea Valen har jeg beholdt hans tiltaleform: mama, – og ved omtaler av søstrene Sigrid (Valen) og Magnhild (gift Sendstad / Valen-Sendstad) har jeg (som Valen) stort sett utelatt etternavnet. Svogeren, Aksel Sendstad, omtales bare som Sendstad. Det er også satt inn enkelte navn o.l. i teksten. Disse er likeledes satt i skarpe klammer. En del av brevene er kommentert. Mine kommentarer er satt i en sans-serif-font før eller etter brevet og i fotnoter.

Strykningene er også farget av min interesse for musikken. I utvalget har utsagn om musikken fått en langt større plass enn de egentlig har i alle brevene sett under ett.

Mange brev er tatt med *in extenso* for å belyse mer enn det musikalske, også mer “trivielle” og dagligdagse ting.

Takket være så fremsynte menn som professorene Otto Lous Mohr og Olav Gurvin, og avdelingslederne ved Universitetsbiblioteket i Oslo (nå NB): Helge Kragemo, Øyvind Anker, Øystein Gaukstad, Sverre Flugsrud og Øyvind Norheim ble en anelig mengde brever fra Fartein Valen samlet inn og bevart. Arbeidet startet allerede like etter Valens død, og det har helt til det siste blitt lett fram nye brev. Jeg har fått mange gode tips fra medlemmene i Fartein Valen Stiftelsen i min jakt på brev som tidligere ikke har vært kjent.

De fleste brevene jeg oppsporet, er nå gledeligvis gitt til NB, hvor det er en egen “Valen-samling”. Brevene er i dag katalogisert i Spesiallesesalens baser. I tillegg finnes noen samlinger i andre arkiver, for eksempel brevene Valen sendte til pianisten Robert Riefling. Disse brevene er bevart i Riksarkivet.²

Men det er fortsatt en del brever som er i privat eie. I de tilfeller jeg har fått kopier, er kopiene overlevert til Spesialsamlingene, NB. Noen få brev-

¹ Så langt det har latt seg gjøre å identifisere personene.

² Takk til Olaf Eggestad for at jeg har fått benytte hans avskrifter.

Likeledes takk til Fartein Valen-Sendstad for hans transkripsjoner av foreldrenes brever.

eiere har dessverre vært direkte avvisende til å vise fram de brevene de måtte ha og ikke vært villige til å la sine brev inngå i denne samlingen.¹

De fleste brevene ble gjennomgått og transkribert da jeg hadde forskningsfri 1985–86. Brevene ble fra 1983 fortløpende lagt inn i en database jeg laget,² enten *in extenso* eller som en blanding av Valens egen tekst og et kort konsentrat av de viktigste opplysningene. Databasen lå i mange år ved hoved-clusteret ved Universitetet i Oslo, men da skjernet fra allment innsyn.

Det er ikke helt trivielt å konvertere en slik gammel database til trykkeklar tekst, fordi mange av opplysningene som er lagt inn ved siden av brevteksten finnes bare gjennom “pekere”, og indeksering og registre finnes bare gjennom datastrukturer for å oppnå en rask gjenfinning og kobling av opplysninger. Og bytte av maskin- og programvare krever ganske store ressurser for å få konvertert alt korrekt.

I forbindelse med Valen-jubileet i 1987 ble et utvalg av brevene fra perioden 1904–24 utgitt i et begrenset opplag. Av de 428 den gang kjente brevene fra disse årene ble 258 helt eller delvis tatt med i den utgaven³ (170 var således helt utelatt.)

Brevene ble satt med tekstbehandlingssystemet TeX, som var svært avansert for sin tid. Her er en facsimile fra toppen av side 88:

¹ Noen brever er også solgt på antikvariter eller på auksjon, men her har jeg ikke fått navnene på kjøperne.

² Takk til Bassen Lande og andre ved Institutt for informatikk, Universitetet i Oslo, for god hjelp!

³ I denne siste utgaven er det 444 kjente brever fra disse årene.

Vinteren 1910

Charlottenburg
Pestalozzi Str. 87 iiiii P. Gartenhaus
1 febr. 1910

Kjære fru [Jeanette] Mohr!

[. . .] Først og fremst er det orkesterkonserterne, som interesserer mig (for solister kan man ogsaa høre hjemme) og i den henseende byder de filharmoniske koncerter første rangs kunst og heldigvis for billig penge. Der har jeg ogsaa hørt megen musik, særlig klassisk, men ogsaa det mest moderne som Richard Strauss's Tod und Verklärung. Jeg maa tilstaa at dette verk gjorde et meget sterkt indtryk paa mig. Jeg tror ingen kan benegte at dette verk eien skjønheder af en egen suggestiv art. Nylig hørte jeg Schumann's Frühlings symfoni. Kjender De den? den er fortryllende med sin

Den rene tekstfila som var utgangspunktet, måtte få inn en rekke programkommandoer og instruksjoner for at tekstbildet skulle bli pent og trykkeferdig:

```
/hfill
Charlottenburg

/hfill Pestalozzi Str. 87 iiiii P. Gartenhaus

/hfill 1 febr. 1910

</nbf Kjære fru $/lbrack$Jeanette$/rbrack$ Mohr!>
/mødskip /noindent
$/lbrack$.--.-$/rbrack$

F|rst og fremst er det orkesterkonserterne, som interesserer mig
(for solister kan man ogsaa h|re hjemme) og i den henseende byder
de filharmoniske koncerter f|rste rangs kunst og heldigvis for
billig penge. Der har jeg ogsaa h|rt megen musik, s{rlig klassisk,
men ogsaa det mest moderne som Richard Strauss's Tod und
Verkl/"arung. Jeg maa tilstaa at dette verk gjorde et meget sterkt
indtryk paa mig. Jeg tror ingen kan benegte at dette verk eien
skj|nheder af en egen suggestiv art. Nylig h|rte jeg Schumann's
Fr/"uhlings symfoni. Kjender De den? den er fortryllende med sin
```

I årenes løp er ulike versjoner av databasen gjort tilgjengelig og distribuert, mest til forskere som har hatt behov for å lese brevene. Eksempelvis ble samlingen benyttet i forskningen til Berit Kvinge Tjøme, Ole Jørgen Furdal, Ola Tjørhom og Fartein Valen-Sendstad.

Dette utvidete utvalget som nå er blitt tilgjengelig, er trolig ganske representativt for Valens virke. Det er en overvekt av brever fra de tidligste årene, da han tydeligvis trofast skrev hjem hver uke. Fra de årene han bodde fast på Valevåg (1914–24, 1938–52) er det bevart langt færre. Et ekstremt år er 1924, fra dette året er det ikke funnet ett brev bevart!

Dateringen på brevene følger Fartein Valens egen datering. På alle de udaterte originalbrevene er det skrevet inn en dato med blyant. Noen av disse er tydeligvis gjort av Olav Gurvin, andre av NB's ansatte. NB's katalog følger også disse dateringene. Men enkelte av disse dateringene er åpenbart gale, noe som lett lar seg verifisere gjennom sammenheng, verker som omtales o.l. Denne feildatering kan komme av at brevene var lagt i feil konvolutt, uleselig poststempel etc. I slike tilfeller er feildateringen markert i denne versjonen. I kommentarene forekommer forkortelser av typen åå-mm-dd. Brev av 080831 vil da bety brev av 31. august 1908.

*

Valen var en meget språkorientert mann. Han hadde store kunnskaper om språk (han leste/snakket selv 9 språk) og var meget belest.¹ Dette merkes også i hans eget språk. Det er ledig og klart, og ganske korrekt både i ortografi og grammatikk. Hans billedbruk er tydelig påvirket av de litterære helter han hadde, og det finnes mange "onelinere" han siterer etter hukommelsen fra klassisk lyrikk. Og musikalske titler som må ha vært i hodet hans som konnotasjoner til emnet eller situasjonen som brevet angår.

Han har på mange måter utviklet sin egen karakteristiske stil i brevene, en stil som likevel er nyansert både med hensyn til språk og innhold alt etter hvem mottageren er, og som i en analyse også kan fortelle litt om mottageren. Uten å gå inn i dypere analyser fremstår Valen gjennom disse brevene for meg klarere som person, samfunnsborger, åndsmenneske og komponist. Og jeg tror at mange vil oppdage hans stille ro og subtile humor, hans viljestyrke, hans beskjedenhet – men samtidig har han også noe selvbevisst ved seg! – hans tro og tvil, holdninger og fordommer, og også hans usikkerhet i forhold til det han følte som motarbeidelser. Disse

¹ Margit Westbøes publiserte oversikt over Valens bibliotek er kun dekkende for tiden da Valen døde, han ga stadig bort egne bøker og noter til slekt og venner som gaver. Han hadde også lett tilgang til hele NBs samlinger i Oslotiden.

siste har han tydeligvis formidlet til Olav Gurvin, som videreførte tankene noe ukritisk i sin biografi.

Valens håndskrift er gjennomgående lett leselig, klar og jevn. Gjennomgående er hver enkel side visuelt velbalansert og åpen, det blir estetisk tiltalende. I yngre år skrev han lange og innholdsrike brever. Men det er tydelig at han i sine senere år la mindre arbeid og omtanke i brevene, de ble knappere og med mer praktisk innhold – eller “pliktbrev”. De ble raskere skrevet, han slurvet mer med skriften og brukte iblant blyant i stedet for penn og blekk. Også på det språklige og innholdsmessige merkes denne utålmodigheten.

Jeg har i transkripsjonene slavisk fulgt Fartein Valens egen rettskriving, som stort sett skifter med den rådende “normalen” for riksmål/bokmål. (Noen få brever er skrevet på nynorsk.) En av de større brytningene kom med rettskrivingsreformen av 1917. Det merkes også at Valen blir mer radikal i sin ortografi rundt 1918, men han er i den første tiden ikke konsekvent. Reformens bytte av *-aa* med *-å* fikk aldri innpass hos Valen, han skrev hele livet *-aa*. De bløte konsonanter byttes ut, *vide* blir *vite*, og bokstaven *æ* inne i ord går raskt mot *e*. Gradvis endres *haver* til *har*, og *I* og *Eder* forsvinner, bortsett fra et par steder hvor han skriver som om han var en predikant eller vil være nær Bibelens språk.

Hele livet skrev han *mig*, *dig* og *sig*. I landets språklige fornyingstider er han også inkonsekvent på noen områder. Eksempelvis kan vi i samme brev finne infinitiv *aa* ved siden av infinitiv *at*, og vi finner *sett* nær *set* – og *hende* i samme brev som *henne*.

Jeg har også beholdt hans vakling mellom ulike skrivemåter for navn, f.eks. Carl Røstvig – Karl Røstvig, Enoch Davis – Enoch Davies. Ulike skrivemåter for institusjoner er også beholdt, endog mangel på stor forbokstav: Philharmonien, Filharmonisk, filharmonien o.l. Også alle forkortelser er beholdt slik de står i brevene (ofte uten punktum), og stort sett er også Valens tegnsetning fulgt. Et par steder har jeg tatt meg den frihet å sette inn et komma for klarhetens skyld.

Størst frihet har jeg tatt meg når det gjelder avsnittsinndeling. Valen skrev ofte brev uten mer enn ett eller to markerte avsnitt. For å hjelpe leseren har jeg satt inn avsnittsdeling hvor det er klart skille mellom innholdet i tekstdelene. På denne måten vil det bli lettere å lete fram spesielle opplysninger man er på jakt etter.

Ved lesningen må vi også huske at ordenes betydning og valører endrer seg over tid. Et enkelt eksempel: I Valens ungdom var det danske begrepet “merkelig” også gangbart på norsk med dansk betydning; vi ville nå heller sagt “bemerkelsesverdig”. I dette lys må vi også betrakte tidens begreper som “de ville” og andre, som i dag ikke vil ansees som “politisk korrekt”. Dagens unge vil vel også legge noe annet i begrepet “pietist” enn hva man gjorde for 100 år siden.

Utelatelser i teksten er som nevnt markert i den fortløpende teksten, og da ofte i stikkords form slik at det skulle være lett å forstå temaet, og man da kan gå til originalbrevet (mest på NB) for å lese det hele.

Ved hjelp av min tyske kollega Heinrich Schwab er Valens brever på tysk en smule korrigert rent grammatikalsk. Alle brev skrevet på tysk og fransk er oversatt av meg. Brevene på engelsk er ikke oversatt.

Takk også til Beate V. Ekenes, som har hjulpet meg med gassiske ord og forbindelser. Og en særlig takk til min kjære kone Brit som tålmodig leser og korrigerer meg.

Jeg er meget takknemmelig for all den hjelp jeg har fått i dette arbeidet. En av de første som animerte meg til å ta denne utfordringen, og som også var med på å gjennomgå noen av brevene, var nå avdøde førstebibliotekar Øystein Gaukstad ved Norsk Musikksamling, UBO (nå NB), som også var et gedigent oppkomme av kunnskaper om Valen og hans musikk og omgivelser – og således selv en verdifull kilde. Jeg har også fått utmerket hjelp av Øyvind Norheim og de øvrige hyggelige hjelperne ved Norsk Musikksamling og Håndskriftsamlingen ved NB. Fartein Valen Selskapets

medlemmer og Harald Lyche & Co. Musikkforlag og Norsk Musikforlag har også vært behjelpelige.

En takk også til Fartein Valens familie, særlig Magne Valen-Sendstad, og etter hans død hans sønn, Fartein Valen-Sendstad, Sandnes, som på vegne av rettighetshaverne ga meg tilgang til brevene, manuskripter, skisser og alt materiale på Valevåg.

Denne samlingen av Fartein Valens brever foreligger på nettet i to versjoner (se <https://stig.hf.uio.no/valen/>)

Den ene versjonen er hele den søkbare strukturerte samlingen, som bygger på HF's IT-avdelings tilpassing av sine systemer. Heidi Løken og Asgeir Nesøien har her ytt utmerket hjelp, kommet med gode forslag og laget portalen.

Den andre versjonen er en pdf-versjon. Da brevene og tekstene er så pass omfattende, er pdf-versjonen stykket opp i tre blokker, som blir som tre bind i bokformat. Disse følger ulike faser i Valens eget liv. Men bindene dekker også hovedinndelingen i musikken til Valen med tre perioder og stiler:

Del 1, 1904–1924: Stavanger – Kristiania – Berlin – Valevåg, den romantiske og søkende perioden, utviklingen av sin egen stil og uttrykk

Del 2, 1925–1938: Oslo og Valevåg, den konsoliderende atonale perioden med oppsiktsvekkende nyskapende verker

Del 3, 1938–1952: Valevåg, den modne kunstneren med de store arkitektoniske verkene, internasjonal anerkjennelse

Også i denne versjonen kan man søke i tekstene gjennom en ordinær nettleser eller en pdf-leser. Tekstene kan også trykkes ut direkte fra nettet som tre fullstendige bøker, eller som et utdrag av sidene.

Hvert enkelt “bind” har sitt eget register.

På hver side i de tre “bøkene” er det satt en topp tekst som angir året samt tidspunkt innen året. For enkelthets skyld er året delt inn i vinter – vår

– sommer – høst. Vinter regnes grovt sett som årets tre første måneder, våren er månedene april – juni, sommer regnes som juli – september, høst er de tre siste månedene.

Sist i samlingen er en oversikt hvor personer og musikalske verker er indeksert.

Det er selvsagt en mangel at denne korrespondansen foreløpig kun fremstår ensidig. Mange av brevene Valen selv mottok burde også ha vært tatt med for å få mer helhet i forståelsen. Det var skuffer fulle av mottatte brev på Valens soverom i Valevåg inntil for nylig (nå bevart utenfor huset), og NB har også noen brev adressert til Valen. Her venter interessante oppgaver – og opphavsrettslige utfordringer.

Denne digitale versjonen er da egentlig et dynamisk prosjekt som også har den fordelen at den kan utvides, og mangler og feil kan rettes opp. Det finnes utvilsomt flere brev av Valen som ikke offentlig er kjent. Jeg tar gjerne imot opplysninger om disse og selvsagt også kopier, hvis de finnes.

Jeg er derfor takknemmelig for meldinger om alle mangler, feil etc. som måtte forekomme! Og som da lett kan opprettes i dette formatet. Henvendelser kan sendes gjennom nettstedet *www.farteinvalen.no*

Om del 3, 1938–1952: Roen i Valevåg

Perioden 1938–1952 er viktige år både i Valens liv og i kunsten han skapte. Da han reiste hjem til Valevåg sommeren 1938, tok han ikke bare med seg et par kufferter, slik han pleide. Valen tok hele “flyttelasset” med seg. Han så for seg en lang periode hjemme, kanskje et helt år.

Valen var nå en moden mann som 50 år gammel håpet å kunne finne tid, trygghet og åndelig ro til refleksjon og fordyping slik at han virkelig kunne få komponert den musikken som så sterkt trengte seg på. Han følte nok han måtte følge det “kallet” han hadde som menneske, sin bestemmelse her på jord, for å bruke hans miljøes termer.

Å flytte er å reise fra noe og gi avkall på noe etablert. For Valen var Oslo blitt en stor og travel by med et hektisk liv. Selv på Universitetsbiblioteket, hvor Valen satt i et “perifert” rom, skjedde store endringer med tilstrømming av flere studenter og stadig nye oppgaver og ansatte. Han hadde et ganske utstrakt nettverk i Oslo som selvsagt omfattet familie og venner og deres venner. Men nettverket hadde vokst utover. Valen hadde i Osli-årene vunnet et jevnt økende ry og en voksende bekjentskapskrets i hovedstaden. Mange linjer kan trekkes inn i ulike faglige grupperinger gjennom sitt virke som kunstner, komponist, lærer og ansatt ved Universitetsbiblioteket. Og linjer kan trekkes inn mot kirke, avisredasjoner og radio – så vel som inn i Regjering og Storting. Han var en omtalt og kjent person i mange miljøer. Dette skapte stadig nye sosiale forpliktelser.

Det er litt underlig at Olav Gurvin i sin biografi legger slik vekt på at det var “mer enn én” som motarbeidet Valen og hans musikk. Det er uklart om dette er Gurvins inntrykk eller Valens, og hvem og på hvilken måte dette skjedde. Det er ikke alltid at følelser og realiteter samsvarer. Eksempelvis fikk Valen, med sine få tilgjengelige komposisjoner, flere uroppførelser i

Filharmonien på 1930-tallet enn mange av sine kolleger. Dette kan ha utløst en viss misunnelse, og kanskje noen syntes det ble for mye oppmerksomhet rundt Valen da Olav Gurvins doktor avhandling og disputas våren 1938 ble diskutert offentlig. Selv om selve innholdet i avhandlingen bare delvis omhandler Valen og kun nådde en engere krets. Det er vel ikke uvanlig at de som skaper noe helt nytt og annerledes støter på litt motvind.

Komponistgasjen fra Stortinget ga Valen en årlig, om enn beskjeden, sikker inntekt, og dermed også en annen frihet. Det finnes også indikasjoner på at hans bekymring for de mørke krefter i nazismen kan ha vært medvirkende til omplantingen i det rurale liv.

Å flytte er også å bevege seg mot en drøm, et håp. Etter 14 år i Oslo stod kanskje ungdommens granskende år i Valevåg i et eget lys, og hans sommermåned i Valevåg bidro kanskje til at Valen som “mystisk” romantiker søkte tilbake til røttene i natur, miljø og mennesker. Det ble etter hvert en ny 14-årig periode – i Valevåg. Og det varte ni år før han var tilbake på besøk i hovedstaden.

I Valevåg var forholdene annerledes enn i Oslo. Her ble han den 50 år gamle “heimkomne sonen” som skulle bo sammen med sin søster Sigrid i et av det “staselige” husene i bygda. Som kunstner, som det nok var en glans over, skilte han seg ut i det lille jordbrukssamfunnet i Valevåg. Han og Sigrid kjente de fleste i bygda. De nærmeste naboene var fetterens familie som drev gårdene, og de kunne skaffe ulike matvarer og bidra med praktisk hjelp.

Sigrid hadde status blant folk. Etter avslutningen av sin lærergjerning hadde hun i årevis vunnet ry gjennom sitt uegennyttige arbeid for barn og i ulike lokale organisasjoner og lag som mållag og avholdslag.

Men Fartein Valen var genert og derfor lite egnet til et aktivt sosialt liv, og hans kall var å komponere. Han hadde funnet sitt fristed og sin nære verden hvor kallet skulle oppfylles ved at alle tanker og ideer skulle utvikles.

Bygda Valevåg hadde kaien som “sentrum” for en liten og spredd befolkning hvor det i nærmiljøet grovt regnet bodde omlag 100 mennesker før krigen. Her var en “assortert” landhandel, og telefonkontakt med omgivelsene måtte gå fra en “talestasjon”. Hovedveien gjennom området var en viktig del av Vestlandsnettet, og her gikk regulære bussruter mellom Haugesund og ferjestedet Tittelsnes, samt en melkerute til Haugesund. Men lokalbåtene var det som bandt landsdelen sammen og sørget for forbindelsen til Bergen. Lege, lensmann og prest fantes en mils vei sydovert i Førde.

Kommunene nord for Haugesund fikk bedre linjenett for strøm først fra 1950. Og da ble det også ført elektrisitet inn i de fleste hjem, også hos Valen. Tidligere var det meste av aktivitet gjort i dagslys, og med rasjonering av parafin under krigen ble det mindre lesing og noteskriving om kveldene.

Med elektrisiteten fulgte også muligheter til elektrisk komfyr og varmeovner, men folk regnet fortsatt med at egenprodusert ved og torv var billigere enn prisen på de kilowatttimene som viste seg på strømmåleren.

Huset til Valen hadde en god brønn i kjelleren. Den ga friskt og godt vann og frøs aldri om vinteren. En enkel håndpumpe kunne fylle de bøttene som trengtes i det daglige i huset eller til vanning av hagen i tørkeperioder.

Huset eide Fartein Valen sammen med Sigrid og søster Magnhild i Oslo. Sett med unge øyne i dag, bodde de i et tungvint hus. Derfor var det ofte en lokal hushjelp som hjalp til innomhus, ikke minst i perioder hvor de hadde besøk av familien eller omreisende emissærer.

Her satte da Valen opp sine bøker og noter og gjenopptok komponeringen samtidig som han forsøkte å holde kontakten med det som foregikk ute i verden. Han abonnerte på utenlandske tidsskrifter og aviser, men radio i huset fikk han ikke før etter ni år.

Men om det enn var litt tungvint å bo i Valevåg etter våre moderne normer, hadde stedet for Valen både en tiltalende natur og et godt mildt klima, bedre enn Østlandet for to søsken med senvirkninger etter malaria. Han hadde utsikt til hav og øyer og til heiene fra huset sitt, og han kunne

vandre på kjente stier både i hei og ved kyst. Han, den nysgjerrige, observerte alle sesongers skiftninger i naturen. Han registrere stedets spesielle lys over landskapet som fulgte årstidene, og han noterte seg stjerner og planeters vandringer over himmelen i de mørke vinterkveldene. Det var trolig en slags bekreftelse på forståelsen av skaperverket.

Det samme kan sies om hans egen skaping av kultivert natur i egen hage. Dette var Valens domene, her var han planlegger. Allerede i ungdommen var han interessert i planter og hagebruk. Hans venn Otto Lous Mohr ga ham innføring i hva som var kjent om genetikk, og Valen begynte å krysse ulike planter. Roser var jo det vakreste, og Valen kjøpte roser per post fra både franske og tyske kataloger. Med systematisk arbeid fikk Valen selv, c1923, krysset fram en ny rose som ble oppkalt etter forfatteren Henrik Wergeland. Den ble “godkjent” i 1926 (se fotnote til brev av 17.01.1927) og var i mange år i kommersielt salg. Han fortsatte dette systematiske arbeidet også i Oslo-årene, og han hadde da god hjelp av søsteren Sigrid som passet de små spirende rosene i Valevåg. Etter flyttingen til Valevåg ble arbeidet og hagen utvidet, men etter de første katastrofale kalde krigsvintrene var de fleste rosene i hagen døde. Da flyttet Valen sin interesse for foredling over til jule- og påskekaktus, som han også hadde arbeidet med i Osloårene. Mange av disse hadde bemerkelsesverdige vakre blomster. Han satte komponistnavn på de eksemplarene han syntes best om, samt navn etter gode venner, altså en kombinasjon av musikalsk uttrykk og personlighet som viste seg igjen i blomstenes utseende og farge. Kaktusene ble rundhåndet gitt bort som avleggere, og fortsatt vet vi om eksemplarer som stammer fra Valens arbeidsbord.

Mye av arbeidet i hagen var tungt og ga god mosjon. Slegge og spett måtte til for å forme nye bed. Og fra disse årene hører vi ikke om den systematiske gymnastikken han daglig drev på pensjonatene i Oslo.

Systematikerens Fartein Valen hadde i prinsippet avsatt en fast ukentlig brevtid da han kunne besvare henvendelser og opprettholde kontakten med de nærmeste vennene. Den jevne kontakten med familien og de andre felles

vennene sørget søsteren Sigrid for gjennom en omfattende brevskrivning. Men det er fortsatt hyppige beklagelser i Valens brever om at brevskrivningen forstyrrer ham. Og vi ser av skriftbildet at pennen flyr raskere over papiret, og brevene er ikke så velkomponerte og gjennomtenkte som tidligere. Det er også merkbart at rettskrivingsreformen av 1938 påvirker også Valens ortografi. Men han er noe vaklende. Infinitivmerket “at” viker endelig for “aa”, men i ett og samme brev kan han skrive både at og aa! Han kan også sende en “takk”, men samtidig kan han uttrykke sin “taknemmelighet”, og han kan nevne en annen / anden sak han går gjennom / gjennom.

Men noe var uendret, det var hans jevnlige lesning. Hver dag leste han i Bibelen, og han ga seg selv utfordringer ved også å inkludere gresk eller latinsk versjon, en sjelden gang også hebraisk. Han leste skjønnlitteratur og fagbøker, opplevelser og viten og innsikt var like viktige. Men tilgangen på bøker var jo langt mindre enn da han var ved Universitetsbiblioteket i Oslo. Etter Valens død kom Margit Westbøe, leder ved Haugesund folkebibliotek, og foretok en inventering av Valens bøker på Valevåg. Hennes mangfoldiggjorte oversikter viser kun hva som var i huset akkurat da hun arbeidet der. Vi vet at Valen ga bort eller “lånte bort” bøker til andre i familien, til venner og til gjester.

Bøker brakte ny viten og opplevelser. Nysgjerrigheten etter aktuell informasjon ble delvis tilfredsstilt gjennom aviser og tidsskrifter. Haugesunds to lokalaviser kom hver dag med melkebilen om ettermiddagen. Omtrent hver husstand hadde ett abonnement, men naboene byttet aviser slik at begge avisene kunne leses (opplyst av Dorothea og Nils Valen). Ellers leste han, og særlig Sigrid, periodevis Stavanger Aftenblad, den kristne avisen Dagen, Norsk Misjonstidende og For fattig og rik, Indremisjonens publikasjon. Han fikk også jevnlig tilsendt engelske og tyske aviser fra venner, både bunker med hele aviser og mange utklipp, Han hadde abonnement på Times Literary Supplement i perioder, og han fikk både generelle hagetidsskrifter og spesielle for rosedyrkere og roseelskere. Valevåg var slik midt midt i Europa.

På musikkfronten var det få tilbud. Det var musikk i kirken og i noen forsamlinger. Men det var trolig få rene konserter, om noen i det hele tatt. Men Valen kunne likevel oppleve musikk. Han spilte piano, han leste noter, som han hadde som sengelektyre, og han kunne gjenskape musikk i hodet sitt. Men pianospill ble det stadig mindre av, de daglige øvelsene ble også redusert. Instrumentet var i dårlig mekanisk forfatning, og omreisende pianostemmere fra Bergen reiste forbi Valevåg.

Da naboene fikk igjen radioen etter krigen, inviterte de Valen til å komme og lyttet på spesielle utsendelser. Men det var litt varierende mottaks kvalitet. Julen 1947 fikk han og Sigrid sin første radio. Den var drevet av et tungt blybatteri med begrenset levetid, og dette var dyrt å bytte. Antennen var hengt opp i et stort tre, og i tordenvær måtte antennen tas ut av apparatet.

Valen så de truende forvarslene i horisonten før verdenskrigen brøt ut. Han hadde nok sterke minner etter forrige krigs fryktelige menneskelige tap og den moralske svikt i kulturen. Det nye forfallet så han også tidlig i nazismen. Gjennom krigen var Valevåg en fredelig plett, det var knapt okkuperanter eller nazister i bygda bortsett fra de som for forbi på riksveien til og fra Tittelsnes. Og Valen holdt seg i ro gjennom hele krigen. Naboer har fortalt at han ikke beveget seg ut av Valevåg, bortsett fra et par turer til Haugesund for å gå til tannlegen.

Men det kom tilreisende besøk av familie og av noen gode venner og tidligere elever. Selv med reiserestriksjoner under krigen kom det sommerbesøk til Valevåg.

Som nevnt, perioden 1938–1952 er viktige år både i Valens liv og i musikken hans. Årene kan betegnes som “de store formenes epoke”. I ungdommen var det de himmelstormende romantiske utbruddene som karakteriserer musikken, en startperiode som ledet komponisten videre innover til en søken etter et “klassisk” (i tradisjonen) og samtidig moderne uttrykk som var ekte og personlig. Det ble år med studier, utprøvinger og daglige systematiske øvelser. I “Oslo-perioden”, fra 1924, var linjeføringen og det atonale kontrapunktet grunnfestet og behersket. Det tekniske og

håndverket var på plass, og musikken kunne vokse fram i varianter og modifikasjoner av klassiske former. Det ble et inderlig og også et fremtidsrettet uttrykksspråk i musikken hans, både våre stemninger og dramatikkk fikk plass i denne særpregete klangverden.

Valens tredje skapende periode kan da rent kompositorisk betegnes som “de store formenes tid”, de store tankenes fullendelse. Etter 1938 komponerte Valen konserter, en sonate og symfoniene. De har fortsatt noe av ungdommens himmelstrebende higen, men med en annen dybde og innlevelse enn ungdomsverkene. De har alle en raffinert, nesten asketisk klang som inngår i polyfonien som element sammen med linjene. Han er fortsatt absolutt en “klassiker” i valg av genre og betegnelser på satsene i de store formene. Hans musikalske utforming blir til en slags hybrid form. I den ytre arkitekturen viser konstruksjonen klare trekk fra gamle tradisjonslinjer. Men det er ingen lukket statisk seksjonsdelt form. Det blir en dynamisk utviklingsform hvor hovedvelementet blir en spenning og avspenning innen og mellom de plastiske linjene og sjiktene. Slik skapes en finstemt indredynamisk opplevelse av tidsforløpet både hos utøvere og lyttere.

Det er som om renessansens linjer, barokkens fuger og triosonater, klassisismens sonater og romantikkens klangraffinerings og fortellinger møtes i Valen ekspressive atonale flertemmighet. Den befinner seg klart i en tradisjon. Det er mer enn et svakt ekko fra de formende årene i Berlin som vi hører. Men samtidig opplever vi klart det moderne menneskets brudd med den samme tradisjonen, ikke menst i uttrykk og tonalitet.

For Valen var det ikke alltid så vesentlig om musikken ble spilt umiddelbart. Men han hadde dette sterke kallet om at han måtte skrive komposisjonene ned. Så når tiden var moden, ville de ble utgitt og oppført, mente han.

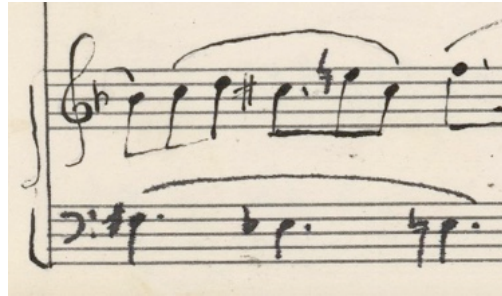
Han fikk stadig flere og bedre oppførelser av sin musikk. Og med klingende musikk spredte også ryktet seg om denne unike musikken. Men også mytene omkring komponisten ble da dannet, om hans brede

begavelse, hans åndelige habitus og isolerte stilling på et avsidesliggende sted.

Etter krigen fikk Valen reise igjen, til venner i Bergen og i hovedstaden og til oppførelser av musikken. Det var flere av vennene som stadig hadde forsøk på å få musikken fram. Pauline Hall klarte ved flere anledninger etter krigen å få musikken oppført i utlandet gjennom sine kontakter. Ved to turer til oppførelser i København og en i Amsterdam fikk Valen nye gode venner og ekte “fans”, og særlig de unge skandinaviske komponistene og utøvere så på Valen som et ideal innen den moderne musikken.

Han fikk forleggerkontrakt med Lyché og mottok stipendier. I 1949 ble det opprettet et eget Fartein Valen Selskap i Oslo, som også fikk en avlegger i London. I fødebyen Stavanger ble det gjort stas på ham med en spesiell kulturpris og flere oppførelser. Og i nærbyen Haugesund organiserte venner hedersmiddager og klarte også å overtale Valen til å holde foredrag om egen musikk.

Fartein Valen kjente betegnelsen “anakoret” fra den gamle kirkehistorien, en term som benyttes om mennesker som flytter ut i ødemarken for å finne ensomhet og gjennom selvpoffrelse, bønn og andakt skal komme nærmere Gud og de store mysteriene. Men Valen var hverken en religiøs eller musikalsk eremitt. Han var opptatt av samtiden og samfunnet, men likevel tok han selvvalgt et slags indre eksil. Som de gamle eremittene følte han behov for å skrelle bort mye av det ytre i tilværelsen for virkelig å følge kallet om å frembringe ny, dyp og ekte musikk. Musikk som er i en levende historisk strøm, karakteriserer samtiden og livet, og har betydning for mennesker også i fremtiden.

Sett i det store perspektivet er det en slags retlinjet utvikling fra Valens opus 1, *Legende*, til hans siste opus, nr. 44, *Klaverkonserten*, det skjer en gradvis forenkling av virkemidlene.

I manuskriptet til *Legende* (til venstre) ser vi hvordan Valen omhyggelig skriver ned hver note med skjønnskrift, og vi merker den akkordiske blokktanken som ligger bak deler av klaververket. Men i midtdelen strømmer de mange linjene flerstemmig fram I manuskriptet til *Klaverkonserten* (til høyre) er nedtegningen gjort raskere, nesten som i hast for å bevare tankene. Han stoler på at forlaget lager notene for fremførelse. Og vi ser at linjene er enklere og lettere, nesten som en Mozart-klassisk klaversats.

*Fartein Valen ved pianoet i Valevåg.
Fotografert av Idar Johannesen, trolig i 1951.
Bildet er nok regissert av fotografen, Valen komponerte ikke ved pianoet.*

1938

Sommeren og høsten ble en nyetableringsperiode for Valen. Selve prosessen ved flyttingen, nedpakkingen, transporten og utpakkingen, var både fysisk og mentalt en påkjenning. I tillegg var det en gjennomgripende endring i livsstrategien. I 14 år hadde han vært pendler med sesongarbeid i hovedstaden. Her hadde han nærmest vært hybelboer i alle år. Nå skulle han bo i et stort hus sammen med sin søster, som også skulle få livet endret, og periodisk med en hushjelp. Det var nye arbeidsvaner, nytt klima med friske høststormer og snøfattige vintre som ventet. Samt å finne sin plass i samfunnet med slekt og gamle og nye venner i nabolaget.

Det første halvåret var det Symfoni nr. 1 opus 30 som tok det meste av Valens skaperkraft. Mye energi ble også lagt ned i ettereffektene av Olav Gurvins doktoravhandling om den nye musikken. Valen og hans musikk var et prominent emne i avhandlingen, og Valen hadde måttet tenke på hvordan han skulle kunne forklare og utdype de mange spørsmålene som kunne reise seg etter denne radikale teksten. Men heldigvis ble det ikke så mange henvendelser til Valevåg, Gurvin måtte selv ri av stormkastene fra konservative og nasjonalistiske kretser i hovedstaden.

Denne høsten var Valens orkesterverk "Pastorale" opus 11 valgt ut til oppførelse på konsert og i radio i Tyskland. Men noen tyske nazister, som ikke hadde hørt verket, bare omtalen av det, oppfattet denne musikken som "entartet", og de fikk forhindret oppførelsen. I stedet kom denne musikken til oppførelse i november som "mellomaktsmusikk" på Nationaltheatret i Johan Borgens drama "Mens vi venter".

Valevaag, Hordaland 14 juni 1938

Kjære frk. Pauline Hall

De maa sikkert ha undret Dem over at De ikke har hørt det minste fra mig, men jeg fikk Deres elskværlige forespørsel først igaar aftes, samme dag som De skulde forlate Norge. Jeg reiste nemlig fra Oslo samme dag som Deres brev blev skrevet, og det blev eftersendt hit. Det var altsammen saa uheldig, for jeg vilde saa gjerne ha benyttet mig av Deres venlige tilbud. Hvis det ikke blir for sent, turde jeg da be Dem sende mig et kort med Deres adresse i London. Saa vilde jeg takke Dem saa hjertelig for Deres interesse.

Og endnu en ting vilde jeg saa gjerne faa lov til at sige Dem. Av alt som blev skrevet om mig til min 50 aarsdag, var det intet som gledet mig mere end det De skrev efter [Robert] Rieflings opførelse av mine klaverstykker. Det var en saa stor oppmuntring, at jeg mange ganger har tenkt paa at skrive til Dem og takke. Men det er jo saa sin sak at skrive til en kritiker. Allikevel haaber jeg sikkert, at De ikke vil ta dette ilde op.

Saa vil jeg ønske Dem alt godt til Deres London-reise, baade for Deres oppdrag og for Dem personlig.

Med hjertelig hilsener

Deres Fartein Valen

Valevaag 22 juni 1938

Kjære Pauline Hall

Hjertelig takk for Deres brev og for alt Deres besvær med mine noter. Jeg sendte en liten pakke i dag, men utvalget var vist ikke synderlig heldig. Det var flere ting jeg ikke kunde faa fat i paa grund av den korte tid. Saa snilt det er av Dem at gjøre alt dette for mig. Jeg skal ikke bli skuffet hvis det ikke fører til noe resultat, og det maa ikke De heller. Jeg sendte et

eksemplar av klaverstykkene som jeg netop har faatt fra trykkeriet til Dem personlig, og de andre tingene maa De disponere over som De synes.

Hvad Deres andre forehavende angaar, saa beundrer jeg Deres mod og tapperhet og haaber at det maa lykkes for Dem. Og hvis det virkelig er saa, at mitt navn skal være til noen nytte, saa skal De gjerne faa det, med to streker under, hadde jeg nær sagt.

Naar De taler om visse foreteelser i norsk musik, som kan ta pusten fra en, saa er jeg hjertens enig med Dem, og jeg kan sige det samme: jeg har faatt nok. I am through. Derfor er jeg ogsaa flyttet hit paa landet, foreløbig for ett aar; men jeg tenker det blir for godt; jeg blir ialfald i Oslo bare for kortere tid ad gangen.

Saa vilde jeg bare endnu en gang takke Dem saa hjertelig og sende mine beste ønsker

Deres Fartein Valen

Valevaag 3 juli 1938

Kjære Sine [Butenschøn]

[...] Siden jeg kom hit har det gaatt saa utmerket og jeg haaber at jeg snart kan bli færdig med første sats [av Symfoni nr. 1]. Nu har jeg skrevet til Koss [Norsk Musikforlag] og bedt om undskyldning for vaar formløshet. Han skrev et mildest talt uhøflig brev med kontrakt, som skulde tilbakesendes. Jeg leste til min forbauselse, at han forlangte 60 % av salgsprisen. Før har det jo alltid været 50 % saa jeg tillot mig at rætte det i kontrakten, idet jeg høflig gjorde opmerksom paa det i mitt brev. Jeg har grund til at tro at alle disse trakasserier har en dypere aarsak. Men det er en lang historie. En oplevelse jeg hadde før jeg reiste forvisset mig endnu mere om det. De vet at i de to siste aar da intet blev opført av mig i filharmonien, fikk jeg leve i fred forholdsvis. Men efter [Olav] Gurvins doktordisputas, møtte jeg en av førerne for den nasjonalistiske skole hos

oss, en kjendt komponist som ogsaa er kritiker i en av vaare største aviser, og han overfaldt mig helt ubehersket. Han hadde ogsaa uttalt i mange vidners nærvær paa Theaterkafeen, at jeg burde utryddes av den norske musik (og formodentlig av jordens overflate), at jeg fordervet ungdommen og var fæl paa alle maater. Med denne bannstraale i ryggen reiste jeg hjem. Jeg har hørt av en fordums elev, at den samme komponist skal være hemmelig konsulent for N.M.F. [Norsk Musikforlag] Dette hadde en av de to herrene (han vilde ikke ut med hvem det var) betrodd ham i al fortrolighet ved et glass vin, ifjor en gang tror jeg. Og siden har han stadig advaret mig mot vedkommende, som motarbeidet mig paa det voldsomste under skin av at være min ven. – Åh ja, det er saa kjedelig at maatte fortelle den slags tull og vaas; og allikevel maa jeg gjøre det, for at De skal være forberedt paa alt. Jeg mener at mine trengsler i N.M.F. er ikke endt med dette. Det kan godt være at de ikke vil gaa med paa de 50 %; men det vil jeg ikke gi mig paa. Det er ikke mening i at jeg skal ha straffe-porto bare paa grunn av denne formelle forseelse. Og vil de ikke saa maa vi vende os til Norsk Notestik.

Dette lyder saa fantastisk, men hvis De bare hadde sett hvordan han saa ut – næsten som en avsindig av raseri, saa vilde De forstaa det. Men dette med den hemmelige konsulent-stilling maa De endelig ikke nævne til noen og heller ikke det andre. – Disse mennesker er jo hellig overtudet om at de vilde gjøre “Norsk Musik” (og seg selv) en stor tjeneste ved at rekke mig skarntyde-begeret. Saa det er intet at gjøre med det. Den tid er lengst forbi, da jeg følte noen vrede eller sorg ved det. Nu tenker jeg bare: Es muss sein.¹ Og jeg tar det med ro, gleder mig bare over at faa være i stilheten her og at det strømmer saa rikt og vidunderlig. Det er bare undertiden jeg har en fjern ubevisst uhyggeførmelse. [...]

Jeg skal snart sende Dem en note med dedikasjon det var det mindste de kunne fortjene. [...]

¹ “Slik må det være.” Beethovens svar i strykekvartetten opus 135 etter klager på hans radikalitet.

Har glemt at fortelle at jeg hadde hyggelig brev fra Pauline Hall, som vilde ha noen av mine ting med til London for at vise dem frem. – Jeg sendte det jeg hadde, men jeg er forberedt paa at det ikke blir noe resultat. [...]

Valevaag 14 juli 1938

Kjære Bjarne Larsen

[...] Jeg har altsaa været her siden den 11te juni og skal være her et aar. Det begynner nu at anstrænge mig noksaa meget at ha elever, saa jeg syntes det var godt at faa være i ro en tid her paa Vestlandet og bare komponere. – Det begyndte ogsaa at bli noksaa vanskelig for mig i Oslo. De kjender jo stemningen mot mig i musiker-kredse, og nu efter at [Olav] Gurvin hadde tatt doktor-graden paa en avhandling om atonal musik, hvor jeg ogsaa hadde faatt et kapitel, blev det slik fryktelig røre paa ny. Jeg møtte en av spissene i musiklivet efter disputasens slutt og han var helt ute av sig selv av ophisselse og anfaldt mig med ukvemsord. Og saa blev det sagt at jeg burde utryddes av jordens overflate, fordi jeg ødela ungdommen o.s.v. foruten en masse skrekkelige ting om mig personlig. Derfor blev jeg end mere bestyrket i min plan at være borte fra Oslo ett aar. Man maa være av jern og betong for at kunne holde det ut i lengden. Og naar jeg er her, saa føler jeg intet av det hele. Saa vil forhaabentlig røren legge sig efter hvert; jeg haaber at naar jeg er ute av øie skal jeg ogsaa bli ute av sind. Ellers tar jeg det ikke saa svært tungt. Bare det at jeg “ødelegger ungdommen”, maa jeg tilstaa gjør mig litt ondt.

Jeg har ellers arbeidet saa godt, siden jeg kom hit; jeg er blitt ferdig med første sats av en symfoni [nr. 1], som jeg haabet at bli færdig med til jul, da jeg begynte at arbeide her paa landet. – Det er saa godt at vite at baade De og mange andre av mine kjære elever holder fast ved mig, og jeg har ogsaa

hatt mange opmuntringer fra utlandet. Ja nu har jeg plaget dem med dette lenge. [...]

Valevaag, Hordaland 22 juli 1938

Kjære Magne Elvestrand.

Her sender jeg den attest, De bad mig om. Jeg synes ikke organist-posten i Grønland kirke var god nok for Dem, men som et overgangsstadium og fordi De selv ønsker den av økonomiske grunner, haaber jeg at De maa faa den. Jeg er redd for at min anbefaling ikke har saa meget at sige, men med de beste ønsker sender jeg den avgaarde.

Nu har De vel faat vær til at gaa fjeldturen. Her har det regnet ustanselig siden jul, siger folk, saa de to sidste dagers solskin virker som et eventyr. - Min hjerteligste lykønskning til Dem og Deres frue

Deres hengivne

Fartein Valen

Valevaag 10 aug 1938

Kjære Unni [fru Langaard, nå gift Schønfelder]

[...] Jeg har nu været her hjemme siden 11te juni og foreløbig har jeg bestemt mig for at være her et aar. Jeg har likesom en følelse av, at jeg er færdig med en periode av mitt liv, og har ingen tro paa at jeg noensinde mere kommer til at bo i Oslo, ialfald for længre tid. Disse to maaneder har været saa vidunderlig rolige og stille og jeg har faat utrettet saa meget d.v.s. for mig at være. Jeg er nu færdig med første sats av symfonien og er langt paa vei med anden, og jeg hadde bare haabet at jeg kanskje skulde bli færdig med første sats til jul, saa jeg har grund til at være taknemmelig.

Det er saa beroligende at vite, at jeg skal slippe at reise over hals og hode ind til Oslo 1ste oktober. Og det skal bli godt at være utenom hele

hurlumheien i vinter. Paa grund av [Olav] Gurvins doktoravhandling om den atonale musik blev det hvirvlet saa meget støv, før jeg reiste fra Oslo, og nasjonalistene formelig undsa mig med livet i sitt raseri. Derfor kan De ikke tenke hvordan det var at komme hit den første aften. Det var som at havne paa en fredlyst ø. Bare for noen aar siden vilde disse ting ha forbitret min tilværelse fuldstændig; men nu kan de ikke bringe mig ut av likevekt; jeg er bare bedrøvet naar jeg føler bitterhet. – Ellers synes jeg det er underlig at man kan oppleve slik lykke her paa jorden, og jeg skammer mig rent over alle de smaa ting som optar mig. [...]

Hvor morsomt det er at De har faat flygel. Her sender jeg en liten note som De maa prøve paa Deres nye flygel. De er de fire klaverstykkene [opus 22] som vaar trofaste Sine [Butenschøn] har bekostet i trykken, men jeg har hat dem liggende i hele sommer, som den somlekop jeg er. Og der vil De finde Deres egen Lied ohne Worte.¹ [...]

Valevaag 16 aug. 1938

Kjære Frøydis [Haavardsholm]

Nu tusend tak for den hyggelig hilsen fra dig og Hans-Henrik [Holm]. Det var saa morsomt at faa Hans-Henriks digt i en saa nydelig utgave. Du vet jeg kjender det noksaa godt, men man opdager nye skjønheder hver gang man leser det paany. For mig staar det som noe av det skjønneste Hans-Henrik har skrevet. Han har med genial intuisjon gitt os sider av den norske folkesjæl som er fremmed for de fleste (dog ikke for dem som har levet en tid blandt selve folket) og han har levendegjort det med hele sin poesis tryllemakt. Ogsaa Sigrid var saa betatt av diktet at hun ikke har snakket om annet i lang tid. Og du maa hilse Hans-Henrik fra oss begge, og takke ham hjertelig for slik en gave.

¹ Dette klaverstykket er tilegnet henne.

Det er nu saa lenge siden jeg var i Oslo, at det føles næsten som en annen tilværelse. Og det er igrunnen deilig at være her i stillheten, selv om jeg vet at jeg etterhaanden kommer til at savne mange av mine kjære venner. Det var saa hyggelig at faa den lille samtale med dig den sidste formiddagen før jeg reiste. Om aftenen fortalte Gunvor [?] mig at det var dekretert at jeg burde utryddes av norsk musikk, da hele min indstilling til musikken var gal og da jeg ødela ungdommen. Desuten blev det sagt (av den samme person du kjenner "who shall remain unnamed" saa mange skrækkelige ting om mig personlig at G. ikke vilde gjenta det. Dette bare i anledning vor samtale, som en bekræftelse paa dine ord. Saa det var nok godt at jeg kom meg bort, nu da det er gaatt nasjonalistisk fanatisme i forholdet til mig og min musikk. –

Selv om jeg i øieblikket følte som en slags lettelse over at masken var kastet, saa var det dog et chock; jeg visste ikke at det var saa ilde. –

Men ikke mere om det. Det har i grunden saa lite at betyde. Musikkens utvikling blir jo ikke bestemt av dekretter fra Tyskland eller Oslo; men musikken som enhver annen kunst maa være fri lik fuglene under himmelen

17de.

Saa langt var jeg kommet igaar aftes. Og idag har vi hatt slikt hyggelig besøk. Øverst paa dette brev vil du finne en hyggelig hilsen. Ja det var en stor overraskelse da Hans-Henrik imorges trinet ind i stuen. Og nu er han allerede reist. Jeg fikk ikke sukk for mig før han hadde telefoneret til [Severin] Eskeland paa Stord, at han vilde komme til ham i aften. Men det var ialfald noen hyggelige timer vi var sammen. Han har alltid været saa rørende mot mig og det vil jeg alltid være ham taknemmelig for. Saa vil jeg takke baade dig og ham for alt disse aar inde i Oslo; det er saa uendelig meget. Frøydis du har alltid været som et fast punkt og staatt mig bi ("in rain and shine"). Og du vet du vil alltid ha en varm plass i Sigrids og mitt hjerte

Mange hjertelige hilsener
fra din hengivne
Fartein

@@@[Originalbrevet er dessverre ikke funnet. Dette er en avskrift fra før 1980, utført av Øistein Gaukstad ved NB.]

[Mrk. "Sept. 1937", må være august 1938]

Kjære Agnes [Hiorth].

Nu tenker du vel: "Should old acquaintance be forgot and never brought to mind." For det er 2 1/2 maaned jeg har været hjemme uten at gi et livstegn. Jeg synes næsten det kunde være like saa mange aar, saa fjern er allerede Oslo-tiden. Det er bare at jeg har været saa opslugt av arbeidet i denne tid, at jeg likesom har mistet al tidsregning. Jeg er nu færdig med første sats [Symfoni nr. 1], som jeg hadde haabet at bli færdig med til jul, og er langt paa vei med anden. Jeg kan ikke beskrive hvor deilig det er at vite, at jeg ikke skal styrte over hals og hode tilbake til Oslo 1ste september eller 1ste oktober. Og hvor vidunderlig naar jeg hviler middag at kunne laase døren symbolsk og sige: ingen elever, ingen telefoner, ingen visitter. Ja du synes det lyder kynisk. Men jeg tror allikevel det var paa høi tid nu at komme til ensomheten.

[... Stille, bare besøk av frk. Dorthe Aarrestad, Magne og Jenny Valen-Sendstad]

Vi har hatt regnvær hele juni og hele juli. Heldigvis var det et par solskinsdager, da de nyforlovede var her. Men da de var reist fikk vi et par eventyrlige 14 dager i august, da vi plutselig hadde 30° og straalende blændene solskin. Nu er regnet begynt paa ny, saa vi faar trøste os med at se paa skyene om efteraaret (som Kierkegaard aldrig i evighed kunde bli trett av at betrakte). [...]

Men jeg glemmer rent vaar pièce de résistance: at vi har hatt besøk av Hans-Henrik [Holm]. Ja, jeg trodde ikke mine egne øine; med der stod han med sykkel og shorts utenfor døren i forgaars ved 11 tiden om morgenen. Han reiste allerede ved 4 tiden, men jeg skal si han utfoldet en livlig virksomhet den korte tiden. Han var forresten ordentlig søt og hyggelig.

Jeg maa ikke glemme at takke for æblekagene og den viktorianske til reisen. Jeg hadde vist ikke blitt mere overrasket om en liten mus hadde sittet ved siden av æblekakene. Jeg forsøkte tappert et indhugg i den viktorianske, men i motsetning til saa meget annet fra barndommen hadde den ikke forandret sig, saa den fik sin død i bølgene (lik Shelley).

Men nu er det nok paatide at slutte. Bare endnu en gang tusend tak for alt i disse Oslo-aar; men mere om det senere.

Valevaag 27 aug 1938

Kjære Unni [Lund Schønfelder]

[...] [Olav] Gurvin fortalte mig, at en amerikansk pianist, Juhan de Gray, som ogsaa Robert [Riefling] kjenner, vilde spille disse klaverstykkene paa sin næste tournée. De Gray og Robert hadde spilt hele Wohltemperiertes Klavier [J.S. Bach] vekselvis paa to klaverer; de ene fortsatte, naar den anden sluttet. Den som bare kunde ha været tilstede og hørt dem.

Det var saa morsomt at det gikk saa godt med Robert i Bruxelles. Vet De at jeg endnu ikke har faatt sendt et eksemplar av klaverstykkene til Robert. Jeg hadde nemlig (helt uforskyldt!) slike ubehageligheter med Musikforlaget, at naar jeg saa notene hadde jeg en følelse av birkeriset bak speilet, vet De. Men nu maa jeg ta mig sammen og sende til alle fadderne i det minste. [...]

Om noen dager haaber jeg, at jeg skal bli færdig med anden sats [Symfoni nr. 1]; jeg tror den er som en slags videre utvikling av Lied ohne Worte [opus 22], men paa en anden maate. Den har ogsaa tre motiver som

stadig slynger sig om hverandre. Jeg gleder mig til at begynde paa scherzoen. Den ser jeg ruser i vei helt ubekymret. Det er underlig naar jeg tenker paa alle de bekymringer jeg gjorde mig før, naar jeg skulde begynne paa et nytt stykke. Jeg kunde i sandhet sige som Bach: "Ich hatte viel Bekümmernis". [...]

Valevaag 13 sept 1938

Kjære Bjarne Larsen

Endelig skal jeg engang faa takke Dem for Deres kjære brev. Det gjorde mig saa usigelig godt at faa det, og det var en stor trøst og opmuntring. Jeg er bange for at jeg ikke burde ha skrevet saan til Dem, i en saan sindstemning. Men det var likesom alt sammen var saa nær ved; nu har jeg faatt det hele paa avstand, og da fortøner det sig allerede anderledes. Det er utaknemmelig av mig at tenke paa de ubehagelige ting fra Oslo, naar jeg har saa meget godt at tenke tilbake paa, særlig at jeg hadde en slik lykke at ha saa mange gode og kjære elever, ikke mindst Dem. Det har jeg saa ofte sagt mig selv i de tre maaneder jeg har været herborte. Og De maa ikke være lei for min skyld. Det har været saa velsignet rolig og stille her paa landet, og bare tanken paa at jeg skal slippe at bryte opp i høst har virket saa beroligende. Derfor har jeg kunnet arbeide saa godt isommer. Baade første og annen sats av symfonien [nr. 1] er nu ferdig og jeg er begyndt paa tredje, scherzoen. Jeg haaber det skal gaa. – [...]

Valevaag 6 okt 1938

Kjære Unni [Schønfelder]

[... Etter tapet av fam. Schønfelders lille gutt:] Jeg synes det var saa rørende, at lese det De skrev om hans daap. Og da De siger at De nu atter er begynt at spille Bach, saa kom jeg til at tenke paa daapskoralen i kantaten:

“Christ unser Herr nach Jordan kam”¹, som jeg synes er en av de skjønneste koraler Bach har skrevet, og nu sender jeg den kantaten samtidig med dette brev, og haaber at De maa faa glede av den, at den maa faa sige Dem meget mere end jeg formaar med mine fattige ord.

Ofte naar man ser tilbake paa det man har oplevet i sitt liv, saa føler man sig som skamslaatt og mørbanket (jeg tror det er Kierkegaard som bruker det uttrykket) og man tenker: er det resultatet av, at man har overlatt Gud styrelsen? Og allikevel, senere forstaar man kanskje, at den haanden som stod bak, ikke bare var megtig, men ogsaa kjærlig. – Ja jeg synes det er akkurat som jeg præker, naar jeg siger alt dette; men jeg vet at De ogsaa har erfaret det samme i denne siste for Dem saa vanskelige tid; og det er allikevel den vidunderligste trøst man kan faa. Og den maa vi holde fast ved igjennem alt. [...]

Valevaag 11 okt. 1938

Kjære Magne [Valen-Sendstad].

I overmorgen er din 25aars dag, en merkedag i ditt liv. Derfor vilde jeg gjerne sende dig noen ord, hvilket jeg skulde ha gjort for lenge siden efter ditt og Jenny's [V-S] hyggelige brev. Men jeg var saa fryktelig optatt med arbeidet netop da, saa stolte jeg paa moster [Sigrid] og at hun skrev for oss begge. Men det er naturligvis ingen fyldegjørende undskyldning. Og nu vilde jeg bare sende mine beste ønsker for 25aars dagen og for de kommende aar og takke dig saa meget for hvad du har været for mig. Gid du maatte faa være frisk og bli stadig sterkere, saa at du kan faa utført ditt arbeide uten at det kommer til at ta for meget paa kreftene. Saa maa du ogsaa være forsiktig og hold hus med dem og ta dig i vare straks du merker

¹ BWV 7, koralen har tekst av Martin Luther.

at du blir overanstrengt. Jeg er forvisset om at Gud vil gi dig de krefter du trenger paa din livsvei og føre dig trygt igjennem.

Det var saa hyggelig at ha dig og Jenny her paa besøk, vi ergret oss bare saann over at dere ikke kunne ha været en uke til, for dagen efter dere var reist begynte de 14 dagene med godvær, som er det eneste vi har hatt i hele sommer. Men til gjengjeld har høsten ikke været saa verst. Jeg er nu snart ferdig med 3dje sats av symfonien [Nr. 1 opus 30] og begynner nu at tenke paa finalen, og det er jo storartet fort for mig at være.

Moster blev ikke litet bekymret over dine kontroverser paa fakultetet, for hun frykter for at det kan skade din eksamen. Saa hun vil visst skrive til dig og formane dig til at være forsiktig; at du ialfald ikke optar noen diskusjon uten at du selv blir tiltalt. Der er ondt at du skal være i en saa ensom stilling; men Gud vil føre dig og styrke dig, også igjennem dette. Det gjør mig ondt at høre at de indtar en slik stilling likeoverfor det gamle testamente ogsaa på fakultetet. I mange aar har jeg lest det nye testamente, men i sommer tok jeg paa ny fatt paa det gamle, og nu tenker jeg paa hvilket tap jeg har litt – og jeg tror alle troende vil erfare det samme – fordi jeg saa lenge har skjøvet det gamle testamente tilside. For kun ved hjelp av det, vil man se det store ved evangeliet. Og ellers staar jo Messias i bakgrunden, hver side i det gamle testamente.

Jeg vilde saa gjerne ha sendt dig noe til din fest-dag, men desværre kan det ikke bli før begynnelsen av næste maaned. Samtidig vil jeg ogsaa sende noe til Arne [MV-Ss bror] til hans store dag i vaar. Det er pussig at alle tre guttene hadde jublieum i aar. – Dette burde jeg naturligvis ha tenkt paa i forveien; men jeg haaber at du vil undskylde mig og til fødselsdagen ta imot alle gode ønsker foreløpig. Og nu maa nok dette brev av sted for at de skal komme tidsnok til dagen.

Mange hjertelige hilsener til dig og Jenny og alle hjemme fra din hengivne

onkel Fartein

Valevaag [okt. 1938]

Kjære [Olav] Gurvin

[...] Mange ganger har jeg tenkt paa Dem i denne tid, og tankene gaar stadig tilbake til Dem i taknemmelighet for alt hvad De har været for mig i alle disse aar i Oslo. Det er ingen som har gjort mere for mig, ingen som har været mig til større opmuntring og har sat mere mod i mig i alle disse vanskelige aar. Og De vet hvor jeg er Dem uendelig taknemmelig. Endnu mere naar jeg tenker paa alle de vanskeligheter og ubehageligheter De har været utsat for for min skyld, uten at det har afficeret Dem det spor. For alt dette maa De ta imot min varmeste inderligste takk. Bare det at jeg visste det var noen som trodde paa mig, og det én som virkelig hadde rede paa musik – det hadde saa uendelig meget at sige for mig i den tid jeg var saa alene. Derfor var det at jeg lærte Dem at kjenne av saa stor betydning for mig. – De maa ikke bli trett av mig nu – jeg maa faa lov til at sige dette og takke Dem atter og atter. –

Det var hyggelig at høre om Deres reise til Wien og om Dr. Erwin Steins uttalelser. Ak hvor man fikk lyst til at visse folk skulde faa vite det. Det gledet mig ogsaa at doktoravhandlingen skal komme ut paa engelsk og naa et verdens-publikum. Det var ogsaa en stor glede at faa en hilsen fra Anton von Webern, en komponist jeg setter saa høit. Bare det burde ha faat mig til at skrive straks, og jeg skammer mig over at jeg først nu svarer paa Deres spørsmaal om komposisjonene. Vil De bare bestille i Norsk Musikforlag alle de ting De ønsker paa min regning. Jeg vet de vil ikke gi bort et eneste eksemplar av mine komposisjoner (formodentlig efter ordre av deres hemmelige konsulent) men efter nyttaar skal de faa gjøre regnskap. Det kan jo ikke gaa i lengden at jeg aldrig faar oppgjør og at de simpelthen sekvestrerer mine ting. –

Det har været saa velsignet at leve i den bevissthet at jeg ikke skal tilbake til Oslo over hals og hoved til en bestemt termin. Bare det har gjort

at arbeidet har gaatt saa lett fra haanden (til at være mig) saa at jeg nu er næsten færdig med tre satser av symfonien [nr. 1].

Hvad den episoden med den omtalte komponist angaar, saa tar jeg det nu ganske med ro. Det er rart; men naar et menneske stadig i hemmelighet har motarbeidet en, saa føler man næsten en lettelse naar han kaster masken. Og det var tilfælde ogsaa nu. Han kan ialfald ikke skade mig mere end han har gjort hittil, og tilslutt maa man vel faa nok av hans store ord og bombastiske talemaater. Pauline Hall skrev til mig fra London, og nu ser jeg at hun har faatt istand en seksjon av foreningen for nyere musikk, og det var morsomt. Ellers har jeg været helt utenfor alt, og godt har det været for en tid. Hvis De treffer [Klaus] Egge, vil De hilse ham fra mig, – og ellers andre [Harald] Lie, [O.M.] Sandvik, P. Hall o.s.v.

Vil De ogsaa hilse Deres frue saa hjertelig fra mig. Mange hjertelige hilsener og gode ønsker for Deres arbeide og takk for alt i disse aar.

Deres hengivne

Fartein Valen

Valevaag 26 okt. 1938

Kjære Dr. [O.M.] Sandvik

Mange takk for ditt brev, som jeg fikk igaar. Jeg blev ikke lite forbauset over hvad du forteller mig og skynder mig at sende de ønskede uttalelser.

1. Gurvins doktoravhandling viser en nøie innsikt i musikens teori. Der er intet at henge hatten paa. Hans kunskaper og grundighet er hevet over enhver tvil.

2. Allerede magister-avhandlingen viste dette.

3. Da jeg selv har hatt ham som elev i teori, saa maa jeg jo ha en viss rett til at dømme om hans kvalifikasjoner. Han kan naarsomhelst forelæse over musikens stilarter. Han er en fremragende musikalsk intelligens, og ikke bare det, men en fin musiker helt igjennem.

Jeg er saa glad fordi jeg kan sige dette med god samvittighet – ikke bare fordi jeg ønsker ham vel.

Jeg synes ditt brev til Francis Bull var utmerket; bedre og klarere kunde det ikke siges. Det vilde være synd om en saa stor begavelse skulde intrigeres og chikaneres bort. Vi er jo begge helt paa det rene med hvad som staar bak, saa det er ikke nødvendig at gaa nærmere ind paa det i ett brev. Efter det som hendte ved doktordisputasen ble det jo tydelig for alle. Hvor storartet at du har ordnet op og skaffet litt ren luft. Det kan vi ikke nok takke dig for. Hjertelige hilsener til dig selv, og alle dine.

Din hengivne Fartein Valen

P.S. Jeg kommer nu paa, at det var en ting jeg gjerne vilde spørre dig om. Jeg har faatt vedlagte skrivelse fra departementet. Betyr dette en ekstra-bevilgning eller er det bare min vanlig komponist-gasje. Jeg kan ikke riktig bli klok paa det. Pengene blir nemlig sendt direkte til banken. Jeg har ikke faatt en slik skrivelse, siden jeg fikk komponist-gasjen, saa jeg er litt i villrede, og vilde være taknemmelig om du kunde gi mig noen opplysninger.

Jeg er nu færdig med tre satser av symfonien [nr. 1 opus 30] og holder paa med finalen. Det har været saa vidunderlig at kunne arbeide har i stilheten og roen paa landet. – Endnu har vi det mildt og varmt og rosene blomstrer fremdeles.

Valevaag 2 nov. 1938

Kjære Robert Riefling

Dette brev skulde egentlig ha været skrevet for et halvt aar siden for at gratulere Dem med den store seieren i Bruxelles.¹ Og ogsaa notene som jeg sender med skulde ha været sendt for lenge siden. Det har været i mine tanker mange ganger, men som den daarlige brevsriverer jeg er[, er] det

¹ Riefling vant 6. pris i Dronning Elisabeth-konkurransen for pianister. Emil Gilels vant 1. pris, Arturo Benedetti Michelangeli vant 7. pris.

ikke blitt før nu. Først kom min flytning og avreise fra Oslo, og da jeg kom hit paa Vestlandet blev jeg saa optatt med et nytt arbeide som tok likesom alle mine kræfter. Derfor hele denne utsettelse, som jeg haaber inderlig De vil tilgi mig.

Det var saa morsomt at lese om alt fra Bruxelles. Det maatte være en fabelagtig paakjenning og det er storartet at kunne gaa igjennem en slik prøve paa en saadan maate. Men jeg siger ikke om at De maatte føle Dem trett etterpaa. Jeg haaber De har faatt hvile Dem godt i sommer, men jeg ser at koncertene er i fuld gang allerede og i dag er De vel i utlandet et sted – og kanskje i aften spiller De for et stort auditorium. Den som kunde være med for en stund. Skjønt stillheten her paa landet har været velsignet, saa lengter jeg en og anden gang efter litt musik. Vi hadde en temmelig sen og regnfuld sommer, saa jeg sat hele tiden inde og skrev. Jeg er blitt færdig med tre satser av en symfoni [opus 30] og holder nu paa med finalen. Høsten har til gjengjeld vært deilig, særlig september, og vi har egentlig hatt sommervarme indtil nu, da november kom med bulder og brak, storm og torden, og det betyr vel at vinteren er i ved at komme.

Men jeg gruer mig ikke for vintere paa landet. Jeg begynte at bli trett av byen og alt elev-arbeidet, saa det skal bli godt at arbeide for sig selv i vinter. Det jeg sender Dem er altsaa gamle kjendinger, bare i nytt kledebon.¹ Da jeg ikke har orket at se dem igjennem, haaber jeg det er ikke for mange trykfeil – de er vanskelige at undgaa, ser det ut til. –

Saa haaber jeg at De paa ny vil motta min varmeste takk fordi De tok Dem av disse barn, skapte nytt liv i dem og førte dem ut blant menneskerne. Det vil jeg alltid være Dem taknemmelig for. Gid De ogsaa vilde tilgi min utilgivelige sendrægtighet. Saa vilde jeg be Dem hilse Deres mor saa meget og takke for alle de hyggelige stunder jeg fikk være i Deres hjem. Vil De ogsaa hilse Deres bror og søster saa meget fra meg og ellers alle kjendte: Hugo Mohr, Havneviks o.s.v. For en tid siden hadde jeg brev

¹ Nytrykk av *Fire klaverstykker* opus 22.

fra Unni [Schønfelder]. De vet hennes lille gutt døde. Det var saa sørgelig; men hun tok det saa storartet. –

Saa vil jeg ønske Dem en rigtig god sesong med fremgang og glede i Deres kunst. Mange hjertelige hilsener
fra Deres hengivne Fartein Valen

Valevaag 5 nov. 1938

Kjære Sine [Butenschøn]

[...] Men naar jeg forteller hvor flittig jeg har været, at jeg er færdig med tre satser av symfonien [nr. 1 opus 40] og holder paa med den fjerde, finalen, saa haaber jeg at De vil tilgi mig, i betraktning av at jeg ovenikjøpet er en slik umulig brevskriver. [...]

Det er næsten ufattelig at jeg har været herborte snart et halvt aar. Saa fort er sommeren gaatt. [...]

Jeg har været oplagt til at arbeide i sommer, og vi har hatt det saa stille hele tiden. Magne [Valen-Sendstad] og hans forlovede var her en ukes tid; det er alt hvad vi har hatt av besøk isommer. Jeg var fryktelig trett til at begynne med. Det var likesom reaksjonen kom for alvor da jeg kom til stillheten paa landet. Og jeg føler det skal bli godt at være i ro i vinter. [...]

For en tid siden fik jeg brev fra en ung engelsk musik-vitenskapsmann med forespørsel om jeg vilde sende data og en fortegnelse over mine komposisjoner for en artikkel i Groves Dictionary. Senere fik jeg brev tilbake, hvori han siger at han hadde skrevet artikkelen og haabet at jeg “some time would be better known over here”. [...]

Valevaag 29 nov. 1938

Kjære Dr. [Olav] Gurvin

[Deltagelse i at Gurvin har mistet sin far (7. november)

Håper han kommer innom etter begravelsen på Tysnes.]

[November 1938]

Kjære Agnes [Hiorth]

Tusend takk for den siste avissendingen og for de andre, som jeg ikke har takket for. [...]

Naar man sitter her i ensomheten paa landet, saa er det morsomt at faa de ferskeste aviser fra den store verden. Skjønt dennegang var det saa meget sørgelig at lese. "Hvor ser det ud i verdens ørk, hvor er hun haard og sur og mørk" – som vaar kjære [H.A.] Brorson siger. At det nu snart er et halvt aar siden jeg forlot den store by, kan jeg næsten ikke tenke mig. Det hører allerede til en annen tilværelse. Jeg er nu langt pa vei ved finalen, altsaa fjerde sats [Symfoni nr. 1 opus 40] – kan du tenke dig det, jeg som ellers er slik en sinke. Men det er best at banke i bordet, eller hvad det er Harda [Robsahm] gjør. – Sommeren er nu forbi – det er rart at sige det, for jeg har aldrig oplevet den saa lang som i aar. Det fantes ikke et gult blad langt ut i oktober. Men nu er stormene dratt avsted med alt løvet paa træerne; bare en og annen rosenknop kan jeg endnu ta ind. Og endnu er det mildt og varmt, og da maa vi finne oss i stormene og tordenværet. Inatt laa vi vaakne alle og hørte et voldsomt tordenvær, og samme har vi hat mange av i denne maaned. Det virker saa underlig uhyggelig paa denne tid av aaret. Til gjengjeld har vi hatt de forunderligste og mest fantastiske skyer og belysninger. Det var ikke for ingenting Søren Kierkegaard sa, at han "aldrig i evighed kunde blive træt af at betragte skyerne om efteraaret".¹ Og

¹ Fritt etter Kierkegaards "Lovtale over Efteraaret" 1845.

mange ganger misunder jeg malerne deres pensel og palett. Den som bare kunde fastholde disse sekunder av evigheten.

[... Brev fra Elna og Hugo Mohr i Italia.

Fått kort fra frk. Anna Munch i Paris med Rembrandts skjønne Emmaus-bilde på.]

Jeg skal hilse dig saa meget fra Sigrid og fra en dame som mens jeg skriver dette ligger smukk og malerisk under sitt eget portrætt – nemlig Fortryllende.

Jeg sender ogsaa tilbake frk. Hiorths familie-billede, som Sigrid synes var saa hyggelig at se. Jeg kommer til at tænke paa, at jeg igrunnen saa ofte er i forlegenhet for et fotografi, om du trodde det kunde gjøres noe av dette billede, men det maatte beskjæres sterkt. Det andre dobbeltportrættet av M [nevø Magne Valen-Sendstad] og mig maatte jeg gi bort i en forlegenhet, saa jeg vilde saa gjerne hae det igjen (altsaa ikke det som du fikk forstørret) hvis jeg kunde faa (og alle forstørrelsene maa jeg faa regning paa). Men basta per oggi [nok for i dag].

*[Postkort m. bilde fra Mallorca] [sted og dato ikke angitt, trolig
Valevåg julen 1938]*

Kjære Sine [Butenschøn]

Da De jo kommer hit fra Unni [Schønfelder], saa griper jeg anledningen til at slippe at skrive brev som jo er et slikt kors for mig, og svarer Dem heller mundtlig. Jeg er endnu ikke færdig med finalen men er langt paa vei; føler mig dom nu temmelig trett. Skal hilse saa meget fra Sigrid og ønske Dem velkommen.

Med de beste ønsker for julen Deres Fartein V.

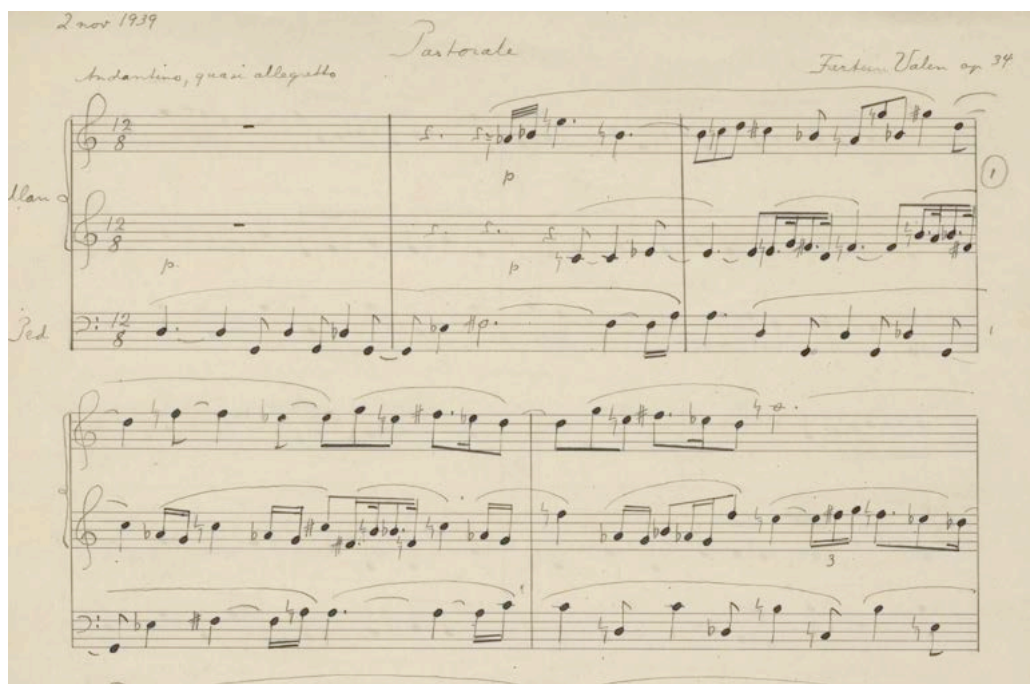
Valevaag 18 dec. 1938

Kjære Bjarne Larsen

[...] Takk fordi De tenker paa mig og ber for mitt arbeide. Jeg har følt det saa ihøst, for jeg er nu kommet langt paa vei med finalen av min symfoni [nr. 1], jeg som ellers pleier bruke saa lang tid paa mine ting.

Det gleder mig ogsaa at høre om den sympatiske unge damen som De var blitt kjendt med og jeg har gjort hvad De bad mig om. Haaber at hun nu er ganske frisk. [...]

Vi har hatt slik mild varm høst; men nu er vinterkulden satt ind. Det snedde paa Storafjellet imorges; men jeg vet ikke om jeg er saa glad i sneen her paa Vestlandet. Det var endnu saa mange rosenknopper, som jeg vilde gjemme til julaften; men imorges hang de med hodene. [...]

Organisten Magne Elvestrand var omtrent like beskjeden og forsiktig som sin lærer Fartein Valen. Men han dristet seg til å spørre om Valen ville komponere et orgelstykke, og Valen tenkte en stund før han komponerte to. Begge er komponert etter J.S. Bachs mønster: et streng Preludium og fuge og en innsmigrende Pastorale. Pastoralen er inspirert av el Grecos maleri "Hyrdenes tilbedelse" av Jesusbarnet, og taktart og stemningen tilsvarer musikk Bach har bl.a. i Juleoratoriet.

1939

De verkene Valen fullførte dette året er som en slags oppsummering i musikk av sitt eget år og sitt liv. De to sangene i opus 31, "Gruppe aus dem Tartarus" (tekst: Schiller) og "Anakreons Grab" (Goethe) er i den lange "lied"-tradisjonen, og har forbindelser tilbake til Schubert. Den siste sangen gikk fra skisse til ferdig verk bare på noen dager, helt uvanlig for Valen. Men trolig har han hatt den i tankene i hele Oslo-tiden.

"La noche oscura del Alma" (Sjelens mørke natt) opus 32 er for sopran og orkester. Teksten er av (San) Juan de la Cruz (Johan av korset, †1591), den spanske mystiker og dikter.

Valen innfridde også et løfte til sin tidligere elev Magne Elvestrand om å skrive for orgel. Valen var selv utdannet som organist, og han gikk ved fullføringen til Valestramd kyrkje for å spille gjennom verkene: "Preludium og fuge" opus 33 og "Pastorale" opus 34. Denne siste er inspirert av el Grecos maleri "Hyrdenes tilbedelse".

Orkesterverket "Ode til ensomheten" opus 35 dreier seg trolig om forholdet mellom det ene mennesket og den mektige, nesten overveldende naturen.

Det truende klimaet mellom de store nasjonene i Europa førte til verdenskrig ved tyskernes invasjon av Polen i september 1939. Truende skyer samlet seg også over noske følsomme sinn. Senhøstes drev den norske marinen øvelser med presisjonskytning med kanoner utenfor Valevåg. Klaverstykket "Intermezzo" opus 36 er et karakterstykke som på nesten høyromantisk programmatisk vis beretter om øvelsen og de mørke undertonene. Men Valen legger også inn regnbuen, Bibelens bru, og en fredsfugl som bærer håpet.

Valevaag 7 jan. 1939

Kjære Agnes [Hiorth]

Alle de beste ønsker til det nye aar for dig og alle dine, og min hjerteligste takk for bøkene til jul. De var meget interessante og fængslende, og naar jeg leste de tyske komponist-brevene,¹ tenkte jeg: for noen misundelsesværdige mennesker, som var like gode til at skrive brever som musik. Ogsaa i Goethe-boken² stod det mange morsomme ting.

Og nu er vi altsaa kommet langt ind i det nye aar, og vi har faatt gammeldags vinter med is og sne. Men bare for et par dager siden hadde jeg endnu en rose som var plukket ind før frosten kom. Den stod saa blekrød og uttrykksfuld mot vinterhimmelen og var aldeles som en illustrasjon til Brorsons julesalme ("den yndigste rose er funden.") Sigrid og jeg feiret en stille og rolig jul. Vi to var alene, for Borghild [Ramstad] fikk lov til at gaa hjem til sin mor, som bor paa en fjeldgaard sør i bygden. Alle tre kattene var naturligvis inde, og de laa og sov velbehagelig hver i sin lænestol, men da jeg begynte at spille julesalmene, saa de op med store forundrede og troskyldige øine, næsten som dyrene i stalden. Om kvelden da jeg gikk ut pa trappen for at se paa været, var det bitt aldeles klart, og plutselig gikk Sirius op stor og straalende bak en aas, og jeg maatte ind og hente Sigrid. Den var som selve Bethlehem-stjernen og vi maatte staa stumme og betrakte den likesom hyrdene paa marken.

Med undtagelse av de juledagene har jeg hele tiden holdt paa med symfonien [nr. 1] og jeg tror den begynner nu at lakke mot slutten, skjønt det endnu kan ta lang tid. Og saa har jeg jo hele utskrivningen av partituret igjen, et ordentlig stræv. Men det er saa deilig at jeg har hele dagen min til raadighet og kan ta det med ro, saa haaber jeg det skal gaa. Og saa begynner det jo nu at bli lysere om kvelden her vest, men mørkere om morgenen, end det var i Oslo. Det har vært saa mange skjønne belysninger

¹ Einstein, Alfred: *Briefe deutscher Musiker*. Amsterdam 1939. [I FBs boksamling]

² Kanskje *Goethe-Kalender auf das Jahr 1939*. Leipz. u.å. [I FVs boksamling]

i høst, at jeg mange ganger ønsket jeg var maler. Jeg synes aldrig jeg har sett sann en rikdom før, men det er kanskje fordi malerne mu har lært mig at se den. – Derfor ser du det er underholdning nokk, selv i stilheten paa landet. Det har vært velsignet og jeg tror den har gjort mig umaadelig godt; jeg skulde bare ha reist for tre aar siden. [...]

Hvordan skal det nye aar bli, som vi nu gaar ind i? Gid alle fredsønskene ved nyttaarsskiftet maatte bli til virkelighet ogsaa for alle dem som har det ondt, og har mistet sitt hjem overalt i denne onde verden. Det er næsten ufattelig, at vi skal ha det saa godt. [...]

P.S. Jeg hadde forsegleet brevet da posten kom med ditt hyggelige brev. Tusend takk. Det var saa morsomt at faa det. [...]

Og den som kunde faa se Bonnard-utstillingen. Det følte jeg virkelig trang til. Men Agnes you go and tell me. Dessværre fikk jeg ikke høre mine ting i radio 2den nyttårsdag. Vi har ingen radio selv og posten var saa forsinket at det var forsent at gaa bort til de folkene som pleier at la oss laane sin radio. Men det var hyggelig at høre at det gikk godt. [...]

Skal hilse deg fra Fortryllende.¹ Hun snakker ofte om den tid “da jeg ble malt”, som hun er svært kry over. Men det er mulig at det utviklet visse arrogante trekk ved hennes karakter. Det mener ialdfald hennes to kolleger Store-Per og Lille-Per, som jeg ogsaa skal hilse fra. [...]

Oslo 27 feb. [1939?]

Kjære Bjarne Larsen

Mange takk for Deres kjære brev. Det var saa hyggelig at høre fra Dem igjen. Og De kan nok tro at jeg tenkte paa Dem premiere-dagen. Jeg fikk brevet saa tidlig at jeg kunde tenke paa Dem helt fra morgenen av men mest om aftenen. Jeg haaber De fikk være rolig. Ja jeg er viss paa det, for

¹ Fortryllende, Store-Per og Lille-Per er tre av Valens katter.

det har allerede staatt artikler i avisene her og billeder fra opførelsen, som var en stor succès stod det. Og De kan tenke Dem hvor jeg gledet mig med Dem. Saa vil jeg ønske Dem alt godt og fortsat held.

Hjertelige hilsener fra Deres hengivne gamle lærer Fartein Valen

[febr-mars 39]

Kjære Sine [Butenschøn]

[...] Efter at ha lest Deres brev nøiagtig igjennem er jeg overtydet om, at Hr. [Edwin F.] Kalmus ikke et øieblikk tenker paa at utgi noen av mine ting. Derfor kommer jeg heller ikke til at sende ham en eneste av mine partiturer, naar jeg allikevel er viss paa at faa dem returnert. Jeg er helt paa det rene med, at tiden ikke er inde til at lancere mine kompositioner, og det nytter ikke at stampe mot brodden. Jeg er endnu paa langt nær færdig med instrumentasjonen, er dødsens trett og kan ikke skrive mer foreløpig.

Med hjertelige hilsener og takk

Deres Fartein Valen

[Valevaag mars? 1939]

Kjære Unni [Schönfelder]

[...] Jeg har sprengarbeidet med symfonien [nr. 1] like til nu. Jeg er færdig med selve komposisjonen men har endnu halve instrumentasjonen igjen. Imorgen kommer Harald Lie. Jeg skulde ønske, jeg hadde været helt færdig; men det er allikevel lettere at ha en stans nu end om jeg hadde været midt under komponeringen. Som De ser: “die eine fliegt hinaus, der andre fliegt hinein.” [En flyr ut, en flyr inn.] Jeg blir nok ikke kvitt de kjære elevene skjønt de har plaget livet av mig i 15 samfulde aar. Og jeg haaber at ikke De heller vil slaa haanden av Deres gamle, høi-egoistiske

lærer, men komme og se til mig, naar jeg en gang er blitt helt færdig med partituret og er blitt et normalt menneske. [...]

Valevaag 12 april 1939

Kjære [O.M.] Sandvik

[... Vedr. komponistgasjen. Jeg føler mig] fattig naar jeg skal forsøke at takke dig for alt hvad du har gjort for mig. Jeg vet at uten dit utrættelige arbeid vilde saken ikke ha været bragt i havn for mig paa en saadan maate. Og jeg vet ogsaa hvor meget bry, hvor mange ubehageligheter og hvor meget tidsspille du har hat for min skyld. Alt dette vilde jeg saa gjerne faa sagt dig og takket dig for. Jeg vil altid bevare hvad du har gjort for mig i et taknemmelig hjerte, like fra den tid da du som den første slo til lyd for mig og indtil dette sidste store kraft-tak. Det har været til stor moralsk støtte for mig gjennom alle de vanskelige aar, og jeg vet tilfulde at sætte pris paa det, hvad jeg er viss paa du vil forstaa. Det er noget i sandhet at være taknemmelig for. –

Uten denne støtte vilde det mange ganger fa sett mørkt ut for mig. – Og nu kan jeg se fremtiden annerledes i møte, det er saa sort at jeg næsten ikke kan fatte det. Gud give at jeg maatte være værdig til denne store gave; jeg kan bare sige at jeg vil forsøke at gjøre mit bedste.

Med alle gode ønsker og med inderlig varn tak

Din hengivne

Fartein Valen

Valevaag 28 april 1939

Kjære Bjarne Larsen

[...] Jeg har ikke faatt skrevet før da jeg har været saa optatt med at faa færdig symfonien [nr. 1]. Jeg blev færdig med komposisjonen 3 mars men

saa maatte jeg skrive ut partituret og to kopier. Jeg tror det siste tok mere paa mig end selve komponeringen, for jeg lengtet saan efter at begynne paa noe nytt og saa maatte jeg paany igjennem altsammen. Men igaar blev jeg helt og definitivt ferdig, og idag føler jeg meg allerede som et nytt menneske. Hvor herlig det er at vi har stridt vinteren igjennem ogsaa for iaar, og at vi nu gaar lysere tider imøte. Det er allerede fuld vaar, grønt og friskt paa markene, hvor lammene hopper omkring i det strålende solskinnsvær. Men vi kan nok faa snebyger endnu. Allikevel kommer vaaren tidligere her end paa Østlandet. Jeg synes det har været saa deilig at være et helt aar paa landet. Min søster og Borghild [Ramstad] steller nu i haven. Det er hundrede ting at gjøre, selv om den er liten. Vi har nylig plantet nye roser og saadd frø i skåler og kasser; jeg har hittil ikke hatt saa megen tid til at være med, men nu skal jeg ogsaa begynne. [...]

Valevaag 2 mai 1939

Kjære Agnes [Hiorth]

[...] Det er saa længe siden jeg har skrevet at jeg kunde trenge at skrive en lang levnedbeskrivelse. Min jeg maa fatte mig i korthed. Altsaa idag for en uke siden blev jeg endelig definitivt færdig med partituret [Symfoni nr. 1], efter en endeløs avskrivings og kopieringsprocess, som jeg tror tok mere paa mig end selve komponeringen. Jeg lengtet saan efter at begynde paa noe nytt; og skjønt jeg endnu ikke er kommet i fuld gang med det nye, saa er det allikevel deilig at være begynt med en ny periode.

Tusend takk for alle de hyggelige brevene og for kort fra dig og David [Holman]. Det var saa hyggelig at faa, og det skulde være morsomt at treffe ham igjen. Jeg gleder mig ogsaa til at se dig og Harda [Robsahm] her i sommer efter gammel avtale. Og jeg skulde ikke ha noe imot et Italiaophold til vinteren. Men det kan vi snakke om senere. Det ser vel saa broget ut i denne verdens ørk at vi ikke længer kan legge planer for

fremtiden. Jeg maa ikke glemme at takke for avisene. Det var akkurat de jeg pleier at kjøpe – hvorledes kunde du bare huske det – og det er saa morsomt at faa et saant glimt fra den store verden her i vaar lille avkrog.

Det er underlig at tenke paa at vi har stridt vinteren over for denne gang. Hvor har jeg ikke fulgt solen gaa ned i granhekken hver dag ivinter, og nu har vi allerede de lyse nætter. Selv om det blir næsten vemodig at sige farvel til stjernene, saa har vi allikevel den deiligste tid paa aaret foran oss, og aftenhimmelen kaster et uvirkelig lys over det hele.

Men dette brev skulde jo egentlig være et gratulasjonsbrev til den 5te mai. Jeg hadde nokk ikke tænkt at det skulde vare saa lenge før jeg skrev, men jeg maa undskylde mig med at jeg næsten ikke har været normal i denne tiden. Egentlig skulle du hatt partituret tilsendt til fødseldagen, men jeg maa endnu ha det en stund for sikkerhets skyld, for det kan altid være ett og andet at rette paa. Men det skal være ditt; jeg haaber du vil ta imot det som en erindring. Du vet det er jo dig jeg har at takke for at det blev til, og for at jeg i det hele har kunnet skrive i de siste aarene. Men jeg faar takke dig bedre muntlig isommer. Bare denne lille hilsen med de beste ønsker for dagen baade for dig og dine.

Og nu efter at jeg er kommet i de vante folder igjen haaber jeg at jeg skal bli bedre med at skrive brev ind jeg har været i hele vinter. Jeg skal hilse fra alle her. Fortryllende fikk tre kattunger (tre smaa Kater Murr efter beskrivelsen at dømm) og jeg blev færdig med avskriften omtrent samtidig. Vi var like lykkelige. – Du maa undskylde dette rabbel.

Valevaag, Hordaland 8 mai 1939

Kjære Dr. [O. M.] Sandvik

[... Symfonien nr 1 ferdig først i forrige uke.]

Ja tusend takk for aarboken. Jeg synes den var meget interessant og indholdsrik og haaber at den maa faa mange happy returns, for den har en

virkelig opgave her i Norge, hvor musikvidenskapen har ført en saa tilbaketrukken og upaaagtet tilværelse. Og mange takk ogsaa for ditt velvillige resumé om min musik. Ak hvor jeg har grund til at være taknemmelig for den minste sympati fra hvemsomhelst i denne tid, endog naar den kommer fra en hvis ord har veget. Ja du vet ganske sikkert hvor taknemmmelig jeg er tiltrods for min lange taushet – baade for dette og for alt fra før i tiden, det behøver jeg ikke at sige dig.

[... Om Sandviks familie.

Om våren og fruktrærne som blomstrer allerede.

Om Olav Gurvins docentur som blir saa vanskelig.] Jeg forstaar det er mektige krefter mot ham, ikke minst fra den av oss begge kjente skrupelløse og hensynsløse intrigant, saa det ser vel broget ut (mer tør jeg ikke skrive her). (Men selv her i min ensomhet merker jeg ofte intrigespillet.) [...]

[Postemplet Valevåg 19 juni 1939]

Kjære fru [Johanne Elisabeth (Lil)] Roede,

[...] Jeg vilde saa gjerne av hjertet faa takke for disse aar i Oslo og for al venlighet og elskværdighet. Altid var det saa hyggelig at faa komme til Dem og aldrig gikk jeg tomhændet bort. Ja, jeg er altsaa nu flyttet fra Oslo for godt, og selv om denne periode av mitt liv paa mange maater ikke var saa lett, saa har jeg vunnet saa mange venner i Oslo, som jeg altid kommer til at savne. Allikevel var det godt av helhedshensyn at komme hit paa landet, for undervisningen begyndte at anstrenge mig saa meget, at jeg følte at kreftene ikke lenger strekte til. Og her borte hvor jeg er fri elevene kan jeg faa ofret mig mere for kompositionen, og det er trods alt mere tilfredsstillende. Jeg merker at jeg faar gjort saa meget mere herborte i stilheten hvor jeg har hele dagen til min egen raadighed. Jeg husker at De en gang sa til mig at i lang tid var Deres høieste ønske en hvit pute og en

seng, og saa at De kunde faa sove i 14 dager. Saan følte jeg det da jeg kom hit ifjor sommer. Jeg kan ikke beskrive hvor dødstræt jeg var, og saa kom jeg straks ind i et voldsomt arbeidspress. Naar dagen var over greiet jeg intet mer. Og derfor samlet det seg en haug med ubesvarte brev paa mitt skrivebord, en haug som først i det siste langsomt er begynt at minke. Men jeg haaber ganske sikkert at De vil tilgi mig, og jeg haaber at jeg senere ikke skal være saa umulig som i vinter. –

Det var underlig at være en vinter paa landet igjen, det var slett ikke saa avskrekkende som man hadde utmalt det for mig. Det var slik en deilig mild høst, saa vi kunde ta ind roser endog den 10de januar, og noen av buskene i haven var grønne hele vinteren. Men det var naturligvis regn, regn hver dag, og storm; men lyset er saa vidunderlig mangfoldig og avvekslende at det var alltid noe nytt hver dag.

Jeg orket ikke at læse saa meget; men jeg tok med mig hver aften paa sengen [Edward] Gibbon's "Decline and Fall of the Roman Empire", som er noe av det mest storartede jeg har lest paa lenge. Historien overgaar allikevel al fantasi, og i denne bok findes ikke en død side. Det rulles likesom en veldig film op for oss, og naar man er ferdig med alle fire bind (hver paa 600 sider) synes man at "Decline and Fall" fortsetter den dag idag.

Det var saa hyggelig at høre om Ingrid [hennes datter], og jeg sendte henne i tankene alle mine beste ønsker. Det var bare saa sørgelig at jeg ikke visste om hennes bryllupsdag [gift med Aake Anker Ording]. Ingrid var en av mine kjæreste og hyggeligste elever. [...]

Valevaag 21 juni 1939

Kjære Unni [Schønfelder]

[...] Jeg blev færdig med symfonien [nr. 1] – instrumentering og kopiering og alt – den 28 april; men da var likesom mine siste krefter uttømt.

Allikevel kom jeg straks ind i en ny hvirvel med en komposisjon, som jeg blev færdig med for 10 dager siden.¹ – Og ikke før var jeg til ende, før det atter kom noe nytt, som jeg fortiden holder paa med. Saa har det gaat i denne tid, jeg formelig piskes avsted og greier likesom intet mere. [...]

Valevaag 1 juli 1939

Kjære Sine [Butenschøn]

Det gjorde mig inderlig ondt at høre, at Deres far er saa daarlig, at det er lite haab om at han kan komme sig. Men De vet, saa lenge det er liv, er det haab, og lægene er jo blitt saa dyktige til at behandle disse sygdommer, saa vi maa trods alt faa haabe, at baade De og alle Deres maa slippe den store sorg at miste Deres far saa tidlig. Sigrid blev saa glad over Deres hilsen til hennes fødselsdag, men hun vil skrive selv og takke. Jeg har siden symfonien [nr. 1] skrevet to nye ting [to sanger, opus 31], og det blir saa lite med min brevskrivning; jeg vilde bare sende disse linjer med mine beste ønsker

Deres Fartein Valen.

Saa hyggelig at De faar være sammen med Unni [Schønfelder] i sommer. Vil De hilse henne og ellers alle kjendte og venner.

¹ Opus 31 nr. "Gruppe aus dem Tartarus".

Valevaag 2 aug. 1939

Kjære Magne [Valen-Sendstad]

Skjønt du er vel kjent med mitt brev-kompleks, saa synes du nok at det blir utilgivelig lenge, før du faar en hilsen fra oss med gratulasjoner til overstaatt eksamen. Derfor maa jeg hoppe over alle undskyldninger (som du allikevel ikke vil ta for gode) og gratulere dig av hjertet med eksamensresultatet, det var virkelig storartet i betraktning av den korte tid og din sykdom. Jeg kan godt forstaa at du føler dig saaret over den behandling du har faatt; men du vet det er ogsaa ett led i det at lide for sandheten, og hos en prest og misjonær er det ingen som spør om han har faatt beste karakter ved eksamensbordet; det er ganske andre ting som teller: kaldet og hans forhold til Guds ord. Du kan ikke tenke dig hvor moster [Sigrid] og jeg fulgte dig nesten hver stund paa dagen og formelig led med dig, Derfor synes jeg var vi maa takke Gud fordi du som nylig har været patient og maa holde streng diet allikevel legemlig kunde utholde en saa sterk paakjending. Det var ogsaa hyggelig at høre at du har skrevet til [Einar] Amdahl og faatt elskværdig svar tilbake. Saa vil du efterhvert faa se hvad som er Guds vilje; om du blir saa sterk at du kan faa reise ut til Madagaskar, hvor de som kjente bestefar og bestemor allerede har faatt vite, at du tenker paa at reise ut, og gleder sig til at du skal komme.

Nu har vi hatt mor [Magnhild] her i 14 dager og det har vært ubeskrivelig hyggelig for oss alle ikke minst for moster som ikke har sett henne på 3 aar og har gledet sig i hele vinter til hennes besøk.

Det var saa hyggelig at snakke sammen og faa høre om dere alle særlig for en saa daarlig brevskriver som jeg. Det var kjedelig at tenke paa at du var den ene uken ganske "aaleine" paa Herremyr; saa morsomt om du kunde ha været med, men saa haaber jeg at du til gjengjeld fikk hvile dig godt ut, for mor sa du følte dig ikke riktig vel. Der godt at vite, at det neste semester ikke blir saa anstrengende for dig. –

Det har været meget regn isommer, men vi hadde tre deilige dager paa rad mens mor [Magnhild] var her. Desværre var hun litt lettsindig til at sole sig i ett slags semi-nudist kostyme. Vi som kjender vestlandsklimaet advaret henne forgjæves; men saa blev hun til gjengjeld stiv i ryggen og matte ligge i tre dager. “Je öller, je döller”, sa de i Berlin (oll betyr gammel og dol betyr gær’n). Men jeg tror simpelthen at de tre dagene var den beste delen av hennes ferie, for hun og Dorthé [Aarrestad] fløi hele tiden som to piskede rotter. Tredje dagen telefonerte Olav [V-S, hennes sønn] at hun maatte komme og vips var hun av sted – vi blev dog bedratt for én dag (men det var jo litet imot hvad vi pleier). Hun sa hun var meget bedre (og var det vistnok) men det var med bange anelser, bønner, trusler og protester vi sendte henne av sted. Haaber dog at alt gikk godt.

P.S. 9de aug.

Dette brev er blitt liggende saa længe, at jeg er redd det aldrig blir færdig hvis jeg ikke sender det av sted i dag. Nu har vi faatt brev fra mor og jeg kan berolige dig med at hun kom frem til Olav i beste velgående og at hun fremdeles er helt kjekk og i morgen formodentlig reiser til Birkeland og saa har dere henne hjemme in due course. – Det var saa meget jeg skulde ha snakket med dig om men jeg har været saa optat med noter i denne uken og naar aftenen kommer er jeg helt tom og utkjøret. –

Du har vel fulgt med diskusjonen i Dagen om evangeliene. Saa gledelig at [Einar] Amdahl er kommet paa den rette siden. – ja disse indleggene kunde innbyde til mange refleksjoner, men jeg maa nok sige stopp for i dag. Du maa hilse Jenny [forlovede] og takke saa meget for sist (for ett aar siden!) Det var saa hyggelig at ha henne her. –

Saa maa du hilse Arne og Asbjørg [MV-S bror og svigerinne], Vesla [søster] og ellers tutti quante.

Mange hjertelige hilsener

fra din hengivne onkel Fartein

Valevaag 15 aug. 1939

Kjære Agnes [Hiorth]

[Takker for brevene og avispakken.]

Og saa maa du vist ha en kort levnedbeskrivelse siden sist, skjønt den blir bare: skrive, skrive noter, og regn, regn, regn. Vi har hatt Magnhild paa besøk i 14 dager; den første uke var ogsaa frk. [Dorthe] Aarrestad her, ellers har vi hatt det ganske stille og fredelig. Vi venter bare et besøk fra Amerika (“ausgerechnet”) omkring 25 eller 26 august (hvilket jeg gruer mig som en hund til). Men senere blir vi atter for oss selv og det skulde være hyggelig om det lot seg gjøre at du og Harda [Robsahm] kom paa den omtalte tur i høst. Og siden vi har hatt saa meget regn isommer, saa faar vi kanskje iaar som ifjor, det deiligste høstvær, det ialfald er vaart haab. Jeg har skrevet tre ting siden symfonien [nr. 1]; det vil sige jeg er endnu ikke færdig med den tredje, men det gaar mot slutten.¹ Det er næsten utrolig at det kan være mig; det er som den lykkelige og fjerne tid da jeg var vidunderbarn, skulde være vendt tilbake. – Det gjør naturligvis meget at jeg ingen elever har og kan ha hele dagen til min raadighet. Og jeg har indført den nye ordning med den gamle Adam at jeg skal ha daarlig samvittighet for de uskrevne brevene bare lørdag og onsdag og slippe at føle mig brødefuld resten av uken, en utmerket ordning for gamle Adam, men ikke for brevene som du ser.

[Nevø Magne tatt embetseksamen. Nevø Fartein i Cambridge.]

Men jeg har vist ikke fortalt at [katten] Fortryllende har faatt en ny mann likesom saa mange andre i denne tid. Han er svart og gul stripet og ser svært Mefistofelesk ut; men Fortryllende er helt vækk i ham. Du vet kanskje heller ikke at vi har faatt en ny hane; han heter Piltitz efter H.C.

¹ To sanger, opus 31, og “Die dunkle Nacht der Seele, opus 32.

Andersen,¹ og han er deilig – riktig noe for Agnes Hiorth og Ridley Borchgrevinck. Ogsaa Fortryllende beundrer ham. Store-Per er blitt gammel og næsten blind og sover hele dagen. Men Lille-Per er like spræk; han hopper ind vinduet og faar fløte paa sengen hver morgen. Han vil absolut sitte i fanget, naar jeg skriver morgen-kontrapunkt og biter mig i fingrene, hvis jeg legger ham paa sofaen. [...]

Valevaag 28 aug 1939

Kjære Unni [Schønfelder]

[...] Jeg har været noksaa flink isommer, tror jeg nesten jeg kan sige, har skrevet tre ting siden symfonien.² Det vil sige, med det siste er jeg endnu ikke helt færdig. Senere tenker jeg paa at skrive noen ting for orgel, hvad jeg gleder mig meget til. Det er godt at være borte fra Oslo allikevel, i denne velsignede stilhet, og jeg føler mig legemlig meget sterkere. [...]

Valevaag 5 sept. 1939

Kjære Agnes [Hiorth] og kjære Harda [Robsahm]

Idag maa jeg skrive et fælles-brev og takke for den skjønne , 1933-boken [av Emilians M. Aquilera, Barcelona 1933] til min fødselsdag. Den har været og kommer stadig til at være mig til stor glede, ikke minst paa grunn av alle detaljene hvor man kan følge penselføringen saa nøie og sa hvad han er for en stor maler. “Den største maler og den største aand” skrev Hugo [Mohr] en gang paa ett kort til mig fra Toledo. Og det største forbillede, ogsaa for en musiker – hvordan han uten at vakle fulgte sin indre stemme og sitt indre syn, uten at tenke paa om han blir forstaatt av

¹ Hane i hans fortelling *De to Baronesser*.

² Se forrige.

sin samtid eller ei. Saa jeg kunde ikke ha faatt en hyggeligere gave, som jeg haaber jeg skal hente inspirasjon og styrke fra, naar jeg føler at jeg har det fornøden.

Dette skulde jeg ha skrevet med en gang. Men saa kom denne uke med saa megen ængstelse, haab og spending – og katastrofe. Det er likesom vi endnu ikke kan opgi haabet – uagtet det vistnok er haabløst. Jeg greier ikke lenger at lese avisene; men Sigrud gjør det – and tells me. Allikevel, med alle vaare bekymringer og ængstelser, formaar vi jo ingenting – saa vi faar bare “i Guds navn plage oss videre”. Og tenk jeg blev færdig med min Juan de la Cruz (Greco’s samtidige og aandsfælle) paa selve ulykkesdagen.¹ Jeg er begynt paa et nytt stykke for orgel², og tenker bare paa orgel-pedaler. Det gikk av sig selv med engang; og det var en stor trøst. – Saanne deilige høstdager vi har – ja det er jo varmere end det var isommer – sa det er underlig at tenke paa at det kan hende meget ondt pa denne skjønne jord netop nu da den er saa vidunderlig. – [...]

[Postkort, bilde av oliventre på Mallorca] Valevaag 11 okt. 1939

Kjære Magne [Valen-Sendstad].

Fredag er du jo 26 aar, saa jeg vilde bare sende dig en liten hilsen med de beste ønsker for dagen. Gid du maatte faa bli frisk og sterk i det nye aar, og gid du maatte faa det godt paa alle maater. Hjertelige hilsener til dig og Jenny [forlovede] fra din hengivne onkel Fartein

¹ “Die dunkle Nacht der Seele”, opus 32.

² Præludium og fuga, opus 33.

Valevaag 28 okt. 1939

Kjære Olav [Valen-Sendstad]

[Sendt harmoniseringen av Gullaksons melodi tilbake.

Takker for boken han fikk:] Jeg har læst den hastig igjennem og leser den nu for anden gang langsomt stykke for stykke, og den har været til stor velsignelse for mig som jeg haaber for mange andre. Under diskusjonen i Dagen isommer da det kom frem saa mange unerquickliche [ubehagelige] ting, og da saa mange kastet masken og bekjendte sitt hat til den evangeliske tro, var jeg nesten skuffet over ikke at høre noget fra dig. Men nu skjønner jeg at du har gitt svar til alle sider i din bok. Og det har gledet mig uendelig. For siden den tid, da ogsaa jeg fik opleve disse usigelige store ting, har jeg altid ønsket og bedt til Gud at det maatte komme noen ogsaa i vaar tid som kunde fremstille og paany levendegjøre disse sandheter for folket. Og det er saa underlig at tenke paa at det skulde bli dig. I min barndom kunde man endnu høre denne forkyndelse og jeg har endnu dype erindringer om det fra Stavanger. Senere er det forstummet mere og mere og mange ganger synes jeg man blir saa uendelig fattig av det man faar fra prekestoler og religiøse blader. Det er nesten som det staar i Goethe's Faust

“Wir seine Treuen hatten ihn hingelegt –
Und ach, wir finden Jesus nicht mehr.”¹

[...]

¹ Fra “Chor der Weiber”, 1. del; sitert etter hukommelsen.

Valevaag 6 nov. 1939

Kjære Agnes [Hiorth]

Tusend takk for det hyggelige brev etter koncerten og for pakken med de nydelige pastellfarvene. Du kan tro jeg blev forbauset, da jeg pakket den op, for det stod ikke hvem den var fra. Derfor tenkte jeg, det er vel en av malerne, Agnes eller Hugo [Mohr] som har bestilt den hos Bjercke [farvehandel] og sendt den i forveien, før de kommer selv, og saa tok jeg pakken og satte den høitidelig ind paa gjesteværelset litt flau over min indiskresjon. Men saa kom jo ditt brev med gaadens løsning. Du vil nok føre mig i fristelse kjære Agnes, og det har i sandhed været anledninger nok i høst, for jeg har aldrig sett saa intense høstfarver noengang herborte som iaar. Det kom vist av at vi har hatt klart vær med litt nattefrost hele oktober for den lille touch av frost maa det til for at lokke farvene frem, siger man. – Men endnu har jeg ikke vovet mig; det er likesom det først skritt som koster, og saa er jeg vel ikke begavet nok, er jeg redd for.

Dessuten har jeg været svært optat med notene i det siste. Jeg blev færdig med den store orgelfugen [opus 33] for en maanedes tid siden og 13de okt. begynte jeg med preludiet, som blev færdig 8 dager efter (saa den trettende synes ikke at være noen ulykkesdag allikevel). Efterpaa hadde jeg en masse renskrivningsarbeide ogsaa av orkesterpartituret og klaveruttoget til “Die dunkle Nacht der Seele” [opus 32], som var blitt liggende over paa grund af notepapirmangel. Saa endelig paa den anden november, din mors fødselsdag fikk jeg begynne paa den nye orgel-pastoralen [opus 34] (etter Greco’s Anbetung der Hirte, plate 25 i Agnes og Harda’s Greco-bok) og du kan ikke tenke dig: det gikk med en gang uten den obligate idiotperiode, sa nu forstaar jeg, at ogsaa 2den november maa være en lykkedag. [...]

P.S. Hvis du husker farvene paa det Greco-billedet (for det er i Toledo saa du har nok sett det) saa skulde det være saa morsomt at vite det, om du vilde skrive det til mig en gang ved leilighet. Det gledet mig at det gikk

saa bra med trioen, ikke mindst for de opførende som har hatt slikt strev med den.¹ [...]

Hvordan gaar det med dompap-billedet, haaber det er like nydelig, jeg er litt spendt paa neste “brevdag”.² Du kan tro jeg lengter ofte tilbake til kaffeen og æblekakene i Hansteens gate, om end ikke til selve Tosseparadiset; men de var dog oaser ogsaa der, og Agnes atelier var er av de store. – Jeg begynner vel ikke at bli nasty, – saa det er best at slutte.

Valevaag 11 nov 1939

Kjære Unni [Schønfelder]

[...] Det er saa lenge siden sist vi skrev til hverandre, at jeg maa vist ogsaa begynne med at tale om mine barn. Jeg husker hvor lenge det varet i sin tid, før jeg kunde hamle op med Magnhild som hadde 6 barn. For hvert stykke jeg blev færdig med tenkte jeg, nu greier jeg ikke mere. Og iaar har jeg paa mindre end ett aar selv faatt 6 (7 med symfonien). Jeg tror det er det eneste som er blitt lettere med aarene. Først skrev jeg to sanger med piano: “Gruppe aus dem Tartarus” og “Anacreon’s Grab”. Saa en sang med orkester: “Die dunkle Nacht der Seele” av den spanske mystiker Juan de la Cruz. Den dagen krigen brøt ut, begynte jeg paa den store orgelfugen som blev færdig paa en maaned. Saa hadde jeg en masse orkestrering og kopiering av “Die dunkle Nacht” som var blitt utsatt paa grund av papirmangel. Paa Magnes fødselsdag 13de okt. begynte jeg med Preludiet til fugen og blev færdig paa en uke – saa en masse renskriving som er det værste av alt. 2den nov. begynte jeg paa et nytt orgelstykke Pastorale, som jeg haaber at bli færdig med om ett par dager. Det er en pastorale i ordets egentlige betydning altsaa hyrdemusik, og naar jeg skriver har jeg foran

¹ Oppførelsen var ved Liv Wesenberg, klaver, Helga Løkke, fiolin, og Karl Andersen, cello.

² Utgangspunktet for bildet var Henrik Wergelands eventyr “Røde og graa Dompaper”. Maleriet henger nå i Valevåg.

mig et billede av Greco som heter “Die Anbetung der Hirten”. Det er noe av det skjønneste jeg kan tenke mig: krybben er i midten og lyset fra det lille barnet straalere over alle ansiktene: Maria, hyrdene, englene, profeten og selv den lille oxen. Jeg blir aldrig trett av at se paa det, og jeg tror det har gaat godt, men jeg er redd naar jeg tenker paa hvordan jeg skal klare slutten. Det gaar saa meget lettere siden jeg er kommet bort fra Oslo-atmosfæren og trykket, og fra elevene. Nei, ingen makt i verden skal faa mig til at ha elever igjen. Jeg er allikevel for gammel og jeg faar overlate jakten paa kvinter og oktaver til yngre krefter. Og kanskje allikevel jeg gjør større nytte med dette.

Ellers har jeg ikke saa meget nytt at fortelle. Jeg hører sjelden fra Oslo, men jeg er selv verdens daarligste brevskriver. [...]

Valevaag 18 nov. 1939

Kjære Bjarne Larsen

[...] Siden jeg blev færdig med symfonien ivaar har jeg skrevet 6 ting deriblandt 3 for orgel, og jeg er nu langt paa vei med den 7de, et orkesterstykke.¹ Jeg er saa lykkelig over at jeg kan faa være her iro og arbeide bare med disse ting; jeg synes jeg kan ikke være nok taknemmelig for det. Og jeg er legemlig ogsaa blitt meget sterkere. [...]

Hjertelig takk ogsaa for fotografiet av Kierkegaards grav. Det var saa rørende at se det og jeg kunde saa tydelig lese det gripende Brorsonske salmevers han hadde satt paa sin grav.² [...]

P.S. Jeg blev saa rørt over at De vilde bekoste noen av mine ting trykt og jeg takker Dem saa inderlig for det; men De vet i denne tid da alt er

¹ Ode til ensomheten, opus 35.

² “Det er en liden tid, / så har jeg vundet, / så er den ganske strid / med eet forsvundet; / så kan jeg hvile mig / i rosensale / og uafledelig / min Jesum tale.” Fra *Troens rare klenodium* 1739.

stengt er det jo utelukket, og det vilde heller ikke være rett at bruke Deres penger til det.

Valevaag 20 dec. 1939

Kjære Otto [Lous Mohr]

Tusend tak for den hilsen du sendte mig med ditt foredrag. Det var saa morsomt at læse det igjennem og gjenopfriske hvad du fortalte efter Grekenlandsreisen. Jeg maa fortelle dig at jeg siden ihøst hver dag leser litt gresk. Det er saan en utmerket hvile efter musikken, og saa er det saa interessant, det vidunderligste sprog i verden som Emil Smith sa. Men jeg er redd for at den metoden han anbefalte mig for mange aar siden under forrige verdenskrig at lese uten lærebok og uten gramatikk var litt problematisk. Det gikk med akk og krakk for mig likt huset som var bygget paa sand. Men nu leser jeg redelig hver dag et stykke i leseboken og i gramatikken og gleder mig til neste dag. [...]

Jeg maa spørre dig eller Kai [Mohr] som har greie paa det, angaaende den albinoen jeg saa (i hvilken anledning jeg maa henvise til Toves brev). Denne lille "Vogel als Prophet" som jeg kaller den var helt hvit, bare med noen graa tegninger paa hodet. Den var paa størrelse som en spurv, kanskje det var det og. Men det var forbausende kan du tro.

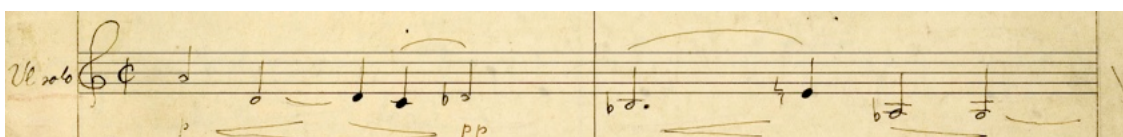
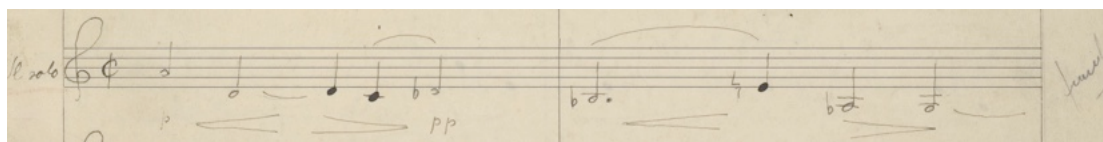
Siden jeg kom hit paa landet har jeg arbeidet uten stans, og nesten med den samme letthet som da jeg var barn. Jeg er næsten forferdet sommetider; men jeg er glad saa længe strømmen gaar, og saa faar jeg henge i indtil det blir stands av seg selv. Og det er saa godt med arbeidet, at det leder tankene bort fra alt det sørgelige i verden, som vi allikevel ikke bøte på. Jeg greier nesten ikke at lese avisene mere. – Jeg haaber det gaar godt med dere alle trods de onde tider. [...]

Valevaag 22 des. 1939

Kjære Agnes [Hiorth]

[...] Jeg har naturligvis min sedvanlige undskyldning noteskrivningen, som jeg har holdt paa med like til nu. Siden jeg sist skrev er jeg blitt færdig med 2 ting og holder paa med den tredje. 2den november var nok en lykkedag for jeg blev færdig med julemusikken 12 dager senere¹. (Hadde jeg bare været like snar med julebrevene). Saa har jeg skrevet en “Ode til ensomheten” (og midt under arbeidet kom det en som paala oss at indkvartere 6 evakuerte) og nu et klaverstykke som maa vente til over jul. Det er den annen juleaften jeg feirer paa landet. Sigrid og jeg blir visst alene ogsaa iaar, da Borghild [Ramstad] skal hjem. Men saa har vi jo Lille-Per og Fortryllende [kattene] som opførte sig saa pent forrige jul. Iaar skal de faa en sardinboks, saa at de ogsaa skal merke det er høitid. Og saa har vi reddet en vase med roser fra haven, før høsten kom. Nu er julesneen kommen; men det veksler hver dag med sne og regn, saa det er uvisst om den vil holde sig. Det har været saa mange nydelige belysninger i høst; men jeg har endnu ikke vovet mig med farvene. Jeg maa vist vente til Agnes “you come and tell me”. – [...]

¹ Pastorale for orgel, opus 34. Verket er tilegnet AHs mor, som hadde fødselsdag 2. november.

Allegro moderato

Valens Fiolinkonsert er bevart bl.a. i to manuskripter ved Nasjonalbiblioteket. I manuskript 1 ser vi at Valen har selv satt inn dynamiske tegn, mens manuskript 2 mangler disse.

Manuskript 1 er trykkforlegget for forlagets partitur. Valen leste selv korrektur på partituret, så det er på et vis komponistens "siste hånd" på verket. Men likevel forekommer feil i partituret som ikke er rettet.

I andre av Valens trykte verker har forlaget og redaktørene dessverre tatt seg friheter og ikke fulgt Valens ønsker. Det er nå et prosjekt under Norsk Musikkarv som skal ordne opp i forlagets edisjoner.

1940

Dette året kom krigen til Norge og til Valevåg. Det ble okkupasjon og fem turbulente år for mange, også for Valen. Valevåg hadde ikke samme strategiske betydning som øyene utenfor kysten, og Olav Gurvin skriver i sin Valen-biografi (s. 125) “men i Valevåg så folk nesten ikke tyskere.”

Valen fullførte mesterverket “Fiolinkonserten” opus 37, formet som et requiem over nabofetterens unge sønn, han som naturlig sang atonalt fra epletreet.

Han komponerte også Klaversonate nr. 2 opus 38 hvor Francis Thompsons mektige dikt “The Hound of Heaven” (1893) ble en viktig inspirasjonskilde.

Valevaag 5 jan 1940

Kjære Unni [Schønfelder]

[...] Og min hjerteligste takk for julegaven. Jeg maa faa lov til at citere en setning fra min greske lesebok: “Godt venskab er sødere end vin.” Det er nu mange aar siden jeg smakte alkohol (som jeg desværre ikke taaler), og Sigrid er formann i avholdsforeningen her. Allikevel kom Deres flaske vel med, for ved hjelp av en varm rødvinstoddy hver aften kurerste vi vaar snilde Borghild [Ramstad], som hadde faatt en voldsom forkjølelse. Resten av flasken brukte vi i sauser i julen. Ja nu synes De nok at vi profanerte vinen. Allikevel gledet jeg mig mere og blev mere varmet ved Deres venlige omtanke, end om jeg hadde tømt hele flasken i ett drag.

Ja nu begynner vi altsaa paa ett nytt aar; maatte det ende bedre end det begynte for oss alle. [...]

Valevaag 8 jan. 1940

Kjære Hugo [Lous Mohr]

Tusend takk for ditt hyggelige brev til jul. Det gledet mig saan at høre fra dig igjen. Ja du kan tro vi ventet paa dig ihøst. Magnhilds brev var litt ubestemt, men jeg forstod det nærmest som vi kunde vente dig naarsomhelst. Da det saa kom en pakke med tegnesaker saa trodde jeg ganske sikkert det var dig som hadde sendt “rabben” [Stavangersk dialektuttrykk for rotet] i forveien. Jeg var litt flau over at jeg hadde været saa indiskret og aapnet den (men det stod mitt navn paa adressen) og saa bar jeg den høitdelig opp paa gjesteværelset. “Og me venta, og me venta.” Længer end Farsundsfolkene paa sin koppe kaffe. Saa viste det sig at tegnesakene var foræringspresang til mig fra Agnes Hiorth.

Og saa hadde du altsaa allikevel været paa nippet til at komme. Det regnværet som de truet med i værvarslingen kom ikke før den 7de november. Vi hadde da hatt solskin (paa to dager nær) helt fra midten av august. Hadde jeg skrevet i tide hadde du kanskje kommet; men da saa regnet begynte hadde jeg ikke mod til at invitere noen. Ja saa faar det være til en annen gang, jeg haaber om ikke lenge. Det var ialfald godt at du fikk malt saa meget paa din ferietur.

Sigrid viste mig Gaugins artikkel [Pola Gaugin i *Tidens Tegn* 27.09.1939]. Jeg sa: det er det sjofleste og perfideste jeg har lest. Og Sigrid sa at hun kunde ikke forstaa at det gikk an at skrive noe saant i en artikkel til 50 aarsdagen, hvor man ellers ikke pleier knusle med ros selv til de største middelmaadigheter. Men det ligger naturligvis intriger bak fra alle de ubegavete misundelige malkontente malerne, og G. var simpel nok til at la sig bruke. Den tid kan komme da han ønsket han aldrig hadde skrevet saan. Det var kjedelig at det skulde ødelegge dagen for dig. Tenk om du hadde kommet hit. Da hadde jeg nok blitt frisk med en gang; ialfald skulde jeg ha

kreket mig opp om jeg aldrig var saa syk. Forresten slapp jeg med de tre dagene, men det ser ut til at influenzaen har været meget værre med dig. –

Det var gledelig at høre at bankfolkene ikke lot sig affisere av den dumme artikelen og at du fikk den nye bevilgningen. Saa kan vi blaase av de andre dr-st-ne. Men det var værre med den komitéen. Da fikk jeg ett ordentlig chock. Jeg vilde ikke kunne sette en strek paa lerredet, hvis jeg skulde ha en slik komité over mig. Og her synes jeg de andre malerne maatte ta affære, for det er en sak som virkelig maatte angaa dem. Det maatte bli uutholdelig at være maler her i landet skulde denslags bli sedvane. Og her var det paa sin plass om Søren [Henrik Sørensen] grep inn istedenfor at gaa omkring og agere skytshelgen for musikk-bombastene. Ja jeg haaber du faar gjort rent bord i departementet angaaende den saken. Det er hyggelig at vite, at den snille og hæderlige [domprost Johannes] Hygen er paa din side. –

Det skulde ha været morsomt at se dine billeder nu. Jeg haaber jeg en gang kan komme ind til byen; men foreløbig maa jeg være her, da jeg endnu har saa meget jeg skulde ha gjort færdig. Og saa er det jo ikke saa greit i denne tiden. Jeg læste nylig i vaar lokalavis, at freden skulde komme i mars. Gud give det maatte bli sandt. –

Jeg haaber dere alle har det godt og jeg sender de beste ønsker for det nye aar til dig, Elna og guttene. Saa maa du hilse familien forøvrig og alle kjendte og venner. Det var saa meget jeg endnu skulde ha snakket om, men jeg maa sende dette foreløbig og haabe som bestandig ved nyttaar at jeg skal bli flinkere til at skrive i det nye aar. Jeg haaber jeg faar høre fra dig om ikke saa lenge, og at du er ganske frisk igjen.

Mange hjertelige hilsener
fra Fartein

Sigrid hilser saa meget.

[Postkort fra Mallorca, fotografi av Valldemossa]

Valevaag 10 jan 1940

Kjære Robert Riefling.

Det var en stor glede for mig at faa Deres hilsen til jul. Tusend takk. Og jeg sender de beste ønsker til det nye aar, baade for Dem selv og Deres kunst, og maatte aaret for oss alle ende bedre end det begynte. Med hjertelig hilsen til Dem selv, Deres mor og hele Deres familie.

Deres hengivne Fartein Valen

[Brevkort] 15 jan. 1940

Kjære Agnes [Hiorth]

Her kommer jeg langt om lenge for at takke dig for bøkene til jul, som var ualmindelig morsomme og for at ønske dig et godt nyttaar, og ikke minst for at takke for det gamle. Det er storartet at du og Harda [Robsahm] ikke for lengst har opgitt mig, som er saa umulig til at skrive. Hvert aar ved nyttaarstider vaagner de gamle illusjoner om at jeg skal bli bedre i det nye aar; haaber at det ikke skal gaa som ellers. [...]

Valevåg 11 febr. 1940]

Kjære Eva og Bjarne [Lous Mohr].

Det er ikke lett at undskylde sig naar man i februar skal takke for brev baade fra denne og forrige jul, saa jeg maa vist springe over det foreløbig og bare sige at jeg blev saa uendelig glad over at faa begge hilsener, og at Dere trods alt maa ta imot min uværdige takk.

Nu har jeg været her paa landet halvannet aar, men det er næsten som jeg skulde ha været her en menneskealder, og min Oslo-tid hører likesom til en annen tilværelse. Du husker Bjarne, at du altid pleiet at sige, at nu

maatte jeg skrive en symfoni. Det har jeg gjort siden jeg kom hit, og efter at den blev færdig ifjor vaar har jeg skrevet 8 andre ting og nu holder jeg paa med en violinkonsert. Det er som om den lykkelige tid, da jeg var vidunderbarn er kommet igjen, eller kanske det heller er som de sa i Berlin: Je öller, je döller (öll betyr gammel og döll betyr gal). Men all denne noteskrivingen har gjort at jeg blev fuldstændeig udyktig til brevskrivning, for naar dgen var omme: «dann war's mit mir, dann war's mit mir vorbei», som det staar hos Brahms.¹ Dette som en liten undskyldning, men den er naturligvis ikke gyldig; jeg indrømmer det, men jeg stoler ganske sikkert paa at Dere begge to vil overse det og tilgi mig.

Det var saa hyggelig at Dere hadde hørt trioen og likte den. Det er saa opmuntrende at høre saant, for jeg er jo ikke forvændt med denslags, som Dere vet. Jeg tenker ofte paa alle de hyggelige gangene vi var sammen i Oslo, og særlig den første gangen vi alle tre var på Theater-kaféen. Kan du huske det, Bjarne? Allerede fra den stund følte jeg det samme venskap og slektskap for Eva som jeg hadde hat for Bjarne, og siden har det altid varet. Jeg tænker ogsaa paa gamle dager, og hvordan vi kamperte sammen, Jeg husker jo da Bjarne blev – nei, det er sandt, det har jeg jo ikke lov at minne om, men jeg maa faa lov til at fortælle den historien fra Bjarne's barndom: da han stakk hodet ind en gang jeg hadde spilletime med fru [Jeanette] Mohr og ropte; «Aa men Fartein Valen e' løien.» En sandhet jeg vanskelig kunde benekte. Og det kjære Bjarne og Eva maa være undskyldningen for dette sene brev. Jeg haaber dere alle tre har det godt (forsaavidt man kan ha det godt i disse frygtelige tider). Viggo [Mohr] er vel blit stor paa disse halvannet aar. Saa maa dere hilse hele familien (som jeg ogsaa føler som min) like fra fru Mohr og ned til Viggo. Jeg haaber alle lever vel.

Mange hjertelige hilsener og gode ønsker for det nye aar
fra onkel Fartein

¹ "Vergebliches Ständchen", opus 84, folkedikt.

[P. Valevåg 21 febr. 1940]

Kjære Agnes [Hiorth]

Igaar kom en stor pakke som vi aapnet med stor spending. Men jeg kan ikke beskrive min overraskelse da det kom ut ett stort deilig praktfuldt skinn. Da vi ikke hadde faatt følgeseddelen med, saa studerte vi ikke lite paa hvem det kunde være fra. Men jeg synes jeg drog kjensel paa skriften: det kunde ikke være noen annen end Agnes og det var vistnok bare Agnes som kunde finne paa at være saa snil. Nu har vi riktig lagt planer hvordan vi skal gjøre med skinnet, og jeg blir vist nødt til at bite i det sure æble og reise til Haugesund for at faa en skredder til at sy den. Det skal ble deilig at faa en varm pels – for det var vel det den var tenkt til, eller skulde det være noe annet. Vi kunde ikke tenke oss noe annet. Du kan tro vi har hatt en fryktelig kulde uavbrutt siden nyttaar, det er uhørt pa disse kanter, og kuldegradene maa minst multipliseres med tre i sin virkning. Den eneste trøst er at det begynner at lysne, og at solen begynner at varme, saa maa vil selv denne vinter gaa over. I slutten av forrige maaned blev jeg færdig med mitt klaverstykke [Intermezzo. opus 36]. Jeg vet ikke om jeg blev saa heldig med regnbuen som den er paa ett maleri av Agnes Hiorth jeg har paa pianoet, men jeg haaber den er der allikevel. Og nu holder jeg paa med en violinkoncert med orkester, som jeg er kommet langt stykke paa vei med. Hvilken dumdristighet av mig, men den ville ikke bli noe annet og da vet du, at vi “i Guds navn maa plage oss videre.”

Vi lever ellers bra alle tre og pusene med trods de vanskelige og bekymringsfulde tider.

[... Gleder seg over Else C.K.s suksess.]

[Valevaag februar-mars 1940]

Kjære [Olav] Gurvin

Tusend takk for Deres brev i julen. Det var saa hyggelig at faa det. Hvad enten De kommer personlig eller i brev er det altid like gledelig og opmuntrende. Jeg blev saa glad over Deres brev at jeg ikke trodde jeg skulde faa bruk for Deres dispensasjon fra aa skrive, men det ser ut til at nu trenger jeg den allikevel, saa lenge som jeg har somlet med aa svare. Det er den sedvanlige undskyldningen, som De vet: noteskrivingen.

Og jeg maa fortelle Dem hvad jeg har gjort siden De var her isommer. Jeg var vist endnu ikke færdig med de to tyske sangene op. 31, Gruppe aus dem Tartaros og Anacreons Grab. Saa kom op. 32, Die dunkle Nacht der Seele (tekst av Juan de la Cruz, en spansk mystiker) for sopran og orkester. Op. 33 Preludium og fuga for orgel (et slags sørgemarch-lignende preludium og en noksaa bredt utført allegro fuge).

Op 34 Pastorale for orgel (efter Greco's billede "Die Anbetung der Hirten") altsaa en slags julestemning).

Op 35 Ode til Ensomheten for orkester som jeg blev færdig med 4 dec.

Op 36, Intermezzo for piano.

Op 37 Violinkonsert paabegyndt 24 jan og endnu under arbeide. Den skal bare være i en sats. Det er vist dumdrstig av mig, men det kunde likesom ikke forme sig anderledes, jeg kunde ikke undvære violin-soloen og orkesteret; men den blir mere som en violinsonate med orkester.

6. mars

Dette brev er blitt liggende vist i 14 dager, saa nu maa jeg nok gjøre alvor av at faa det avsted. (Saa De ser hvor fort det gaar med mig.) Jeg vilde bare skrive noen ord angaaende Deres spørsmål om jeg ønsket noe opført i Oslo. – Men jeg har endnu saa mange planer igjerde [!] at jeg synes en Oslo-tur vilde hefte mig fryktelig. Foreløpig vil jeg derfor være paa landet og arbeide i ro. Denne tid har været saa velsignet, og jeg synes jeg kan ikke

avbryte arbeidet endnu. Og De vet, naar man er kommet op i min alder saa er tiden kostbar, og ellers spiller alt det ytre (om man blir opført eller ei o.s.v.) saa liten rolle. Jeg synes jeg har saa meget jeg endnu skulde faatt sagt forinden – f.eks. en strykekvartett og den anden symfoni, om jeg faar tid og krefter til det. Men ellers maa De haa tusind takk, at De tenker paa mig. De kan ikke tenke hvor meget det har at betyde for mig. Jeg takker Gud at jeg har hatt og har Dem fremdeles. –

De skriver ikke noe om utsiktene med docenturet. Men jeg haaber inderlig det maa gaa iorden, at det ikke maa forpurres, men at virkelig viden og kunnen og innsigt maa avløse snakket og skrytet som vi har hatt for meget av i musiklivet hos oss. – Jeg holder netop paa at lese Deres analyse av Schönberg og jeg blir stadig mere imponert over Deres evne til indleving og analyse og intuisjon.

Vil De være saa snil at hilse Deres frue og andre som maatte spørre efter mig. Min søster ber mig hilse Dem saa meget. Jeg haaber De har det godt og skjønt sent i det nye aar sender jeg alle mine beste ønsker for Dem. Med hjertelig hilsen

Deres Fartein Valen

[poststemplet Valevåg 11.3.40]

Kjære Bjarne Larsen

[...] Det var pakken som kom først, og den vakte stor begeistring hos oss om aftenen da den blev aapnet, for kaffe er det jo heller ikke overflødig av hos oss i denne tid. Den blev straks probert til alles glede, og skjønt min søster er for ivrig avholdsmann til aa ville skaale selv i kaffe, saa sendte vi Dem allikevel i tankene de hjerteligste hilsener og takk og gode ønsker. Og deri deltok ogsaa Lille-Per og Fortryllende for hvem det paa samme tid vanket om ikke kaffe saa litt fløte paa en skaal. [...]

Siden jeg blev færdig med de tre orgelstykkene har jeg skrevet endnu et orkesterstykke Ode til Ensomheten, et klaverstykke Intermezzo og nu holder jeg paa med en violinkoncert. Det siste er nok temmelig dumdristig av meg, men jeg kunde likesom hverken undvære soloviolen eller orkesteret. Men det blir nærmest som en violinsonate i en sats med orkesterledsagelse. – De maa tenke paa mig og koncerten.

Det var hyggelig at høre at [Arild] Sandvold hadde sagt han vilde spille igjennem mine ting. Jeg er redd for at det blir svært vanskelig for ham at forsone sig med den stilen. Da tror jeg det kanskje vilde være lettere for [Magne] Elvestrand. Men da jeg endnu ikke har faatt tid til at gjøre noen kopier av orgelstykkerne, saa maa jeg foreløbig la det være i bero. [...]

Valevaag 27 mars 1940

Kjære Unni [Schønfelder]

[Nevner kun at han her begynt paa fiolinkonserten]

Valevaag 18 mai 1940

Kjære Agnes [Hiorth]

Det var en ubeskrivelig stor glede at faa ditt brev igaar. Det var den første hilsen jeg har faatt fra Oslo, (naar jeg undtar en regning fra Norsk Musikforlag, som kom dagen før.) Det var saa hyggelig at høre at baade du og dine forældre har det godt, og siden vi intet hadde hørt fra guttene, saa var det en stor lettelse ogsaa at høre fra dem. Ja vi var ikke lite rørt over ditt brev, baade Sigrid og jeg, og vi tenkte, det var akkurat likt Agnes at være den første til at sende oss en hilsen.

Vi lever ellers bare bra her borte, og jeg er glad at jeg har kunnet arbeide hele tiden, og jeg har nu ikke saa meget igjen paa violinkonserten. Vi husket dig den 5te mai, og jeg maa røbe, at jeg hadde bestilt en bok til dig,

nemlig H.C. Andersen's "De to Baronesser", som jeg tror du vilde goutere, men du faar heller faa den senere eller til høsten, naar du kommer, hvad vi inderlig gleder oss til og haaber maa komme istand. Hadde du været her nu, kunde vi ha budt dig det beste vær vi kunde prestere, rigtig ideelt for en maler, skjønt det begynner at bli for tørt for landmanden. Men alt er saa ubeskrivelig skjønt, og frukttrærne er i fuld blomst.

Fortryllende blev meget fornøiet over din hilsen; hun har iaar en nydelig liten kattunge og er blitt saa from og snild, at hun ikke er til at kjende igjen.

—

Bare disse linjer foreløpig. Du maa hilse alle venner og kjendte, som maate spørre efter oss: Din far og mor saa hjertelig, guttene, Hugo [Mohr], Harda [Robsahm], Frøydis [Haavardsholm] o.s.v. jeg kan ikke regne opp alle. Sigrid hilser ogsaa saa hjertelig, hun har det ogsaa bare bra, og vi gleder oss slik til at du skal komme, og jeg gleder mig til at se din utstilling; haaber billedet fra verandadøren maa bli rigtig fint. Tusend takk kjære Agnes og mange hjertelige hilsener

fra din hengivne Fartein

Valevaag 12 juni 1940

Kjære Bjarne Larsen

[...] Jeg blev forhindret fra at svare straks fordi jeg netop holdt paa med avslutningen av violinkoncerten. Nu er den færdig, og ogsaa instrumentasjonen er jeg nesten færdig med, saa jeg gleder mig til at ta fatt paa noe nytt: en klaver-sonate hadde jeg haabet denne gang. Jeg er saa taknemmelig over at jeg har kunnet arbeide hele tiden.

Det er saa hyggelig at høre, at De arbeider i Deres svogers have. Det er slik vidunderlig hvile for hode og nerver; bare De maa være forsiktig med haanden. [...]

[Valevaag] 28de juni [1940].

Kjære Olav [Valen-Sendstad].

Igaar fant jeg dette brev som jeg trodde jeg hadde brendt, og da jeg vilde sende dig en hilsen til din fødselsdag, saa vover jeg at sende det allikevel, selv om det er voldsomt i sine uttrykk. Men jeg vet sikkert at du ikke vil misforstaa mig og synes jeg er dømmesyk, jeg skrev det bare som en lægmann. Det staar jo: det skal opstaa lærere i hobetal, som skal føre falsk lære, og derfor var jeg saa glad fordi du i din bok hadde vist oss veien saa klar, som den staar i skriften, saa at vi kan holde fast ved den. Og hvor stort det er i den trengselstid vi gjennomlever at vite, at Jesus har vunnet en evig forløsning; saa kan vi glede oss selv under Guds tuktelse og takke og prise ham.

[Håper OVS har fått anledning til å fullføre "Indøvelse i kristendom."

Ferdig med fiolinkonserten for et par dager siden.]

Valevaag 10 juli 1940

Kjære Bjarne Larsen

[...] Ogsaa her hos oss staar det bare bra til. Jeg er svært anstrengt i øinene efter al noteskrivingen; men det gir sig kanskje naar jeg faar sterkere briller.

Vi har nu faatt deilig varmt vær med regn saa alt ser mere forhaabningsfuldt ut. Saa maa vi forsøke at se fremtiden fortrøstningsfuldt imøte. "Mine veier er ikke Eders veier, og mine tanker er ikke Eders tanker" staar det jo i skriften. Jeg tror at jo større taalmodighet vi viser, desto snarere vil vaare trengsler ende. – [...]

Valevaag 15 juli 1940

Kjære Olav [Valen-Sendstad]

[Fått låne doktorgraden til OVS.] Da du utviklet planen for mig ivaar, forstod jeg at du vilde beseire filosofien med dens egen vaaben for at berede veien for den store Unævnte – en vældig opgave, som det aldrig har været mere behov for end i vaar tid. Saa haaber jeg at du lik din berømte navnebror maatte faa slaatt istykker rigtig mange avgudsbilleder. Det er mange flere av dem i vaar tid end noen skulde ane skjønt de smykker sig med de vakreste navne.

[Ikke fått komponistgasjen siden krigen begyndte. Derfor litt smått med dem.]

Valevaag 17 aug. 1940

Kjære Pauline Hall.

Det var rørende av Dem, at De skulde sende mig slike hyggelige linjer bare for mitt fille-telegram. Egentlig hadde jeg tiltenkt Dem noe helt annet til Deres 50 aarsdag, men tiden strakk desværre ikke til. Ifjor sommer gjorde jeg færdig en sang med orkester “Die dunkle Nacht der Seele” til tekst av den spanske mystiker Juan de la Cruz. (Den er paa en maate i samme stemning som Ave Maria, hvis De har hørt den.) Men da jeg ikke har faatt tid til at gjøre en kopi, saa tør jeg ikke sende partituret avsted i disse utrygge tider. Paa en maate er jeg ikke helt misfornøiet med den selv, men kanskje De slett ikke kommer til at like den. Allikevel tenkte jeg: blandt de blomster De fikk paa 50 aarsdagen, var det sikkert ingen De sendte tilbake, selv om der kanskje var noen De likte mindre end de andre. Og saan vilde jeg saa gjerne be Dem ta imot denne sang: bare som et litet uttrykk for min taknemmelighet og høiaktelse. Og hvis den en gang kommer til at bli trykt, saa haaber jeg at den maa faa lov til at prydes med Deres navn: Til Pauline Hall paa 50 aarsdagen.

Jeg er viss paa at alle Deres venner gjorde dagen hyggelig for Dem og nu vilde jeg bare sende de varmeste ønsker for Dem selv og Deres arbeide. For arbeide, arbeide er jo det eneste vi kan gjøre i denne tid. Jeg synes ofte det er leit at jeg kjenner saa faa av Deres komposisjoner; men det er en liten sang som staar for mig saa levende: Il pleure dans mon coeur av Verlaine, og den kommer jeg aldrig til at glemme.

Mange hjertelige hilsener fra Deres hengivne
Fartein Valen

Valevaag 19 aug. 1940

Kjære Olav [Valen-Sendstad].

Idag sendte jeg din doktor-avhandling med posten, saa jeg haaber den er fremme, naar du faar dette brev. Først maa jeg sige dig tusend takk fordi jeg fikk lese den. Jeg har ikke lest noe mere fengslende paa aldrig saa lenge. Naturligvis kunde jeg jo ikke leve mig ind i alt paa saa kort tid, men jeg hadde ialdfald en viss teft av det hele, og det er jeg saa taknemmelig for. Det er et imponerende arbeide du har levert. Jeg fatter ikke hvordan du har faatt tid til at beherske det vældige stoff; for et kolosssalt arbeide det maa ha været bare at læse igjennem hele den litteratur du citerer. Men du har naturligvis faatt en vældig øvelse i at skjære igjennem til hovedsaken og finner der langen Rede Kurzer Sinn. Jeg kunde ikke la være at sammenligne denne doktorgrad med enkelte andre som kun virker som kompilasjoner ved siden av, (men naturligvis jeg burde ikke sige det, og jeg gjør det heller ikke, saa du maa ikke være redd.) Men jeg tænker at bedømmelsen vel ikke kunne undgå at merke det. Ikke mindst gleder jeg mig over at denne avhandling vil jevne veien for din øvrige produksjon, for den som ikke vilde lese sognepresten i Jelsa vil kanskje lese doktoren i filosofi. Og hovedsaken er at dine bøker blir lest, fordi de fører ind i hovedsaken i kristendommen og gjør Jesu verk saa stort for ett menneske –

mere end noen har gjort siden Luther og Rosenius. Hvor erfaret vi ikke at det var det eneste som holdt, da prøvelsene kom. Det var bare det som var bygget paa Jesu fuldbragte verk som blev staaende. All anden falsk menneskelig trøst, judaisme og pelegranisme – stod ikke prøven og avslørte sig mange ganger paa en uhyggelig maate. [...]

Valevaag 21 aug. 1940

Kjære Magne Elvestrand.

Tusend takk baade for brev og note, som jeg fikk igaar. Da jeg leste Deres brev var jeg ikke lite spænt paa temaet, og hvordan det vilde virke med den gjentagelsen De skrev om. Men jeg maa sige at De har været meget heldig med utformingen; bare den lille optakt-d'en i anden takt redder temaet fra monotoni og gir det hele en naiv ynde saa man synes man ser den lille fyren levende foran sig. Og eftersom jeg leste videre, blev jeg mere og mere fengslet. Det er et fortryllende portrætt De har gjort av Deres lille gutt. Det er i sandhet meget godt at sige om denne Passacaglia og den er et langt steg videre i modenhet og selvstendighet, saa at De nu bare har at gaa videre i samme retning.

Og det var saa snilt av Dem at De vilde gi mig noten; De gjorde mig en stor glede som jeg takker Dem saa meget for.

I fjor høst skrev ogsaa jeg for første gang noen orgelstykker, Præludium og fuga og Pastorale, som jeg skulde ha slik lyst til at vise Dem; men da jeg endnu ikke har faatt tid til at gjøre noen kopier, saa tør jeg ikke sende den nu, da det er saa utrygt langs kysten. Vil De takke Deres frue saa meget for hennes hyggelige hilsen. Jeg fik nok ikke bruk for straffe-portoen, saa jeg maa sende den tilbake. Og vil De ogsaa hilse "originalen," som jeg nu gleder mig til at se en gang. Mange hjertelige hilsener og gode ønsker til Dem selv fra Deres hengivne

Fartein Valen.

Valevaag 5 sept. 1940

Kjære Unni [Schønfelder]

[...] Ja det er en ren evighet siden vi hørte fra hverandre; saa føles det ialfald, efter alt det vi nu har oplevet. “Hvor ser det ut i verdens ørk” [av Brorson], som det staar i det gamle salmeverset. Og De har jo været midt op i det. Hvor uendelig taknemmelige maa vi ikke være herborte, som har faatt lov til at være utenfor. De kan ikke tro hvor ofte jeg har tenkt paa Dem i denne tiden. Saa rørende av Deres mann, at han vilde De og Trygve [sønnen] skulde reise til oss. Jeg maa fortelle Dem at ogsaa jeg hadde en underlig følelse av det som skulde komme. Ifjor høst drømte jeg Borghild [Ramstad] kom ind til mig og sa, at det var en fremmed mann som vilde tale med mig. Da jeg gikk ind i stuen sat der en meget ansett bonde her fra bygden, en god ven av min far og mor, men jeg blev staaende forfærdet, for jeg visste at han var død for mange aar siden. Han sa: “Han var bare kommet for at sige, at Haugesund skulde bli besatt, bombene skulde falde, og folk skulde flygte i angst, men vi skulle ikke være redde.” Jeg synes det var en underlig drøm; jeg la ikke saa meget vekt paa den; jeg vilde ikke skrømme Sigrid, men jeg fortalte det til Borghild. Og allikevel, da det hadde gaat slik som mannen sa, blev det til stor trøst for mig. Saa hele tiden har jeg kunnet arbeide. Jeg blev færdig med violinkoncerten i juni, og jeg tror den er noe av det beste jeg har gjort. Det hadde hele tiden været planen at den skulde ende med koralen “Jesus meine Zuversicht” [Bach-versjonen]. Men efterhaanden fikk jeg flere og flere skrupler, allikevel da det kom til stykket gikk det saa utmerket; den gik som støpt ind i de atonale harmoniene. Nu holder jeg paa med en pianosonate [nr. 2], det er jo en vanskelig opgave, men jeg haaber allikevel at det skal gaa. [...]

[Kort p. Valevåg! 19.9.40]

Kjære Else [Christie Kielland]

[ECK suksess-utstilling i Bergen, roses av frk. Aslaug Blytt.]

[Valevaag september? 1940]

Kjære Sigurd Torkildsen

Det er nu over ett aar, siden jeg fikk Deres ubeskrivelig hyggelige og kjærkomne hilsen, og jeg har endnu ikke skrevet til Dem. De kan ikke tro, hvor mange ganger jeg i denne tid har tenkt paa Dem; men jeg vet at det er en meget daarlig undskyldning for ikke aa ha skrevet.

Jeg var i den første tid heller ikke rigtig bra og meget over-arbeidet efter en violinkoncert, og senere kom jo alle de tragiske begivenheter som lamslo en for lang tid. Jeg har tenkt saa meget paa hvordan De har det, og hele Deres familie, Deres frue og den lille, Deres mor. Jeg leste om Deres brors [Trygve] utstilling og ønsket inderlig jeg kunde ha sett den, hørte den skulde være saa storartet, og nu begynner vist anerkjendelsen aa komme. Jeg tenker ogsaa ofte paa Deres mors have, haaber hun fremdeles maa faa være frisk og glede sig over den. –

Vi har det fremdeles bra her og jeg har arbeidet meget hele tiden. Det har været en meget klold vinter, og kulden føles meget sterkere her vest.

Jeg haaber De har det godt og sender de varmeste ønsker.

Deres hengivne Fartein Valen

[P. Valevåg 17.10.40)

Kjære Harda [Robsahm] og Agnes [Hiorth]

Tusend takk for den hyggelige pakken med de to bøkene til min fødselsdag (det er nesten endnu hyggeligere naar den kommer forsent). Huxley's bok¹ er noe av det morsomste og mest velskrevne jeg har lest paa lenge, og jeg maa tilstaa, at jeg allerede har slukt den; det gikk pa to dager, men det er jo meget man kan ta igjen senere. Og saa miniatyrene! Den skal jeg kose mig med i ro og mag og jeg skal nyte hvert billede og lære musikk av dem. Saa tusend takk kjære Agnes og Harda fordi dere er saa altfor snille med mig. Det var ogsaa saa morsomt at faa Hardas brev om koncerten og høre at det gikk godt med gavotten [fra opus 24, spilt av Robert Riefling] og at du likte den. Jeg fikk ogsaa et begeistret brev fra Fartein [nevø] tillikemed en liten gratis-kritikk over resten av programmet, hvor han bl.a. siger at den Beethoven-sonaten vistnok var pen, men han brydde sig ikke netop om at ha den spillet til sitt bryllup.

Vi har hatt en periode med de voldsomste høststormer, og idag da solen skinner for første gang igjen fra skyfri himmel var det saa uvant, at det nesten skar i øinene. Men det har været en ubeskrivelig skjøn dag: trær i høstfarver og sauer som beiter paa skinnende grønt gres, og luften saa uvirkelig klar og ren og blaa. Saa iaften faar vi vel se "Betlehemstjernen" eller konstellasjonen Jupiter – Saturn. Jeg saa den en natt for en tid siden, den var kommet over fjellene i øst og skinnet saa rolig og klart og høitidelig, og jeg syntes det var ganske rart at tenke paa at det var de samme stjerner som de vise fra Østen hadde sett, og at de ikke har vist seg paa himmelen siden den tid. Saa gid de maatte betyde fred i denne onde verden.

¹ Aldous Huxley: *Tiden tar engang slutt*. Oslo 1940. Finnes i F.V.'s boksamling.

2den brevdag.

Stjernene var saa nydelige, men senere har vi igjen hatt taake og skyer, skjønt luften er saa mild at den er varmere nu end den var i august. Jeg var saa flink med sonaten i forrige uke, men nu har jeg hatt ett par vanskelige dager, og da er jeg som sedvanlig overtudet om at jeg er blitt idiot. Men vi maa jo i Guds navn plage oss videre som sangerinnen [Wilhelmine Schröder] sa til Beethoven.

Saa pussig at vi netopp nu har hatt visit av fru [Sigrid] Blytt som fortalte at Agnes hadde utstilling i Bergen, men at det hadde staat i avisene at kunstnerinnen ikke skulle komme til Bergen. Vi hadde nesten haabet at faa ett glimt av Agnes herborte, men naar vi tenker paa alle de flytende minene og alle de ulykkene som har skedd, saa er det kanskje best allikevel, at det ikke blev noe av det i denne utrygge tid. Saa vi faar haabe paa et hyggelig gjensyn om ikke saa længe av begge. Det er saa uendelig længe siden sist. Og det er hyggelig at ha noe at glæde sig til. [...]

[Konvolutt stemplet 24.10.1940]

Kjære [Harald] Lie.

Bare en liten hilsen til Deres fødselsdag 21de [november] med alle de beste ønsker for Dem; at De maatte faa være kjek og frisk og ha det godt paa alle maater i det nye aar. Jeg hadde ikke tenkt, da jeg fikk Deres hyggelige brev med de fortryllende billedene av Harald Wilhelm [jr], at det skulde gaa ett aar før jeg svarte (skjønt jeg burde ha kjent mig selv bedre). Jeg haaber bare paa at De som kjenner mitt fortvilede brevkompleks vil tilgi mig. Det hadde jo været min agt at skrive straks, men saa vet De hvordan det gaar. Jeg har heller ikke været sterk, saa jeg greier lite utenom det daglige arbeide.

Det var saa morsomt at faa de fotografiene av gutten. Han er vel blitt stor paa ett aar; i den alder gaar utviklingen med kjempeskritt. –

Det var ogsaa hyggelig at høre om orkestersangen [Skinnvengbrev?], og jeg er viss paa at De er strengere mot den, end den fortjener. Jeg har ofte tenkt paa Dem i denne begivenhetsrike tid, og jeg undres paa om De var der oppe paa landet, da det brøt løs. Jeg haaber inderlig De har det godt – og alle Deres. Jeg har hørt saa lite fra Oslo i denne tid. Her hos oss har vi det bare godt og vi har hatt den store naade at være utenfor, og jeg er taknemmelig over at jeg har faatt arbeide iro. Violinkoncerten [opus 37] er nu færdig, og første sats av en piano-sonate [nr. 2, opus 38]. Jeg haaber at det gaar godt med Deres arbeide, og det er jeg viss paa, bare De har faatt være frisk. Og det vil jeg inderlig haabe og ønske for Dem.

Med hjertelige hilsener til Dem selv og alle Deres
Deres gamle lærer Fartein Valen

[Kort p. 2.11.40]

Kjære fru [Alice Hiorth]

[Fødselsdagsgratulasjon.]

Valevaag, Hordaland 9 nov. 1940

Kjære Sverre Bergh

Hjertelig takk for Deres brev; det var saa ubeskrivelig hyggelig aa høre fra Dem.

[... Sverre Berghs mor nylig død.] De kan ikke tenke Dem hvilken glede og opmuntring det var for mig at lese hvad hun hadde sagt om min musikk. En saan hilsen opveier saa meget og gir en nytt mod til arbeidet, for jeg tror at mennesker som snart skal forlate denne verden har en forunderlig clair-voyance. Saa De maa ha mange takk fordi De fortalte mig det.

Det var ogsaa hyggelig at høre at det stykke [Robert] Riefling spilte blev saa vel mottatt. For efter forandringen i kringkastingen tror jeg det kommer

til at bli vanskelig, da S-K [Sylou-Kreutz, musikksejef i NRK] er saa mot den musikken. Men det har jo ikke altid været saa lett før heller, og naar man er kommet i min alder saa har man ikke saa mange fordringer til livet. Jeg skal være glad naar jeg bare faar arbeide i fred, og siden jeg er kommet hit paa landet har jeg faatt gjort saa meget; jeg formelig “gaar Max Reger en høi gang,” som én skrev til mig.

Hvor godt jeg kan forstaa at det maa være opslitende for Dem at spille hver aften i den daarlige tobakksfyldte luften paa Bristol, og jeg kan tenke mig at man maa bli aldeles utmattet morgenen efterpaa, og at det da ikke kan bli stor tid til studier. Men De var jo allerede kommet saa langt og hadde saa utmerkede anlegg for musik saa at det skulde ikke være vanskelig for Dem at fortsette paa egen haand. Det er underlig hvor meget man kan faa gjort bare paa en halv time hver dag.

Det er sandt, jeg maa svare paa Deres spørsmaal. Selvfølgelig skylder De mig ingenting, og De maa være saa snil ikke at tenke mere paa det. [...]

[Poststemplet Valevaag 28.11.40]

Kjære Bjarne Larsen

[...] Naar De taler om Deres far og mor saa minner det mig om noe som hendte omtrent for ett aar siden, i oktober ifjor. Det var likesom en hilsen jeg fikk fra min far og mor. Det var bare en drøm, men det var saa tydelig som jeg skulde ha oplevet det altsammen i virkeligheten. Jeg laa og hvilte middag. Da syntes jeg Borghild [Ramstad] kom ind til mig og sa, at det var en mand som vilde tale med mig. Jeg gik ind i stuen og der sat en gammel ven av mine foreldre. Jeg blev staaende og kunde ikke sie ett ord, for jeg visste at mannen var død for mange aar siden. Tilslutt spurte jeg om han ikke var trett som hadde gaatt langt, og om jeg ikke maatte faa by ham noe. “Nei, du skal ikke gi meg noe”. Han var kommet for at sige (og i det øieblik forstod jeg at han var sendt av min far og mor) at Haugesund skulle

bli besatt, at det skulde falle bomber og folk skulde flykte i redsel, men vi skulde ikke være engstelige. Jeg syntes det var saa urimelig da jeg vaagnet; men De kan tro hvilken trøst denne drøm blev, da det gikk aldeles som mannen hadde sagt. Derfor fikk jeg lov til at være saa rolig i den første forvirring, da alle syntes at ha mistet hodet, og jeg kunde trøste mine her med det løfte jeg hadde faatt av Gud. Saa synes jeg at jeg kan la det gaa videre ogsaa til Dem, at De ikke skal være engstelig. [...]

Jeg er nu ferdig med 1ste sats av piano-sonaten [nr. 2] og er begynt paa andanten. Det har ikke gaatt saa fort i høst, men jeg tror allikevel ikke det blev saa værst tilslutt. [...]

[Valevaag julen 1940?]

Kjære Unni [Schønfelder]

[...] Haaber alle tre maa faa en hyggelig jul og ett godt nyttaar, og at vi alle maatte faa fred paa jorden og fred i hjertene i det aar som kommer. "Frykt ikke," sa engelen til hyrdene paa marken. Om vi bare for ett øieblikk kunde faa se barnet i krybben som det virkelig er, – bare ett tiendels sekund, – saa vilde vi bli lykkelige trods alt det onde i verden. – [...]

[Poststemplet Valevaag 19.12.40]

Kjære Bjarne Larsen

Da jeg skulle bestille en forstørrelse av fotografiet blev det sagt, at den kunde ikke bli færdig til jul. Derfor maa den desværre vente til senere. Men jeg hadde ogsaa en annen ting som jeg hadde tiltenkt Dem og det værste er at den kan jeg heller ikke sende Dem nu, saa dette blir bare ett julebrev med løfter. Ifjor paa disse tider skrev jeg et klaverstykk, som jeg kaldte "Intermezzo" [opus 36], og det vilde jeg saa gjerne at De skulde ha som en

spesiel erindring om mig, naar jeg er borte. Og det pianostykket hadde igrunnen sin egen historie som jeg hadde lyst til at fortelle Dem.

En morgen ifjor ved disse tider, da jeg sat og arbeidet i min stue, saa jeg en liten hvit fugl sitte i et tre utenfor mitt vindue. Det var ikke noe overnaturlig, det var bare en albino spurv eller havesanger, som skal være ganske almindelig, men jeg hadde aldrig sett en slik før, saa jeg blev staaende og betraktet den, mens den hoppet urolig fra gren til gren. Hos oss var det solskin, men indover fjorden gikk en byge, og inde i bygen hørte vi drønnet av en kanonbaat, som hadde øvelse. Det var saa underlig at se paa den lille hvite fuglen mot de sorte skyene og kanontordenen, og plutselig la jeg merke til at en stor, skjøn regnbue hvelvet seg over det hele. Jeg kunde ikke faa det fra mig, før jeg hadde skrevet et klaverstykket over det hele; fuglen, de sorte skyene, kanontordenen er med, men jeg vet ikke om regnbuen er lykkes for mig. Jeg hadde først tenkt at kalle det “Varselsfuglen”, men for ikke at konkurrere med Schumann’s “Vogel als Prophet” har jeg bare kalt det Intermezzo, mellomspil, hvad det jo ogsaa var. Straks jeg var ferdig begynte jeg paa noe nytt, saa fikk jeg ikke skrevet en kopi, og derfor er det at jeg maa be Dem vente, er saa engstelig for at sende det ene exemplaret bort i denne utrygge tid. Men naar det en gang blir trykt, saa vilde jeg gjerne det skulde staa paa titelbladet: Til min kjære elev Bjarne Larsen.

Saa vilde jeg gjerne sende Dem de varmeste ønsker for julen. “Frykt ikke”, sa engelen til hyrdene paa marken. Det er godt at vite, at det er kommet en makt ind i verden som er sterkere end ufreden paa jorden og ufreden i menneskehjertene. [...]

[P. Valevåg 23.12.40]

Kjære Agnes [Hiorth]

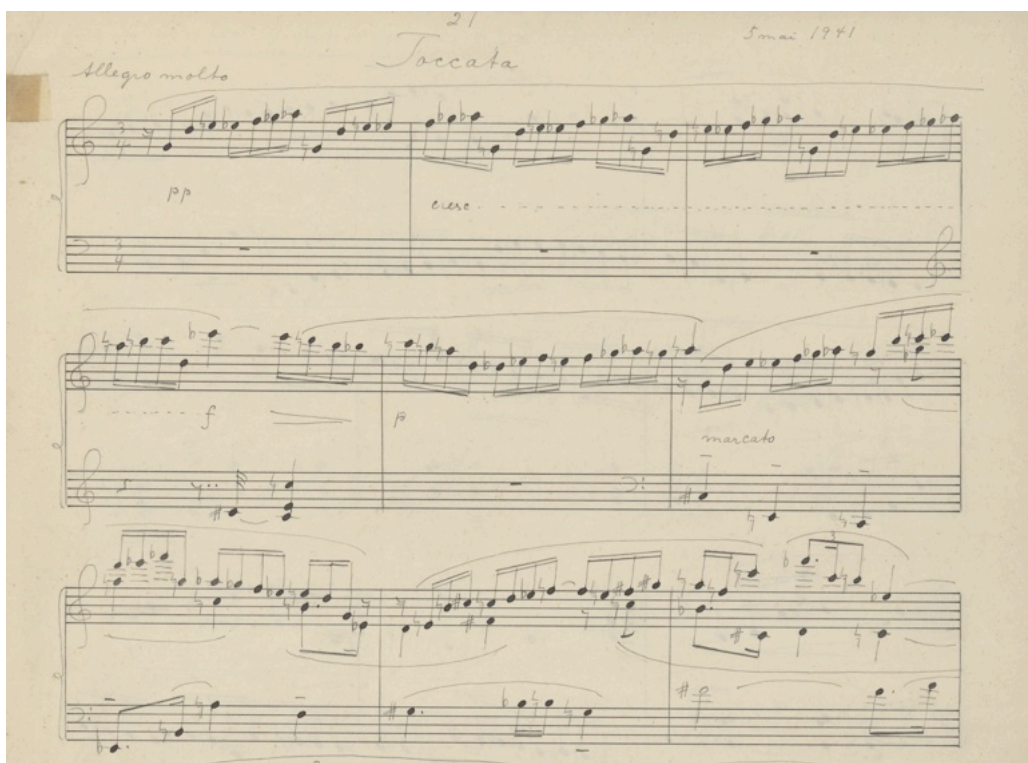
[...] Det var vist likesaa heldig at du ikke kom hit i høst, for været hadde været saa stormfuldt, saa sjøen var fuld av drivende miner og det var saa uhyggelig med den ulykken like her i fjorden. Derfor var vi i grunden glade over at du ikke tok ut, for vi var saa opskremt, saa inderlig hyggelig det skulde ha været at se dig igjen. Men saa faar vi haabe paa sommeren og da skal man vist kunne bile direkte fra Oslo, eftersom jeg forstaar. Vi har hatt meget ruskevær i høst; men de siste dagene har været saa fine og farvene saa nydelige, at jeg tenkte det maatte være morsomt at forsøke med pastelskrinet. Men saa tør jeg ikke riktig, saa du maa nok komme “and tell me”. Ja jeg ønsket at du kunde ha været her nu og malet. Jeg hadde aldrig tenkt at farvene kunde være saa skjønne midt paa vinteren. Men jeg tør ikke prøve at beskrive det for ikke at virke jaalet. Allikevel er jeg taknemmelig over at min omgang med malerne hat lært mig at se saa meget pent. – Synes du, at du hadde utbytte av at være hos [fotograf Ernest] Rude? [Henrik] Sørensen sa engang: her hos oss siger folk at man lærer ingenting efter at man er 20 aar, andre steder lærer man saa lenge man lever. Jeg tror virkelig det er sandt, at man lærer saa lenge man lever; bare disse 2 aarene herborte, synes jeg, har lært mig meget. Det har ikke gaatt saa fort i høst, men første sats av klaversonaten [opus 38] er allikevel færdig og anden paabegynt. Jeg glemte at forelle, at den julepastoralen [opus34] som jeg begynte ifjor paa din mors fødselsdag ble færdig paa 10 dager, en uhørt kort tid for saann en somleko som mig. Saa den 2den november maa nok være en lykkedag. Derfor har jeg saan lyst til at spørre din mor, om jeg ikke maatte faa lov til at sette hennes navn over det stykket, naar det en gang skal trykkes.

Kan du huske gamle [redaktør O.A.] Thommesen fortalte, at han en gang hadde faatt en varm uldklut av Caroline (B.) [Karoline Bjørnson] “og

den varmer endnu”. Hvad maa ikke jeg sige, som fikk hele to udlakener av din mor, da jeg skulde reise til Mallorca. Og vil du takke henne saa meget for hennes hyggelige hilsen. Saa vil jeg ønske dere alle tre en rigtig god og hyggelig jul, ja hele familien med. Jeg takker ofte Gud at jeg har saanne kjære venner. Gid jeg nu i det nye aar maatte vise mig dem værdigere. Mange, mange hjertelige hilsener og gode ønsker. Sigrid hilser ogsaa saa meget og Fortryllende. Borghild [Ramstad] kommer vist ikke til at reise hjem julaften, saa vi blir tre iaar. Om kvelden kl. 10 skal jeg sende en hilsen med Bethlehemstjernen. De hjerteligste ønsker for det nye aar.

Valens Klaversonate nr. 2 er inspirert av Francis Thompsons mektige og noe mystiske dikt "The Hound Of Heaven" fra 1890. Diktet begynner slik:

I fled Him, down the nights and down the days;
 I fled Him, down the arches of the years;
 I fled Him, down the labyrinthine ways
 Of my own mind; and in the mist of tears
 I hid from Him, and under running laughter.
 Up vistaed hopes I sped;
 And shot, precipitated,
 Adown Titanic glooms of chasmèd fears,
 From those strong Feet that followed, followed after.
 But with unhurrying chase,
 And unperturbèd pace,
 Deliberate speed, majestic instancy,
 They beat—and a Voice beat
 More instant than the Feet—
 'All things betray thee, who betrayest Me.'

Valens Klaversonate nr. 1 ble komponert i ungdomsårene. Nr. 1 har en svært tett struktur og er rik på ideer som utvikles etter romantikken tradisjoner. Den kunne nesten kalles for Valens Symfoni nr. 0. Sonate nr. 2 har også sine dybder, men teksten er forenklet og lettere. Se (og hør!) på denne feiende "Toccata"-satsen med sine åpne, klare linjer. (Ms I NB.)

1941

Dette året fullførte Valen sin Klaversonate nr. 2 opus 38.

Han komponerte også To sanger opus 39, "Denk' es, O Seele", med tekst fra Eduard Mörikes lille bok "Mozarts Reise nach Prag", og "Tretet leise zu meinem Grabe", en gravinnskrift. Resten av året arbeidet han på sin Symfoni nr. 2 opus 40. Annen sats i denne symfonien er inspirert av Rembrandts maleri "Apostlene i Emmaus", som Valen hadde en kopi av på veggen.

Valen fikk også en uroppførelse dette året: Magne Elvestrand fremførte Preludium og fuge opus 33 på en konsert. Han spilte også "Pastoralen" opus 34 på en musikkandakt denne julen, men da uten opplysninger om tittel og opphavsmann.

Krigen begynte å legge restriksjoner og skape problemer med å få de "vanlige" forbruksvarene. Valen holdt seg i ro i Valevåg, og i en bygd med "naturalhusholdning" var basiske matvarer ikke det store problemet.

Vinteren 1941 var ekstra kald og tørr i Valens hage. Flere av hans sjeldne roser overlevde ikke vinteren, og sorgtung måtte han revurdere hageplanene.

[Valevåg] 6/1-41

Kjære Robert Riefling.

Tusend takk for Deres hyggelige nyttaarshilsen. Jeg kan ikke si hvor jeg gledet meg over at faa den. I hele høst har jeg tenkt paa at skrive til Dem og takke fordi De spilte Gavotten og Menuetten [opus 24]. Det er saa mange som har fortalt meg om hvor vidunderlig De spilte. Men saa kom De meg i forkjøpet med Deres ubeskrivelig kjærkomne og oppmuntrende brev. Og det vil jeg saa gjerne av hjertet faa lov til at takke Dem for. Uten den impuls og oppmuntring jeg har faatt av Dem tror jeg ikke jeg hadde skrevet min klavermusikk; men det at De spilte mine ting gav meg mod til at fortsette.

Jeg kan ogsaa fortelle Dem at jeg har skrevet færdig første sats av en piano-sonate [opus 38] og holder paa med en annen sats. Jeg har ogsaa i det forløbne aar skrevet færdig en violinkoncert, saa til at være saan en somlekk som meg har det gaatt forbausende fort.

Da jeg leste programmet til Deres konsert, tenkte jeg: skulde jeg ha skrevet en ønskeseddel, saa kunde jeg ikke ha faatt noe bedre. Først den [pry?]dige Schubert-sonaten, saa den Bach-partitaen som alltid har hat en særlig plass i mitt hjerte, og saa Scarbo, som jeg alltid har ønsket at høre,

fordi jeg synes det er noe av det mest storartede Ravel har skrevet. Men slik er alltid Deres programmer. Det er det vidunderlige at, for en gangs skyld, den som kan ogsaa vil.

Saa haaber jeg inderlig at De maa faa arbeide uforstyrret videre i det nye aar med god helbred og glede i arbeidet. I dette interregnum er jeg bare saa taknemmelig over at faa lov til at arbeide i ro her paa landet; naar man er kommet op i min alder, saa har man jo ikke lenger saa forferdelig meget at fordre. Foreløpig maa jeg skrive for skrivebordskuffen og ellers sige som Bach: Gottes Zeit ist die allerbeste Zeit.¹ Men De, kjære Riefling, i denne tid skal spille – aand i vilddyr, ild i stene!² Hvilken vidunderlig opgave allikevel. Og det ønsker jeg Dem av helt hjerte lykke til. Vi trenger Dem nu mer end noensinde.

Vil De hilse Deres mor saa meget og Deres familie og vaare venner.

Hjertelig hilsener fra Deres Fartein Valen

[Poststemplet Valevaag 15.1.41]

Kjære Bjarne Larsen

[...] Og saa maa jeg faa ønske Dem alt godt i det nye aar med en hjertelig takk for det gamle. Vi vet ikke hva det nye aar vil bringe oss men vi vet at “Gud er vaar tilflukt og vaar styrke som hjelp i trengsler funnen saa stor; derfor frykte vi ikke om bjerge rokkes i havets hjerte”. [Salmenes bok 46:2] [...]

¹ Tittelen på Bachs kantate BWV106.

² Sitat fra Ibsens stamboksrím til Grieg.

[P. Valevåg 11.2.41]

Kjære Agnes [Hiorth]

[...] Tusend takk for bøkene. Du kan tro fugleboken var fortryllende og saa velskreven som man matte vente av en som het Huxley.¹ Saa nu ser jeg paa skjorene, spurvene og svart-trasten utenfor mitt vindu og paa deres gjøren og laden med en ny interesse. Jeg har lagt merke til (som Huxley ogsaa nevner et sted) at den opgaaende og den nedgaaende sol har en særlig tiltrekning for dem, for de setter sig øverst i trærne for at opfange de første og siste solstraaler. Det er ogsaa blandt mine tydeligste erindringer fra barndomstiden paa Madagaskar, at de smaa himmelblaa, skarlagenrøde og smaragdgrønne fuglene satte sig op i trærne i solnedgangen. – Men kaffeboken maa jeg ikke glemme! Nu skal du faa høre et citat fra en gammel arabisk forfatter: “Se blot pa dem, som drikke kaffe, hvor smukke og glindsende de ere.” Derav kan du skjønne hvilken fortreffelig bok den er, og den vilde ogsaa ha vunnet gamle Kari’s [Tveita] bifald, hun som var saa forarget paa folk som “tok sig til saa støgt aa forakta kaffien.”

Det er saa lenge siden jul allerede, at det er nesten foreldet aa tale om den. Vi hadde det stille som sedvanlig. Borghild [Ramstad] var ikke hjemme denne jul; hun vilde heller være her, og vi hadde det riktig hyggelig. Et lite juletre hadde vi ogsaa. Men det hadde været saa kaldt at tangentene paa det gamle pianoet hadde slaatt sig, og jeg maatte arpeggiere julesalmene. Kattene var naturligvis inne, og da Sigrid leste prækenen hoppet Lille-Per pent opp i mitt fang og la sig, men det gjør mig ondt aa fortelle at Fortryllende og ungen opførte sig slik at de maatte vises ut paa gangen. Vi har hatt det bitterlig koldt siden jul. En hel del sne har vi ogsaa hatt, men du vet, jeg har vanskelig for aa overvinne min aversjon mot sneen. Jeg synes det var penere før jul, da vi saa grøn jord. Kulden har virket lammende, saa det har ikke gaatt saa fort med pianosonaten i det

¹ Trolig Julian Huxley: *Bird-watching and bird behaviour*.

siste. Vet du den er op 38. Jeg maatte nesten kunne imponere Hans-Henrik med mine opustal nu, ialfald naar det blir 40. [...]

Jeg har endnu ikke prøvet pastel-skrinet, skjønt i høst var jeg mange ganger fristet. Det var nok ingen aversjon mot pasteller, for ingen ting kunde se mere delikat ut. Men du vet det første skritt! Jeg maa nokk vente til du og Harda [Robsahm] kommer til sommeren. Vet du jeg leste nylig at det veistykket mellem Fjæra og Kyrping var snart færdig og da blir det bare aa sette seg i en bil i Oslo og bile helt frem til vaar stuedør; saa slipper man alle farlige sjøstykker. Gid det maatte la sig gjøre til sommeren.

Jeg kan godt tenke at det ikke er saa hyggelig aa være i Oslo nu, skjønt ogsaa her er det nok av dem som gaar rundet med stive, stikkende blick og ett forstyrret uttrykk i ansiktet. Menneskene har talent for aa gjøre sig livet endnu tungere end det er. Det er sandt som du siger at freden kan ikke komme paa jorden før den kommer i menneskehjertene. Et in terra pax hominibus bonæ voluntatis.¹ Det er saa godt at vite at det endnu er noen mennesker “av god vilje” her i verden, og da maa jeg alltid tenke paa dig og dine.

Men nu begynner dette brev aa bli like saa langt som Mrs. Siddons' nese² (og ikke saa velformet, er jeg redd for) saa nu maa jeg vist slutte. Tusend takk for alle gode ønsker for sonaten (og det skal være vist at jeg trenger dem) og alle gode ønsker til gjengjeld. Jeg gleder mig til at se de nye tingene og ønsker, jeg kunde overvære processen, naar lerredet fylles. Og tusend takk for tilbudet om indkjøp og saant; bare jeg ikke kommer til at misbruke det. Sigrid ber mig hilse saa meget og din veninde Fortryllende ikke at forglemme.

¹ Fra messens liturgi; “fred på jorden for mennesker av god vilje”.

² “Confound the nose, there's no end to it!”, utbrøt maleren Thomas Gainsborough da han malte Sarah Siddons' portrett i 1786. I FVs boksamling finnes: Aas, Lars: *Sarah Siddons. Englands store skuespillerinne og henne tid*. Høvik 1945, med Gainsboroughs berømte portrett, en gave fra AH julen 1945.

Valevaag [p. 25.2.41]

Kjære Else [Christie Kielland]

[...] Det var slik trøst aa faa et saant brev i denne tid, hvor man faar saa mange deprimerende og trøstesløse brev. Det er sandt menneskene har ett stort talent til at gjøre sig livet endnu tungere end det er, og [uleselig, overskriving] er som du siger ogsaa unødige komplikasjoner. Du vet jeg er jo utenfor meget her i min ensomhet, men helt utenfor kan man jo ikke være i denne verden, og saa faar man av hjertet bede at Guds rike maa komme og hans vilje maa ske baade i vaare hjerter og i hele verden. – Ellers faar vi bare henge i og arbeide det vi kan. Arbeidet er en velsignelse, det har jeg merket ikke minst i denne tid. Og gaar det tungt saa faar vi trøste oss med “at vi i Guds navn maa plage oss videre”¹ og “la chiave si troverà”² og med andre av vaare gode gamle valgsprog. – [...]

[Konvolutten poststemplet Valevåg 28.2.41]

Kjære [Harald] Lie.

[Takker for brev.] Straks krigen brøt ut, blev jeg saa minnet om Dem, og mange ganger senere, og nu da jeg har lest Deres brev, skjønner jeg allikevel, at det var noe i det, at det virkelig var noe spesielt med Dem, som jeg hadde en saa sterk følelse av. Det var ikke underlig at De kunde bli syk igjen efter aa ha gjennomlevet saa meget. Og saa har De sikkert arbeidet for intenst uten aa ta hensyn til Deres legeme – aa dømme efter alle de komposisjoner De har fuldført.

¹ Anekdotisk sitat etter sangerinnen Wilhelmine Schröder som innøvde noen nye sanger sammen med Beethoven.

² Nøkkelen vil bli funnet.

Det var gledelig aa høre, at De er blitt frisk igjen. Men De maa nok alltid være forsiktig for fremtiden og ta den nødvendige hvile og spise godt og gaa meget ut i frisk luft. For musikkens skyld maa De gjøre det.

Saa morsomt at De har faatt utrettet saa meget og faatt alle Deres ting trykt. Det var en stor oppmuntring.

Og selv om vi ikke faar gode kritikker og ikke blir opført på koncert og i radio, saa faar vi bare gaa videre og oppmuntre oss med vaart gode gamle salmevers: "Staa fast min sjel, staa fast!" [Brorson] Ellers synes jeg nok at Deres far, som nu har hørt saa mange av Deres ting opført ikke behøvet aa la sig afficere av dumme kritikker. Vi vet jo alle, hvor meget de er værd. Men han kommer nok til aa forandre mening paany.

Jeg haaber det maa gaa godt med Ingemanns salme; synd at De blev avbrudt forrige gang.

Vi lever jo stille og noksaa meget utenfor alt herborte. Jeg er saa taknemmelig over at jeg faar lov til at arbeide uforstyrret hver dag, ja jeg synes det er en ufattelig naade, og ellers er det intet annet aa gjøre end hver dag av hjertet be, at Guds rike maa komme og Guds vilje ske baade i vaare hjerter og paa jorden. –

Det var hyggelig aa høre at lille Harald [jr] har det godt og er frisk og kjekk. Jeg sender mine beste ønsker baade for ham og for Dem i det nye aar.

Hjertelig hilsener fra Deres gamle lærer Fartein Valen.

[Udatert, vinteren 1941?]

Kjære Hugo [Lous Mohr]

Du undrer nok paa hvor det blev av mig efter at ha gitt løfte om brev paa Jan's [Hugos sønn] kort. Men jeg maa sige det er læmge, siden jeg har været saa optatt av noen bok, som den du sendte til jul. Jeg syntes jeg maatte avslutte den først før jeg kunde skrive, og da den er næsten 900

sider saa tok det sin tid.¹ Og for en bok! Allikevel er det mest passende at takke for den, før jeg går videre. Ja du maa ha mangfoldig takk. Det var en vidunderlig bok. Alle de unge forfatterne er jo noen glimrende fortællere; men denne er jo den beste av dem allesammen. Og fremfor dem alle har han lyrikken, varmen og evnen til at faa hele den amerikanske verden til at leve. Ikke bare brudstykker som de andre, men hele den amerikanske jord stiger opp av denne boken, og hele myldert av byer, mennesker og forunderlige menneskeskjæbner. Det er ikke en død side i hele boken. Og saa gir man en god dag i at det ikke er noen gjennomkomponert roman, man er taknemmelig over at den er rik, forvirret og kaotisk som selve livet er. Men tilslut merker man jo at det er en traad igjennem det hele ... ein leiser Ton gezogen, für den, der heimlich lauschet.²

[Om Jans fødsesdato.]

Inat drømte jeg at jeg var med dig i kirken og du viste mig arbeidet og forklarte mig. Synd at man husker saa lite av det man drømmer, men jeg husker det var saa skjønt. Jeg pleier at være sanddrømt, som man siger.

[...]

Den siste kuldeperiode har virket noksaa lammende paa mig, men ellers har jeg arbeidet forholdsvis godt, til aa være en slik somlekopp som jeg. Violinkoncerten er færdig og nu holder jeg paa med en pianosonate, hvorav første sats er færdig og andanten under arbeide.

[Om Hugos familie.]

¹ Wolfe, Thomas (1900–38): *Of time and the river. A legend of man's hunger in his youth.* Lond.1935. 912s, som er i Valens hjem

² “ ... en myk tone strykes, for ham som i hemmelighet lytter”, sitat fra Friedrich Schlegels dikt “Die Gebüsch”, bl.a. brukt som motto for Robert Schumanns *Fantasi i C-dur*, opus 17.

[P. Valevaag 24.3.41]

Kjære Magne Elvestrand.

Tusend takk for Deres brev. Det var saa hyggelig at De gjerne vilde spille noen av mine ting. Jeg har nu gjort ferdig kopien til Præludium og Fuga [opus 33] og sender den samtidig med dette brev. Det vilde glede mig, om De vilde ta imot den som en erindring om vaare hyggelige timer. Jeg tænkte paa Dem, da jeg skrev den. Jeg tror ikke, den har noen tekniske vanskeligheter for en saa fremrakende organist som Dem, men jeg kan jo slett ikke vite, om De vil komme til aa synes om den. Kanske den kan virke noksaa fremmed med det samme, især for publikum. Og selv om det vilde glede mig meget om De kunde spille den nu, saa skal jeg ikke bli skuffet om De synes De maa vente til en annen gang. Pastoralen [opus 34] kunde jeg ikke bli færdig med paa den fastsatte tid, da jeg har været litt daarlig i øinene, men kanskje den ogsaa kunde være til en gang senere. Saa morsomt det var at Passacagliaen skulde fremføres. De skal se at det kommer til at gaa fint og jeg ønsker bare, at jeg kunde ha været til stede. Men jeg kommer ialfald til aa være til stede i tankene, og saa sender jeg de hjerteligste hilsener og de beste ønsker baade for Dem selv, Deres frue og begge Vegard'ene.

Deres hengivne

Fartein Valen

[Poststemplet Valevaag 16.4.41]

Kjære Bjarne Larsen

[...] Helbredden har heller ikke været saa bra i vinter, og det er først i det siste at jeg synes jeg begynner aa komme litt til krefter; og saa har brevskrivningen maattet seile sin egen sjø. Heller ikke arbeidet har gaatt saa bra i vinter som de andre aar jeg har været hjemme, da jeg har følt mig saa svært trett; men ogsaa det begynner aa komme sig. [...]

Og jeg kan hilse Dem fra ett annet medlem av familien, som De kanskje husker: Lille-Per. Han ligger nu på den plass han har hatt i hele vinter ved ovnen. Vi har været husfeller og har koset oss saa godt sammen i hele vinter. Jeg har ogsaa hatt noen andre venner i vinter: alle smaafluglene utenfor vinduet og det har været saa en underholdning aa iaktta deres liv og ferd i haven. Det har været et svarttrost par i hele vinter og en masse andre smaaflugler og mange ganger har jeg været redd for dem, men de er kommet over den haarde vinteren allesammen haaber jeg. Saa har jeg ofte tenkt paa ordet om at vi skulde være som fuglene paa marken og at vi alle var i Guds varetekt. Hvor godt det er aa vite det og kunne stole trygt paa Ham.

Valevaag 24 mai 1941

Kjære [O. M.] Sandvik

[Takker for en bok, ant. av Sandvik (Vesperale?). Tonene hadde selsom magt.

[Om Sandviks familie.]

Jeg har ivinter skrevet færdig to satser av en "stor" pianosonate og holder paa med finalen; men det har gaatt langsomt. [...]

Valevaag 9 juni 1941

Kjære Unni [Schønfelder]

[...] Pinseaften kom Agnes Hiorth og Harda Robsahm paa en plutselig visit; de var her tre dager og det var saa hyggelig.

Det var saa morsomt aa høre at Robert [Riefling] var saa god paa koncerten i Bergen. Ja, han utvikler sig stadig og han kommer nokk til aa bli en av de store. Jeg hadde slikt hyggelig og opmuntrende brev fra ham, efter at han hadde spilt min Gavotte og Musette [opus 24] ihøst.

I vinter har jeg skrevet færdig to satser av en stor pianosonate [opus 38] og holder paa med finalen, en Toccata. Det har ikke gaatt saa fort som de andre aarene, men saa haaber jeg resultatet kanskje ikke er saa værst alligevel. Kunde jeg nu bare være flink med Toccataen. De maa tenke paa mig.

Det var hyggelig aa høre at De syntes De hadde utbytte av timene hos mig; men saa var De jo selv en sjelden elev, som jeg gledet mig til aa samarbeide med. – [...]

[Brevkort p. Valevåg 16.6.41]

Kjære Agnes [Hiorth]

Tusend takk for den hyggelige hilsenen fra Rosendal med de kostelige avleggere, som jeg haaber inderlig maa komme seg. Men fremforalt: tusend takk [for] besøket; det var saa ubeskrivelig hyggelig, gledelig og opmuntrende. [...]

[Sommeren 1941. Juni?]

Kjære Agnes [Hiorth]

Da jeg fikk ditt telegram for tre uker siden, blev jeg nesten forskrekket, for du vet, i denne tid kan man nesten grue sig for aa møte sine beste venner. Allikevel, mens jeg holdt telegrammet i haanden kom det plutselig over mig en slik visshet om at noe gledelig skulle hende. Men jeg hadde nok ikke tenkt at ditt besøk skulde gi mig saa meget og være til slik velsignelse for mig. Saa det var nokk en høiere makt som styret reisen hit i ellefte time. Anche cura di noi.¹ – . Jeg har nu faatt begge farveskissene som jeg maa takke dig saa meget for, baade Picasso, som jeg synes var meget god

¹ “En udødelig [gud] ivaretar også oss”, fritt etter Giacomo Leopardi: “Canto III, Ad Angelo Mai”. I originalen: “ Dunque all’Italia il cielo; anco si cura / Di noi qualche immortale”.

og hjalp mig saa godt og den skjønne Grecoen som gjorde billedet endnu værdifullere for mig. Morbærtre-avleggerne staar endnu fine og friske. Jeg haaber jeg maa være saa flink gartner at jeg kunde faa dem til aa slaa rot. Men det trenges vistnok endnu flere uker, før jeg kan være viss paa det. Vi har nu faatt en masse regn og i det siste dager varmt drivende vær. Før regnet kom slapp vannet i brønnen og bekken var tørr, alt som vokset holdt paa aa svies av. Saa vi har vel sjelden gledet oss mere over en regnbyge. Vi har ogsaa spadd torv og i forrige uke hadde vi husvask med stort staahei. Saa nu er alt saa fredelig igjen. Jeg har været noksaa flink med finalen [opus 38], det har gaatt mere flytende siden besøket, jeg fikk likesom ett ordentlig skubb fremover og hoppet over noen store stener som hadde lagt sig over veien. Det har jeg ogsaa aa takke for. Jeg skrev vist paa kortet at Lille-Per hadde været patient, saa nu maa jeg fortelle at han er helt frisk igjen. Den dagen vi hadde torv-folk kastet tre hunder sig over ham i ett nu (er det ikke nedslaaende at dyrene ikke er bedre end menneskene) og at han var i den ynkeligste forfatning, da Sigrid bar ham ind. Hun trodde det var best vi bad en av mennene om aa gjøre ende paa ham. Men man siger jo katten har syv liv, og nu efter en uke er han saa frisk at han ikke halter engang. Og har han ikke været “medkokra” før saa er han det nu, selv av Borghild som ikke har hørt til hans beundrere. Det var rent saart, naar han saa paa en med sine store bebreidende Greco-øine og med et bittert uttrykk i mundvikene.

Dompappene¹ er ikke kommet endnu. Ja jeg skammer mig virkelig, naar jeg tenker paa at jeg tigget efter dem. Men jeg maa sige jeg gleder mig til at de skal komme. [...]

¹ Maleri av Agnes Hiorth, nå i Valenheimen.

Valevaag Hordaland 25 juni 1941¹

Kjære Bjarne Rise

Det gjorde saa godt at faa et saa hyggelig og opmuntrende brev i denne tid, og jeg maa faa sende en hjertelig varm takk.

Vi hadde i pinsen besøk av Agnes Hiorth og Harda Robsahm og da hadde vi netop talt saa meget om utstillingen og om Dine[!] bilder, som de var saa begeistret for. Jeg ønsket saan jeg kunde ha sett den utstillingen. Det lille billede jeg har av Dig er jeg saa glad i, ja jeg blir mer og mere glad i det fordi det gir mig saa meget. Det lærer mig musikk, kan jeg sige, selv om det lyder underlig. Det har et forunderlig slektskap med den nye musikk.

Jeg har god arbeidsro, siden jeg kom paa landet og ikke lenger har elever, og jeg har faat gjort noksaa meget. Saa jeg har meget a være taknemmelig for. Jeg haaber hele familien maa faa en god sommer i Opdal. Her har vi nu faatt det deiligste vær for en maler, solskin dag efter dag, men bonden lengter nok efter mere regn, skjønt det regn vi hadde for en tid siden reddet aarsveksten som det saa farlig ut for.

Mange hjertelige hilsener
og paa gjensyn.
Fartein Valen

¹ Vedlagt brev fra Bj. Rise til Ø. Gaukstad, NB, hvor Rise sammenligner Valen med mystikeren El Greco.

[P. Valevåg 26.6.41]

Kjære [O. M.] Sandvik

[Takker for Musikkgranskn. årbok (1940).

Særlig hans art. om keltisk musikk.]

[Valevåg juni 1941]

[Til Olav Valen-Sendstad.]

[Fødselsdagshilsen.

Olav [Valen-Sendstad] til nytt kall i Stavanger, vil nå flere mennesker.]

[Postkort med motiv fra Palma] [poststemplet 14. eller 11.7.41]

Kjære Bjarne Larsen

Det er allerede lenge, lenge siden jeg skulde ha skrevet til Dem og takket for den storartede sendingen som vi alle blev saa rørt og overveldet over; men jeg kan likesom ikke samle mig til noe ordentlig brev før jeg blir ferdig med klaversonaten [opus 38]. Den nærmer sig nu slutten men det kan endnu ta en tid. Takk for Deres hyggelige brev og for sendingen gjennom frk. [Sine] Butenschøn. Det var hyggelig at faa direkte hilsen. Haaber De har det godt. Hjertelig hilsen fra min søster og Deres F.V.

Valevaag 19 juli 1941

Kjære Agnes [Hiorth]

Nu er dompappene [maleri] kommet og de har forvandlet veggen hvor de henger, og gjordt hele værelset til ett lite kunstens tempel. Jeg er saa glad i det billedet, at jeg kan ikke sige det. Først fordi jeg synes Agnes's

koloristiske sans feirer sine største triumfer. Og saa liker jeg saa godt den lille tapre idealisten med det foraktelige navnet. “Ein Thor dem toten Auge niedrer Welt; ein Weiser bin ich vor dem Herrn erfunden”¹ som det staar hos Campanella. Og derfor maa jeg takke saa hjertelig for vaar kjære ven og kollega (saa maa jeg nesten kalle ham, siden ogsaa vi er dumme og sentimentale og stripete).

Saa langt var jeg kommet, da Sigrid kom ind med pakken som inneholdt [William] Blake's samlede verker og da blev jeg saa optatt at det blev en lang pause i brevskrivningen. Det var umaadelig interessant at se de andre ting Blake har skrevet, de mystiske og profetiske bøker. De er saa forunderlige og gaatefulde at det gaar langt over min forstand, men undertiden finnes det passager som aldeles skildrer den moderne krigsførsel, og han kommer med uttalelser som virker merkverdig aktuelle. Sa du maa ha tusend takk.

Og mange takk ogsaa for fotografiene, de var jo gode nesten allesammen, senere skal jeg velge ut noen til forstørrelse. – Du kan tro vi har hatt vidunderlig varmt vær, 36° en dag. De fleste syntes det blev for meget av det gode, men jeg maa tilstaa at jeg nøt det. Det har ikke gaatt saa værst med arbeidet, men jeg har endnu en del igjen, før jeg blir færdig med finalen [opus 38], og saa gleder jeg mig til aa ta fatt paa den 2den symfoni, som nu begynner aa banke paa porten. Men kanskje jeg maa gjøre noen mindre ting først. [...]

Det er saa stort for mig aa vite, at det endnu finner mennesker som ikke har traadt den fryktelige heksedansen av hat og fanatisme, som hele vaart folk er besatt av. Jeg begynte nesten aa tvile paa det, Gud forlate mig at jeg siger det. Derfor var ditt besøk saa uendelig værdifuldt for mig. Jeg haaber det maa ikke bli saa lenge til neste gang. Skal hilse dig saa meget fra alle

¹ [“En dåre for det døde øye fra den nedre verden, for Herren er jeg oppdiktet som en klok mann”], en poetisk tysk oversettelse av Tommaso Campanellas “Di se stesso”: ‘Sciolto e legato, accompagnato e solo ...’, dikt 61 fra *Scelta di poesie filosofiche ... (1623?)*.

her. Da jeg leste din hilsen til Lille-Per sa han “Frk. Hiorth er en forstandig dame. Gid det var mange i verden som henne” sa Lille-Per. [...]

Valevaag 26 aug 1941

Kjære Unni [Schønfelder]

[...] Jeg maa fortelle Dem at igaar, paa min fødselsdag, blev jeg færdig med klaver-sonaten [opus 38], som jeg har arbeidet med ett aar og to maaneder. Jeg er saa lykkelig og lettet, skjønt det blir haardt for kjøt og blod aa renskrive 32 tettskrevne sider, naar man bare brenner efter aa begynne paa noe nytt.

N.N. dukket plutselig opp paa scenen en dag for 3 uker siden. [...]

Valevaag 10 sept. 1941

Kjære Agnes [Hiorth]

Nu har jeg to hyggelige brev aa takke dig for foruten bokpakken til fødselsdagen og telegrammet ikke aa forglemme! Saa det er ordentlig flaut at min takk kommer saa sent. Men nu skal du høre. Akkurat den 25 aug. blev jeg færdig med piano-sonaten [opus 38], som jeg hadde holdt paa med i ett aar og to maneder (og som du kanskje husker begynte jeg paa finalen 5 mai, saa jeg begynner rent aa bli overtroisk med de heldige dagene). Min jeg synes ikke jeg kunde faa rist eller ro, før jeg blev færdig med avskriften, som tok adskillig lenger tid end jeg hadde tenkt, da den maa gjøres med slik nøiaktighet at bare en linje ofte tok en halv time. Og da jeg var ferdig, kom reaksjonen aldeles som Fortryllende naar hun har faatt unger. Jeg ønsker bare jeg kunde være likesaa fornøiet med resultatet. Men ellers er jeg glad, det er over og er begynt aa komme igang med noe nytt, ikke symfonien denne gang men noen mindre ting. [...]

Bøkene var saa koselige. Jeg holder paa aa lese dem begge to, men jeg er snart ferdig med Fra Angelico, som jeg altid har ønsket mig en bok om. Ogsaa den finske var meget fengslende; der staar bl.a. om Jooss-balletten. Og du vet telegrammet blir jeg alltid like rørt over og like overrasket!

I slutten av juli hadde vi ett plutselig besøk av N.N. Sigrid laa tilsengs for en vrikket fot, og jeg vaar kommet ind i det siste stadium med finalen, saa jeg var saa lite oplagt til det monomane patepratet. En dag hadde vi visit av en annen kondisjonert dame, og de to damene hadde en samtale paa haugen, som det var en lang time at komme igjennem. En dag hadde vi endog visit av tre intellektuelle renhaarige damer av den rette sorten. Og da maatte jeg tenke paa de samtalene du skrev om og hvad jeg ellers undgaar her paa landet. For det tok mig over en uke at ryste indtrykket av og komme til gamle folder. Det synes altsammen saa uendelig haabløst. Men en dag sa jeg at til N.N. det var engang en rettfærdig hedning som hadde sagt "Nicht mitzuhassen, mitzulieben bin ich da." Da fik hun taarer i øinene, og den dagen hun reiste bad hun om aa faa opskrevet det citatet av Sofokles. Saa kanskje det ikke er helt haabløst allikevel aa appellere om ikke til fornuften saa ialfald til det gode i mennesket. Derfor var det besøket igrunnen saa uendelig værdifuldt for mig, som du vil forstaa mu. Skulde ha snakket om mange ting endnu, men jeg maa vist fa brevet avsted idag for ikke at bli altfor forsinket. Hadde saant hyggelig brev fra Else [Christie Kielland]. Jeg haaber ikke det var moe alvorlig med ryggen. Skal skrive til henne imorgen. Haaber dine to har det godt. Idag er det litt klart solskin efter maaneders regn, og det er saa deilig. Jeg kikker ofte paa dompappene og tar for mig smaa treklanger og firklanger og det er nyttig for en musiker! Jeg skal ogsaa snart takke frk. M. [Anna Munch] og Fr. og H.H. [Frøydis Haavardsholm og Hans-Henrik Holm] for telegr. Det var meget nydelig i hans nye diktsamling. [...]

Valevaag 17 sept. 1941

Kjære Else [Christie Kielland]

Det var en stor glede for mig aa faa dit ubeskrivelig hyggelige brev til fødselsdagen, saan en opmuntring aa vite at de baandene du taler om ikke er overslitt. For i en tid da “mørke dekker jorden og mulm folkene” [Esaias 60:2] saa kan man ikke være trygg paa noe, og man gruer nesten for at møte sine beste venner, naar man ser den uhyggelige forvandlingen som er skedd med saa mange mennesker. Derfor husker jeg det indtrykk det gjorde paa mig, da Agnes isommer sa: “Jeg kan glede dig med, at Else ikke hater.” Ja jeg vilde ha gledet mig udelt, hvis jeg ikke nu hadde hørt at du hadde følt dig saa uvel lenge og var daarlig i ryggen. Jeg haaber bare, at det ikke maa være noe alvorlig iveien, og at du snart maa være fuldt restituert. Det maa være deilig for dig aa bo ute i Asker og i nærheten av fru [Nini Roll] Anker. Hun er jo saant et rikt menneske. Og det maatte nok være koselig, da du hadde din mor paa besøk isommer. Du kan tro jeg var glad over at ha Agnes herborte de tre dagene. Vi vet jo alle hvilket verdifuldt menneske Agnes er, men jeg synes aldrig jeg har været saa taknemmelig over det som isommer, jeg synes hennes besøk var en gave ovenfra.

Saa du holder paa aa lese Kierkegaard? Har du lest de “filosofiske smuler?” Min nevø Olav siger altid, at det er nøklen til Kierkegaards forfatterskap. Jeg synes det er en av de vidunderligste bøker som er skrevet, og naar man har lest den, har man virkelig oppnaatt “dass mir klein das kleine, und das grosse gross erscheine”¹ som det staar i mottoet fra Jacob Böhme.

Jeg haaber du har faatt gjort meget isommer. Jeg skulde nok ønske at jeg kunde været paa en liten visit i ditt atelier og sett alt det fine du har malt i disse tre aarene. Jeg hørte saa megen begeistring over din utstilling i Bergen. Idag har vi deilig høstvær og solskin, men ellers har vi ikke hatt

¹ at det lille fremstår som lite for meg, og at det store fremstår stort.

meget vær for malere ihøst. Men lyset er jo altid skjønt herborte. – saa maa du hilse alle kjendte og venner (min kjære veninde mama Kielland ikke aa forglemme) og fru Anker og Agnes, ja tutti quanti og saa sender jeg de hjerteligste hilsener til di selv med de varmeste ønsker til dig selv fra din hengivne Fartein.

Valevaag 20 sept. 1941

Kjære frk. [Anna] Munch

[Takker for hilsen til dagen.]

Jeg har foran mig paa skrivebordet det Rembrandt-billedet De kjøpte til mig i Louvre og naar jeg blir ferdig med mitt nuværende arbeide, skal jeg forsøke at gjøre en kopi paa min maate, saa jeg haaber De skal ikke ha gitt mig det forgjæves.¹ [...]

¹ Bildet var “Apostlene i Emmaus”, som var inspirasjonen til 2. sats av Symfoni nr. 2, opus 40, nettopp dette verket han da var begynt å tenke på.

Valevaag 10. okt. 1941

Kjære Magne [Valen-Sendstad]

Paa det siste blad i min skriveblokk maa jeg sende dig en liten hilsen til din fødselsdag. Mandag blir du 28 aar, og jeg har kjendt dig siden du var 11; saa det mange aar å tenke tilbake paa og mange hyggelige og kjære minner. Saa vil jeg ønske dig alt godt i det nye aar; at du maa faa være frisk og ditt arbeid lykkes, og at du naar “mørke dekker jorden og mulm folkene” [Jesaja 60:2] allikevel skal faa smake den fred som overgaar al forstand, som verden ikke kan gi men heller ikke ta. Mange hjertelige hilsener fra moster og onkel Fartein”

Mange hilsener til mor, F. [Fartein], Jenny, Arne og Vesla [søsken], og alle dine.

[Kort] Valevaag 20 okt. 1941 [M. Bilde av klostret i Valldemosa.]

Kjære Else [Christie Kielland]

[Fødselsdagshilsen til henne.]

[Kort p. 1.11.41]

Kjære fru [Alice] Hiorth

[Fødselsdagshilsen.]

Valevaag 5 nov. 1941

Kjære Bjarne Larsen

[...] Det tok lenger tid, end jeg tenkte, med avslutningen av klaver-sonaten [opus 38], og ikke før var jeg ferdig, før jeg blev hvirvlet ind i et nytt arbeide, som jeg endnu holder paa med [opus 39], og efter dette er jeg redd for at jeg ikke kan undgaa den annen symfoni [opus 40], saa jeg kommer vel til at holde det gaaende likedan i hele vinter, om jeg faar være frisk.
[...]

Valevaag 19 nov. 1941

Kjære Harald Lie.

[Hilsen til hans fødselsdag.]

Jeg undres paa hvordan De har hatt det i det aar som gikk. Haaber De har faatt være nogenlunde frisk, for da vet jeg at Deres arbeide ogsaa har gaatt frem. Og jeg haaber De maa være flink og ta alle de kjedelige hensyn til helbredden, som er nødvendige.

Jeg undres ogsaa paa hvordan lille Harald Wilhelm [jr] lever. Egentlig skulde jeg samtidig med dette brev sendt ham en liten ting, som jeg haaber han nu vil ha litt moro av. Det er [Nikolai] Astrups litografi av bukken som kom til himmerike. Men tiden er saa knap idag, saa jeg vet ikke om jeg kan faa det avsted. – Harald Wilhelm er vel en hel liten mann nu, 3 ½ aar, for utviklingen gaar saa fort i de aarene.

Jeg hører saa lite fra Oslo nu, saa jeg vet saa lite om alle mine venner. Men det er ikke saa underlig, da jeg helt har mistet evnen til aa skrive brev. Heller ikke helbredden har været saa glimrende. Derfor haaber jeg at De undskylder denne nødtørftige hilsen. Jeg vilde bare sige Dem at jeg ofte tænker paa Dem.

Mange hjertelige hilsener og gode ønsker fra Deres gamle lærer Fartein Valen.

[Valevaag 10.12.41]

Kjære [Olav] Gurvin

[Unnskylder sen skriving, overskredet grensen.

Har hatt en slags influenza.]

Det siste jeg viste Dem efter symfonien var de to sangene op. 31.

Derefter kom "Die dunkle Nacht der Seele" ("La noche oscura del alma" av den spanske mystiker Juan de laa Cruz, død [?] 1591) for sopran og orkester,

op 32, Præludium og fuga for orgel op 33, som Elvestrand spilte i Vaar Frelzers kirke ifjor.

Pastorale for orgel op 34 skrevet i nov 1939 efter El Greco's billede av Jesu fødsel.

Ode til Ensomheten op 35 for orkester skrevet i samme maaned.

Intermezzo for piano op 36 december 1939

Violinkonsert op. 37 færdig i juni 1940.

Sonate for piano (tre satser) op. 38 færdig sept. iaar.

Derefter 2 sanger med piano op. 39

og fortiden Symfoni nr. 2 op. 40, som jeg netop er begyndt paa og er saa vidt kommet igang med.

Det er vist dumdrstig av mig, men den lot sig ikke lenger avvise, skjønt det var flere andre ting jeg hadde i tanken. Det er saa mange tekniske problemer jeg synes i det siste, at jeg har faatt bedre rede paa, og det skulde være morsomt en gang aa snakke med Dem om det. Desuten er det saa mange andre ting jeg gjerne vilde ha konfereret med Dem om f.eks. om disposisjonen av mine manuskripter. Men foreløbig maa alt saant være. Jeg vilde bare sende Dem en liten hilsen til jul med alle gode ønsker og med hjerteligste takk for alt hvad De har gjort for mig.

“Et in terra pax hominibus bonæ voluntatis”¹ skal vi nu snart høre paany. Gid det ikke maatte bli lenge, før vi kan sige det med sandhet.

Deres hengivne

Fartein Valen

[Konvolutt stemplet Valevåg 12.12.1941]

Kjære Harald Lie

Takk for Deres hyggelige brav. Det gledet mig saa aa høre at De er frisk og har faatt gjort saa meget. Idag har jeg gjort istand pakken til Harald Wilhelm [jr], og jeg haaber billedet maa komme frem med ubrukket glas, skjønt det er vel risikabelt i juletrafikken. Og jeg haaber han kommer til aa like bukken som kom i himmelen. Saa vil jeg ønske en riktig god jul og alt godt for det kommende aar.

Mange hjertelige hilsener fra Deres gamle lærer Fartein Valen.

Vil De ogsaa hilse Hedvig fa mig og andre venner og kjendte.

[P. Valevåg 17.12.41]

Kjære Agnes [Hiorth]

Paa grund av mitt vanlige sommel kommer julen ogsaa iaar over mig like saa hodekuls som over kjerringa i ordsproget, og dette som egentlig burde været ett hyggelig julebrev blir bare en tørr følgeskrivelse til pakken jeg sendte idag. Jeg haaber den maa komme frem. Det er bare to greske tragedier. Jeg kom til aa tenke paa dem siden du skrev: “Mennesket lever en stakket tid mettet med uro.” I de to tragediene blir hovedpersonene nesten som et symbol paa menneskeheten. Dessverre er ikke oversettelsen saa god som den kanskje kunde være, men noe av originalens aand har den

¹ Fra messens liturgi; “fred på jorden for mennesker av god vilje”.

nok, allikevel. Vi har faatt den fortryllende katteboken. Den kom uten navn, men Sigrid sa hun visste nok hvem som hadde sendt den. Vi holder paa aa lese høit av den om kvelden. Den er saa fortryllende skrevet. I slutningskapitlet staar det bl.a. at kattene har noe aa lære menneskene, nemlig deres opphøiede og overlegne ro. Og det skal være visst at jeg har lært adskillig av Lille-Per i denne tid, likesom av himlens fugler og liljene paa marken, vet du. Og jeg har lovet at naar den tid kommer at melkerasjonene skal forminskes, saa skal vi allikevel dele dem trolig. – Saa kom pakken med alt det deilige i for et par dager siden. Vi burde nok ha ventet til jul, men saa opdaget vi ikke avsenderen før etterpaa, og Sigrid og Borghild [Ramstad] var sa nysgjerrige. Du kan vel tenke dig hvilken begeistring indholdet blev møtt med, og det blev straks bestemt at pærene skulde være til 1ste juledag. Og den store flasken med sanasol [vitaminer] haaber jeg skal hjelpe paa den 2den symfoni [opus 40], som nu er i fuld gang. Saa du maa ha tusend takk, kjære Agnes. Det er saa meget at jeg føler mig ganske beskjemmet.

Igaar eftermiddag kom en solstraale og lyste ind gjennom vinduet og like paa dompappene, og da vi har hatt overskyet og mørkt vær saa lenge, saa benyttet jeg anledningen til aa studere noen av de fine harmoniene og jeg tenkte hvor glad jeg er fordi jeg har faatt lære saa meget av malerne. Kunde jeg nu være litt flink og bruke det i symfonien som først nu er kommet i sving. Den frygtelige idiotperioden var ikke saa lang som den pleier aa være dennegang (men nu bør jeg vist følge Harda [Robsahm] universalmiddel og banke i bordet).

Her sender jeg er hilsen fra sommerens siste rose. Det var saa mange knopper i slutten av oktober, som jeg hadde haabet skulde springe ut til 2. november, men saa blev de tatt av frosten og stormen. Du maa hilse din mor saa meget og takke for hennes hyggelige brev. Det var saa trist aa høre at hun har været daarlig. Jeg haaber hun og dere alle tre maa faa være friske og ha en riktig god jul.

Valevaag 20 dec. 1941

Kjære Else [Christie Kielland]

[...] Det var en glimrende idé, at du vil skrive om kunst. Naar jeg tenker paa den artiklen i Kunst og Kultur, som du sendte mig for noen aar siden, saa gleder jeg mig til fortsettelsen. "Du har stemme og kan sjunge," sa vaar gamle sanglærer i Stavanger, "men du vil vel ikkje" tilføiet han som regel beklagende. Hvor godt det er for en gangs skyld, at den som kan ogsaa vil. For hvor trett blir man ikke av alle dem som skriver ord, ord, ord om kunst og beruser sig i sine egne ord og setninger. Saa det maatte være saa herlig en gang aa lese én, som hadde baade saklighet og oversyn og den rette indstilling. Saa den planen maa du ikke opgi, naar du bare tar den hvile du trenger. [...]

Valevaag 20 des. 1941

Kjære Bjarne Larsen

Vilde saa gjerne sende Dem en liten hilsen til jul og ønske Dem Guds fred og velsignelse til julefesten og til det aar vi gaar imøte. Jeg vilde ogsaa takke Dem saa meget for Deres trofaste venskap mot mig i det forgangne aar og alltid saa længe jeg har kjendt Dem. Gud lønne Dem for det. Mange hjertelige hilsener fra Deres hengivne gamle lærer Fartein Valen

Sigrud holder vistnok paa aa skrive til Dem; men heller ikke hun er saa flink aa skrive som hun var før.

[Valevaag julen 1941]

Kjære Unni [Schønfelder]

[...] Takk for pakken fra Dem og Trygve til jul. Saa snilt det var av begge aa huske paa mig med min dyrebare livseliksir og med den deiligste

chokolade, som vi ikke har smakt paa aar og dag. Saa at jeg julaften kunde brygge mig en god kopp kaffe efter Talleyrand's opskrift; svart som bek, sterk som krutt og søt som kjærligheten (bare at jeg ikke tok den fullt saa søt). Ak ja, det er "frikst" med kaffe, som gamle Kari [Tveita] pleiet aa sige.

Jeg undres paa om min lille note [klaverstykket *Albumblad*] kom frem i juletravelheten. Jeg har brent alle mine barndomskomposisjoner, men dette stykke fant jeg inde i en gammel note en gang i høst, og saa blev jeg litt rørt over den, (som man kanskje blir for meget av over sine barndomsminner), men saa fikk jeg lyst aa sende den til Trygve [hennes sønn] som en erindring. Jeg har ikke forandret en eneste note; husker ikke naar den blev skrevet, men det var omkr. 1900, over 40 aar siden, kanskje jeg bare var 13 aar. Men nok om det. –

Fortiden holder jeg paa med min 2den symfoni [opus 40], ble færdig med den store pianosonaten ihøst, og 2 sange, saa jeg trenger alle velvillige ønsker. [...]

Rembrandt:
Apostlene i
Emmusa.

om dette, da enkelte mente at han burde få hvile blant sine fedre i Valevåg. Mens man diskuterte dette, dukket hans komposisjon «Tretet leise» opp, og man følte det som Fartein selv sa sin mening om spørålet. Alle ble da enig om at Valevåg skulle være hans siste hvilested.

Da Valen i 1939 hadde gjort ferdig sin første symfoni, trodde han at han aldri kom til å skrive en ny. Ved utarbeidelsen av dette verket hadde han hatt en rekke problemer som måtte løses, og han følte seg likesom ferdig med symfoniformen. Men allerede i slutten av 1941 begynte symfoni nr. 2, op. 40 å melde seg. Den første skissen er datert 19. november 1941 – 4. januar 1944, men først i slutten av februar var han ferdig med instrumenteringen. Dermed stod reinskrivingen igjen, det var «hårdt for kjød og blod»,²⁴ for han var på den tid plaget av lumbago, men den 30. april var så endelig to partiturer reinskrevet.

Symfonien har tre satser. Opprinnelsen til den første og siste var reint musikalsk. Det var ingen inspirasjonskilde som satte musikken i gang. Motivene og temaene kom liksom av seg selv og begynte å leve og utvikle seg symfonisk. Den andre satsen

*På forrige side: Facsimile fra Olav Gurvins biografi (1962) s.137,
hvor han omtaler Valens Symfoni nr. 2. Gurvin skriver:*

“Den andre satsen derimot var inspirert av Rembrandts maleri «Apostlene i Emmaus». I mange år hadde han en liten reproduksjon av dette bildet stående på sitt bord. Det som særlig beskjeftiget ham ved det, var søyleportalen som virket nesten uendelig og gav ham evighetsfornemmelse, og dessuten uttrykket i Jesu ansikt, som hadde «den annen skjønnhet», ikke den alminnelige, utvendige som lå i formen og trekkene, men en annen som lå bak og høyere enn den ytre. Det ble da den stemning som fulgte med disse betraktninger som denne gang gav ham den musikalske tanke flukt, og fikk det til å tone i hans fantasi.”

1942

Hele dette året arbeidet Valen med sin Symfoni nr. 2 opus 40.

De ytre forholdene ble stadig vanskeligere, også med tilgang på gode informasjoner om verdens gang. Valen fikk kun sine tynne norske aviser. Noe informasjon om krigens gang spredte seg også fra engelske radiosendinger, hovedtrekkene ble videreformidlet muntlig. Men Valen var skeptisk til mange av ryktene som ble sirkulert..

Valevaag 3 jan. 1942

Kjære Agnes [Hiorth]

[...] Jeg har i hele julen koset meg med Boswell og Johnson¹. Du vet jeg har en stor svakhet for dem, og jeg nyter alle disse pussige og morsomme øieblikkbilleder, som jo er noe for sig selv i hele verdenslitteraturen. Og saa den nydelige utgaven! Det morsomme er, at jeg har Boswell's Life of Johnson i akkurat samme utgave. Min far fikk den av en engelsk misjonær paa Madagaskar. Jeg blev ganske rørt, da jeg saa den nydelige kalligrafiske

¹ James Boswells berømte biografi om Samuel Johnson (1791).

dedikasjonen til Williamina McLean. Var det din bestemor? Det var nesten saart at du skulde skille dig av med den. Men jeg skal ta vel vare paa den, og hvis det er noen i din slekt som du gjerne vilde skulde ha den efter mig, saa skal vi ordne det slik. Da jeg skrev mitt brev før jul, fikk jeg vist ikke forklaret ordentlig hvorfor jeg sendte de to tragediene. Det var egentlig for den sistes skyld, *Ødipus i Kolonos* [av Sofokles]. Den virker saa uendelig mild og forsonende efter den fryktelige første del (som du bare kan hoppe over, den var ialfald ikke julelesning). Men man kan lære saa meget av de rettfærdige hedninger (for aa komme til min kjepphest).

Vi hadde det nydeligste julevær med hvit sne over alt. Den er nu helt forsvunnet uten at jeg savner den svært, for igrunnen passer dette milde regnværet best for oss her borte. Men du vet, det var koselig aa ha saan gammeldags jul. Julaften var det forøvrig riktig uvær med hylende storm og dramatiske skyer som hos Selma Lagerløf og Henrik Wergeland. Ja, det var endog torden. Da Venus straalet frem bak skyene ett øieblikk i al sin glans sendte jeg en hilsen med den. Men første juledag var det blikkstilte og nydelig med den hvite sneen. Det var saa velgjørende og fredelig nesten som en profeti om noe bedre. Vi holdt oss ganske i ro hele julen, og vi hadde jo faatt saa meget godt vi kunde kose oss med. Jeg maa fortelle dig at jeg hadde faatt saa meget kaffe at julaften kunde jeg brygge mig en kopp kaffe efter Talleyrand's opskrift, og det var virkelig "frikst".

Ja saan sitter jeg herborte og jeg føler mig ganske beskjæmmet naar jeg tenker paa det. Jeg er en egoistisk kunstner som bar gaar opp i mitt arbeide, og du maa dele al verdens bekymring og være forsyn og hjelp for alle, og maa oppleve saa meget som jeg er forskaanet for. Og kan allikevel beholde din menneskelighet. Det er saa stort. Jeg fikk et langt brev fra Hugo [Lous Mohr] til jul. Det indeholdt saa meget trist; men allikevel gledet det mig, for det var saa vakkert og det viste at han hadde ikke tatt skade paa sin sjel, og det er allikevel det største og viktigste. Og jeg fikk ogsaa slikt hyggelig brev fra Else [Christie Kielland], og det gledet mig at hun syntes hun var

bedre. Gid det nye aar maatte gi oss fred paa jorden og fred i menneskehjertene. Tusend takk for den store hjelp til mig i det forgangne aar, kjære Agnes. [...]

Valevaag 13 jan. 1942

Kjære Vesla [Natvig]

Bare en liten hilsen for aa ønske dere allesammen alt godt i det nye aar og for aa takke dig saa meget for alt det deilige du sendte oss til jul. Det var rørende av dig aa sende oss saa meget, og du kan ikke tenke dig hvor glade og taknemmelige vi blev, for du vet det er ikke saa lett aa faa fatt i noe herborte i vaar ensomme krok. Og ikke minst rørt blev jeg over kaffeen, du sendte. Du husket nokk min svaghet for denne livseliksir. Derfor synes jeg at jeg julaften kunde brygge mig en god kopp kaffe efter Talleyrand's oppskrift: sterk som krutt, svart som bek og søt som kjærligheten – (bare at jeg ikke tok fuldt saa meget kjærlighet). Men deilig var det og jeg sendte dig mangen taknemmelig tanke. Ak ja, det er frikst med kaffe som gamle Kari [Tveita] sa. [...]

Jeg har utfoldet en slik produktivitet siden jeg kom i stilheten paa landet, at jeg er rent forbauset over meg selv. "Det er blitt forskjel paa penfantene" som [Alexander] Kielland sa da han var i Paris. Men naar dagen er over formaar jeg til gjengjeld ingen ting. Bare jeg skal skrive ett brev saa maa jeg trekkes efter haarene. Men jeg har den avtale med mine venner, at alt skal være ved det gamle, selv om jeg ikke skriver, og det maa jeg be dig ogsaa om. [...]

Valevaag 20 jan. 1942

Kjære Hugo [Lous Mohr]

Vi er kommet langt ind i det nye aar, og endnu har jeg ikke faatt svart dig paa ditt brev til jul. Endda det gjorde mig saa ondt at jeg flere ganger maatte avbryte lesningen, saa følte jeg allikevel en underlig glede da jeg hadde lest det ferdig. Jeg kan ikke forklare hvorfor jeg gledet mig. Kanske fordi jeg har dig og fordi du er slik som du er. Jeg blev saa fylt av tro paa at det gode skal seire trots alt.

Siden den tid har jeg hver dag skrevet brev til dig, men det er saa vanskelig at faa det ned paa papiret. Naar du snakker om skrivehemninger, saa kan jeg fortelle at mine er endnu større, og de vokser med aarene. Men saa trøster jeg mig med at alt skal faa være ved det gamle allikevel; det følte jeg saa, da jeg leste ditt brev. Mange ganger naar jeg sitter alene her i stuen om aftenen, synes jeg du sitter i stolen ved siden av mig. Og hvor mange ganger jeg synes jeg har været hos dig i kirken.

Hvor underlig det var at du skulde male de tingene netop den tiden: fødselen, korsfestelsen, opstandelsen. Det er det store som er hendt paa jorden og i verdensrommet. "Derfor frykter vi ikke om bjerge rokkes i havets hjerte".¹ Jeg er saa lykkelig over at du skulde faa utføre det arbeidet, og jeg vet ingen nulevende maler, som er mere skikket til det.

Jeg vet ganske sikkert at det er lykkes for dig. Det maa ha været et forferdelig opsplitende arbeide baade legemlig og aandelig og jeg haaber du aldrig maa bli saa nedfor igjen, men at du tar rev i seilene i tide, for det er jo grenser for hvad selv den kraftigste konstitusjon kan taale. Gud ske lov at det gikk over for denne gang. Men du maa være forsiktig, og skulde symptomene melde sig paa ny, saa faar du heller gaa til de fryktede medisinerne, skjønt jeg haaber inderlig at du skal faa slippe.

¹ Salmenes Bok 46:2.

Det var godt aa faa høre nærmere om allesammen, for jeg har igrunnen ikke visst noe sikkert bare løse rykter og mine egne bange anelser. Aa, hvor inderlig jeg haaber at alt maa bli bedre. Tove [Mohr] skrev til mig ivaar at din mor hadde nesten mistet hukommelsen. Derfor har jeg ikke villet plage henne med noe brev. Sist jeg skrev hadde jeg en følelse av at jeg tok avsked med henne og takket henne for alt hvad hun har været for mig i mit liv. Det siste hun sa til mig i Oslo var: "du maa huske paa Hugo og arbeidet hans i kirken." Det var ogsaa gledelig aa høre saa pass gode nyheter fra Kirsten [Mohr] og hennes familie, for jeg har tenkt saa meget paa hvordan de hadde det. I det hele tatt naar jeg tenker paa hvad andre maa gaa igjennem i denne tid, saa synes jeg det er saa ufortjent at jeg skal faa sitte her i ro og arbeide. Skjønt det er smaatt baade med legems og nervekrefter, saa fortsetter arbeidet fremdeles. Det er nesten som med din mor; musiken har jeg beholdt.

Efter at den store pianosonaten blev ferdig i høst skrev jeg noen sanger og nu holder jeg paa med min 2nden symfoni [opus 40]; men det er jo ett langt lered aa bleke.

Saa hyggelig det var aa lese det du skrev om orgelstykket; det var en opmuntring som opveier saa meget annet. Ogsaa det om Robert Riefling var saa hyggelig. [...]

Valevaag 8 april 1942

Kjære Unni [Schönfelder]

[...] Jeg har været ute i haven idag for første gang paa aldrig saa lenge, og saa paa alle de utdødde rosene; ett sørgelig syn; men saa kunde jeg ikke la være aa glede mig over sneklokkene og alle de fine spirene som tittet frem og forkynner vaaren og haabet efter den lange, uendelige vinteren. Jeg har været saa lite flink denne vinter, derfor har den været saa vanskelig aa

komme igjen; men arbeidet med min annen symfoni [opus 40] har da
gaatt fremover, selv om det har gaatt langsomt. [...]

[Kort p. Valevaag 13.4.42]

Kjære Agnes [Hiorth]

[Takker for pakken.]

[P. Valevaag 28.4.42]

Kjære Magne Elvestrand

Tusend takk for Deres hyggelige brev med alle utklippene for lenge, lenge
siden. Det var jo mig som burde ha skrevet allerede straks etter koncerten,
og det var jo ogsaa min tanke, men nu kommer jeg og slaar alle Ola Lias
rekorder. Allikevel maa jeg nu faa sige Dem min inderligste og varmeste
takk, først fordi De spilte mitt stykke og dernæst for alt det hyggelige og
ubeskriverlig opmuntrende De skrev til mig. De kan ikke tenke Dem hvor
det gledet mig. Bare aa faa ett saant brev opveier saa uendelig meget annet.
Og De kan tro jeg lo ikke av hvad De skrev, og skjønt det var nok altfor
meget bedre end jeg fortjente, saa syntes jeg det var saa underlig, at De
skulde nevne det om stjernene, for ideen fikk jeg virkelig en aften jeg var i
haven og saa paa stjernehimmelen. – Deres opmuntring virket saan, at jeg
fik lyst til aa skrive mere for orgel, men foreløbig maa jeg faa færdig min
2den symfoni [opus 40], som det har gaatt noksaa trøgt med ivinter. Den
fryktelige kulden vi hadde herborte virket aldeles lammende, men jeg
haaber det skal gaa bedre naar vi faar litt sommer og varme i luften.

Kritikene var jo fine for oss begge; bare jeg synes ett par av kritikerne
klappet Dem litt vel nedlatende paa skulderen, men de skal nok snart faa
lære sig noe annet. Jeg haaber det gaar godt med Dem forresten og at baade
orgelet og komposisjonen maa faa gaa sin gang fremover.

Hjerteligste hilsener og gode ønsker til Dem, Deres frue og Vegard
fra Deres hengivne
Fartein Valen

Valevaag 1 mai 1942

Kjære Agnes [Hiorth]

[... Ett år siden A.s og Hardas (Robsahm) hyggelige besøk.]

Det har været en sen og kald vaar. Efter gammelt ord skulde man kunne se bjerkeløvet "tverrfjords" 1ste mai. Men iaar er det savidt begynt aa sprette. Det var saa lenge nattefrost; først de siste dagene er det kommet ordentlig varme, skjønt vi har hatt straalende solskin og skinnende blaa Riviera- og Mallorca-himmel i lang tid. Riktig vær for en maler, skjønt det endnu kanskje er litt for tidlig paa aaret. Men aftnene er magisk skjønne, og jeg kan nesten ikke formaa mig til aa legge mig, men blir bare sittende og sa paa himmelen (lik de mongolske prinsessene i den persiske miniatyrboken, jeg fikk av deg og Harda [Robsahm]). Og saa tenker jeg paa dere allesammen og skriver brev i tankene; men paa papiret, det er en annen ting.

Symfonien [opus 40] har det gaatt litt trægt med ivinter, men det lille som er færdig er kanskje ikke saa daarlig. Kunde jeg bare bli flinkere nu, da varmen er kommen. Jeg synes det har likesom gatt litt bedre de siste dagene. Ja det var en svær vinter aa komme igjennem; saan kulde ligger ikke for mig. Og du skulde bare vite hvor det ser ut i haven! Nesten alle rosene er gaatt ut – og vi skal ha poteter i de to største rosebedene. Men jeg er glad over at gamle trofaste Jules Margollin, som har været i haven i 40 aar og er den første og den siste av rosene til aa blomstre, allikevel se ut til aa komme sig.

[Piken Borghild Ramstad sluttet.]

Jeg skal hilse dig saa meget herfra og takke dig saa meget. Skal ogsaa hilse dig fra den stumme (og forstandige) kavallér Lille-Per, som har sittet i fanget mens jeg skriver dette – og sige at du skal være hjertelig velkommen til sommeren og ellers altid. Mange hjertelig hilsener og ønsker til fødseldagen.

Valevaag 27 mai 1942

Kjære Sverre Bergh

[...] Det var saa snilt av Dem aa huske paa mig, og det gledet mig aa faa Deres brev, skjønt det var ikke bare gledelige ting jeg fikk høre. Her i ensomheten paa landet især om aftenen naar alt er blitt stille, er det saa mange som kommer for mig, og mange ganger har jeg tenkt paa Dem. Jeg husker ogsaa Deres bror [Øivind] saa godt fra gamle dager, da han var en ven av min nevø. En natt da jeg laa og tenkte paa noe som var særlig ondt, hørte jeg likesom en stemme indi mig som sa, “hvorfør ber du ikke Gud om hjelp,” men jeg tenkte, jeg er altfor ubetydelig til aa be om saa store ting. Allikevel var stemmen saa indtregende at jeg uvilkaarlig tok testamentet, og det første øiet faldt paa var ordene: “Hvad som helst I beder Faderen om i mit navn vil han give Eder.”¹ Og det blev saa stor trøst for mig. I dette tilfelle blev bønnen hørt, men det store er at vi skal faa lov til aa be for hverandre, og faa løfte om hjelp. Og meget av det som er saa uforstaaelig haardt og bittert skal kanskje løses for oss paa en annen maate.

Vet De, at et par dager før jeg fikk Deres brev spilte jeg ogsaa sluttkoralen i Johannes-Passionen, og var saa grepet av den maaten Bach skildrer døden paa, saa det var saa underlig for mig aa lese det De skrev. Det gledet mig ogsaa aa lese hvad De fortalte om Bruckner, for tidligere blev de som var glade i Bruckner nesten betraktet som litt skrullete. Olav

¹ Johs. 14:13

Kielland skrev en gang til mig, at det store ved Bruckner var den uendelige kjærligheten som strømmet ut av hans musikk, og det er saa sandt og saa vakkert sagt.

Jeg leste igaar i avisen at Harald Lie døde lørdag paa Vardaasen, og jeg kan nesten ikke tro at det er sandt, kunde ikke tenke mig at han ikke skulde komme over den siste sykdommen ogsaa. Jeg vet ikke om han fikk min siste hilsen for 14 dager siden. Han hadde endnu saa meget paa hjertet, men det er vel som Bach sier: "Gottes Zeit ist die allerbeste Zeit."

Arbeidet med den 2den symfonien [opus 40] har det gaatt litt tregt med i den fryktelig kalde vinteren vi hadde, men nu efter at det kom litt varme i luften, synes likesom det begynner aa gaa litt bedre. –

Jeg hadde bare lyst til aa sige Dem, at selv om De synes det gaar smaatt fremover med musik-studiene, saa maa De allikevel ikke miste motet: for det første, Deres store evner kan ingen ta fra Dem, og dernest Deres dype forstaaelse av det store i musikken er ogsaa ett stort pluss, og det gir Dem en glede som ikke er forundt alle musikere. [...]

Valevaag 13 juni 1942

Kjære Hedvig [Roede Lie]

Det var saa rørende snilt av Dem aa sende mig slik en venlig hilsen og fortelle om Haralds [Lie] siste dager. Det var saa ondt for mig at min siste takk ikke skulde naa ham i livet. Men vet De, Hedvig, jeg hadde slik en underlig opplevelse noen dager før han døde. En morgen følte jeg plutselig at jeg fikk en hilsen fra ham. Ingen skal kunne sige at det bare var innbildning. Jeg følte det saa tydelig. Han sa at han hadde det godt, og jeg blev fylt av en slik forunderlig glede. Det er saa vanskelig aa forstaa, hvorfor Harald skulde kalles bort netop nu, da han endnu hadde saa mange planer og saa meget han skulde ha sagt. Men da tenker jeg alltid, det han har faatt utrettet er allikevel nok, og det skal ikke dø.

De synes nok jeg har været en daarlig ven som ikke har latt høre fra mig i al denne tid. Det eneste jeg kan sige er, at jeg tross alt har tenkt paa Dem mange, mange ganger, og at besøkene hos Dem og Harald paa Ekeberg hører til mine kjæreste minner fra Oslo-tiden. Saa maa De og Pelle ha det rigtig godt kjære Hedvig.

Mange hjertelige hilsener og gode ønsker fra Deres hengivne Fartein Valen.

Valevaag 17 juni 1942

Kjære Else [Christie Kielland]

[...] De er saa godt aa vite at man ikke er ganske alene i verden; det gir en viss styrke aa finne fellesskap i tanke og følelse. Jeg vet ikke om jeg kanskje allerede har fortalt dig det. Men for en tid siden kom jeg over noen gamle bøker i en kasse paa loftet. Jeg tok tilfeldigvis ut et lite Reclam-hefte, en oversettelse av en tragedie av Sofokles, og det første øiet faldt paa var: "Nicht mitzuhassen, mitzulieben bin ich da." Jeg blev staaende fortapt med boken i haanden, og jeg vet ikke hvor mange ganger jeg senere har gjentatt de ordene for mig selv: "Jeg blev ikke skapt for aa være med aa hate men for aa være med aa elske." – en stemme fra over 2000 aar siden, men like – ydmykende – sandt idag. Siden sist har du jo mistet din kjære veninde fru Anker. Jeg vet det maa være et stort savn for dig, og det kom jo saa plutselig. Tidlig ivaar da jeg gikk ut i haven for aa se paa vinterens herjinger, opdaget jeg at alle de blomstene jeg hadde faatt av fru Anker var døde, og det gjorde mig mere ondt end alle de rosene jeg hadde mistet i vinterens løp. En underlig anelse gikk igjennem mig. Jeg tenkte flere ganger ivaar paa aa sende henne en hilsen, men generede mig likesom, ønsker jeg hadde gjort det nu. Jeg har bare været sammen med henne to ganger, men hun er ett menneske man aldrig kommer til aa glemme – likesom Harriet Backer. –

[Om ECKs arbeide med maling og kunsthistorie.]

Vi har endelig faat sommer nu og det er saa deilig. Er det ikke vidunderlig ikke aa fryse. Da gaar likesom arbeidet og alt bedre. Vi har en himmel full av skyer, blygraa og sølvhvite og ett stadig skiftende lys. Det er virkelig skjønt paa Vestlandet nu. Det venter likesom paa en maler, og jeg haaber du senere kan faa fortsette med dine Vestlandsbilleder. [...]

Valevaag 24 juni 1942

Kjære Unni [fru Schönfelder]

[...] I den siste tid er det begynt aa gaa bedre med symfonien og jeg har hængt svært i, og naar dagen er omme, er jeg helt utkjørt.

Saa rørende snilt av Dem at De vil hjelpe mig med aa finne medicin. Hittil har jeg brukt vitapan-perler som jeg har faatt fra Haugesund og jeg synes de har gjort underverker. Jeg hadde netopp faatt en forsyning før Deres brev kom. Men en annen gang vil jeg gjerne plage Dem, naar jeg faar lov til det.

Hvor morsomt det er at De er begynt med samspil. Kan det tenkes noe saa vidunderlig som den koncerten for 2 violiner, og passacagliaen er jo ogsaa et underverk. Sig mig, kjenner De Schuberts piano-sonater. Hvis ikke maa De kjøpe dem straks. Jeg har frydet mig over dem i det siste. Det er nesten ufattelig, at de er helt neglisjert av nesten alle pianister. Robert [Riefling] er forresten begynt aa spille dem. Han hadde en rekke private musikk-aftener i Oslo med interessante programmer. Paa en av dem spilte han ogsaa Deres Lied ohne Worte og gjennemgikk den for tilhørerne. I den anledning fikk jeg ikke mindre end 3 brev med begeistrede beskrivelser over hvor vidunderlig han hadde spilt. Ellers hører jeg saa lite fra Oslo, men jeg kan ikke vente annet, naar jeg selv ikke skriver. [...]

Valevaag 4. juli 1942

Kjære Harda [Robsahm]

[...] Det var saa morsomt aa høre om Rieflings koncert. Jeg hadde nok ønsket jeg kunde ha været tilstede og hørt ham forklare Lied ohne Worte. Da du var i Pantheon i Rom, husker du eller la du merke til den lysstripen som kom ned fra den runde aapningen i taket? Jeg husker, jeg stod og betraktet den, og plutselig kjendete jeg likesom ett rykk; stripen flyttet sig (efter solens bevegelse). Jeg har aldri følt noe sted saa sterkt at jorden var i himmelrommet, og den bassbevegelsen i Lied ohne Worte skulde likesom være en erindring om det.

Du spør om jeg ikke kan trykke noen av mine ting. Men du vet: “i krigen tier musene,” saa det lar sig nok ikke gjøre foreløpig. Ellers er jeg saa glad for at jeg har mistet min ærgjerrighet paa den maaten. Jeg er bare saa taknemmelig fordi jeg faar lov til aa skrive i fred. Og saa finner jeg vel “et hus som vil meg hysa” – naar den tid kommer – baade for mig selv og notene. Det har gaatt trægt med symfonien i vinter, men den har da ikke staatt helt stille, og i det siste er det begynt aa gaa bedre, særlig efter at det blev litt varmere.

[... om torvstikking, Lille-Per og den nye pike Gudrun]

Mozart-kaktusen blomstret skjønnere end noensinde iaar. Tenk at dine frøs bort i vinter; men det gjør ikke noe for jeg skal sette en ny avlegger til dig. Jeg mistet ogsaa en masse blomster i vinter i stuen. Tre rosebed er nu fulde av poteter, men det var saa surt og kaldt regn saa lenge, at vi trodda aldrig de vilde komme opp, men saa kom de allikevel og det er godt selv om vi savner rosene. [...]

[P. Valevåg 17.7.42]

Kjære [O. M.] Sandvik

[Takker for Musikkgr. årbok.

Har arbeidet med 2. symfoni i hele vinter, har gått langsomt.]

Valevaag 11 aug. 1942

Kjære Hugo [Lous Mohr]

Jeg tør ikke se etter hva tid ditt brev var skrevet, saa daarlig samvittighet har jeg, fordi jeg endnu ikke har svaret; og det nytter saa lite aa sige at jeg har tenkt paa dig hver dag i denne tiden, saa mange ganger om dagen, naar jeg er saa sen til aa skrive. Det var saa snilt av dig aa sende telegrammet saa at jeg kunde faa være med, om ikke annet end i tankene den dagen, og jeg blev ikke ængstelig, da jeg fikk det, for jeg visste hvad det gjaldt. Men da jeg fikk ditt brev hadde jeg saan en ængstende følelse, saa jeg skjalv paa haanden, da jeg aapnet det. Og det det innehodt jo sørgelige ting. Først om Fridtjofs [Mohr] død. Endnu synes jeg mange ganger ikke jeg kan tro det er sandt at han skulde dø saa langt borte uten en eneste av sine kjære om sig i sin siste stund, og synes det er saa bittert aa tenke paa. Det eneste forsonende ved det hele er at din mor slap aa oppleve en slik stor sorg paa ny. Det var jo Gustavs [Mohr] død som knekket henne. Allikevel er det saa meget vi mennesker ikke kan vite, og jeg kan ikke la være aa tenke at kanskje ogsaa Fridtjof er skaanet for noe ondt. I den siste tid har jeg tenkt saa meget paa ham. Jeg ser ham endnu for mig sitte mot vinduet i vaart klasseværelse, hele den elegante skikkelsen og det vakre hodet. Fridtjof var saa søt mot mig hele skoletiden. Vaart venskap begynte med en gammel glosebok. Jeg husker endnu det nydelige smilet, som var saa karakteristisk for ham. Han var igrunnen saa innesluttet, men man følte altid hans noble karakter, og jeg husket hans interne venner forgudet ham fullstendig. Ennu

treger jeg paa at jeg ikke fikk ta imot innbydelsen baade fra ham og Gustav om aa komme til Afrika. Saa underlig at de begge skulde bli igjen derute. –

Det var ogsaa usigelig trist aa høre om Venke [Hugos datter]. Det er ikke underlig at jeg uavladelig har været minnet om henne ivinter. Jeg tenkte jeg vilde ha sendt henne et maleri, (som jeg egentlig hadde tenkt at testamentere henne) i fjor høst til hennes fødselsdag, men saa kom alslags ting iveien. Ak ja mitt liv er fullt av saanne undlatelsessynder. Men det var ett lyspunkt med Otto [Lous Mohr]. Jeg synes jeg har kjempet her i stuen med Gud og djævelen for hans skyld. Jeg haaber du og Elna og guttene har det godt. Og hvordan gaar det med ditt arbeide, jeg tenker saa ofte paa det; bare nerve og legemskreftene holder ut, saa skal det nok gaa. Jeg undres paa om du er begynt i kirken igjen. –

Det har ikke gaat saa fort med symfonien i vinter, men første sats er nu færdig, og jeg holder paa med adagioen.

For et par dager siden fikk vi et uventet og hyggelig besøk av Agnes Hiorth. Hun hadde faatt reisetillatelse til Rosendal og saa tok hun en avstikker hit. Hun er et rørende snilt menneske. Jeg fikk jo høre litt om alle, og jeg bad henne saa snart hun kom hjem, aa telefonere til dig. Jeg undres paa, om du kanskje er reist paa landet. Her borte har vi et miserabelt vær for en maler; regn, regn til alle tider; men det er varmere i luften, og det er en trøst, for hele vaaren og sommeren har været iskald. Jeg har poteter i nesten alle rosebedene, for de fleste av rosene døde ut i vinter, og saa kan nok potetene komme vel med for den vinter vi gaar imøte. Ellers har vi det bare godt herborte, ufortjent godt synes jeg mange ganger, naar jeg hører hvordan dere har det i byene.

Men nu maa nok brevet avsted. Jeg skal senere forsøke aa skrive til Joronn [Sitje] og til Marie [Mohr], men det gaar alltid saa langsomt med mig. Du maa hilse alle saa hjertelig fra mig, Elna og guttene især, og jeg haaber inderlig dere allesammen har det godt.

Mange hjertelige hilsener og gode ønsker / fra din hengivne Fartein

[Kort p. Valevaag 17.8.42]

Kjære Agnes [Hiorth]

[Takker for besøket, malersakene hun glemte ettersendes.]

Valevaag 30 aug. 1942

Kjære Agnes [Hiorth]

Nu er det saa meget aa skrive om at jeg nesten ikke vet, hvordan jeg skal begynne, og saa meget aa takke for at jeg er i samme forlegenhet. Men takk allikevel først for besøket. Du kan ikke tenke dig hvad det var for en velgjerning mot mig. Jeg synes jeg imøteser den lange triste vinteren med større mod i brystet nu paa grunn av ravnens brød.¹ Hvor skjønt det er allikevel aa treffe et menneske, og hvor trøstende og oppmuntrende det er. Undertiden blir man saa uendelig trett av aa høre det samme – det samme stadig om igjen. – Saa godt aa komme ut av det for noen dager, og høre andre og bedre ting. Saa skal jeg hilse saa meget fra Lille-Per og takke for maleriet. Han spurte mig straks om jeg hadde takket dig ordentlig, men det maa jeg bekjenne at jeg vist ikke fikk gjort, ikke som jeg burde i aldfald – i de siste hastige minuttene. Det er saa hyggelig aa ha ham paa veggen saa lik sig og i saa delikate farver, den lille sjel.

Saa maa du ha tusend takk for pakken til den 25de. Bøkene var saa nydelige at jeg var aldeles henrykt. Den om Grekenland var saa morsomt og sympatisk skrevet og med slike glimrende fotografier. Og de andre kunstbøkene indeholdt saa mange merkelige og interessante, og – for mig i alfald – ubekjendte ting; men jeg tenker mig meget av det kommer ind pa det Else [Christie Kielland] nu holder paa aa skrive om. – Og den store pakken kom ogsaa paa dagen, og tusend takk skal du ha ogsaa for den. Og

¹ Henviser til profeten Elias' ernæring i 1. Kong. 18:16ff

de tingene du hadde med fikk jeg vist ikke heller takket dig skikkelig for: medicinen og havregrynene, kaffeene og alt det andre. Du vet jeg er saa rolpete og værre blir det med aarene. Snart skal vi sende saften; de er ikke ganske ferdige med saftingen ennu, paa grund av alt regnværet, men de er saa ivrige for aa faa det gjort, for du har en meget høi stjerne hos dem. Den ekte kaffeene vi hadde faatt av dig hadde vi den 25de, og vi nøt den tre ganger: først den nydelige brune farven, saa den deilige duften – og smaken vil jeg ikke snakke om. Det skal bli morsomt aa prøve lindeteen; og hvis den likesaa appetitlig som den ser ut maa den være deilig. Igaar kom en liten gul seddel i en konvolut og da jeg fikk se det som stod paa den, fikk jeg aldeles et shock. Nei Agnes det var jo saa altfor meget. Hvordan skal jeg kunne takke dig, St. Agnese. Du mate jo trenge det selv i denne tid, selv om det kommer aldrig saa vel med for mig og frir mig fra mangen bekymring. Saa vet jeg intet annet enn aa sige dig endnu en gang en hjertelig og varm takk.

Jeg hadde saan ett godt fremstøt med adagioen i forrige uke, den hadde staatt saa lenge, saa det var deilig at komme litt iveri. Det var nok ogsaa en frukt av besøket. Du la vel merke til at du hadde glemt Jammes. Du skal faa den tilbake snart; jeg vilde saa gjerne lese den først. Den er saa skjøn. Saa maa du hilse din far og mor sa meget, og Harda [Robsahm] og Else [Christie Kielland]. ja allesammen. – Du har min fulde sympati som steller hjemme. Jeg har nok erfaret det hver gang Gudrun har frisøndag og vi koker og rumsterer paa kjøkkenet. Jeg skal hilse dig saa meget fra Sigrid og fra Gudrun og fra dine modeller.

[poststemplet Valevåg 11.9.42]

Kjære Bjarne Larsen

Bare en liten hilsen med hjertelig takk for Deres brev og med de varmeste ønsker for dagen og det kommende aar fra Deres Fartein Valen

Valevaag 23 sept. 1942

Kjære Else [Christie Kielland]

[Agnes vært der.

Om ECKs bokplaner, tror på henne.]

Med symfonien gaar det opp og ned, men du vet: “vi maa i Guds navn plage oss videre”.

[To klare fine dager, men før regn, regn og atter regn.

To av Nini Roll Ankers blomster sådd seg selv. Godt varsel.]

Valevaag 14 okt. 1942

Kjære Else [Christie Kielland]

[Innbydelse til å komme fra Røldal, hvor hun maler.

Synes ikke ECK skulle oppgi sine kjepphester. Kan bli doktorgrad.

Regn og regn.

Magnhild på besøk, ikke hatefull og bitter tross alt.]

Valevaag 18 okt. 1942

Kjære Agnes [Hiorth]

Du har nok lenge ventet aa høre fra mig, men det er gaatt som sedvanlig naar jeg skal gripe pennen i haanden. Jeg har for lenge siden faatt Francis Thompson, som du maa ha tusend takk for. Det var meget interessant aa se *The Hound of Heaven* i originalen. Som alle gode dikt hadde den ikke mistet stort ved aa oversettes; men selv den beste oversettelse kan jo ikke erstatte originalen. Det er virkelig ett at de store dikt i verdenslitteraturen. Paa bakgrunnen av det blir man kanskje litt skuffet over de andre diktene, enda det er meget skjønt ogsaa hos dem. – For et par dager siden fikk jeg din pakke med de kostelige Lofot-perler. Jeg har saa vanskelig for aa ta almindelig tran, derfor var jeg saa glad over aa faa dem, og tusend takk skal du ha. Nu har jeg forraad for hele vinteren. Kan du tenke dig at jeg kunde være saa dum med varmeflasken, enda du selv hadde sagt at du vilde sende den. Men saa sa Sigrid saa avgjort, “der er den ballongen frk. Hiorth snakket om” og saa trodde jeg det var avtalt mellom dere. Hun var saa glad over den fars brev, men syntes det var saa leit at hun allerede hadde blandet resten av solbærsaften med rips, saa hun ikke kunde sende noen erstatning.

I denne uke fikk jeg til min store overraskelse brev fra Else [Christie Kielland] fra Røldal, og nu er jeg spent paa om hun kan komme hit paa hjemveien; men jeg er redd for at det er liten utsikt til det. Det skulde ha været morsomt aa snakke litt om boken, som vi har korrespondert litt om. Det Else skrev om planen virket saa umaadelig lovende og fengslende. Og ellers skulde det jo være saa hyggelig og treffes og snakke sammen. Hun var noksaa fortvilet over værforholdene i Røldal, og hvis det har været likt vaare, saa sier jeg ikke noe om det; for vi har hatt fantastiske tropiske regnskyll i hele høst uten stans. Idag er klarvær og nordenvind, men tør vi haabe paa forandring? [...]

Det gaar langsomt med symfonien, men det gaar likevel fremover, og da faar jeg være taknemmelig. Jeg har bestilt rammer til dompappene (mig

selv inclusive) hos Olav [Valen] (Borghilds forlovede, som er snekker). Han trodde han skulde finne noen i Haugesund endnu. Jeg forklarede hvordan de skulde være, saa det skal ikke bli saa galt. Jeg gleder mig saan til det. Bella gar faatt en ganske hvit kattunge – Blanseflor – som S. hadde lovet bort men nu treger paa; saa vi maa vist beholde den. Vi har ogsaa faatt en ny Piltitz endnu mere straalende end den gamle. Sigrid, Gudrun og de firføttete hilser deg saa mange ganger og saa hjertelig.

Valevaag 19 nov. 1942

Kjære Dagny [Sandvik]

[Einar død. FV tenker alltid på ham når han ser pene ting.

Ellen synes å være konen til Einar.

Må hilse Marie (søsteren) og alle søsken.]

Valevag 16 des. 1942

Kjære Agnes [Hiorth]

Uagtet det staar paa hvert brev man faar, at man maa sende juleposten itide iaar, saa er jeg som sedvanlig like somlet, men jeg haaber allikevel at du maa faa denne hilsen til jeg. Bøkene jeg bestilte er endnu ikke kommet, og intet har jeg hørt, saa de er sagtens utsolgt; og skulde de komme, saa blir det forsent. Derfor kommer jeg tomhendt dennegang og jeg maa sige som det staar i schlageren "I cannot give you anything but love".

Men først maa jeg takke for brevet, som det allerede er lenge siden jeg fikk. Det var ondt aa høre at du har været syk. En saan halshistorie er ikke til aa spøke med; man føler sig jo matt lenge etterpaa. Og denne mørketiden er jo en prøvelsens tid for malerne. Jeg kan godt forstaa at du maa bli trett av alle portrettbestillingene og maa begynne aa bli litt kresen, du som har hatt saanne fine modeller som Lille-Per og Fortryllende. Du

skulde sett i høst hadde vi tre nydelige gullgallonerte Piltitz'er spankulerende. Det er leit aa fortelle det; men den ene er spist, den annen skal taes til jul, men den største Piltitz'en skal vi beholde, saa du skal ikke mangle fin model neste gang du kommer hit.

Det har gaatt noksaa langsomt med symfonien ihøst. Men i den mørke triste november maaned gjorde jeg et noksaa godt fremstøt og nu haaber jeg kanskje aa kunne begynne med finalen over nyttaar, hvis jeg kunde fortsette aa være litt flink. Det er saa velsignet at det endnu er saa mildt. Imorges var det 11 varmegrader og markene er blitt grønne igjen. For 14 dager siden hadde vi julesne, en voldsom mengde, nesten en meter falt paa to dager, og i en hel uke var veiene blokert saa vi var uten bil. Men paa to dager var den forsvunnen, og vi trakk et lettelsene suk; det passer nok best for oss herborte, hvor sneen føles saa intenst kold. Enda det er saa mildt regner det ikke, men luften er fuld av fantastiske skyer og lysvirkningene er vidunderlige. Jeg har aldrig lagt merke til at den blaa himmelen mellom skyene kan være saa intenst blaa paa denne tid av aaret. Og i vinduet har jeg en blomstrende kaktus. Det er en anomali at den blomstrer nu, allikevel ser det ut som den var drevet fram av sitt eget meksikanske hjemlands sol. Den er aldeles som et lite jule-evangelium og Frances Jammes og Henrik Wergeland vilde ha skrevet et nydelig dikt om den.

Jeg gleder mig ofte i tankene til vaar italienske reise og har allerede gjort de første praktiske forberedelser. Jeg (d.v.s. Sigrid) har faatt snudd den frakken du og Harda [Robsahm] kjøpte til mig, da jeg skulde til Mallorca, og den ser nesten ut som ny.

[Magne og Jenny fått en datter. Sender spansk dikt av Santa Teresa "Acercar del Amor Divino" samt oversikt over sine mss. op. 30-39]

Valevaag 20 dec [1942?]

Kjære Unni [fru Schönfelder]

Egentlig skulde De hatt en liten koral til jul, men i alt strevet med symfonien i høst kunde jeg likesom ikke samle tankene om noe annet og nu maa jeg bare komme tomhendt med min julehilsen og med alle gode ønsker for det nye aar. Om et par dager er det solvending og vi gaar paany mot lyset. Gid det maatte være symbolsk for hele verden, og gid vi kunde glemme alt det onde i det minste i denne søte juletid. [...]

Valevaag 23 dec. 1942

Kjære Dagny [Sandvik]

[Takker for bretingen om Einars bisettelse.

Mye om Einar, en virkelig venn. Klarer ikke å lese et Mozart-partitur de så ofte spilte firhendig.]

De første krigsvintrene var strenge i Valevåg, og Valen sørget over tapet av mange roser og sjeldne planter. Men hagen ble gradvis bygget opp igjen. Interessen for kryssing og fremdyrking av nye roser ble delvis overført til nyskaping av blomstrende kaktus for den kalde årstiden.

Søsknene delte arbeidet i hagen. Fartein plantet og stelte prydbuskene, roser og andre blomster. Sigrid (fire år eldre) tok seg av bærbusker og frukttrær. Under krigen ble en del av prydhagen gjort om til grønnsakshage.

Dorthea og Nils, fetterens barn på gården, har fortalt at tante Sigrid deltok ofte i gårdens daglige arbeid, som å stelle og melke kyrne. De husker mest at onkel Fartein deltok i høionna, når potetene skulle i jorda om våren og tas opp om høsten, og at han høstet frukttrærne.

Sigrid og Fartein Valen fotografert foran huset i Valevåg. trolig i 1951.

1943

Dette året var Symfoni nr. 2 opus 40 fortsatt under arbeid.

Valevåg var ganske fredelig. Ingen tyske militære var forlagt i bygda. De få tyskere man så, var stort sett folk under transport til viktigere steder.

Nevøen Magne Valen-Sendstad ble arrestert for "illegal aktivitet" i Oslo i februar, men han ble raskt løslatt. Litt senere, i juni, ble nevøen Fartein Valen-Sendstad arrestert av nazistene. Han satt på Grini fangeleir helt til frigjøringen i 1945.

Valevaag 13 jan. 1943

Kjære Agnes [Hiorth]

Det er for galt at det skulde gaa helt til tyvendedagen før jeg skriver og takker for pakken til jul. Men denne gang har jeg kanskje liit gyldigere grund enn jeg pleier til ikke aa skrive, for jeg har hatt slik lumbago paa det nye aaret. Denne kjente men ikke kjære gjest innfant sig ved værskiftet fra nesten 10 varmegrader til 7 kuldegrader, og da blir man saa lite oplagt til noe slags arbeide, baade legemlig og aandelig. Men nu maa jeg takke dig ordentlig for julepakken: for den nydelige kunstbøkene, for sedobrolesken og last but not least for valnøtten. De smaa senebøkene [?] er jo saa fengslende og inneholder saa sjeldne og rare ting, og du kan tro jeg blev overrasket over Art for Children, som jo er som en liten encyclopedi over alle tiders kunst; men saan maatte man jo opdra barn til aa bli glad i virkelig kunst. Og sedobrolen har jeg hatt slik nytte av. Det stod, den virket best naar man tok den som en kur, og jeg har virkelig faatt søvnen igjen efter jeg tok den.

Saa maa du høre litt om valnøtten. Vi hadde formelig en liten seremoni og la den i jorden netop i det øyeblikk solen snudde. Og om aftenen spilte jeg Schumanns “Nussbaum” som er Sigrids yndlingskomposisjon. Saa nu haaber jeg den maa vokse op og bli et stort tre som alt vi hadde i haven i Stavanger, ialdfald at den maa være spiret op i sin blomsterpotte, neste gang du kommer.

Vi hadde en saa stille jul som vi pleier. Gudrun hadde fri baade julaften og 1ste dag, saa vi stelte hjemme selv. Det var mig som stod op og kokte kaffe 1ste juledag, og du kan tro jeg var ikke lite kry, da jeg opdaget de andre skorstenspipene i bygden begynte aa ryke lenge efter min. Men jeg var glad jeg slapp aa stelle hjemme flere dager, for det gikk tilslutt ganske rundt for mig. Vi hadde et nydelig lite juletre som jeg hadde faatt av min fetter, og noen julelys hadde vi igjen fra i fjor. Paa grunn av kulden hadde tangentene paa pianoet slaatt sig og var blitt saa stive at jeg maatte arpeggiere alle julesalmene, men det gikk allikevel. Alle pusene var inne og de opførte sig like saa pent og andektig som oksen paa El Greco’s julebillede; og de malte tilfredse og fornøiet da de julenatten blev baaret ned i kjeldereren.

Og da jeg kom ind paa mitt værelse hadde jeg likesom en liten julaften for mig selv sammen med de fraværende venner. Vinden hadde gitt sig saa det var saa stille og høitidelig, og jeg trakk gardinet til side og saa paa alle stjernene, og jeg kunde ikke la være aa tenke paa “den himmelske hærskares mangfodighet” og ordene lød for første gang: “et in terra pax hominibus bonæ voluntatis”.¹ Og tiltrods for alt det sørgelige i verden blev jeg fylt av slik glede og av haap. [...]

¹ Fra messens liturgi; “fred på jorden for mennesker av god vilje”.

Valevaag 15 jan. 1943

Kjære Unni [fru Schönfelder]

Jeg hadde nok ikke tenkt at det skulde gaa over baade trettendedagen og tyvendedagen før jeg takket for julepakken og for Deres hyggelige brev, men dennegangen har jeg kanskje litt gyldigere grunn end jeg pleier til ikke aa ha skrevet, for det nye aaret bragte mig en ordentlig lumbago, som gjorde mig uduelig til alt arbeide, baade legemlig og aandelig. Men nu da smertene og stivheten er saa nogenlunde over, maa jeg ialfald forsøke aa takke saa inderlig og varmt jeg kan for julesendingen. Virkelig samler De glødende kul paa mitt hode, jeg som ikke en gang kunde sende et skikkelig brev til jul. Det var saa hyggelig aa faa fotografiet. Sigrid og vaar hushjelp sa det var den søtteste gutt de hadde sett, foruten smigrende uttalelser over moderen, som jeg skal hoppe over. Jeg synes det var saan et rørende uttrykk i det lille barneansiktet; jeg er viss paa han maa være ordentlig søt og snil. De maa hilse Tryggen saa meget for den deilige leverposteien, som smagte vidunderlig, og doktoren for sanasolen. Jeg synes allerede jeg har merket hvor den har gjort mig godt. Og kaffeen maa jeg ikke glemme. “Det er frikst med kaffe,” sa vaar gamle pike Kari, og da det en gang var to adventister her, som ikke vilde ha kaffe, uttalte hun meget forarget: “At folk kan ta seg te’ saa støgt aa forakta kaffien.” Men den synden kan jeg sige mig fri for, at jeg har foraktet kaffeen. Og nu – efter en saa lang pause kan jeg ikke fortelle hvor vidunderlig den smakte.

Vi feiret julen saa stille og rolig som vi pleier. Vi var alene baade julaften og førstedag, da vaar hushjelp hadde fri, og det var mig som stod op første juledag og kokte kaffe. Men jeg var glad jeg slipper aa stelle hjemme hver dag, for det gikk tilslutt aldeles rundt for mig. Det var virkelig vanskeligere end kontrapunkt, og endnu mere indviklet. –

Vi hadde faatt et nydelig lite juletre av min fetter. Pianoet hadde slaatt sig vrangt i tangentene, saa jeg maatte arpeggere alle julesalmene, men da det bare var vi selv og pusene som hørte paa, saa var det ikke saa farlig. Og

de lyttet saa andektig som oxen paa El Greco's julebillede. Da jeg kom inn paa mitt værelse julenatten hadde jeg en liten jul for mig selv sammen med alle de fraværende venner. Vinden hadde lagt sig saa her var saa stille, stille og høitidelig, som det bare kan være i ensomheten her paa landet. Jeg tenkte paa allesammen, og saa rullet jeg op gardiet og saa paa alle stjernene. "Og straks var der hos engelen en himmelsk hærs-kare som lovede Gud og sagde: Ære være Gud i det høieste, og fred paa jorden og i menneskene han velbehag." [!] Vet De, Unni, jeg syntes at jeg hørte det, bare for et halvt sekund kanskje, men nok til aa fylles med en ufattelig glede. Egoistisk synes De kanskje i en tid som denne, men gleden var bare vissheten om at det gode skal seire tilslutt baade paa jorden og i menneskehjertene, at den som lader det regne over onde og gode og lader sin sol skinne over rettferdige og urettferdige skal forbarme sig over alle mennesker, og skal la sitt rike komme, det rike som ikke er av denne verden. –

Saa vil jeg ønske Dem et velsignet nyttaar og alt godt baade for Dem selv, Deres mann og Tryggen.

Deres gamle lærer Fartein Valen

Saa morsomt det var aa høre om Myrth. Jeg er viss paa det maa bli noe godt av henne, hun hadde saan en redelig karakter. Vil De hilse henne saa meget fra mig, naar De skriver. –

Jeg er endnu ikke færdig med symfoni nr. 2, men jeg haaber aa faa begynne paa finalen om en ukes tid. Jeg er ikke saa modig netopp, trenger vist alle gode ønsker jeg kan faa.

Saa morsomt med Deres musikk-aftener.

Valevaag 30 jan. 1943

Kjære Melvin Simonsen

Jeg er fortvilet over at jeg endnu ikke har skrevet til Dem og takket for klaveruttoget og sendt tilbake notene. Men før jul var jeg saa optatt med avslutningen av en komposisjon, saa jeg kunde likesom ikke samle tankene om noe annet, og senere fikk jeg en haardnakket lumbago, som gjorde mig udyktig i lang tid. Tusend takk for det nydelige bindet paa Wozzeck [Alban Bergs opera]. Nu da jeg leser klaveruttoget paany, synes jeg det nok fortjener et pent bind; men det var for galt og alt for snilt av Dem aa koste det paa mig.

Det var morsomt aa høre om Deres operaplaner,¹ og jeg haaber De nu er kommet langt paavei baade med tekst og komposisjon. Det er vel det mest ideale aa skrive teksten selv, uagtet det volder adskillig bry, men saa kan man faa det hele til aa klaffe bedre sammen, end naar teksten skrives av en annen. Eventyrsusjettet maa netop rope efter musik, og det vil være en stor hjelp for Dem aa ha sett stykket paa teatret, saa De kan dømme om den sceniske virkning. Det var ogsaa morsomt aa lese alle de fine kritikkene til skuespilmusikken, ogsaa det maa love godt for operaen.

Her sender jeg endelig kontrapunktet tilbake. Det meste er jo all right. Man burde skrive tekniske øvelser 1/2 time hver dag; det er som fingerøvelser for en pianist. Men kanskje De burde ta et kursus i streng kontrapunkt hos en eller annen lærer, før De skriver det frie. Det er saa vanskelig aa forklare alt skriftlig. Men naturligvis, De kan ogsaa gjøre det paa egen haand.

Saa vil jeg ønske Dem et godt nyttaar med lykke og fremgang for operaen.

Deres hengivne / Fartein Valen

¹ Eventyroperaen var bygget over "Kongsdøtrene i berget det blå", oppført som teaterstykke på Det norske teater dette året.

Valevaag 4 febr. 1943

Kjære Sverre Bergh

[...] Men hjertelig takk for Deres brev; det var saa gledelig aa høre om Deres bror; jeg tror det var den hyggeligste julegave jeg fikk iaar.

Det var ogsaa morsomt aa høre at De er begynt aa komponere, og De skulde bare ha sendt mig den fugen De skrev om. Det gjorde mig ordentlig spennt paa aa se den, og De vet jeg er ikke farlig, saa De kan trygt sende mig hvad De vil. Desuten kan jeg jo saa godt forstaa og sympatisere med dem i Deres nuværende stilling, siden det samme er vederfaret mig selv i sin tid. Det nytter nok ikke med fornuftgrunner, naar musikken melder sig med en naturkrafts styrke. Det er som det heter i et madagassisk ordspraak om kjærligheten: "selv om den var gift vilde jeg drikke den." Og jeg kan ikke se, at det kan være riktig aa staa imot, siden denne duft kanskje er av samme art som det instinkt som fører fuglen over oceanet. Saa er det bedre i Guds navn aa la det staa til. Og til dette vil jeg sende Dem mine beste og varmeste ønsker.

Med hjertelige hilsener

Deres gamle lærer

Fartein Valen

Valevaag 6 feb. 1943

Kjære Hugo [Lous Mohr]

Du synes nok jeg slaar alle rekorder, selv mine egne, hvad brevskrivning angaar siden jeg ikke en gang kunde faa istand et brev til jul, saa jeg kan vist trenge baade undskyldning og forklaring. Og denne gang har jeg kanskje en litt gyldigere end jeg pleier. Jeg har i hele høst været saa lite bra, og da kulden kom ved juletider fikk jeg ogsaa en haardnakket lumbago som har gjort mig vanfør nesten til de siste dager. Vaar gamle doktor konstaterte

ogsaa en høigradig anæmi. Det var grunnen til den uforklarlige matheten og det var en lettelse aa faa vite at den hadde naturlige årsaker, saa kan jeg rette mig derefter.

Men jeg burde jo ha skrevet allikevel, og jeg har forsøkt mange ganger. Jeg har hengt over arket i timesvis uten at det er blitt noe av det. Tusend takk for begge dine brev og for boken som jeg fikk igaar. Sandelig samler du glødende kul paa mit hode. Det er snilt av dig at du trods alt skriver til mig. Du vet jeg vil jo gjerne vite litt om mine kjæreste venner, selv om det er aldrig saa ondt aa høre.

Jeg har studeret baade natt og dag om det kunde være noe aa gjøre for Marie og Robert; men endnu staar det stille for mig. Jeg kommer bare til aa tenke paa en opplevelse jeg hadde for en tid siden, da det ogsaa var hendt noe særlig sørgelig. En natt, da jeg laa og tenkte pa det som var hendt, syntes jeg plutselig jeg hørte en stemme sa: "Men hvorfor ber du ikke". Jeg tenkte, jeg er atfor ubetydelig til aa be om saa store ting. Men stemmen var allikevel saa bydende at jeg uvilkaarlig grep testamentet, og det første øiet faldt paa, var disse ord. "Hvadsomhelst I ber Faderen om i mitt navn vil han gi Eder". Det gik ogsaa som det var sagt. Og jeg tenker ofte, naar alle andre midler er opbrukt er dette det eneste som er igjen.

Det gledet mig at du trods alt har kunnet arbeide uforstyrret i kirken, og at du har faatt gjort saa meget. Tre store felter paa ett aar er ikke litet. I samme tid har jeg bare gjort ferdig 2 satser av den nye symfonien. Og det var vidunderlig med den feriereisen. Hvor jeg kan tenke mig at det maatte virke velgjørende efter livet i byen. Ja vi har det godt vi som bor paa landet, og naar jeg begynner arbeidet om morgenen tenker jeg paa hvad det er for en ufortjent naade. –

[Mye om Hugos familie og slektninger.]

Valevaag 22 febr. 1943

Kjære Agnes [Hiorth]

[Takker for brev og stor avispakke.]

Jeg maa først fortelle at den dyrebare kaffeen kom vel frem, og du hadde vist gjort klokt i aa sende pakken rekommandert. Og hvor deilig den smakte kan jeg ikke beskrive. Ja det er frikst med kaffe, som gamle Kari sa. Vi tar den hver lørdag aften og da sender vi taknemmelige tanker baade til dig og til "the onlie begetter" din snille hushjelp.

Det var saa morsomt aa faa Politiken. Det var som aa komme helt i en annen verden, og mange interessante ting var det aa lese om.

[Fartein på besøk fra Bergen, hvor han driver arkivstudier. Forlovet med prestedatteren Hilda Laading fra Bergen.]

Saa maa jeg fortelle at lumbagoen som jeg lamenterte saa svært i forrige brev, nu er gaatt over. Og da synes jeg det er galt aa ta imot din kamelhaarstrøie, som du trenger saa vel paa dine reiser. Men vaar gamle doktor fant at jeg led av en høigradig anæmi, ikke preniciøs heldigvis. Det var grunnen til den uforklarlige mattheten jeg har litt av siden jul. Jeg har nu tatt din jerntinktur, som jeg hadde gjemt til vaarknipen, desuten har jeg faat noen piller av doktoren, og jeg synes allerede det har hjulpet meget. Det er ikke gaatt stort bedre med arbeidet end med brevskrivningen i denne tid; men nu er det begynt aa løsne ogsaa der. Jeg er begynt paa en allegretto; altsaa den tredje satsen før finalen. Den lot sig ikke avvise, og det tror jeg var riktig, for den hører likesom med i det hele.

[Om AHs familie.]

Det er velsignet at vi har hatt det saa mildt siden nyttaar, og det kommer vel med for mange. Lerken er kommet, og i formiddag hørte jeg grandgivelig stæren. Det grønnes og spirer over alt, men det er vel endnu tidlig, skjønt fuglene har forhaabentlig en større visdom om været end vi. Jeg skal hilse fra Litle-Per og Bella og Piltitz, men Fortryllende er ikke mere. Hun var ikke frisk og begynte aa bli saa gretten og arrig. Men siste

kvelden hoppet hun plutselig og umotivert først opp i mitt fang og senere i Sigrids og rundkjælte med oss begge, aldeles som hun vilde takke for sig. Og denne hennes avskedshilsen innbefattet ganske sikkert ogsaa dig.

[Sender Jammes sammen med de la Cruz senere. ...]

Valevaag 25 mars 1943

Kjære Else [Christie Kielland]

[Svak, lumbago og anemi.

Om ECKs arbeide.

Ikke gått så fort med arbeidet for ham i vinter. Begynt å gli igjen.

F.V-S. på besøk. Ikke hatefull. Historiske studier i arkiv i Bergen.]

Valevaag 29 mars 1943

Kjære Dagny [Sandvik]

[Takker for fotografier fra henne og Knut.

Om Einars liv.]

Valevaag 5 april 1943

Kjære Sparre Olsen

[Takker for julehilsen.

Har fått gikt igjen.]

Maatte Gud forbarme sig over alle mennesker i den tid som kommer.

[...]

<Også vedlagt brev fra SO til Ø. Gaukstad, interessant om Valen og Aukrust.>

[Skrevet på prospektkort fra Palma de Mallorca] Valevaag 6 april 1943

Kjære Bjarne [Lous Mohr].

Du tenker vel: «Should old acquaintance be forgot and never brought to mind». Men fullt saa galt er det ikke. Jeg har ofte tenkt paa dig og tenkt paa aa skrive; men som du vet er jeg saan en daarlig brevskriver, især nu efter at det er begynt aa gaa bedre med noteskrivingen.

Takk for din hilsen til jul. Den burde ha være besvaret før, men saa fikk jeg ved juletider en gammel kjent men ikke kjær gjest, gikten, som har plaget mig noksaa meget siden. Det var ondt aa høre at du har faat igjen ditt gamle maveonde. Det er nok ikke noen heldig tid aa ha mavesaar nu. Haaber allikevel du snart maa bli bra.

Nu skal du høre hvad jeg har gjort her paa landet: 2 symfonier, en violinkoncert, en stor pianosonate, 2 orkesterstykker foruten en hel del sanger, piano og orgelstykker, saa du ser jeg har ikke ligget paa latsiden; til aa være mig er det jo adskillig og du ser det blev symfoni tilslutt som du forlangte. Haaber du og Eva og Viggo har det godt. V. er vel en stor gutt nu.

Mange hjertelige hilsener og gode ønsker fra din gamle onkel Fartein.

Valevaag 19 april 1943

Kjære Agnes [Hiorth]

[...] Jeg var henrykt over kamelhaarsvesten. Den var vidunderlig; men er du viss paa at du ikke trenger den selv f.eks. paa dine reiser. Jeg vil sige tusend takk foreløbig, saa faar vi snakke om det, naar du kommer. Ditt besøk i mai blev mottatt med stor begeistring av alle. Litle-Per og Bella innbefattet. Og naar du kommer skal du møte en stor overraskelse, nemlig en tredje firføttet. Sigrid lover bort kattunger i øst og vest, men naar avskedsstunden kommer, orker hun ikke aa skille seg av med dem. Den nye

heter Blanseflor, hun er ganske hvit med rød snute og ett blaatt og ett gult øie, saa hun er meget farverik. Men jeg har rent genert mig for aa fortelle om henne før. Piltitz lever endnu, saa du skal ikke savne modeller, hvis du ikke foretrekker aa ta det litt med ro efter vinterens strabadser. Det er blitt større vanskeligheter med reiser nu, men jeg ser at det fremdeles gis tillatelse til nødvendige forretningsreiser, saa vi vil ikke opgi haabet om aa se dig her. Maatte bare været bli litt bedre, det har været mildt men regn uavlatelig, saa nu lengter vi alle efter solskin.

[Om familien i Oslo.]

Det har ikke gaatt saa fort med symfonien ivinter, men i de siste maaneder er det gaatt fortere, og straks fatter jeg bedre haab. [...]

Jeg hadde netop forseglet brevet, da Sigrid kom inn med pakken som inneholdt netop de mediciner, jeg hadde ønsket mig, tusend, tusend takk. Jernpillene var jeg vist kommet tilende med, saa det kom altsammen i rette tid; synes det hadde gjort meg saa godt.

Valevaag 27 april 1943

Kjære Henriette [Bryn (f. Jacobsen)]

[... Fått forespørsel om musikk til Wergeland:] Med hensyn til Wergelands-musikken, som du skriver om i ditt siste brev, saa maatte det være en stor og lokkende opgave; men du sier intet om hvadslags musikk det skulde være: sang, orkester eller musikk til "Skabelsen, Mennesket og Messias." For tiden holder jeg paa med min 2den symfoni, som endnu ikke er ferdig og neppe blir det før om et aar, og før jeg har fullendt den, kan jeg likesom ikke samle tankene om noe annet. Da vaar gamle huslege var her ivinter, fant han ut at jeg hadde en høigradig anæmi, og skjønt jeg er bedre nu, gjør det allikevel at arbeidet gaar langsommere. Da jeg var i Oslo fikk jeg av en ven et ennu utrykt dikt av Wergeland "Rosen". Det blev nedskrevet for mig paa en papierserviett i Teaterkaféen, og denne

papirserviett har jeg siden bevart som et klenodie. Jeg har ofte tenkt aa skrive musikk til det, og kanskje det kunde bli mitt lille bidrag til Wergelandjubilæet. [...]

<Henriette Bryn, f. Jacobsen, gift med major Bryn. Magnhilds skolevenneinne fra Stavanger.>

Valevaag 28 april 1943

Kjære Bjarne Larsen

Hjertelig takk for Deres brev og pakke baade nu og til jul. Saa snilt av Dem aa sende mig saanne ting som i denne tid er saa kostelige. Min søster har overtatt brevskrivningen for mig, da jeg er blitt mere og mere umulig til aa skrive. Da vaar gamle huslege var hos mig i vinter, fant han ut at jeg led av høigradig anæmi, derfor blir jeg saa snart trett. Dette bare som en forklaring, ikke undskyldning. Jeg skal tenke paa Dem til koncerten i Bergen, og jeg er viss paa at det skal gaa godt. Det har ikke gaat saa fort med symfonien i vinter men naar jeg blir ferdig, skal jeg skrive et stykke for obo og orkester til Dem. [...]

*[Kort m. motiv fra Assisi] Valevaag 19 mai 1943 [p. 19.6.43,
frimerke 20 øre Edv. Grieg.]*

Kjære Else [Christie Kielland]

[ønske om god bedring.]

Valevaag 22 mai 1943

Kjære Agnes [Hiorth]

[...] Idag er det eventyrlig deilig – for oss ialfald – som har hatt regnvær siden august ifjor, og idag har jeg kastet kamelhaarstrøien, som jeg har hatt paa siden jeg fikk den. Den har været “a boon and a blessing” i denne kolde regnfulde vaaren. Men idag er det ikke er sky paa himmelen, som er asurblaa; svalene flyver høit oppe i luften, og det er mildt og varmt. Vi er flyttet til Majorca, og nu er vi ferdige til aa ta imot dig. Jeg gruer ikke det spor. Hele huset gleder sig, og alle sender sin hilsen, ogsaa Blanseflor unbekannterweise. [...]

Du skal faa neslesuppe naar du kommer, og Gudruns glansnummer klipfiskeboller, og desuten noe annet godt som jeg ikke vil røbe paa forhaand. Saa du maa bare skynde dig aa komme. [...]

Valevaag 25 mai 1943

Kjære Hedvig [Roede Lie]

Tusend takk for Deres kjære brev som jeg fikk. Det er lenge siden jul nu, saa jeg burde nokk hatt tid til aa svare før. Men i denne milde vinter har jeg været saa lite bra, først av gikten som jeg var saa plaget av i gamle dager, og senere fant doktoren ogsaa at jeg hadde en høygradig anemi. Dette har gjort at alt har gaatt saa smaatt for mig, især brevskrivningen som jeg fra før ikke var noen mester i

Jeg har saa mange ganger tenkt paa, hvordan De og Harald Wilhelm [sønn] hadde det, skjønt det nytter jo saa liten aa sige det. Men siden jeg vet De kjenner min umulighet, saa vet jeg ogsaa at De vil tilgi mig.

Jeg tenker ogsaa saa ofte paa naar jeg besøkte Dem og Harald [mann] paa Nordstrand, naar vi snakket sammen om musikk og drakk kaffe. Jeg synes det varmer mig ennu. Og mange ganger, naar jeg leser musikk, og finner noe skjønt, eller naar det er en teknisk ting jeg kommer til aa tenke

paa, griper jeg mig ofte i at sige til mig selv: dette maa jeg snakke med Harald Lie om. Jeg savner ham saa mange gange. [...]

Og til Deres spørsmaal vil jeg svare: jeg er viss paa at Harald Lies musikk vil leve, for han hadde den guddommelige gnist. Det er det som gjør hans tidlige bortgang saa uendelig mere tragisk. I en underlig forutanelse skrev jeg i forfjor to sanger [Zwei Lieder, opus 39], som handler om døden. Jeg har manuskriptet liggende herborte, og en gang naar de blit trykt, synes jeg det vilde være saa hyggelig om de kunde bære paa titelbladet: Til Hedvig Lie. Bare som et lite minne om vaar felles ven. Dette hadde jeg egentlig tenkt aa skrive til Dem til jul, men saa ser De, hvor fort det gaar med mig. [...]

Valevaag 28 mai 1943

Kjære Magne Elvestrand.

Tusend takk for Deres hyggelige og kjærkomne brev til jul. De kan ikke tenke Dem hvor uendelig glad og opmuntret jeg blev, da jeg fikk det. Det er lenge siden jul nu, saa jeg burde hatt tid til aa takke før, men jeg haaber, de fikk den hilsen som jeg ba min nevø saa instendig om aa bære frem til Dem, da han var her paa besøk ivaar. I denne milde vinter har jeg igjen hatt saa meget av den gikt jeg var saa plaget av i gamle dager, og da jeg ellers ikke har været saa bra, har det gaatt sent baade med brev- og noteskriving. Da jeg fikk et saa opmuntrende brev som Deres, fikk jeg lyst til atter aa skrive for orgel. Men foreløbig maa alle denslags planer hvile, til jeg blir ferdig med finalen til symfonien, som ennu staar igjen.

Nylig hadde jeg brev fra Jo Sandvik. Han hadde hørt Dem spille Præludium og Fuga og var meget begeistret baade for Deres spil og komposisjon. Maleren Hugo Lous Mohr, som holdt paa aa dekorere Vaar Frelsers kirke, mens De øvet orgel, var ogsaa betatt av Deres orgelspill.

Vi har endelig faatt litt sommervarme ogsaa iaar. Ellers har vi hatt regn nesten uavbrutt siden ihøst. Men da vi i forrige uke hadde straalende solskin fra en skyfri himmel, var lyset saa uvant at det skar i øinene. Maatte varmen allikevel vare en stund, den gjør en likesom til et nytt menneske.

Saa hyggelig det var aa høre at baade De og Deres frue har fullt opp aa gjøre med elever. Jeg haaber bare de ikke tar tiden helt bort fra komposisjonen.

Jeg blev ikke lite overrasket, da jeg fikk et saa fint kort og saa nydelig skrevet fra Vegard. Hvis han turer frem paa den maaten maa det nokk bli noe av ham med tiden.

De beste ønsker for sommeren til alle tre
fra Deres hengivne
Fartein Valen

Valevaag 23 juni 1943

Kjære Bjarne Larsen

Hjertelig takk for begge Deres brev med tobakfrøet og Grieg- frimerkene. Jeg overlot frøet til en ung gutt her som har erfaring i aa stelle med tobakplanter, mot at jeg fikk noen av bladene til mine roser til høsten, og han fortalte igaar at plantene stod riktig fint. Jeg skal dennegang være mere standhaftig likeoverfor de tobakhungrige, for de bladene De sendte mig ifjor fikk jeg nokk ikke beholde ifred, straks det ryktes at jeg hadde faatt dem. Selv de tre jeg hadde reservert til mine roser maatte jeg tilslutt ut med. Men dennegang skal det bli anderledes. Tusend takk ogsaa for Grieg-frimerkene; det var saa morsomt med den konvolutten stemplet paa hans 100 aars dag. Jeg hadde nettopp ønsket mig de frimerkene, men tenkte det blev vel lenge før de kom til vaar avkrok. Haaber at Grieg-koncerten gikk godt.

Jeg er nu opp over ørene med finalen; maatte den bare lykkes. [...]

Valevaaag 21 juni 1943

Kjære Agnes [Hiorth]

[A fulgte ECK til Bergen fra Valevåg, hvor E hadde fått solstikk!!!!

Takker for de hyggelige dagene.]

Valevaag 14 juli 1943

Kjære Hedvig [Roede Lie]

Da jeg hadde faatt Deres brev, blev jeg saa glad at jeg straks foresatte mig aa skrive, men nu er det gaatt som det altid pleier med min brevskrivning, og jeg ser til min skrekk at det er over en maaned siden jeg fikk Deres brev.

Det var umaadelig interessant aa høre om Haralds [Lie] harmonilære, og det var stor synd at han ikke fikk fuldende dette arbeide som han hadde alle betingelser for aa utføre. Han var jo slikt et klart hode og hadde en matematisk begavelse ved siden av sin store musikalske, saa det blir vel ikke lett for noen at fullføre hans arbeide. Men det som han fikk ferdig burde i alfald offentliggjøres, og jeg har tenkt paa Aarbok for norsk musikkgransking. Jeg er viss paa at [O.M.] Sandvik vilde ta imot det med største glede, og hvis De er enig vilde jeg gjerne skrive til ham og foreslaa det. Nu vet jeg jo ikke hvor meget Harald fikk rekke aa gjøre ferdig, om det bare blev en torso, eller om det kanskje ikke er saa meget som staar igjen, saa at en annen kunde gjøre avslutningen og dermed gi oss en lærebok som vi i høi grad har savnet herhjemme. Derfor vilde jeg forfærdelig gjerne se paa manuskriptet. Jeg har tenkt saa meget paa hvem vi kunde faa til aa fullføre arbeidet, og jeg er blitt staaende ved Dr. Olav Gurvin. Jeg tror han er den mest skikkede baade hvad grundighet og musikalsk intelligens angaar. Desværre er min helbred saa lite tilfredsstillende, saa jeg greier ikke aa gjøre det selv, hvor gjerne jeg hadde villet. Men jeg er viss paa at

Gurvin vil klare det utmerket, og hvis De vil skal jeg gjerne skrive til ham. Ja det er ondt aa være saa langt borte fra sine venner i et saadant tilfelde, men De maa bare være saa snil aa skrive til mig, saa skal jeg forsøke aa være mindre somlet end jeg pleier. Og takk tilslutt for Deres ubeskrivelig hyggelige brev som jeg blev saa glad over aa faa. Haaber De altid vil regne meg som Deres venn Fartein Valen.

P.S. Paa grunn av den lange forsinkelsen kommer brevet netop til Lille Haralds [jr] 5te fødselsdag, 19de juli. Saa underlig aa tenke paa at han er saa gammel allerede, og at det er saa lenge siden jeg var i Oslo. Jeg sender alle de beste ønsker til ham og til Dem og haaber at han med tiden skal komme til aa gi Dem igjen hvad De har mistet.

Valevaag 16 juli 1943

Kjære Else [Christie Kielland]

[... Om ECKs arbeide.

Oppmuntrer:] Siden du reiste har jeg ofte tenkt paa din avhandling. Jeg husker Goethe siger et sted at man alltid skal strebe efter en helhet, og kan man ikke være en helhet selv, saa skal man forsøke at være en del av det hele. Derfor er jeg alltid taknemmelig mot dem som skaffer mig et oversyn og en helhet.

[Arbeidet hans går mer flytende.

Sigrid] er bekymret for at du ikke har faatt det brevet hun sendte til Uskedal, hvor hun takker for Christie-boken som har været en kilde til stadig underholdning for henne, og nu kan hun den vist snart utenat. Saa nu maa vi si som Borghild sa i gamle dager naar hun fikk de lange genealogiske utredninger: "Hold op, frykken Valen!"

[Har en blomst som heter *Leontadon hispidus*.]

Valevaag 21 juli 1943

Kjære Agnes [Hiorth]

[Om A's familie.]

I den senere tid er det begynt aa gaa mere flytende med arbeidet, og det er nokk virkningen av det hyggelige besøket.

[Elses nye bolig.

Harda Robsahms mor død.

Fartein VS arrestert og sendt på Bretvedt.

Skal sende kaktusavlegger til fru H.s fødselsdag.]

[Kort p. 30.7.43]

Kjære Agnes [Hiorth]

[Takker for tilsendte medisiner.]

[Valevaag august 1943]

Kjære Unni [fru Schönfelder]

[...] Hadde brev fra Else Kielland i forrige uke hvor hun fortalte om Deres og Bjarne Larsens plan. Det var uhyre gledelig for mig, og hjertelig takk til dere begge fordi dere vil hjelpe mig. Men jeg tror jeg skal faa lov til aa sende notene enkeltvis, da jeg for alt i verden ikke tør slippe dem fra mig paa én gang. Jeg vilde faa panikk om B.L. reiste med hele kufferten. Derfor er det ikke verdt han kommer. Men De maa takke ham saa meget for hans gode omtanke. Jeg vilde ha sendt violinkoncerten allerede mandag, men saa kom den fryktelige bombing, som gav mig et sjokk. Og nu vil jeg vente litt og se, om det er innledningen til en bombep periode, eller om det bare er et isolert fenomen. Det gaar nu bedre med finalen, og jeg skal bli

glad den dagen jeg blir ferdig, og da skal jeg bli et nytt og bedre menneske med timer og alt og ikke saan egoist som jeg er nu. [...]

Valevaag 9 aug. 1943

[kort, motiv Valdemosa, Mallorca]

Kjære Jo [Sandvik].

De skulde hatt en ordentlig takk for lenge siden for Deres hyggelige brev. Men nu da jeg likesom er i galskapens siste stadium med symfonien, blir det ikke annet enn et fillekort. Desuten har helbreden ikke været saa god isommer. –

Det var morsomt aa høre om Deres Palestrina studier og om pianoet og fløiten. Hyggelig ogsaa at De hadde hørt mitt orgelstykke og likte det. Vil De hilse [Magne] Elvestrand ved leilighet og Didrik Smit.

Haaber De har hatt en deilig sommer ogsaa paa Deres kanter. Her har den været velsignet naar vi tenker paa hvordan den var ifjor. Vil De hilse alle Deres saa meget.

Hjerteligste hilsener og gode ønsker fra Deres Fartein Valen

Valevaag 11 aug. 1943

Kjære Bjarne Larsen

[...] Jeg holder fremdeles paa med finalen til den 2nden symfoni, og jeg vet endnu ikke hvad tid jeg kan bli ferdig. Og saa haaber jeg aa kunne begynne paa den 3dje, som stadig melder sig, og paa obo- koncerten. [...]

Valevaag 26 aug. 1943

Kjære Agnes [Hiorth]

[...] Jeg maa først fortelle dig at har jeg endelig bitt i det sure eple og gjort op med tennene. Den lenge med gru imøtesette operasjon gjorde vaar ven dr. Stangeland forholdsvis lett og raskt, men da han var gaatt, begynte det aa blø, og blødningen holdt ikke op før ved 2 tiden om natten, sa du skjønner jeg blev allikevel temmelig medtatt. Det er nu ti dager siden, men endnu blir jeg svimmel ved den minste anstrengelse. Allikevel føler jeg mig bedre for hver dag, og doktoren sa ogsaa at hele mitt almenbefindende vilde bli bedre, naar en tid var gaatt. Saa jeg er glad at det er gjort, skjønt det har jo sine ulemper. Men saa er det saa heldig aa bo her saa fjernt fra folk og usjenert. [...]

Pakken fra Cammermeyer kom paa dagen, og du kan tenke dig jeg har allerede koset mig og gasset mig med de raffinerte persiske miniaturene, og jeg kommer til aa gjøre det en lang tid ut over. Tusend takk skal du ha, kjære Agnes. Og hvad skal jeg saa sige til sendingen fra banken. Da blir nok mine ord fattige. Bare det var saa altfor meget kjære Agnes. I det hele hvordan skal jeg kunne takke dig for alt hvad du har gjort og været for mig i denne tid, som et forsyn. Maatte Gud lønne dig for det. [...]

Jeg maa heller ikke glemme aa takke dig for jernmedicinen og tranpillene som riktig var en godsend netop nu. [...]

Else [Christie Kielland] skrev at de pengene i Tono gjaldt bare for nyopførrelser, saa jeg kunne ikke komme i betraktning. Men jeg mente igrunnen bare aa faa adressen til en god noteskriver. Larsen skrev til mig at det var en god avskriver i Kristiansand, og at jeg skulde sende det til ham, naar jeg blev færdig. Han mente vel symfonien, men det kan nok endnu gaa en tid før jeg blir ferdig, skjønt det har gaatt bedre i det siste.

[NB færdig og ferdig samtidig over her!] [...]

*[Postkort, nok en gang med fotografi av "8—Cartuja de Valldemossa—
Mallorca. Claustro interior y Campaniaro":]*

Valevaag 3 sept 1943

Kjære Robert [Riefling].

Det var saa ubeskrivelig gledelig at se Deres navn paa det hyggelige telegrammet til min fødselsdag. Haaber endelig De har det godt. Vil De hilse Bernts's [Heltoft] saa hjertelig og alle Deres.

Deres hengivne Fartein Valen

[Riefling hadde vært arrestert av nazistene og satt på Grini våren 1943.]

Valevaag 8 sept. 1943

Kjære Unni [fru Schönfelder]

[...] Jeg har været riktig daarlig i den siste tid. I midten av august maatte jeg trekke ut alle tennene. Selve processen som jeg hadde gruet mig ikke lite for gikk forholdsvis let, men senere blødde jeg saa at jeg holdt nesten paa aa sette livet til. Det stanset ikke før ved 1/2 3 tiden om natten. Dagen efter kunde jeg ha spilt gjenferdet i Hamlet. Og ennu skjelver jeg paa hendene og blir svimmel for den minste ting. Saa De skjønner jeg vil med takk ta imot Deres tilbud om noen styrkemediciner denne gang. En del jernmedicin har jeg allerede faatt men jeg tenkte om De kunde skaffe mig noen tranpiller, Lofotperler heter de vist. Og saa en ting til: om De kunde be Deres mann gi mig noe sovemiddel. Jeg lover jeg skal ikke misbruke det. Bare en natt i uken maatte det være saa deilig aa kunne sove. Nu ligger jeg natt efter natt og sover ikke av bare tretthet.

Ja dette var en lang jeremiade! Ellers tror jeg doktoren hadde rett da han sa jeg skulde bli som et nytt menneske efter operasjonen. Jeg merker tross alt at kreftene kommer litt efter litt, og jeg arbeider med finalen til symfonien hver dag. Aanden er fremdeles villig tross kjødets skrøpelighet.
[...]

[Brevkort p. Valevåg 21.9.43]

Kjære Agnes [Hiorth]

Bare en liten hilsen med takk for den siste sendingen, som var storartet. Jeg begynner nu aa komme mig efter virkningen av min Bartholomæusnatt, og medicinene har hjulpet mig saa godt. Ellers stræver jeg med finalen. September har været varmere enn august. [...]

[Kort m. relieff fra v.fronten av Chartres katedr., stemplet Valevaag 21 sept. 1943]

Kjære Unni [fru Schönfelder]

Bare noen faa ord for aa sige hjertelig takk for pakken, som kom vel frem lørdag og inneholdt de vidunderligste ting. Jeg tror allerede jeg er begynt aa komme mig efter virkningene av min Bartholomæus-natt, og pakken skal komme vel med. Vil De hilse Deres mann og sige tusend takk. Og Tryggen ogsaa. Strever nu med finalen.

Hjertelig hilsen Deres F. V.

Valevaag 29 sept. 1943

Kjære Else [Christie Kielland]

[... Meget glad for planene om avskrift av notene.

Vil sende notene enkeltvis til Bergen.]

Og hvad Bjarne Larsens besøk angaar saa vilde det passe mig saa ilde netop nu. Han er jo det snilleste menneske i verden og vilde gaa i ild og vann for min skyld. Men i det siste er det begynt aa gaa bedre med finalen og jeg er likesom inntraatt i det siste stadium av galskapen, saa nu aa ha et par dages krigssnakk vilde nesten være drepen for mig. Du forstaar Larsen er et utpræget krigsmenneske, nesten monoman, og derfor vilde tanken paa

besøket ligge som enn mare over mig hele tiden, og i nuværende tann- og blodløse tilstand, vilde jeg bli ødelagt for uker etterpaa.

Ak ja det er sørgelig aa være blitt saa kynisk egoistisk. De mennesker som kjendte mig da jeg ennu var snil og hyggelig vil ikke kunne skjønne det, men du kjære Else, som vet at jeg er rolpete vil forstaa det, og jeg stoler paa at du vil fremstille min sak saan at disse uendelig snille og velvillige mennesker ikke vil føle sig krenket paa noen maate. Jeg skal forresten skrive til Unni imorgen og saa skal jeg sende violinkoncerten, for av den har jeg desuten klaverpartituret, om ulykken skulde være ute.

[Om ECKs arbeide.]

[Poststemplet Valevaag 29.9.43]

Kjære Bjarne Larsen

Bare noen linjer for aa takke Dem saa hjertelig for alt det vidunderlige De sendte mig til min fødselsdag. Det er nu allerede saa altfor lenge siden. Men jeg har i denne tid været saa litet bra. Efter en tannuttrekning blødde jeg saa at jeg nesten holdt paa aa sette livet til, og det tok saa lang tid før jeg kunde komme litt til krefter. Nu gaar det bedre og jeg strever med finalen til symfonien. Fikk heller ikke sendt Dem en hilsen til Deres fødselsdag 13de; men maa nu faa sende Dem de beste ønsker for det nye aar. Også min søster hilse saa hjertelig

Deres Fartein Valen

[2.10.43 B.Th.Larsen kun tom konvolutt]

Valevaag, 23 okt 1943

Kjære Sine [Butenschøn]

Hjertelig takk for Deres brev og for postremissen som jeg fikk igaar. Jeg vilde ogsaa gjerne takke Dem saa inderlig for alt hvad De tidligere har gitt Sigrid og mig og be Dem likeledes overbringe min varmeste takk til Deres mellemmann. Det har altsammen været oss til uvurderlig hjelp i denne tid.

Da jeg har været saa lite istand til aa skrive, har Sigrid overtatt all min brevskrivning. Særlig ihøst har jeg været saa lite bra, da jeg nesten holdt paa aa satte livet til ved blodtapet efter tann-uttrekningen, og det tok saa lang tid aa komme til krefter igjen. Men det gaar bedre nu og jeg haaber det skal ogsaa komme symfonien tilgode som nu endelig nærmer sig avslutningen.

Hjertelig hilsen og de beste ønsker for Dem selv og alle Deres fra Deres Fartein Valen

[Brevkort] Valevaag 30 okt. 1943

Kjære Agnes [Hiorth]

[...] Jeg har ikke en gang takket for den siste sendingen medicin, som har gjort mig saa godt, saa jeg nu føler mig meget sterkere. Og det kom saa vel med, siden det nu gaar imot slutten paa finalen. Jeg skal bli glad den dag den blir ferdig. I de nærmeste dagen skal jeg ta mot til mig og sende violinkoncerten til Unni. [...]

[Kort p. Valevåg 30.10.43]

Kjære fru [Alice] Hiorth

[Sender kaktus som blomstret i sommer.

Fødselsdagshilsen.]

[Postkort med motiv fra Lluch] Valevaag 30 okt. 1943

Kjære Bjarne Larsen

[...] I forrige uke var jeg fast bestemt paa aa sende violinkoncerten til Dem. Jeg tok den frem for aa pakke den inn, men opdaget til min store skuffelse at det var adskillige skrivefeil, saa jeg kunde ikke sende den avsted uten et nøiagtigt gjennemsyn. Men nu, da jeg holder paa med siste vers av symfonien har jeg desværre hverken sjels- eller legemskrefter til aa koncentrere mig om et annet arbeide, saa det blir nok ingen annen raad enn aa vente til jeg har faatt symfonien i havn. Ellers gaar det nu adskillig bedre med helbreden, og jeg haaber det skal komme ogsaa symfonien til gode. Det var hyggelig aa høre at Arvid Fladmoe interesserte sig for at spille violinkoncerten. Jeg tror ikke den er særlig vanskelig. [...]

Valevaag 6 dec. 1943

Kjære Hugo [Lous Mohr]

Siden jeg kom paa landet er jeg begynt aa tro at det virkelig er noe som heter telepati, for saa mange ganger jeg hadde tenkt paa dig og talt om dig før ditt brev kom! Ja, jeg tenker jo stadig paa dig tiltrods for min skrive-taushet, men somme tider er det sterkere end ellers, og saa lever jeg om igjen samværet, samtalene og alt, alt det som ikke kan regnes opp. Sommetider blir jeg grepet av saan angst, men saa faar jeg allikevel visshet for at du skal fullføre ditt arbeide i ro. Det var saa morsomt aa høre at du har faatt gjort saa meget. Otto [Lous Mohr] skrev at det overtraff selv de velvilligste forventninger og Else Kielland fortalte isommer at en av de yngre malerne hadde sagt det var ualmindelig skjønt. Hvor jeg gleder mig til aa se disse billedene, haaber jeg maa faa oppleve aa se dem engang. Jeg husker hvilken fest det var hver høst naar jeg skulde faa se sommerens bilder. Mange av dem staar ennu som naglet i min erindring. Jeg har saa

ofte savnet at jeg ikke har faatt sett noen av dine ting paa lenge. I det hele er malerkunst noe av det jeg har savnet mest i denne tid paa landet, for musikken kan jeg jo reprodusere selv paa en maate, selv om det naturligvis ikke blir som de levende toner.

Det var saa hyggelig aa høre om din ferie i Telemarken. Jeg er viss paa du trengte den til legem og sjel. Ofte tenker jeg paa hvor ufortjent godt vi har det, vi som bor paa landet i denne tid og det er mange ganger med en følelse av uverdighet jeg setter mig ved skrivebordet om morgenen. Hvor hyggelig det skulde være aa se dig her engang. Ak ja, det er lenge, lenge siden sist, er det ikke over 20 aar siden. Det var hyggelig aa høre at du lengter tilbake til Vestlandet. Det er først i disse aarene det er gaatt opp for mig hvilken veldig rolle lyset spiller i naturen herborte, og jeg kommer til aa tenke paa at en maler en gang sa til mig at siden J. C. Dahl var du den eneste som hadde fremstillet lysets under i den norske natur. Saa jeg haaber du maa faa anledning til aa fortsette dette arbeide, naar dine store dekorasjoner er ferdige.

13 dec.

Brevet er blitt liggende saa lenge.

I dag er det blitt saa deilig og mildt og med et lys som du vilde lige. Jorden ligger saa stille og fredelig i vintersolen at det er nesten vanskelig aa tenke sig alt det onde som hender ute i verden. – Og nu er det igjen hendt saa meget sørgelig som ogsaa rammer dig. Det er saa usigelig ondt aa tenke paa. Men jeg haaber allikevel og ber at det maa vise sig ikke aa være saa mørkt som det nu ser ut til. Forleden natt drømte jeg at jeg var sammen med hele familien ogsaa Marie og Bjarne [Mohr]. Jeg var saa skuffet da jeg vaaknet, men saa kom jeg til aa tenke paa at jeg saa mange ganger har været sanddrømt som man siger, især i den siste tid, og det haaber jeg inderlig ogsaa denne gang.

Det er jo smaating ved siden av alt det andre, men jeg har hatt et daarlig aar med helbredden. Det skrev seg mest fra tennene, og i august maatte jeg trekke dem ut, men holdt nesten paa aa sette livet til ved blodtapet. Det tok saa lang tid aa komme til krefter igjen. Jeg fikk ditt brev kvelden før jeg skulle til Haugesund og faa de nye tennene. De første ukene var det en ren tortur, men nu gaar det allerede bedre, og jeg føler meg i det hele tatt meget bedre, enn jeg har været paa lenge. Ja, dette var en lang remjade, som gamle Kari pleiet aa sige. Jeg hadde haabet aa bli ferdig med symfonien ti jul men det staar ennu litt igjen paa finalen. Jeg brenner saan efter aa begynne paa den tredje symfonien, som er begynt aa sprengje paa.

Nu skal vi altsaa atter feire en krigsjul, den femte og kanskje mørkeste av dem alle. Det blir en særlig trist jul for dig og Elna. Stakkars Elna, hvor meget jeg har tenkt paa henne i det siste. Og paa Otto og Tove, Bjarne og Eva og Marie. Og paa stakkars Kirsten. Ogsaa min yngste nevø skal være i fengsel denne jul. – Ogsaa alle de ulykkelige i hele den vide verden. Men som det staar i et gammelt salmevers: “Om natten aldrig er saa sort, den maa for dagen vige.” Saa vil vi haabe og tro at Guds naades sol skal bryte igjennem tilslutt. [...]

Valevaag 21 dec. 1943

Kjære Unni [fru Schønfelder]

Nu har jeg faatt Deres brev, som jeg blev saa overveldet og taknemmelig over at jeg ikke kan uttrykke hvad jeg føler. Min varmeste takk først og fremst til Dem og saa til alle de andre som har været med. Vil De være saa snil og sige dem hvor glad og taknemmelig jeg er. Og ikke nokk med det, saa faar jeg en bankbok. Ja det var uendelig gledelig og opmuntrende og jeg føler mig aldeles beskjemmet.

Saa skal jeg sende violinkonserten saa snart jeg kan over jul. Jeg hadde haabet aa faa 2den symfoni ferdig til jul men det gikk desverre ikke. Jeg

har ennu en rest igjen, og saa lengter jeg saan efter aa begynne paa den 3dje. Disse tannhistoriene heftet mig saan ihøst. Det tok saa lang tid aa komme til krefter igjen efter den svære aareladningen, men nu føler jeg mig virkelig som jeg er helbredet for noe, og er allikevel bedre enn jeg har været paa lenge. Saa jeg haaber at efter nyttaar skal jeg bli flinkere.

Min lille julehilsen naadde vel knapt frem til jul, da jeg som sedvanlig var i siste liten. Egentlig var det en annen note jeg hadde tiltenkt Dem og Tryggen, men da jeg var i Haugesund undergikk mitt værelse en fornøden rengjøring, ogsaa mine noter blev ordnet og omkalfatret, og senere har jeg ikke funnet noten igjen. Men jeg haaber De vil ta imot den andre om ikke annet enn for titelens skyld: An die Hoffnung. Vet De, idag saa jeg en regnbue, først en liten del og saa spente den sig ut over hele himmelen. Regnbuen betyr ogsaa haab. [...]

[Kort p. 22.12.43]

Kjære Agnes [Hiorth]

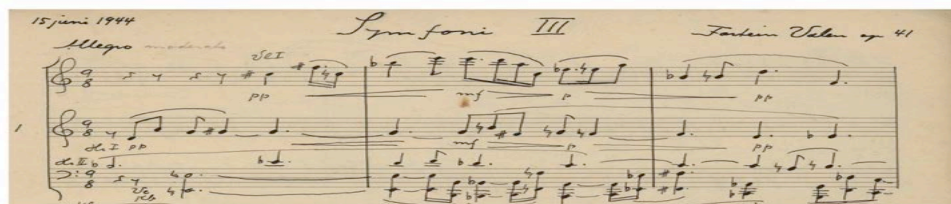
[Hvis bøkene er utsolgt, uteblir julebrevet.]

[Kort p. Valevåg 22.12.43]

Kjære Else [Christie Kielland]

[Julehilsen.]

[Motiv fra Villa d'Este, Tivoli.]

Datoen 12. januar 1944 står klart nedskrevet på første side av en bunke noteark hvor Valen notere ned sine nye skisser og utkast. Dette er begynnelsen på prosessen – fra tanker, drømmer og ideer som ble skrevet ned i notesymboler – og som utviklet seg over år til det som skulle bli hans storverk Symfoni nr. 3, opus 41.

Neste vesentlige steg i prosessen tok han 15. juni 1944. Da startet han nedskrivningen av formen på verket, utfoldingen av ideene i tid. Dette skjedde i form av et particell, noter plassert i et system av tre sammenbundne notelinjer, se utsnitt av 1. side over. Et particell var vanlig for mange komponister. Da får man raskt oversikt over tidsforløpet i det horisontale, og for samklangene i det vertikale. Dynamikk og instrumentasjon legges til som symboler eller som tekst. Et particell var ypperlig som redskap for Valens tresjiktige tenking. Particellet skrives til sist ut i et fullt orkesterpartitur, hvor hvert instrument eller gruppe får sin egen notelinje. Valen noterte datoen 28. juni 1946 etter siste notelinje på siste side av partituret.

Symfoni nr. 3 er som en klassisistisk / romantisk symfoni i fire satser: *Allegro moderato* – *Larghetto* – *Intermezzo* – *Finale. Allegro*. Den kan ansees som et rent orkesterverk uten program, men den kan også oppleves ut fra Valens antydninger om inspirasjonskilder og uttrykket i de enkelte satsene.

1944

Symfoni nr. 2 opus 40 ble avsluttet like over nyttår dette året. Valen går straks i gang med Symfoni nr. 3 opus 41. Utkastene ble påbegynt bare noen dager senere. Valen var beskjeftiget i over to år med komposisjonen og partituret før han setter sluttstrekene og skriver sluttdatoen inn i partituret.

Det kan være fristende å tolke denne 3. symfonien som en mer “fysisk” symfoni, et verk hvor ytre opplevelser kan gjenoppleves i ulike satser. Her kan vi som et ytterpunkt merke et forrykende vestlandsk stormvær. På motsatt ende står den rolige fjorden etter sorgen og smerten etter 50 omkomne da en tysk minesveiper gikk på en mine utenfor Valevåg.

Valevaag 11 jan. 1944

Kjære Dagny [Sandvik]

[Om tannhistorien.

Om Einar, hennes bror.

Forskrekket over ulykken i Oslo 19. dec.

Fått Østerdalsmusikken av Ole, hennes bror, med dedikasjon.]

Valevaag 13 jan. 1944

Kjære Else [Christie Kielland]

[... Gleder seg til å se ECKs arbeide ferdig.]

Jeg maa ogsaa takke dig for ditt initiativ med notene i Bergen. Jeg har faatt brev med en check-bok fra Unni [Schønfelder], og hun har ordnet det saa greit med at jeg skal sende en check for hver note som blir avskrevet. Og nu skal jeg sende den første, saa snart jeg faar summet mig litt efter symfonien. For jeg maa fortelle dig at nu er den endelig ferdig. Jeg kjendte det paa mig før jul og arbeidet paa spreng i hele julen, og 5. jan. blev jeg ferdig. Jeg kan nesten ikke tro det er sant. Det er en masse arbeide med utskrivningen av partituret ennu. Da den oljen vi har er saa daarlig, kan jeg bare gjøre dette arbeide ved dagslys. Men saa arbeider jeg med den nye symfonien om eftermiddagen. Jeg trodde det vilde være umulig aa kombinere disse to ting, men jeg ser det gaar allikevel og jeg er i full gang med symfoni nr. 3.

[Om ECKs familie.

Hilsener.]

Valevaag 23 jan 1944

Kjære [O. M.] Sandvik

[Takker så hjertelig for 500 kr. fra Grundt Tanum.

Symfonien ferdig, men instr. staar igjen.

Begynt på 3. symfoni.

Fått brev fra fru Selmer, men det står ikke hvad som kreves av mig. [...]

Valevaag 24 jan. 1944

Kjære Unni [fru Schönfelder]

[...] Men nu kan jeg fortelle Dem at jeg er ferdig med symfonien og jeg hadde hverken rast eller ro forinnen. Jeg er endog ferdig med instrumentasjonen av 1ste sats, og da jeg bare kan gjøre dette arbeide ved dagslys, fordi den nye oljen vi faar nu lyser saa daarlig, og kanskje mine øine er svekket, saa er jeg likesaa godt begynt med den nye symfonien om eftermiddagen. Jeg trodde ikke disse to ting kunde forenes, men det ser ut til aa gaa godt allikevel. Men jeg var, og er ennu temmelig medtatt "thi det strenger an at gjøre vers"¹ som Holberg sier. Allikevel er det en velsignet følelse aa være ferdig, skjønt jeg har jo igjen en masse skrive-arbeide, saant som er saa haardt for kjød og blod. Og saa var det violinkoncerten. Ja, snart. Men ¡paciencia! ¡paciencia! Men det har De jo hatt med mig i høi grad, og maatte Deres taalmodighet strekke sig ogsaa inn i det nye aar. [...]

Valevaag 31 jan. 1944

Kjære [O. M.] Sandvik

[... Om pengene han fikk og fru Selmers bestilling:] Da du alltid har været saa forstaaelsesful, faar jeg mot til aa fortelle dig i hvilket dilemma jeg er.

¹ Fritt etter en replikk av Harlequin i komedien *De Usynlige* av Holbverg.

Siden jeg reiste paa landet har min helbred ikke været den beste og en fryktelig tannhistorie ihøst tok nesten mine siste resurser. Derfor kommer denne bestilling saa paa tvert som mulig. Før jeg er ferdig med instrumentasjonen av den 2den symfoni er jeg nemlig hvirvlet inn i arbeide med den 3dje, og jeg er ikke istand til aa samle tankene om noe annet. Da mine legemskrefter ennu er saa smaa, har jeg fullstendig mistet nervekreftene og elastisiteten, og allt annet arbeide ligger som et aak over mig. Jeg vet, at selv om jeg lovet aa forsøke aa skrive noe til fru Selmers noteskole, saa vilde jeg ikke kunne holde det, og da er det jo ikke rett aa taa imot pengene. Derfor er det ingen annen raad, enn at jeg maa sende dem tilbake, selv om det ikke er med lett hjerte jeg gjør det. Det virker jo saa uelskværdig likeoverfor Grundt Tanum, som altid har været saa hyggelig mot mig. Men jeg kan desværre ikke gjøre annet. Og jeg vilde bare be dig om du kunde være saa snil aa forklare det for ham saa formildende som du kan. Jeg har tenkt saa meget frem og tilbake, men det er nok ingen annen utvei, selv om dette generøse honorar kunde ha kommet saare vel med. Haaber inderlig ikke du blir lei paa mig for dette. [...]

Valevaag 7 febr. 1944

Kjære Sverre Bergh

[...] Jeg leste ogsaa ifjor vaar at orkesteret paa Bristol hadde sluttet og derfor visste jeg ikke lenger Deres adresse. Det er ikke saa lett aa miste sin stilling men det gledet mig aa høre at det gaar godt allikevel, og at De har nok aa gjøre. Det skal bli morsomt aa se Deres Norske danser, og De maa endelig sende dem til mig, naar de kommer fra trykken. Jeg tenker nok de er fine og De vet De behøver ikke aa genere Dem for Deres gamle lærer. [...]

Valevaag 16 febr. 1944

Kjære [O. M.] Sandvik

[Takker for brev og telegram. Sendte pengene fra Grundt Tanum tilbake.

Visste ikke at det bare var en koral de ønsket, ikke en originalkomposisjon.

Men det var alt for meget for en koral.

21de.

[Meldeseddel om at pengene er kommet tilbake. Takker.

Instrumentasjonen av symfonien ferdig idag. Renskriving igjen.]

Valevaag 6 mars 1944

Kjære Else [Christie Kielland]

[... Fått H.P. L'Oranges bok, takker.] Den gir en meget aa tenke paa og kaster lys over mange dunkle og gaatefulle ting. Det er interessant aa se hvordan han viser at det store bruddet fra antiken ikke bare skyldes "kunstens forfald", men skrev sig fra nye kunstneriske idealer og oppgaver, og at det allikevel er en klar linje i utviklingen. Det er fengslende paany aa erfare at det er aanden som bestemmer teknikken.

[Om ECKs arbeide.

Instrumentasjonen av symfonien ferdig. Har to renskrevne partiturer igjen å fullføre.

Har sett over fiolinkonserten, skal sende den til Bergen.

Full vinter – lumbago. Lengter etter våren og freden. Hørt og sett stæren.]

Valevaag 16 mars 1944

Kjære Agnes [Hiorth]

[...] I slutten av februar blev jeg færdig med selve instrumentasjonen, og efterpaa maatte jeg saa igjennom Violinkoncerten som skulde sendes til Bergen. Det var et arbeide som tok mange dager, da hver linje maatte sees nøie igjennem. Og nu er jeg vendt tilbake til renskriften av symfonien, du vet jeg har to partiturer, som skal gjøres ferdig saa det er en fæl jobb, men maa jo til, saa det er ingen raad med det. Helst vilde jeg bare kaste meg over nr 3. Men med Guds hjelp blir vel klokken 11 for nr 2 en gang. I januar hadde vi det saa deilig og mildt at vi haabet vi skulde slippe vinteren iaar, men den kom igjen i februar og først de siste dagene er det blitt mildere. Men det er ennu mange sneflekke igjen. Sammen med sneen infant sig en kjent men ikke kjær ven lumbagoen, men jeg haaber den skal forsvinne sammen med reisefølge. Det er saa ubehagelig med den ryggen naar jeg skal sitte aa skrive. Den medicinen du sendte var saa velsignet, men nu er den opbrukt, saa jeg vilde nok ta imot ditt tilbud med takk. – Jeg har aldrig lengtet saan efter vaaren som iaar. Den 10de hørte jeg stæren for første gang. et vil sige jeg syntes jeg hadde hørt den før, men da saa jeg to stykker paa taket og de sang i vildensky. Det var saa liflig aa høre paa som den yndigste melodi av Mozart. Det er blitt meget lysere om kvelden. Igaar spiste vi aftens for første gang uten aa tende paa lampen. Krokusen er sprunget ut paa haugen, saa det blir nok vaar iaar ogsaa. det er morsomt aa høre at du har været saa flink med malingen. Else [Christie Kielland] skrev om et billede av Jone Bergh som hun var saa begeistret for. Det er all right med rolpeskapen, men jeg maa sige, jeg liker Manet, Agnes og Rembrandt.

[... Fartein V-S på Grini.]

Valevaag 3 april 1944

Kjære Bjarne Larsen

[...] Mens jeg husker det maa jeg sige at jeg altid har hørt de stedene hos Mozart De skriver om, uten crescendo, altsaa med et plutselig forte.

Jeg takker Dem hjertelig fordi De vil slaa et slag ogsaa for mig. Men noen som hadde god greie paa det sa til mig, at jeg maatte holde mig helt i ro under krigen. Derfor vil jeg ikke at De skal gjøre det saalenge krigen varer, da det bare vil skade mig. En annen gang kan De nok faa anledning til det om Gud vil, og jeg er Dem hjertelig taknemmelig for Deres gode vilje. Saa haaber jeg at De maa faa stor glede av koncerten. Jeg skal huske paa Dem den dagen. Hvad notepapir angaar saa er jeg foreløpig vel hjulpen. Tusend takk. [...]

Valevaag 13 april 1944

Kjære Unni [fru Schönfelder]

Tusend takk fordi De er saa snil med mig og ikke blir trett av mig men skriver det ene hyggelige brev efter det andre uten aa faa svar. Jeg er blitt aldeles umulig med brevskrivningen. Det siges at Chopin leiet sig en vogn og kjørte en hel dag fra den ene ende av Paris til den andre for aa slippe aa skrive et brev. Saan er jeg ogsaa blitt men jeg faar trøste mig med at det ligger til familien.

Hvad forespørselen fra Gøteborg angaar, saa har jeg tenkt saa meget over det, og jeg er kommet til det resultatet, at jeg vil sende de orkestresaker som allerede foreligger trykt: Pastorale, Sonetto di Michelangelo og An die Hoffnung. Et manuskript, selv om det er kopi, kan jeg ikke formaa mig til aa sende ut av landet, saa lenge krigen varer. Desuten tror jeg det er klokere aa introducere sig med et mindre arbeide enn med et større. Bjarne Larsen skrev at han vilde opføre min Pastorale paa Harmoniens koncert 11 mai. Jeg maatte skrive tilbake at jeg hadde faatt

det raad av personer, som hadde meget god greie paa det, at jeg skulde holde mig absolutt iro saalenge krigen varer. Saa jeg haaber De ogsaa vil se efter at han ikke gjør det. En annen gang kan han nok faa anledning til aa slaa et slag for mig. Ellers er jeg uendelig rørt og taknemmelig over alle som vil gjøre og har gjort saa meget for mig. Men foreløbig maa vi alle vebne oss med taalmodighet. –

De kan tro jeg ellers har hatt behov for taalmodighet. Helt siden nyttaar har jeg ikke gjort annet enn aa skrive noter og jeg blir vel ikke ferdig om 14 dager ennu. Lumbago har jeg ogsaa, saa det gaar sent. Alt dette tok mere paa enn selve komposisjonen av symfonien.

Saa nu vilde jeg være taknemmelig om De vilde sende mig en liten opstiver av den art De var saa snil aa sende før. Tran har jeg ennu; men noe annet som kunne kvikke litt op i min skrøpelighet. Jeg gleder mig saa til ta fatt paa den tredje symfonien for alvor. Det skal bli en slags pastorale-symfoni. Gid jeg bare kunde være litt flink. [...]

[Udatert kort m. persisk miniatyr, trolig fra tidlig mai 1944]

Kjære Unni [fru Schønfelder]

[...] For tre dager siden blev jeg endelig ferdig med symfonien, efter at jeg hadde instrumentert, skrevet og kopiert helt siden nyttaar. Det var en fæl jobb, og jeg føler mig som en fri mann nu, da jeg kan samle mig helt om den tredje symfonien. Og nu skal jeg endelig ordne med Gøteborg og med brever i øst og vest, som har ligget og seilet. For nu kan jeg kanskje bli et normalt menneske igjen. [...]

[poststemplet Valevaag 24.5.44]

Kjære Bjarne Larsen

Mange takk for Deres telegram. Det var en stor glede for mig at det gikk saa bra med koncerten. Kristi Himmelfartsdag om morgenen hadde vi besøk av en dame, som fortalte at koncerten skulde være da, og saa kunde jeg tenke paa Dem. Det var saa hyggelig. Vi har nemlig ingen Bergensaviser. Jeg maa ogsaa takke for den deilige pakken, min søster takker spesielt for hvetemelet og jeg for kaffeen, som smakte vidunderlig. Jeg var nemlig netop ferdig med alt skrivearbeidet med symfonien som jeg har holdt paa med siden nyttaar, derfor kan jeg ikke beskrive hvor forfriskende det var med en kaffetaar. For jeg synes at skrivingen tok mere paa enn selve komponeringen. Hvor gjerne jeg skulde ha hørt Mozart's gammoll igjen. Jeg er nu i full gang med den 3dje symfonien; men ennu gaar det ikke saa fort. Jeg haaber De har det godt ellers. Min søster hilser saa meget. Vil De hilse fru Schönfelder.

Mange hjertelige hilsener og
takk fra Deres gamle lærer
Fartein Valen

Valevaag 27 mai 1944

Kjære Hugo [Lous Mohr]

[...] Den siste dag i april blev jeg ferdig med den 2 symfonien, d.v.s. med instrumentasjon og avskrivning som jeg hadde holdt paa med siden nyttaar. Det tok saa lang tid, fordi alt maatte kalligraferes, og saa hadde jeg hele tiden slik en haardnakket lumbago. Og det var det jeg vilde skrive til dig om; jeg haaber ikke du har mot at jeg setter ditt navn over partituret. Jeg vilde saa gjerne den symfonien skulde være en speciel erindring til dig. Nu holder jeg paa med den 3dje. Det er ikke kommet ordentlig igang ennu, men jeg har allerede faat bedre haap i det siste. Takk fordi du tenker paa

mine manuskripter. Jeg har dem liggende i en kuffert paa mitt værelse for altid aa ha dem ved haanden, om noe skulde hende. For før vi vet ord av det, kan vi jo være midt oppe i det her borte. Tidlig ivaar hadde Unni en koncert i sitt hjem, og jeg fikk en bankbok som jeg skulde bruke til aa betale kopiering av mine manuskripter. Violinkoncerten blev sendt som den første. Jeg har ennå ikke faatt den tilbake, men Bjarne Larsen, en annen elev av meg som er ansatt ved Harmonien, sier at han holder paa at lese korrektur paa den. Saa begynnelsen er altsaa gjort. Bjarne Larsen hadde skrevet til Kielland i Musikk- Huset angaaende notepapir og faatt det svar, at det kunde skaffes. For en tid siden skrev Kielland til mig, at sekretæren i Norsk Komponistforening hadde sagt at N.K. kunde overlate mig en del film som de hadde paa lager, hvis jeg vilde gaa inn paa at de bekostet fotograferingen og at filmen skulde opbevares i N.K.F. Det siste syntes jeg var litt betenkelig, saa jeg skrev at jeg med taknemmelighet vilde ta imot det generøse tilbud, men jeg maatte bare faa lov til aa bekoste fotograferingen og gjemme filmene selv. Jeg har ennå ikke faatt svar. Ifjor en gang skrev Olam Grøndahl (søn til Fr. B.-Grøndahl) og bad mig sende ham noen klaver-saker som han vilde søke aa faa utgitt. Brevet var saa greit og forretningsmessig, saa jeg sendte pianosonaten og et intermezzo, skjønt med visse betenkeligheter. Senere viste det seg at han var sinnsyk og var blitt innlagt paa et asyl. Sommetider blir jeg litt engstelig for manuskriptene, men de er naturligvis i sikkerhet. Det er saa vanskelig aa skrive til foreldrene under saanne omstendigheter, men jeg undres paa om du kunde be Lulli spørge efter manuskriptene, bare saa jeg visste de var i god behold. – Ja dette var en lang redegjørelse, og nu maa du være aldeles trett av mig. – Det ser ut til at det er vanskelig med fotograferingen, men jeg er kommet til at jeg maa gjøre som du sier og faa manuskriptene avskrevet efterhvert og saa sende originalene til Universitetsbiblioteket. All ytre ærgjerrighet har jeg nu mistet, men du vet jeg vilde jo gjerne opbevare resultatene av mitt arbeide for eftertiden. [...]

Valevaag 10 juni 1944

Kjære Bjarne Larsen

[...] Hjertelig takk ogsaa for alt det besvær De har hatt for min skyld. Jeg skynder mig at svare paa Deres spørsmål i Deres siste brev angaaende trykningen av mine ting. Hvis Musikk-Huset virkelig vil trykke mere av mitt, saa vet De at jeg med glede vil ta imot tilbudet. Hovedsaken er jo at komposisjonene blir tilgjengelig for dem som kunde ha interesse av dem, og da spiller det ingen rolle om de kommer paa et større eller mindre forlag. Fotograferingen er jo vel og bra men det blir bare en nødhjelp, siden fotografiene ikke kan brukes til opførelsen. [...]

Saa maa jeg bare paany takke Dem for det ustyrlige strev De har hatt med mitt partitur. Det har tatt meget arbeide og tid og krefter for Dem, og jeg vet ikke hvordan jeg skal kunne fulltakke Dem for det. Saa maatte De bare være saa snil og sige mig hvordan jeg skal ordne med betalingen og hvor jeg skal sende checken.

I de siste dager har det været slik voldsom opphisselse her i bygden paa grunn av alslags rykter om invasjon, som de venter hver dag. Jeg vet ikke hvor meget det kan være i det, men jeg har tenkt jeg vilde vente litt og se før jeg sender noten. Jeg hadde ikke tenkt aa sende 1ste symfoni denne gang, da jeg er litt engstelig for et saa stort partitur, men et mindre orkesterverk "Ode til Ensomheten".

Nu først synes jeg det er begynt aa gaa litt bedre med den nye symfonien. Kunde jeg bare bli litt flink isommer. [...]

Valevaag 15 juni 1944

Kjære Agnes [Hiorth]

[...] Ikke før den 30te april blev jeg færdig med alt avskrivningsarbeide med symfonien. Det var jo to partiturer aa skrive av, et arbeide som er

hardt for kjød og blod, vet du, og saa hadde jeg meget lumbago hele tiden, saa det trakk saan ut. Da jeg saa endelig var ferdig, gledet jeg mig til aa styrte mig over symfonien, men jeg kunde jo ikke undgaa min vanlige idiot-periode, bare den var temmelig lang denne gang. Først nu er jeg kommet ut av den, haaber jeg, men det er best aa gjøre som Harda [Robsahm] og banke i bordet. Det har været saa surt og koldt og regnfuldt i hele vaar. Ennu har vi bare 9-10° om morgenen og saa varmt hadde vi det saamen i februar.

I de siste dager har hele bygden været grepet av invasjonspanikk. Mange er evakuert; men jeg haaber det maa være blind allarm dennegang ogsaa. Jeg vet ikke hvor de har det fra, men jeg kan likesom ikke faa mig til aa tro det. Det er vist ikke saa hyggelig der hvor invasjonen virkelig foregaar; det maa være et helvede. Og herborte er det trods alt saa fredelig, alt saa yppig grønt og syrenene blomstret, sterkt forsinket, men saa rikt som jeg nesten aldrig har sett dem. Ogsaa her i stuen har det været et rikt flor av kaktus, et nytt kuld, her. Skarlagenrøde, orangerøde, og en var orangerød og violett. Shocking! Synes du ikke; men den var allikevel fantastisk vakker. En var den guleste kaktus jeg noensinne har set, nesten ren orangegul. Det er nesten synd at du ikke faar se dem, naar du kommer ut paa sommeren. Ja for vi haaber inderlig at du kommer trods alt virvar og rykter. Du er jo altid velkommen. Du husker vel raven. Hele huset gleder sig til at du skal komme, pusene innbefattet. Litle-Per er nu nesten blind, men er like blid og fornøiet og klarer sig utrolig godt, skjønt han støter an mot stoler og bordben nu og da.

[Takker for medisiner.

Om hennes arbeider.]

Valevaag 10 juli 1944

Kjære Agnes [Hiorth]

Igaar kom brevet fra Oslo Sparebank med det overveldende innholdet. Tusend, tusend takk, kjære snille trofaste Agnes, som ikke blir lei av aa være snil mot mig. Gid jeg kunde takke dig saan som jeg gjerne vilde det, og Sigrid, som jeg skal hilse deg saa hjertelig fra, deltar ogsaa varmt i takken. Du kan ikke tenke dig hvad denne gaven har været en velsignelse for oss i denne tiden. Det hadde visst ikke været greit for oss mange ganger ellers. Haaber du kan komme isommer, saa vi dan faa takke dig oppi haanden.

Invasjonsfrykten og hysterien har nu gitt sig fullstendig. Det var visst bare storm i et glass vann. Ingen tror paa det lenger enda det var ganske visst til aa begynne med og de evakuerte er vendt tilbake.

Vi har nu faatt det vidunderligeste sommervær. Det kom i en ruff netop som vi hadde opgitt alt haab om at det noensinne skulde bli varmt iaar. En dag hadde vi 31° i skyggen men det var ikke det spor varmt for mig, som du nokk kan tenke dig. I det hele tatt synes jeg at jeg er begynt aa levne opp igjen, saa det gaat bedre ogsaa med den 3dje. Ialdfald har jeg hatt har jeg faatt mere mod paa den, men jeg bør nok banke i bordet som Harda [Robsahm] pleier. [...]

I den siste tid har jeg hatt saa megen brevveksling med Kielland i Musikk-Huset. Det ser ut til at tenker paa aa trykke noen av mine ting. Desuten ser det ut til at mikro-fotograferingen av mine manuskripter skal gaa iorden. Og det var jo hyggelig. [...]

Valevaag 18 juli 1944

Kjære Else [Christie Kielland]

[...Symf. ferdig renskrevet, holdt paa i 4 mndr.

Ville kaste seg over den nye symfoni, men] hadde ikke regnet med den vanlige idiot-perioden skulle vare saa lenge dennegang. Først i det siste er det begynt aa komme litt fart i symfonien. Hardas [Robsahm] gamle raad om aa banke i bordet.

[Korrespondert en del med Kielland i Musik-Huset ang. mine manuskripter.] Hvis det er saa laget, gaar det nokk[!] i orden, og hvis ikke, faar vi trøste oss med Bach's gamle ord "Gottes Zeit ist die allerbeste Zeit."

Men i den nye symfonien vilde jeg prøve om jeg kunde benytte noe av det jeg har lært ved mitt samvær med malerne. [...]

Valevaag 1 aug. 1944

Kjære Bjarne Larsen

[...] Jeg har hele denne uke tenkt aa sende Dem noen noter, men i det siste har det vært saa mange rykter og saa megen ophisselse, og det har gjort mig litt nervøs, saa jeg tror jeg vil vente litt og se tiden an.

I den senere tid har jeg korrespondert adskillig med Kielland i Musikk-Huset. Han har været meget elskværdig, og det ser ut til at han virkelig vil trykke noen av mine ting. For mig kan det jo være det samme paa hvilket forlag de blir trykt, naar de bare kommer ut. – Jeg er nu kommet langt paa vei med den 3dje symfonien og haaber jeg skal faa gjort litt isommer, om jeg bare kunde være flink. [...]

Valevaag 8 aug. 1944

Kjære Olav [Kielland]

Efter en del korrespondance ser det nu ut til at Sigurd Kielland i Musikk-Huset tenker paa aa utgi noen av mine ting paa sitt forlag. Derfor vilde jeg gjerne be dig være saa snild og sende partiturene til "Le cimetièrre marin" [opus 20] og "Epithalamion" [opus 19] til Musikk-Huset, Karl

Johansgt. 45. Jeg vet ennu ikke sikkert hvad det blir til, men jeg haaper at i det minste "Le cimetièrre marin" kunde bli trykt, og de andre manuskriptene har de lovet aa ta fotografier av. Det er blitt en liten hop av dem siden jeg kom paa landet. Nu holder jeg paa med min 3dje symfoni, men det er ennu et langt lerret aa bleke.

Sommeren kom sent, men godt iaar, og selv her borte har vi nu hatt en velsignet varme. I Telemarken maa det være vidunderlig paa denne tid og jeg haaber du har faatt den nødvendige hvile og forfriskelse efter vinterens slit. Jeg gleder mig til en gang aa faa høre dig og filharmonien igjen, det er nu seks aar siden sist.

Mange hjertelige hilsener og gode ønsker til dig selv, din frue og Monica [datter].

fra din hengivne Fartein

Valevaag 4 sept. 1944

Kjære [Olav] Gurvin

I den siste tid har jeg hatt en del korrespondanse med Sigurd Kielland i Musikk-Huset, og det ser nu ut til at han vil utgi noen av mine komposisjoner. Jeg tror at dette resultatet har jeg direkte og indirekte Dem at takke for. Jeg hadde vært mig til den tanke at alt det jeg har skrevet skulde testamenteres til Universitetsbiblioteket og vente paa gunstigere tider. Men det er jo en stor fordel at jeg personlig kan utføre korrektur og denslags. Derfor gleder jeg mig over at disse ting kan komme ut mens jeg lever. Desuten har Kielland faatt utvirket at resten av mine manuskripter skal fotograferes. Jeg har liggende i en bankboks i Oslo Sparebank de manuskripter jeg hadde fullført, før jeg reiste paa landet. Desuten finnes en del paa universitetsbiblioteket og noen hos privatfolk i Oslo. Jeg var allerede begynt aa sende manuskripter herfra til Kielland, man saa har det i den siste tid været saa mange rykter og saa megen ophisselse, at jeg er blitt

nervøs for aa sende notene sjøveien. Det er gjerne dumt av mig, men jeg kan ikke hjelpe for det. Fotograferingen av mine manuskripter er kommet istand ved imøtekommenhet fra Norsk Komponistforening, men den skal ikke finne sted før i september. Nu har jeg en bøn til Dem, men jeg generer mig nesten aa komme frem med den, naar jeg vet hvor fryktelig optatt De er. Det er, om jeg for alle eventualiteters skyld maatte faa lov til aa gi Dem nøklen til min bankboks, saa at De kunde ha raadighet over mine manuskripter i Oslo. Min søster fru Sendstad har nu nøklen, men hun er flyttet fra Oslo, saa det er saa vanskelig. Jeg haaber ikke jeg skal plage Dem saa ofte, men det er saa godt aa ha noen til hjelp som jeg kan stole paa. Hvis De ikke har noe imot det, skal jeg faa lov til aa be min søster sende Dem nøklen.

Den 2nen symfoni blev jeg ferdig med i april og jeg er nu kommet godt paa vei med den 3dje, ogsaa en 4de er begynt aa skisseres, men De vet, mennesket spaar, men Gud raar. Jeg haaber bare jeg kunde saa være litt flink isommer og faa gjort litt mens det er godt og varmt og solskin. [...]

Valevaag 29 sept. 1944

Kjære Agnes [Hiorth]

Nu synes du nokk at jeg slaar mine egne rekorder med hensyn til brevskrivning. Det er nu over en maaned siden jeg fikk det hyggelige telegrammet og den nydelige boken til min fødselsdag, saa du har sandelig maattet vente lenge paa takken. Jeg trenger nokk til aa forklare at det kom i en periode med "tre dagers" halsesyke, som varet meget lengre og gikk over i en haardnakket lumbago. Derfor drog det saan ut med aa skrive, men hadde jeg været et normalt energisk menneske, burde jeg nokk ha gjort det allikevel. Jeg er begynt aa lese teksten til boken, men menneskene er det nydeligste jeg har sett, og vet du at boken er trykt paa papir fra Madagascar.

I slutten av august hadde vi uventet besøk av Farteins [Valen-Sendstad, nevø] forlovede Hilda Laading. Han har nok været ordentlig heldig, for jeg har sjelden truffet en hyggeligere, hjerteligere og mer fuldendt naturlig ung dame. Jeg var desværre hæs som en kraake, og da føler man sig saa ubehagelig. Men det var et umaadelig hyggelig besøk allikevel. Vi fikk ogsaa se noen brev han hadde skrevet i fengslet [Grini], hvor han gaar under navnet "Beethoven". Det var nok giktfeber han hadde, ikke anæmi. Lægene hadde ikke forstaat det i begynnelsen, men han er nu ganske bra, og hjertet er ikke angrepet enda det skal være sjette gang han har hatt giktfeber. Haaber bare han ikke maa faa det flere ganger. De skal gifte sig straks han kommer ut. Vi er budne til bryllupet, og som du kan tenke dig er jeg allerede begynt at grue forfærdelig.

Den snille piken vi hadde i sommer, Alice, maatte reise den 1ste september, og saa fikk vi brev fra den nye at hun ikke kunde komme før i slutten av september. Det var noksaa stridt, siden jeg var saa lite bra i ryggen, aa være uten hushjelp. Men saa kom hun allikevel i midten av maaneden, og det synes aa tegne sig saa utmerket, hun er snil og rolig og flink, og saa heter hun Else. Haaber det nye navnet maa være et like saa godt omen som det gamle.

Jeg undres paa hvordan det gaar med din vestlandsreise. Det ser vel ikke lyst ut nu. Jeg har hørt det skal være nesten umulig aa faa reisetillatelse og saa har alle hoteller og pensjonater været lukket, men en del skal være aapnet igjen.

3 okt.

Saa langt var jeg kommet igaar aften da ditt brev kom. Du ser tankene har møttes paa veien, men dine var allikvel snarere.

Det var leit at det ikke blev noe med reisen iaar. Det hadde været saa hyggelig aa faa en liten prat isommer ogsaa; men jeg haaber det kan la sig gjøre neste aar. —

Nu er høstregnet begynt for alvor, saa det er ingen fornøielse aa reise nu paa Vestlandet, og saa lever vi som paa en vulkan. Det hersker en fuldstendig invasjonspanikk herborte, og hvordan det er eller ei, saa snakkes det uvilkaarlig.

Det var ondt aa høre at dine foreldre ikke har været kjekke isommer, haaber de maa være bedre nu. Sigrid kom saa straalende inn og fortalte hun hadde faatt saa nydelig brev fra [Adam] Hiorth og hun var saa rørt taknemmelig, og jeg maatte be dig hilse og sige saa mange takk. Hun hadde det saann for sig at vi endelig maatte faa de saftflaskene avsted, og hun haaber de maa gjøre ham godt. Jeg skulde ogsaa takke dig saa meget for tilbudet om tyttebær, men hun hadde allerede faat det hun trengte, da det har været saa rikt med tyttebær iaar i motsetning til i fjor.

Baade Harda [Robsahm] og Else [Christie Kielland] har skrevet at du hadde gjort saanne fine landskaper i sommer. Jeg kan godt tenke mig det maa være deilig aa hvile litt fra alle modellene, og jeg er spennt paa den store komposisjonen og undres paa hvad den "handler om". Det er hyggelig aa høre at du synes du faar noen inspirasjon ved aa komme hit, men mange ganger føler jeg mig selv saa tom og gold at jeg selv kunde trenge den.

Det har ikke gaatt saa fort med den tredje [symfoni], men jeg maa jo bare være fornøiet naar den ikke staar bare stille. Det gikk ikke saa snart med de to foregaaende heller, saa haaber jeg denne ogsaa kan bli ferdig en gang.

Det maa være straalende for Else aa være ferdig med sitt store verk, og det skal bli morsomt aa høre hvad [H.P.] L'Orange kommer til at sige.

5 okt.

Blev ikke ferdig igaar heller, og i dag har vi faatt det vidunderligste høstvær. På én natt er vi flyttet til rivieraen, vi som hadde belavet oss paa regnvær til over nyttaar. Tenk om du kunne været her i dag!

Men med alt dette snakk kommer jeg mig ikke til aa takke dig for ditt siste hyggelige brev og for de merkelige Blake-kortene, likeledes for ditt tilbud om medicin. Tusend takk St. Agnese!

Og for ikke aa bli mer forsinket maa brevet av sted i dag, Sigrid hilser saa meget. Og du maa hilse din far og mor saa hjertelig.

Ogsaa de hjerteligste ønsker for alle tre fra din hengivne
Fartein

Valevaag 9 okt. 1944

Kjære Sverre Bergh

[...] Det var saa morsomt aa faa notene og se hvor store fremskridt De har gjort. De Norske dansene var meget gode, raffinerte i klangen og fint harmonisert. Men i nr. 2 ønsket jeg mig bare en liten kontrast i harmoniene, før ostinatoen begynner igjen. De to foxtrottene var ogsaa meget morsomme. Men best av alle tror jeg allikevel er den lille valsen, saa iørefallende og allikevel kultivert og med raffinerte harmonier. Saa det er sikkert at De maa ha en speciel begavelse i denne retning, aa føre operette-musikken opp i et høiere nivaa, og De kan trygt gaa videre.

Ivaar blev jeg ferdig med min 2den symfoni og holder nu paa med den 3dje, men det gaar noksaa langsomt. [...]

*[Kort til "Frk. Marie Lous Mohr / Schützhäftling Nr. 5912 /
Polizeihäftungslager / Grini / pr. Oslo]*

Valevaag, Hordaland 14 okt. 1944

Kjære Marie [Lous Mohr]

Av Hugo [hennes bror] hører jeg at du har lov til aa ta imot korrespondance. Derfor vilde jeg gjerne, hvad jeg saa ofte har ønsket, faa sende dig en liten hilsen. Ogsaa fra Sigrid skal jeg hilse saa hjertelig. Vi har

nu bodd her paa landet sammen i 6 aar. Jeg har arbeidet noksaa meget og holder nu paa med min 3dje symfoni. Jeg gleder mig saa til aa faa se fotografier av Hugos billeder i Vaar Frelzers kirke. Alle siger de skal være saa ualmindelig skjønne.

Sist jeg hørte fra Oslo var Bjarne kommet sig saa godt av sitt mavesaar. Sendte hilsen til Kirstens 60aarsdag i Berlin. Synes det er som igaar vi gikk sammen paa gymnasiet i Stavanger. Hvor ofte har jeg ikke skjelveet naar jeg leste om bombe-angrepene i Berlin. Haaber hun og hennes familie maa bli skaanet. Ogsaa Otto hadde det bra sist jeg hørte fra dem.

Saa en hjertelig hilsen og gode ønsker til dig selv fra din hengivne Fartein.

[Marie satt på Grini, kortet er stemplet "Zurück."]

[Kort p. 31.10.44]

Kjære fru [Alice] Hiorth

[Sender de mallorcinske sekkepipere på bildet for å gratulere.]

Valevaag 15 nov. 1944

Kjære [Olav] Gurvin

Mange takk for Deres brev for lenge, lenge siden og mange takk fordi De vil ta Dem av mine noter. Det var saa snilt av Dem og De skulde for lenge siden hatt min varmeste takk. Men det varet saa lenge før jeg fikk rede paa om min søster i Oslo hadde funnet nøklen til min bank-boks. Sigrid maatte skrive til henne tre ganger og spørre, og først igaar fikk vi vite at "hun hadde gitt Dem nøklen for lenge siden". Jeg er saa glad over at den er i Deres hender og jeg maa takke Dem ennu en gang fordi De vi være saa snil og hjelpe mig, enda jeg har saa daarlig samvittighet, naar jeg tenker

paa hvor meget De har aa gjøre forresten. Jeg har nu slaatt fra mig tanken paa aa sende mine manuskripter inn til Oslo, da jeg synes risikoen er for stor, især i det siste, da bombing og torpedering har øket i saa faretruende grad. Jeg vilde visst ikke lenger kunne sove eller spise den dagen jeg sendte manuskriptene fra mig.

Jeg har dem i en kuffert ved sengen for aa ha dem nær ved haanden, om ulykken skulde være ute. Vi har levet som paa en vulkan her vestpaa siden isommer, og vi vet aldrig hvad dag det kan bryte løs, men saa maa vi jo haape at redslene maa faa en ende ogsaa denne gang. Jeg synes det er en stor naade at jeg hver dag kan faa lov til aa arbeide uforstyrret. Gikten har riktignok været slem i denne regnfulde høst, men den 3dje symfonien gaa allikevel langsomt fremover. Ogsaa den 4de er begyndt aa melde sig, men det tør jeg nesten ikke tenke paa ennu.

Jeg sender her en liste over de noter jeg har her hjemme av de komposisjoner jeg skrev før jeg reiste paa landet. Av klaveruttogene foreligger partiturene [!] i bankboksen, nemlig op 8, op 9, op 21. Disse ting vilde jeg gjerne faa fotograferet (Kielland skrev at de skulde begynne i november) hvis det ikke er forsent. Desuten Ave Maria, hvis den er i boksen (hvad jeg synes aa huske). Jeg er redd for at Kielland i Musikk-Huset begynner aa bli trett av mig, og det er ikke saa rart, med alt mitt sommel. Jeg har bare aa anføre til min undskyldning: lumbagoen, invasjonen, bombingene, torpederingene og last but not least: symfonien.

Og nu maa jeg slutte dette i høieste grad egocentriske brev. Ak, alle de som kjendte mig før da jeg ennu var snil og hyggelig vil kanskje ikke kunne forstaa at jeg nu er blitt en kynisk egoist som bare tenker paa min kunst. Gid jeg ikke maatte plage Dem altfor meget med dette. Jeg haaber De har det godt og at De hører godt fra Deres familie paa landet. Ja det er nokk best aa være paa landet i denne tid. Sigrid ber mig hilse Dem saa meget.

Mange hjertelige hilsener
fra Deres hengivne Fartein Valen.

Valevaag 27 nov. 1944

Kjære Bjarne [Lous Mohr]

Idag er det din fødselsdag og da har jeg en anledning til aa ta mig ordentlig sammen og sende dig en hilsen, hvad jeg saa lenge har tenkt og ønsket men ikke gjort. Først alle de hjerteligste og varmeste ønsker til dagen og for det aar du gaar inn i. Gid det maatte bli tilbeste for dig selv og for Eva og Viggo. Jeg gleder mig saa inderlig ved aa tenke paa at dere er sammen alle tre. Hugo skrev at du var bedre efter ditt mavesaar, men ennu ikke ganske bra. Jeg haaber roen, hvilen og samværet med dine og Eva's pleie maa gjøre resten, saa du atter maa bli den kjempen som du var før. Hvor ofte din gamle onkel Fartein har tenkt paa dig i denne tid, kjære Bjarne og ønsket alt godt for dig. Og saa gikk det tilslutt i opfyldelse. Det var en gledesdag for Eva og Viggo kan jeg tenke mig. Jeg tenker saa ofte paa hvor hyggelig vi hadde det i gamle dager naar vi var ute om aftenen, og jeg husker saa godt den gang du forestilte mig for en charmerende ung dame en aften på Grand. Kan du huske det?

Her paa landet lever jeg jo ufortjent godt. Ifjor paa disse tider hadde jeg en slem tannhistorie, som det tok litt tid aa komme sig efter. Men nu er det iorden. Og siden vaart paradoksale klima bragte tørt og varmt vær i november efter en regnfuld sommer og høst er det ogsaa bedre med gikten. Saa nu klemmer jeg ivei det beste jeg kan med min 3dje symfoni. Du ser jeg har været lydig mot dine mange formaninger.

Saa maa du hilse Eva og Viggo saa hjertelig og ellers alle dine folk, som jeg haaber alle har det bra, og det samme haaber jeg for dig kjære Bjarne.

Hjertelige hilsener

fra onkel (husker du hvor mye julig jeg fikk for den titelen, men nu er jeg virkelig saa gammel at jeg fortjener den)

Fartein

Valevaag 4 dec 1944

Kjære Hugo [Lous Mohr]

Tusend tak for ditt hyggelige brev for lenge, lenge siden. Jeg er fortvilet over at det gaa helt til jul før jeg skulde svare dig. Men det kom i en periode da jeg hadde saa meget giktsmerter i ryggen og saa blev det stadig utsatt med brevskrivningen. Jeg blev ikke bedre før vaart paradoksale klima gav os tørt og varmt vær i november. Men da kom elendigheten med belysningen. Herborte hvor det ikke er elektrisitet faar vi bare en liter olje om maaneden. Derfor maa jeg arbeide i ett trekk med symfonien saalenge det er dagslys, saa ta en lang skumringstime og straks efter aftens tilsengs, og da blir det liten tid til brevskrivning. [...]

Det var godt aa høre at de notene jeg sendte til Olam Backer- Grøndahl er blitt fotografert, saa er jo ingen skade skedd. Paa grunn av all bombingene og torpederingen i høst har jeg foreløbig oppgitt tanken om aa sende flere av mine manuskripter inn til Oslo. Jeg synes risikoen blir for stor. Jeg har kufferten med notene stadig staaende herinne i stuen for aa ha den nærved haanden om noe galt skulde hende. [...]

Ogsaa til Bjarne har jeg endelig summet mig til aa skrive. Det var heller ikke for tidlig. Men jeg kan ikke beskrive hvor vanskelig det er blitt for mig aa skrive brev. Minst tre dager bruker jeg paa det minste felle kort. Du som kjente mig fra den tid da jeg ennu var snil og hyggelig (eller gav utseende av aa være det) synes kanskje det er underlig at jeg er blitt slik en kynisk egoist som bare tenker paa min kunst. Jeg maa bare sige at det kanskje ikke er aa ilde som det ser ut til. Siden jeg kom paa landet fikk den strømmen fuldt løp, som var blitt hemmet av saa meget i byen, og da jeg allerede er saa gammel var jeg redd for at jeg ikke skulde faa fullføre det jeg burde gjort. Men nokk om det. [...]

Valevaag 12 dec. 1944

Kjære Agnes [Hiorth]

Det er saa lenge siden jeg har skrevet til dig at jeg nesten ikke vet hvad jeg skal begynne med. Men først maa jeg takke dig saa mange ganger for medicinpakken, som jeg har hatt storartet nytte av. Den kom netop som det gikk mot slutten av første sats, saa den var riktig velkommen. Helt ferdig blev jeg først i forrige uke og nu gleder jeg mig til aa ta fatt paa Largettoen til tross den medfølgende legemlige og aandelige reaksjon. Gig det bare maatte gaa litt snarere enn første sats, som jeg har holdt paa med siden juni. Det har været slikt giktvær hele sommeren og høsten, men da vaart excentriske klima kom med tørt og varmt vær i november blev det bedre med gikt. Ellers gaa hver dag herborte i sin vante regelmæssighet og det er uendelig meget aa være taknemmelig for at jeg hver dag kan faa sette mig uforstyret ved arbeidsbordet. Mange ganger synes jeg det er en ufortjent naade, og ved siden av alt det som foregaar i verden blegner jo vaare smaa daglige ting. Men det vanskeligste for oss nu er belysningen. Vi har jo ikke elektrisitet og faar bare en liter olje om maaneden, saa vi trenger aa spare av alle krefter. Jeg arbeider i ett trekk saa lenge dagslyset varer likesom dere malere, saa maa jeg ta en lang skumringstime, og straks efter aftens maa vi gaa og legge oss. Men denne levemaaten har ogsaa sin charme, naar men venner sig til den.

Ellers har det hendt saa meget uhyggelig i høst med bombingene og torpederinger. For et par dager siden bli to skip bombet ned i Bømmelfjorden mens jeg satt ved skrivebordet like efter middag, og mens jeg skriver dette hører jeg bombing paany. Det har været bedre nesten hver dag i det siste; bade natt og dag hører vi fly. Det er som noe nærmer sig. I neste uke har vi solhvervsdagen. Mon det er tegn paa bedre tider for hele vaar ulykkelige verden. Den som bare turde tro det. Mange ganger ser det broget ut, men tross alt gjelder det vel ennu: Er der einzige Gerechte, will für jedermann das Rechte.

For en tid siden døde vaar gamle veninde frk. de Seue, som vi har kjendt i snart 50 aar. Mon jeg noengang har fortalt om henne. Hun var et saan storsinnet menneske og det er ikke mange som har hatt saan betydning for mig som henne. Hun var 87 aar og saa aandsfrisk like til det siste. Det var saa trist at døden kom ved et ulykkestilfelle, hun falt og slo sig paa gulvet som saa mange gamle mennesker.

[Om Fartein i Grini-fengslet.

Om den flinke nye hushjelpen fra Stord.]

Men dette skulde jo egentlig være et julebrev, og skjønt jeg kommer aldeles tomhendt denne gang, saa maa jeg fa sende en liten julehilsen med de beste og varmeste ønsker for julen og for det aar som kommer baade for deg selv og for dine to, som du maa hilse saa meget ogsaa fra Sigrid. Hilsen ogsaa fra Litle-Per som ligger og koser sig ved ovnen. Og nu kommer det rent og river brevet ut av fingrene mine. Jeg skulde ha sagt mere, men nu maa jeg slutte med en hjertelig hilsen og med takk for alt i det gamle aar.

Valevaag 14 dec. 1944

Kjære Else [Christie Kielland]

[Gratulerer med ECKs fullførte arbeide. (Trolig ms til det som i 1947 utkom som *The human figure : The development from the Egyptian to the Greek way of presenting it in paintings, drawings and relief.*)]

Det har gaatt tregt med symfonien ihøst paa grunn av gikt og andre ting. Men for en ukes tid siden blev jeg ferdig med første sats, og naar julebrevene er over gleder jeg mig til aa begynne med Largettoen. Jeg har ikke turdet sende inn flere av mine manuskripter til Oslo paa grunn av all bombing og torpederingen ihøst. Jeg syntes det var altfor stor risiko. For et par dager siden blev to skip bombet ned her i Bømmelfjorden mens jeg sat ved skrivebordet og arbeidet. Det var uhyggelig aa være vitne til. Og fly hører vi dueren av baade natt og dag. Der er som om noe ondt skulde nærme sig. Jeg maa sige jeg har alltid gruet mig for tragediens siste akt. Den som

bare kunde tro at det skal bli bedre senere. Men jeg er redd for at naar de nye aktørene skal frem paa El Gran Teatro del Mundo [“Det store verdensteater”, etter en komedie av Pedro Calderón de la Barca], saa skal det ikke bli anderledes. Jeg er enig med dig i at vi ialdfald faar prøve aa være gode i vaar egen lille kreds. Hvis alt hadet skal fortsette efter krigen, har vi lite aa glede oss til.

Husker du at vaar Brorson ogsaa har skrevet *Acerca del Amor Divino* [Om den gudommelige kjærlighet]

“Hun (kjærligheten) gledes ikke, naa
Hun ser det ilde gaar;
Men merker hun, hvorledes
Guds rige vidt udbredes,
At mange bliver gode,
Da er hun vel tilmode.”

Det er godt aa vite at Guds rike ikke er av denne verden.

[Problemer med å få olje til lampen, tussmørketime ...]

Valevaag 20 dec. 1944

Kjære Bjarne Larsen

[...] Det er underlig at De ikke for lenge siden er blitt trett av mig. Men siden jeg blev ferdig med min 2den symfoni og begynte paa den 3dje har jeg likesom ikke kunnet koncentrere mig om noe annet. Jeg haaper naar jeg blir ferdig engang, at jeg da skal bli mere tilregnelig. Nu vet jeg, at jeg er helt umulig, men det kan desværre ikke være anderledes foreløpig. Som De vet hadde jeg tidligere saa liten anledning til aa ofre mig helt for komposisjonen, nu da strømmen fik fritt løp lar den sig saa vanskelig inndemme.

Vi hadde en stor forskrekkelse da Bergen ble bombet ihøst, men heldigvis hadde ryktet overdrevet ogsaa dennegang. Paa grunn av all

bombingen og torpederingen har jeg oppgitt aa sende flere manuskripter foreløbig. For en tid siden sat jeg her ved skrivebordet og arbeidet mens to skip blev bombet ned ute paa Bømmelfjorden. Det var fryktelig aa være vidne til.

Ellers lever vi jo saa ufortjent godt her paa landet. Vaar største vanskelighet fortiden er belysningen. Vi faar bare en liter olje om maaneden, saa vi maa være ytterst forsiktige. Derfor arbeider jeg i ett trekk mens det er dagslys. Senere maa jeg ta en lang skumringstime, og efter aftens maa hele huset gaa tilro. [...]

Valevaag 21 dec. 1944

Kjære Dagny [Sandvik]

[... Om været.]

Ellers har vi det jo saa ufortjent godt vi som bor paa landet. Hvis det ikke var for alle flyene som durer over oss natt og dag i det siste, kunde vi tro at det som hender i verden bare var en ond drøm. Det er saa stort at jeg faar lov til aa sette mig uforstyrret ved arbeidsbordet hver dag. Vaar største vanskelighet er belysningen.

Og imorgen vender jo solen. Jeg synes det er den haabefuldeste dag i aaret. "Om natten aldrig er saa mørk, hun maa for dagen vige" staar det jo i den gamle salmen. Og det maa vi haape ogsaa nu. Jeg har altid gruet mig mest for tragediens siste akt. Den som bare kunde tro at det skal bli bedre naar de nye aktørene skal frem paa verdensteatret. Men det faar staa i Guds haand. Det er saa godt at nu skal vi faa være med hyrdene en stund i stalden.

[Mer om Einar, hennes bror.]

[Valevaag julen 1944][Kort med motiv fra Chartres-kat.]

Kjære Unni [fru Schönfelder]

[...] I forrige uke blev jeg ferdig med første sats av symfonien og er begynt paa Larghettoen. Haaber naar jeg blir ferdig med de andre satsene at jeg skal bli mere tilregnelig. Nu har jeg lenge vært umulig. [...]

Allerede i de første frigjøringsdagene i 1945 startet kunstnerorganisasjonene å ekskludere eller på annen måte "straffe" medlemmer som ikke hadde vist fast nok

nasjonal holdning eller hadde samarbeidet med tyskerne. Ekko fra disse omveltningene høres fortsatt etter 75 år.

For å vise at de "rene" komponistene hadde arbeidet med sitt i det skjulte og nå igjen kunne blomstre ut, arrangerte Komponistforeningen Den norske musikkukene høsten 1945, først i Oslo, og deretter i flere byer. Og de nasjonale fargene både på program og fra podiet måtte være rene.

Valen fikk ingen orkesterverker oppført, men han var representert med klaververker, fremført av Robert Riefling.

1945

Dette året arbeidet Valen fortsatt med Symfoni nr. 3, opus 41.

Krigen rammet så familien på ny. Niesen Veslas mann, Haakon Natvig, ble også arrestert av nazistene og sendt til Grini fangeleir. Natvig møtte der sin svoger, Fartein Valen-Sendstad, som var innesperret på Grini på 3. året.

Robert Riefling var derimot sluppet ut av Grini, og pianisten spilte våren 1945 Valens klavermusikk ved en lang rekke "huskonserter", som delvis var initiert av Komponistforeningen. Det var fortsatt konsertboikott i landet. Men fra de glade fredsdagene i mai og utover sommeren ble det avholdt ikke bare mengder av konserter, men også korpsfester og sangerstevner.

Etter frigjøringen ble det gjort en innspilling av Valens Sonetto di Michelangelo med Filharmonien, dirigert av Øivin Fjeldstad. Den ble utgitt på grammofonplate (78-plate) av selskapet Musica (KN7191)

Valevaag 5 jan. 1945

Kjære Hugo [Lous Mohr]

[...] Jeg fikk ikke et lite sjokk da jeg leste om bombingene i Oslo nyttaarsaften, men jeg ser at kirken heldigvis ikke ble rammet. Ogsaa her hadde vi en temmelig urolig jul. Det begynte lille julaften, da et skip ble bombet her like under land.¹ Huset rystet, vinduene klirret, og jeg blev

¹ Den tyske minesveiper M489 med et mannskap på 79; 50 omkom.

kastet i kne paa gulvet. Det var ikke lenger borte enn vi kunde høre jammerskrikene fra de saarede og skibbrudne. Det var en oppskakende begyndelse paa julen; men hele julaften og første dag hørte vi fly-dur og detonasjoner i sjøen. 2nen juledag var det et fullstendig luftslag, da Lervik [Leirvik] blev bombet. Et skip [D/S Cygnus] blev rammet og mange mennesker omkom.

Saa du vet det var vanskelig aa komme til evangeliet om fred paa jorden. Men da synes jeg dine bilder var til stor hjelp. Da jeg leste den greske teksten slo det mig at det stod: “fred paa jorden over mennesker av god vilje”. Ak tenkte jeg, det er altsaa betingelsen, og det forklarer hvorfor det ikke er fred paa jorden. [...]

Valevaag 9 jan. 1945

Kjære Agnes [Hiorth]

Vi er kommet langt inn i det nye aar og ennu har jeg ikke skrevet, men baade julen og nyaaret har været saa urolig, saa det har været vanskelig aa samle tankene til et brev. Tusend takk for den hyggelige julehilsen og for begge pakkene. Den første kom 2nen juledag og for hver ting jeg pakket ut [steg] henrykkelsen inntil jeg tilslutt kom til kaffeen, men da trodde jeg ikke mine egne øine, det var kulminasjonen og jeg trodde jeg skulde faa slag. For etpar dager siden kom saa den nye pakken og den var jo ikke mindre vidunderlig. Tenk at jeg skulde faa den koselige Dickens-utgaven med din mors navn. Det var altfor snilt, kjære Agnes.

Sigrid og jeg var alene i julen, for Else [hudhjelp] fik lov til aa reise hjem til Fitjar. Helgen begynte noksaa uhyggelig. Lillejulaften da jeg var kommet paa mitt værelse for aa legge mig, hørte jeg duren av et fly. “Fly lillejulaften” tenkte jeg uvilkaarlig, og straks hørte jeg et forferdelig brak. Huset rystet, vinduene klirret og jeg blev kastet i kne paa gulvet. Det var et skip like under land som var blitt rammet, og det var ikke lenger borte enn

at vi kunde høre jammerskrikene fra de saarede og skibbrudne. Det var fryktelig, man kunde ikke faa det fra sig. Hele julaften hørte vi fly og detonasjoner i havet og første dag likedan. Annen dag var det et veritabelt luftslag, da Leirvik blev bombet. Ogsaa da blev et skip rammet og mange mennesker omkom. Senere har det gaatt slag i slag, over syv skip er blitt skutt ned utenfor vaar stuedør saa at sige. Igaar fløi 20 fly innover og bombet festningen paa Bjelland ved Leirvik, idag likedan, saa vi er kommet inn i krigens omraade ser det ut til. Men det har jo ikke været saa hyggelig i Oslo heller med den fryktelige bombingene paa aarets siste dag. Harda [Robsahm] gav en drastisk beskrivelse i sitt siste brev, men jeg hørte heldigvis at ingen av vaare kjendte var skadet, og at det ikke heller var knust ruter i Incognitogt. 9.

3dje dag kom Gudrun [Valen-Sendstad] og hjalp oss inntil Else [hushjelp] kom igjen og det var saa hyggelig. Hun var ikke sen om aa koke risengrynsgrot. Jeg var saa simpel og egoistisk at jeg reserverte mig kaffe, men kvinnfolkene fikk kakaoen, hvilket de var svært fornøiet med. Forrige søndag tok jeg saa Dickens og en kopp sterk kaffe med mig inn i stuen. Jeg følte mig rent skyldbevisst da jeg gjorde det, men Agnes, det var en lise aa komme bort fra det hele en liten stund.

Saa begynner vi altsaa et nytt aar, og det ser mere broget ut enn noensinne. Gid det maatte ende bedre enn det begynte. Da jeg leste juleevangeliet la jeg merke til at i grunnteksten staar det "og fred paa jorden over mennesker av god vilje". Akk tenkte jeg dette er altsaa vilkaaret for freden, og kanskje grunnen til at den ikke er der. Men nu kommer de og henter brevet til posten saa jeg maa bare skynde mig aa faa det avsted. Tusind takk Agnes for alt godt i det gamle aar og de varmeste ønsker for dig og din far og mor til det nye aarsom kommer.

Hjertelige hilsener fra din hengivne Fartein
Sigrid var saa henrykt over boken, men hun vil skrive selv og takke.

Valevaag 22 jan. 1945

Kjære Bjarne Larsen

Bare et par linjer for aa takke Dem saa varmt og inderlig for pakken som kom lørdag. Den hadde i sandhet et rikt indhold, og nu er jeg uten sorg for lange tider, saa jeg kan sløife mine lange skumringstimer og fortsette arbeidet i fullt lys. Jeg kan ikke sige Dem hvor glad og taknemmelig jeg er for Deres kostelige gave. Saa maa jeg bare faa ønske Dem et godt og velsignet aar; ogsaa fra min søster skal jeg hilse Dem og takke Dem saa hjertelig for alt hvad De har gjort for oss.

Hjerteligste hilsener
fra Deres hengivne Fartein Valen.

Valevaag 5 feb. 1945

Kjære Olav [Kielland]

Vi er allerede kommet langt inn i det nye aaret og ennu har jeg ikke takket dig for ditt ubeskrivelig hyggelige brev til jul. Men baade julen og den første tid av nyåret var saa urolig herborte, saa det var vanskelig aa komme sig til aa skrive et ordentlig brev. Det begynte lillejulaften med en baat som blev bombet likeunder land, saa nært at vi kunde høre nøddropene, og saan holdt det paa juledagene og de første ukene efter nyaar. Det var en uhyggelig jul, og det var ikke lett aa samle tankene om budskapet om fred paa jorden. Allikevel var vi jo bare tilskuere til alle redslene, men det brakte de andres nød nærmere til vaare tanker, og skaket oss ordentlig opp, vi som hittil har faatt lov til aa være utenfor og hatt det saa godt paa mange maater. Nu har det en stund været stille; men om det bare er stille før stormen og det snart braker løs for alvor, vet vi intet om. Vi faar ta hver dag som den kommer.

Det var saan en glede for mig aa faa ditt brev. Det var som du sat her i stuen hos mig og jeg hørte din stemme som jeg nu ikke har hørt paa over seks aar. Og det var saa hyggelig aa høre om hvordan du hadde det, om dette hyggelige hjem i Telemarken. Hvor godt jeg kan forstaa at det nesten maa være en livsbetingelse for dig, og jeg haaper inderlig du maa faa beholde denne ordning uforstyrret. Til et saa opslitende arbeide som det du har, trenger du et saant tilfluktsted. Ogsaa jeg har erfaret hvor godt det er aa være paa landet. Jeg angrrer bare paa ar jeg ikke reiste hit for lenge siden. Og det fengslet mig ogsaa aa lese om din "troes bekjendelse" som jeg føler saa dypt med. Hadde mange dannede mennesker her i landet hatt denne innstilling kunde meget ha været annerledes og bedre. Gid det maatte komme mange mennesker som dig blant vaar overklasse.

Jeg savner ofte dig og filharmonikerne. Men siden jeg aldrig hører musikk, har jeg i det siste været nødt til aa produsere den selv. Mest spiller jeg det 18de aarhundredes musikk som passer best for mine fingre. Da jeg var ung, var de saa stive, men nu er de blitt løsere og naar ingen hører mig gaar de som kjepper i jul[!] for aa bruke en Oslo-kritikers uttrykk om Bach. For en tid siden spilte jeg igjennem hele Bach's klavermusikk, og da jeg var ferdig tenkte jeg, hvordan er det mulig, hvordan kan musikk bli saa storartet. Man burde bli aldeles knust, men det virker helt motsatt, man fylles av en uendelig taknemmelighet fordi denne musikk er til og ogsaa fordi det ennu i denne verden finnes verdier som møl og rust ikke kan fortære og bomber og granater ikke ødelegge. Ogsaa de to kjærlighetens representanter som du nevnte i ditt forrige brev, Haydn og Schubert, disse undervurderte genier har jeg i denne tid lært aa sette dobbelt pris paa.

Men nu er det paa tide aa slutte Jeg vilde bare ønske dig og alle dine alt godt i det nye aar. Med de hjerteligste hilsener til dig selv, din frue og Monica [datter].

Din hengivne

Fartein

Valevaag 9 febr. 1945

Kjære Bjarne Larsen

Iforgaars fikk jeg paa ny en sending med olje fra Dem og jeg maa paany takke Dem saa inderlig for Deres omhu og godhet. Disse sendinger har været til saa stor hjelp for mig at jeg kan ikke sige det. Ja jeg vet nesten ikke hvordan det skulde ha gaatt hadde jeg været Dem foruten. De har ialfall forlenget arbeidstiden betydelig for mig. Selv om vi gaar mot lysere tider hver dag, saa er det jo ennu lenge, før vi kan unnvære lampen. Idag var det plutselig saa vaarlig i haven, nesten all sneen er gaatt, men det er vel ennu fortidlig aa vente vaaren for alvor. Mange hjertelige hilsener og takk fra min søster og Deres hengivne

Fartein Valen.

P.S. Jeg burde egentlig betale oljen selv, det synes jeg virkelig jeg maa faa lov til, ikke sandt.

Vil De hilse fru [Unni] Schønfelder naar De ser henne, og andre kjendte.

Valevaag 24 febr. 1945

Kjære Robert Riefling

Hjertelig takk for Deres ubeskrivelig hyggelige brev og for pakken som var kommet dagen i forveien. Jeg skal sige den inneholdt ikke almindelige ting: te, kaffe og ekte sardiner. Jeg fikk et chock da jeg saa det, nesten som en av mine elever da hun [Unni Lund Schønfelder] i et selskap møtte en mann som ikke kjente Palestrina. Bare mitt chock var langt behageligere. Jeg maa tilstaa at det første jeg gjorde var aa brygge mig en kopp sterk deilig te. Derefter brente jeg kaffeen. Jeg betrodde det ikke til noen annen men gjorde det egenhendig. Søndag skal jeg ta min første kopp kaffe, og jeg har gledet mig som et barn til det hele uken. Og saa maa jeg faa gratulere Dem og Deres frue [Amalie Christie] saa hjertelig. Jeg begynner nesten aa tro at

det er noe som heter tankeoverføring, for saa mange ganger jeg har tenkt paa Dem i det siste og tenkt paa aa sende en hilsen. Men det maa nesten et lite jordskjelv til for aa faa mig til aa skrive et brev. Det gledet mig saa aa høre hvor hyggelig De og Deres frue har det sammen, og ikke minst at begge kan dele sympati og arbeide i musikken, for den er jo tross alt ikke noen biting for oss som steller med den. Jeg maa ogsaa takke Dem saa hjertelig for Deres varme interesse for mine ting og for alt det arbeide og besvær De har hatt for min skyld. Jeg kan ikke sige hvilken betydning det har hatt for mig. Jeg tror neppe jeg hadde skrevet mine siste pianosaker uten Deres opmuntring. Hvad symfoniene angaar, saa tør jeg nesten ikke tenke paa hvordan de er. De kom nesten mot min vilje gjennom sidetemaene. Men før jeg begynner paa den 4de, var det noe for piano jeg hadde saa lyst til aa gjøre helt ferdig. De kan tro jeg ofte savner aa høre musikk herborte. Nød lærer nøgen kvinne at spinne, heter det jo, og derfor er jeg begynt aa klunke litt selv, men det er et daarlig surrogat, det merket jeg ikke minst da jeg var kommet til Bachs ciss-moll fuge og husket paa hvordan De spilte den sist i Oslo. Og naar vi en gang møtes igjen, kan De tro jeg har en lang ønskeliste til Dem: Wohltemperiertes Klavier, den fortryllende franske suiten i G-dur, Mozarts sonate i c-moll, Schuberts sonate i B og mange andre ting som jeg har husket her i stillheten, og jeg haaper at ogsaa Deres frue [Amalie Christie] vil spille for mig. Men, nu blir dette snart et kravbrev istedenfor et takkebrev, og det var ikke meningen. Saa maa jeg bare faa lov til aa takke paa ny og sende de hjerteligste hilsener til Dem og Deres frue.

Deres Fartein Valen

[P. Valevåg 24.2.1945]

[Til Agnes Hiorth]

[Ett ark, med begynnelsen av brevet, mangler.]

Det er hyggelig at det gaar saa fint med din komposisjon. Jeg er viss paa det maa være en behagelig avveksling efter alle portrættene. Med min 3dje [symfoni] hadde det gaatt noksaa bra, før forskrekkelsen kom (men la mig ikke komme inn paa det gamle tema). Jeg haaber jeg skal komme i sving igjen litt efter hvert. Nu er jeg ferdig med Nicholas Nickleby [av Dickens]. Jeg leste den langsam i smaa porsjoner og nøt alle detaljer. Det var en ren vederkvegelse for nervene.

Det er blitt meget lysere om kveldene allerede, og aldri har jeg satt saa pris paa den halvtimen vi har lenger enn normaltiden. Mem det er jo ennu en stund før vi kan unnvære lampene, saa vi vilde være umaadelig taknemmelige for noen lys, saasant du bare kan unnvære dem.

Det skal bli morsomt aa høre hvad [H.P.] L'Orange siger om Elses [Christie Kielland] bok. Jeg tenker han blir ordentlig imponert.

Magnhild skrev at [Henrik] Sørensen er sluppet fri, og jeg haaper det samme om Veslas [niesen] mann [Haakon Natvig]. Jeg kan ikke tenke mig at han har gjort noe ukorrekt.

Det har været saa megen bombing nu igjen herborte, og en passasjerbaat blev rammet paany i Bømmelfjorden og mange mennesker omkom, men vi savner ennu detaljer da vi har været uten post i flere dager paa grunn av de oppbløtte veiene.

Ja jeg drømmer nokk om en fredelig plett paa jorden, men jeg vet ikke om det blir Italien. Hvad sier du om Irland eller Majorca. Men du vet mennesker spaar og Gud raar. La oss ialfald haape paa det beste.

Du maa hilse din far og mor saa meget ogsaa fra Sigrid, og mange hjertelige hilsener og mangfoldig takk
fra Fartein.

Lille-Per [katt] er vandret heden. Vi skal skrive en liten marsch til ham, for det har ærlig vel fortjent, saan en liten gentleman som han var.

Valevaag 12 mars 1945

Kjære Else [Christie Kielland]

Mange takk for ditt hyggelige brev fra Thorsøe som jeg fikk i forrige uke. Det var morsomt aa faa høre litt om boken som jeg hadde været spent paa saa lenge. Det var jo en skuffelse med [H.P.] L'Orange, men allikevel ikke stor skade skedd ettersom jeg kan forstaa; tvert imot. For nu har du faatt erfaring for hvad en overfladisk kritikk vil føre i marken og kan innrette dig derefter. Men det er jo noksaa nedslaaende aa se hvor totalt begrenset de sakkyndige kan være. Og du maate vel gjøre den erfaring at den som bringer noe virkelig nytt skal møte motstand. Bare godt at du har saa mange fornuftige mennesker med dig og boken skal nokk komme ut og gjøre sin virkning, det kan du forlate dig paa.

[Om ECKs opphold på Thorsøe.

Vår. Støren kom i februar. Luften nå varm og mild, arbeider derfor bedre.

Om kalosjer han vil ta imot med takknemmelighet.]

For en tid siden spilte jeg igjennem nesten hele Bach's klavermusikk. Jeg har beskjeftiget mig med Bachs musikk den største del av mitt liv og jeg trodde jeg visste adskillig om Bach. Men nu maa jeg sige, jeg visste ennu paa langt nær hvor stor han er. Denne sublime musikken blev skrevet "denen Liebhabern zur Gemüthsergätzung"¹ (som det staar i fortalen til Klavierübung). Og det er sandt, denne storheten virker ikke knugende og knusende, men opløftende og opmuntrende som den guddommelige kjærlighet den er sprunget ut av. Nu holder jeg paa med orgelverkene. Med litt fusk og knep lar de sig godt spille paa piano og jeg spiller nu koralforspillene som jeg synes maatte være en passende fastetidsmusik.

¹ [Direkte:] "til musikkelskere [litt avanserte] til sinnets forlystelse", i original: "Denen Liebhabern, und in besonders denen Kennern von dergleichen Arbeit, zur Gemüths Ergezung [Ergözung] verfertigt von Johann Sebastian Bach".

Du maa hilse din mor saa meget. Jeg maa saa ofte tenke paa den gangen vi hørte Bach sammen og spontant tok hverandre i hendene. Det samme gjør jeg nu, maa du sige til henne og takke henne saa meget. [...]

[Kort p. 20.3.45]

Kjære Agnes [Hiorth]

Bare noen linjer for aa sige dig at jeg har faatt den pakken med lys, som kom saa vel med, og hjertelig takk skal du ha. Heldigvis blir det lysere for hver dag, og naar sommertiden begynner blir vi ovenpaa.

Det er saa vaarlig her nu. Krokussen kom igaar og sluttet sig til primulaene, stær og Mrs. Siddons for aa synge vaarens pris.

Haaber alle dine har det godt. Hvordan gaar det med komposisjonen.

Hjertelige hilsener fra Fartein

[Postkort med motiv fra Invalidedomen, Paris] [poststemplet Valevåg
20.3.45]

Kjære Bjarne Larsen

Igaar fikk jeg Deres sending og maa paany sige Dem min hjerteligste takk. Jeg kan ikke sige hvor storartet det har været for mig og hvor meget jeg er Dem takk skyldig for alt hvad De har sendt mig ivinter. Vil De ogsaa takke Deres venner saa hjertelig fra mig.

Saa vil jeg ønske Dem en velsignet paaske og at De maa ha det godt paa alle maater. Min søster hilser ogsaa mange ganger. Hjertelig hilsen fra Deres hengivne

Fartein Valen.

Valevaag 4 april 1945

Kjære Dagny [Sandvik]

Tusen takk for ditt hyggelige og kjærkomne brev før paaske og for boken som jeg nu har lest ferdig ned stor interesse, da den inneholdt saa meget ukjent og fengslende stoff.

Jeg skulde gjerne ha været paa den vesperen du fortalte om, men jeg haaper jeg kan faa høre dig synge disse ting naar vi møtes igjen. Ja den enstemmige sang har en stor magt, det gjelder baade folkevisen og den gregorianske sang. Og jeg maatte tenke paa det imorges da jeg laa saa lenge og hørte svart-trosten (eller nordavinds-klikta, som de kaller den her fordi den bebuder nordavind og klarvær, hvilket ogsaa gikk i oppfyllelse.) Jeg blev saa charmeret at jeg maatte staa opp og skrive melodien ned.

Det var saa hyggelig aa faa høre om hvordan hele familien hadde det, og du maa hilse alle saa meget og takke hjertelig for hilsen. Jeg tenker saa meget paa alle, særlig paa Ole og Nanna [hennes bror O.M. Sandvik og hans kone] i deres store sorg.¹ Jeg haaper snart aa sende dem noen ord, men det gaar saa smaatt med min brevskrivning. Jeg synes denne vinter har tatt noksaa meget paa, men det er intet aa klage over hvor saa mange andre har det saa meget verre.

Vi har hatt varmt deilig vårvær. Før paaske var det flere dager 20° og det blomstrer og grønnes overalt. Men i paasken var det regn og surt vær. Det var ogsaa nesten likesaa urolig som i julen, skyting og bombing midt paa natten og alle tider, og stadig dur av fly.

Langfredag leste jeg evangeliet i [J.S.] Bach's recitativer fra Mattäus-Paasion, og synes aldrig jeg har hørt en skjønnere paaskepreken. Jeg maatte tenke paa hvad det stod i Oles bok at det er noen som kalte Bach den femte evangelist.

¹ De hadde nettopp mistet en sønn.

Jeg har strevet lenge med den 3dje symfonien, men det har gaatt traadt i det siste. Jeg haaper det skal bli bedre naar vi faar mer lys og varme. Det var vanskeligst med belysningen i vinter. Da vi hadde saa lite olje maatte jeg arbeide i ett trekk, saa lenge det var dagslys, og nu merker jeg det nokk især paa den giktiske ryggen.

Jeg haaper du og Marie [Sandvik] har det godt. Hvor hyggelig det skal bli aa treffes igjen, og da skal vi alle tre gaa ut og drikke en god kopp kaffe og snakke om gamle dager.

Mange hjertelige hilsener fra din hengivne Fartein.
Du maa hilse Ellen [Sandvik] saa meget naar du treffer henne. Likeledes Stellan [??]

Valevaag 10 april 1945

Kjære Bjarne Larsen

[...] Saa vil jeg paany faa takke Dem saa hjertelig for den store og uvurderlige hjelp disse sendinger har været for mig. Uten dem hadde det virkelig sett mørkt ut for mig baade bokstavelig og figurlig – og De har reddet en stor del av mitt arbeide ivinter. [...]

Langfredag leste jeg evangeliet i Bach's recitativer i Matthæus-passionen og synes aldrig jeg har hørt en skjønnere præken. Jeg har ogsaa spillet noksaa meget Bach's koralforspil "O Mensch beweine dein Sünde gross". Kjenner De det? Det er saa skjønt man burde nesten høre det paa kne. Vil De hilse alle som har sendt mig olje og takke dem saa hjertelig. [...]

Valevaag 11 april 1945

Kjære Agnes [Hiorth]

I forrige uke kom din medicinpakke saa jeg har nu i flere dager skyldt dig brev og tak. Da jeg aapnet pakken og saa den store pilleesken tenkte jeg: Agnes er virkelig rørende som sender mig sin egen medicin. Og hvadslags medicin var det ikke! Denne medicin, som skjønt den ikke anerkjendes av læger og apotekere, for mig allikevel er en ren livseliksir. Tusen tusen mangfoldig takk kjære snille St. Agnese. Men hvordan fikk du fatt i den? Og da du hadde faatt den, hvordan kunde du skilles av med den og sende mig den. “Anche cura di noi qualch’ immorale”¹ tenkte jeg da jeg aapnet pille-esken. Men du vet det var altfor snilt allikevel. Believe it or not: men jeg har virkelig sovet bedre siden livseliksiren, og det var temmelig daarlig med søvnen forut. Ogsaa med noteskrivningen er det gaatt meget bedre. Jeg er flyttet ut av den øde ø, som jeg nu har bebodd saa lenge. Men jeg maa ikke glemme aa takke for de andre pillene heller, de har nokk sin andel i det gode resultat.

Det straalende vaarvær vi hadde før paaske blev avløst av regn og kulde i paasken, men nu er godværet vendt tilbake ennu mere straalende enn før. Det kan ikke nektes at tilværelsen blir lettere naar det er solskin. Paasken var allikevel noksaa urolig med skyting og en masse fly, skjønt de værste profetiene gikk ikke i oppfyllelse. Jeg tilbrakte paasken sammen med Mathæus-Passionen, saa jeg hadde godt selskap. Jeg husket paa alle de skjønne opførelser jeg hadde hørt, og tenkte paa, om jeg noensinde skal faa høre den igjen.

Søndag skal Else [hushjelp] ha fri og da skal jeg ta den siste porsjonen av kaffe. Kan du ikke tenke dig naar jeg er ferdig med hele middagsstellet og opvasken, hvordan jeg skal kose mig med min kaffekopp. Tenk om vi kunde sees til sommeren. Speriamo

¹ “En udødelig [gud] ivaretar også oss”, fritt etter Giacomo Leopardi: “Canto III, Ad Angelo Mai”. I originalen: “ Dunque all’Italia il cielo; anco si cura / Di noi qualche immortale”.

[forhåpentligvis]. Haaper din far og mor har det godt, og du selv. Du maa hilse dem saa meget.

Sigrid hilser ogsaa.

Mange hjertelige hilsener og tusen takk
fra Fartein

Valevaag 12 april 1945

Kjære Else [Christie Kielland]

[H.P. L'Orange gjort tilbaketog overfor ECKs bok.

Takker for kalosjene.

FV soltilbeder, innrømmer nu. Livet er lettere i sommerhalvåret.]

Valevaag 12 april 1945

Kjære fru [Anna] Kielland

[Takker for kalosjene.]

I vinter har jeg spillet igjennem hele Bachs klavermusikk og i paasken leste jeg Matthæus-Passionen og det var saa skjønt, at det ikke kan beskrives. Jeg undres paa hvad tid vi igjen skal høre Bach sammen. Haaper at det ikke maa bli saa lenge til. [...]

<Fru Anna Kielland, elev av Grieg, 2 år klaver med Anida Sinatra ved høgskolen i Berlin. Akkompagnerte på konserter.
Lulli Lous hennes kusine.>

Valevaag 24 april 1945

Kjære Haakon [Natvig]

Jeg vilde bare faa lov at takke dig saa hjertelig og inderlig for alt dit arbeide og strev for at faa istand koncerten. Det var saa rørende snilt av dig aa gjøre alt dette for min skyld, og det var saa hyggelig aa høre fra saa mange kanter at koncerten hadde været saa vellykket og blev saan succès. Det var nokk et stort slag du slo for min musikk, og som et lite uttrykk for min taknemmelighet og som en liten erindring vilde jeg saa gjerne be dig ta imot To sanger (op 31) som jeg skrev de første aarene her borte.

Og sist men ikke minst maa jeg gratulere dig med hjemkomsten.¹ Jeg tenker det var en gledesdag for Vesla og guttene og for dig selv. Og nu haaber jeg at du maa faa hvile og komme til krefter i ro og fred. [...]

Jeg holder paa med min tredje symfoni, som det nu er begynt aa gaa litt bedre med. [...]

Valevaag 25 april 1945

Kjære [Olav] Gurvin

[G. har tydeligvis arrangert en vellykket konsert med foredrag om V.s musikk.]

Og jeg maa ogsaa takke Dem saa hjertelig for alt Deres strev med fotograferingen av mine manuskripter. Jeg holder stadig paa med min 3dje symfoni. Det har ikke gaatt saa fort ivaar, men nu synes jeg likesom det er begynt aa flyte lettere. Det var saa vanskelig ivinter med oljemangelen. Jeg maatte arbeide i ett trekk saalenge det var dagslys, og nu kjenner jeg det i ryggen. Det var heller ikke saa lett med matsituasjonen her borte, som alle steder. Gid jeg bare kunde være litt flink med den 3dje nu i

¹ Haakon Natvig ble arrestert av nazistene i januar og satt på Grini,

sommerhalvaaret, for baade den 4de og den 5te er begynt at melde sig paa trappene. [...]

Valevaag 28 april 1945

Kjære Robert Riefling.

Siden koncerten¹ har jeg faatt saa mange brev, og nu vilde jeg saa gjerne sende Dem noen linjer. Alle skriver at koncerten hadde været saa vellykket paa alle maater og bleven stor succes, og at De hadde spillet saa skjønt og beanddet. Hvor jeg ønsker at jeg hadde været tilstede, men jeg gleder mig umaadelig til en gang aa faa høre Dem spille disse ting.

Det var nokk en utmerket idé med gjentagelsen av musikk-stykkene efter foredraget, og jeg hører at det vistnokk har været av stor virkning. De har slaatt et stort slag for min musikk som saa mange ganger før, og jeg kan ikke sige hvilken lykke det er for mig aa ha en interpret som Dem. Jeg føler mig ganske fattig, naar jeg skal takke Dem, men jeg maa allikevel faa lov til aa gjøre det av fyllt hjerte.

Hjertelige hilsener og gode ønsker for Dem og Deres frue
fra Deres hengivne Fartein Valen

Valevaag 2 mai 1945

Kjære Agnes [Hiorth]

Nu maa jeg nokk skynde mig, skal jeg rekke dig med en hilsen til cinque maggio [5. mai, hennes fødselsdag]. Bare jeg ikke er forsent ute i denne tid med den sene postgang. Men i hvert fald maa jeg faa sende mine beste og varmeste ønsker baade for dagen og for det aar som kommer til dig og alle dine. Og jeg maa ogsaa faa takke for alt i det gamle aar, at du ikke blir trett

¹ Olaf Eggestad opplyser om at Riefling spilte to "huskonserter" med Valenprogram 17. og 18. april.

av den umulige, men alltid er like snil og hyggelig og overbærende. Tusend takk St. Agnese! Jeg kommer vist til aa trenge det like meget i det nye aar.

Saa maa jeg takke saa meget for ditt og frk. [Anna] Munch's hyggelige brev efter koncerten. Jeg skal sige det gledet mig aa faa. Godt aa høre at alt hadde gaatt saa vel og at koncerten blev en succès. Det var hyggelig ogsaa for de utførende. Jeg har faatt saa mange andre brev fra Harda [Robsahm], Gunvor [??], Else [Christie Kielland] og andre, med saa mange hyggelige ord saa det var altsammen saa gledelig og opmuntrende. I forrige uke matte jeg skrive en masse takkebrev, til de optredende, arrangsjører[!] o.s.v. og det strengte svært an, vet du, for mig som har saa lite talent for brevskrivning, men nu er det overstaatt, som vel er. Saa jeg kan begynne aa ta mig litt mere av symfonien, som han har været stedmoderlig behandlet i forgangne uke. Ak, kunde jeg nu bar være litt flink, nu da det er blitt vaar og sommer og lyst. For du kan tro det er deilig herborte nu, rett som vi skulde være wo die Citronen blühn ["der sitronene blomstrer"].¹ Det er meget lettere med hele tilværelsen naar det er lys og varme. Jeg synes det blir haardere aa komme igjennem vinteren for hver gang. Men det er galt aa klage saa fælt, naar man har det saa godt som jeg. Nu har jeg tatt for mig et stort kart av Majorca og studerer hver flekk jeg har været. Det er det meste av øen, og jeg synes ennu det er den største dumhet jeg har begaatt at jeg ikke kjøpte det huset med have for 2000 pesetas (1000 kr dengang) som jeg kunde ha faatt da jeg var dernede.

Jeg undres paa om du faar fred for modellene til aa utføre komposisjonen. Du har ikke fortalt hvad det er du holder paa med. Det maa du gjøre en gang. Jeg synes nu det er saa hyggelig aa ha portrættet av Lille-Per. Somme ganger hænder det endnu at jeg i tanker gaar bort til stolen ved ovnen for aa prate litt med ham. Blanseflor har netop faatt fem unger og hun har faatt lov til aa beholde en som er lysegraa og ligner familien, hvilket hun er meget lykkelig over.

¹ Etter Goethes "Kennst du das Land?", fra *Wilhelm Meisters Lehrjahre*.

Jeg undres paa om det er Eugenia [Kielland?] jeg har aa takke for den danskepakken fra Norsk Forfatterforening som jeg fikk ivaar. Ellers kan jeg ikke tenke mig noen annen. I saa fald maa du hilse henne og takke. Den kom vel med i en graa periode. Det er blitt bedre med fisk nu, og desuten har Piltitz's [hanen] madamer været meget flinke til aa legge egg. Jeg undres paa om du og Else kan komme i sommer. Speriamo! [det håper vi]

Du maa hilse alle, men fremfor alt maa du ha de beste hilsener til fødselsdagen, hvori ogsaa Sigrid istemmer.

Dette var et daarlig fødselsdagsbrev, men nu maa det avsted. Du maa viljen i gjerningens sted. Jeg haaber vi kan faa snakke bedre sammen mundtlig og det gleder jeg mig umaadelig til.

Din hengivne Fartein.

Valevaag 11 juli 1945

Kjære Agnes [Hiorth]

Tusen takk for ditt hyggelige brev som jeg fikk for et par dager siden. Og igaar kom boksen med den kostelige livseliksiren, som jeg ogsaa maa takke dig for, du altfor, altfor snille Agnes. Du kan nok tenke dig at det var ikke lenge før jeg maatte prøve den og sanne Kari's gamle ord at "det er frikst med kaffe". Ja jeg syntes rent det vokste vinger paa mig, og dagen efter begynte det aa gaa godt med Scherzoen i symfonien [nr. 3] som jeg saa lenge hadde været idiot med. Saa du maa ikke trøge paa kaffeen kjære Agnes, endda jeg syntes det var saa galt at du hadde unnt dig selv saa litet.

[Om AHs fetter David Holman.]

Det har været saa urolig den siste tid saa det har været vanskelig aa samle tankene til aa skrive. Vi har hatt besøk baade av Magne og Magnhild [Valen-Sendstad], den første paa tilreise til Farteins [Valen-Sendstad] bryllup i Bergen 20de juni og Magnhild paa hjemreisen.

Efterpaa reiste saa vaar hushjelp hjem paa en ekstra ferie for aa feire friheten, og jeg syntes det tok noksaa meget paa aa vikariere for henne. “Det strenger an at at skrive vers,”¹ siger Holberg, men hvad vilde han ha sagt, hadde han maattet koke mat og vaske opp. Ja det har nokk du faatt erfare i ennu høiere grad, du som har været uten hushjelp saa lenge.

[Om familien.]

Det er underlig aa tenke paa at ogsaa Fartein nu er verdig ektemann. Han tilbringer sine hvetebrødsdager paa en seter i Østerdalen. Jeg tenker det maa være som i paradiset efter disse aarene paa Grini. Det er godt at det er slutt. Maatte fremtiden bringe det alle ønsker og haaper. Kort efter freden leste jeg disse linjer hos Dante, som jeg synes var saa forunderlig aktuelle

Ciò che vedesti fu perchè non scuse

D’ aprir lo core all’ acque della pace

Che dall’ eterno fonte son diffuse ²

Ja maatte “fredens vann fra den evige kilde” strømme over hele jorden. Jeg gleder mig til at du skal komme isommer og du maa komme naar det passer best for dig selv.

Valevaag 17 juli 1945

Kjære Else [Christie Kielland]

[Takker...] Og ikke minst for ditt siste skjønne og menneskelige brev. Det er saa meget ondt og leit i denne verden. Det kan vi ikke gjøre noe for. Men det kommer an paa hvordan vi stiller oss til det onde. Saa lenge det er utenfor oss, kan det ikke gjøre oss noen skade.

¹ Fritt etter en replikk av Harlequin i komedien *De Usynlige* av Holbverg.

² Fra Canto XV i Dantes “Purgatorio”. “Det du har sett er hendt, for at du ikke skal unnslaa dig for aa aapne hjertet for de fredens vanne som strømmer fra den evige kilde.” Dette er Valens egen oversettelse i brev til Else Christie Kielland 11. juli 1945

Like efter freden leste jeg et merkelig vers hos Dante. Oversatt lød det omtrent saa: "Det du har sett er hendt, for at du ikke skal unnslaa dig for aa aapne hjertet for de fredens vanne som strømmer fra den evige kilde."¹

[Om ECKs arbeide og familie og venner.]

Valevaag 20 juli 1945

Kjære Unni [Schønfelder]

[...] Nu er jeg da ferdig med første sats og Larghettoen av den 3dje symfonien. Jeg holder for tiden paa med Scherzoen, men det er ikke godt aa vite hvad tid jeg blir ferdig. Og saa har jeg hele finalen igjen. Det blir et langt lerret aa bleke. Det var saa mange vanskeligheter i vinter baade med lyset, og saa hadde jeg saa meget gikt. Men nu er det jo sommer og varme, saa jeg burde være litt flink. [...]

Valevaag, Hordaland 24 juli 1945

Kjære Hr. [Sven] Lange

Netopp nu har jeg faatt Deres brev og jeg skynder mig aa sende Dem noen linjer, men jeg vet ikke om jeg kan være til noen hjelp for Dem. Det overrasker mig ikke De tenker paa aa gaa over til musikken for alvor, da jeg allerede den gangen for flere aar siden merket at De hadde utpregede anlegg. Hvad Den teoretiske utdannelse angaar, saa er gode kunnskaper i harmonilære og kontrapunkt det minimum en vordende komponist bør eie. Allerhelst burde han ogsaa ha gjennomgaatt et kursus i fuge.

Desverre er jeg helt ukjent i København. Men to av mine elever har studert ved konservatoriet, og de var meget tilfreds med undervisningen.

¹ Se ogsaa brev til Agnes Hiorth 11. juli 1945.

Saa jeg vilde anbefale Dem aa søke aa komme inn paa konservatoriet, da jeg formoder det ogsaa vilde være det billigste for Dem.

Med de beste ønsker for fremtiden

Deres forbundne Fartein Valen

Valevaag, Hordaland 2 aug 1945

Til Kirkedepartementet Oslo

Med dette tillater jeg mig ærbødigst aa rette en forespørsel angaaende min komponistgasje som jeg ikke har faat siden befrielsen i mai. Efterat jeg flyttet paa landet i 1938 har jeg pleiet aa faa den gjennom Skattefogden i Oslo som pleier aa sette den inn paa min konto nr 637962 i Oslo Sparebank.

Ærbødigst

Fartein Valen

<Påtegninger, bl.a. gasje mai-aug. med reg.tillegg er 1.056,70.>

Valevaag, Hordaland 3 aug 1945

Kjære Hr. [Sven] Lange

Deres brev fikk jeg igaar og notepakken kom idag. Jeg har nu sett komposisjonene igjennem og skal nu forsøke aa behandle dem saa objektivt jeg kan. De tre sangene kan De trygt sende avsted, da de tross for alle tekniske ubehjelpeligheter viser talent.

Med hensyn til fantasien har jeg mere været i tvil, da den større formen lettere blottlegger en begynners svakheter. Men jeg tror allikevel De skal sende den, da den samtidig viser Deres pianistiske teknikk. Kunde De ikke ogsaa sende noen av de ungdomssatsene De viste mig den aftenen for flere aar siden. Paa saanne ting er det ofte lettere aa dømme ens musikalitet.

Skulde De allikevel ikke bli opptatt paa konservatoriet, saa maa De være klar over at det ikke behøver aa bety at De mangler talent. Men det er rimelig at en saan institusjon velger elever som har større forkunnskaper, hvilket ikke alltid betyr at de har større begavelse. Men det er alltid saa vanskelig aa avgjøre da der kommer saa meget an paa elevens videre utvikling. Ellers vil jeg raade alle, som kan la være, fra aa bli musiker, da det er en tornefull vei at gaa. Men kan man ikke la det være, saa faar man heller la det staa til. Det vilde allikevel være urett av mig [aa] skjule at musikken krever et voldsomt, iherdig og stadig arbeide.

Men det er De nokk selv allerede paa det rene med. Med hensyn til den daarlige kritikken saa tror jeg ikke De behøver aa ta Dem nær av den. Unge mennesker er ofte saa avfeiende i sine dommer, med aarene lærere en ofte større visdom og mere overbærenhet.

Saa haaber jeg inderlig at reisevanskelighetene maa gaa i orden for Dem.

Med de beste ønsker

og en hjertelig hilsen Deres Fartein Valen.

Valevaag 4 aug 1945

Kjære Bjarne Larsen.

Det kom vel med for mig at jeg hadde skrevet til Dem et par dager før Deres siste brev, ellers vilde jeg ha været fortvilet. Det er underlig at ikke De og [Olav] Gurvin og allesammen er blitt lei av mig for lenge siden. Jeg sender nu klaver-uttoget til violinkonserten. I lengere tid har jeg følt at det burde være en kort solo før koralen begynner (s. 20 i kl.uttoget) og natten efter jeg hadde faatt Deres siste brev kom den endelig som jeg vilde ha den, og jeg føier den ved i kl.uttoget. Det gleder mig meget at Arvid Fladmoe vil paata sig aa spille den. De vet det er ikke noe behagelig hverv aa spille mine ting for offentligheten. Det er nesten som aa gaa i løvens gap. Saa jeg

skal ikke bli skuffet om det ikke gaar i orden, men jeg er uendelig taknemmelig for den gode viljen. Og jeg maa takke Dem paa ny for Deres utrettelige strev for min skyld. – [...]

Jeg skal senere sende noen noter til [Sigurd] Kielland for fotografering. Men for tiden har jeg været saa fryktelig opptatt med symfonien [nr. 3], at jeg ikke har kunnet ofre andre ting en tanke. De maa ønske godt for symfonien. [...]

Valevaag 15 aug. 1945

Kjære Bjarne Larsen

Iforgaars fikk jeg Deres pakke, og jeg kan ikke beskrive hvor glad jeg blev, og jeg maa tilføie: rørt og taknemmelig. Og bare idag synes jeg arbeidet har gaatt saa godt. Saa jeg maa som saa mange ganger før takke Dem saa hjertelig og inderlig fordi De alltid er saa søt og hyggelig mot mig. – Vi har nu i mange uker hatt det deiligste varme sommervær selv her i vaar vondværskrok, saa nu da jeg ogsaa har faatt den deilige kaffe-pakken burde jeg være riktig flink med symfonien. Jeg synes det er ganske ondt aa tenke paa at De skal streve med mine noter i denne sommervarmen, da De burde hvile Dem efter den anstrengende vinteren. Men jeg haaper De maa faa en god sommer allikevel og bli uthvilt til høsten. Min søster ber mig hilse saa meget. Mange hjertelige hilsener fra Deres hengivne Fartein Valen.

Valevaag 21 aug. 1945

Kjære Agnes [Hiorth]

Brevet fra Oslo Sparebank kom iforgaars aften; men da vaar hushjelp var tilsengs igaar, saa fik jeg liksom ikke ro til aa skrive brev. Nu forteller hun, at hun skal avsted et erend i Valevaag om en liten stund og saa vil jeg benytte de faa minuttene til aa sende noen faa linjer og sige deg en hjertens

takk, kjære snille Agnes. (Og siden du ikke lenger misliker at folk kaller deg snil, saa gjør jeg det med god samvittighet). Sigrid graat da jeg viste henne brevet, og jeg var ikke langt fra aa gjøre det samme. Ja du maa ha en inderlig takk. Og takk ogsaa for det altfor korte besøket, som allikevel var nokk til aa gi trøst og opmuntring og friskt mod for høst og vinter. Hvor godt det er aa vite at det ennu fins gode mennesker som all verdens ondskap ikke kan forandre. Ja det maa jeg ogsaa takke dig for, du snille Agnes. – Fredag i denne uke blir det tre uker siden jeg skrev til departementet, og jeg har ennu ikke faatt svar. Frk Blytt mente at alt var noksaa kaotisk derinne fortiden men nu maa jeg sige, jeg begynner aa bli litt nervøs. Men det retter sig forhaabentlig. Du kan tro vi har hatt det vidunderligste sommervær, og saa varmt at alle skriker over sig. Men det skal meget til før det blir for varmt for mig, vet du. Haaper du og begge dine har det godt. Saftpakkene blev sendt i uken og jeg haaper de maa være kommet vel frem. Nu kommer de og henter brevet, saa dette brev blev en kort og elendig epistel men du maa ta viljen i gjerningens sted. [...]

Valevaag 27 aug 1945

Kjære Unni [Schønfelder]

[... Har hatt influensa, og takker for hilsenen.] Det gjorde bedre enn baade globoid og aspirin. Idag er jeg helt oppe for første gang, og føler mig forbausende vel skjønt ennu litt omtaaket. Men jeg har spillet mine to Bach-koraller imorges, som sedvanlig, og arbeidet paa symfonien i hele formiddag. Saa det gjør vist tross alt godt med saann en tre dagers svedekur. Det er vist ikke et menneske i hele bygden som ikke har hatt denne syken, som jeg haaper ikke jeg bringer til Bergen med dette fellebrev. –

Det har været en vidunderlig sommer med denne velsignede varmen, og efter det voldsomme regnværet er det like deilig idag. –

Det har ikke gaatt saa fort med symfonien, men det gaar fremover. Jeg er halvferdig med 3dje sats og har hele finalen igjen, saa jeg faar nokk aa gjøre for hele høsten og vinteren. Kunde jeg bare være litt flink. [...]

Valevaag 28 aug 1945

Kjære Else [Christie Kielland]

[... Hatt en epidemi som gikk med feber og verk i hode og rygg.

Ønsker henne hjertelig velkommen på besøk.

Må si til Agnes at det er i orden med Komponistgasjen fra Kirkedept.]

Valevaag 29 aug. 1945

Kjære Agnes [Hiorth]

Mitt takkebrev for alt det hyggelige jeg fikk paa fødselsdagen kommer saa sent, fordi jeg tilbrakte dagen i sengen denegang. Det har gaatt en epidemi over hele bygden, Else [hudhjelp] har hatt den og nu var det min tur. Jeg laa badet i sved og med verk i hode og rygg i tre dager. Men da da var saa skuffet over at jeg ikke skulde faa smake den deilige kaken du hadde laget, vaklet jeg opp den fjerde dagen. Og da jeg hadde fastet saa lenge smakte kaken storartet. Men jeg vil ikke snakke om kaffeen! Da jeg smakte den deilige kaffeen du sendte, tenkte jeg: "La vida es sueño!"¹

Men det maa vist være sundt med saadan en svedekur, for jeg føler mig allikevel meget bedre end jeg kunde tenke, skjønt jeg er litt utvasket oppe i hodet endda. Du kan tenke dig ditt hyggelige brev og det ufortjente telegrammet var ennu mere velkomne under disse omstendigheter, ja de gjorde meget bedre enn baade globoid og aspirin. Det var saa surt og koldt da jeg laa, men nu er sommeren vendt tilbake og vi har hatt det riktig fint

¹ Tittel på Calderóns drama, *Livet [er] en drøm*.

de siste dagene. Det har virket saa oppkvikkende paa sinnet, foruten en annen ting som jeg maa skynde mig aa fortelle. Et par dager efter at jeg hadde sendt mitt forrige brev til dig kom den lenge ventede skrivelse fra departementet. Jeg aapnet den med aanden i halsen, kan du nok tenke dig, men alt var iorden, pengene fra mai til august var innsatt i banken. Du kan tro det falt en sten fra brystet. Jeg hadde ikke turdet fortelle Sigrid noe av det hele. Og da jeg jo har været utsatt for litt av hvert av de krakilske utøvere av den hulde kunst, saa begynte jeg i det siste aa bli litt nervøs. Du vet, you never can tell, men Gud skje lov at det er gaaet saa godt. Og ved siden av det du sendte oss kan vi nu se vinteren i møte med ro. Tusen takk igjen kjære Agnes. Gid jeg nu til gjengjeld for alt det gode kunde gjøre litt fyldest for mig i symfonien. Bare disse to dagene er det gaatt bedre forresten. – [...]

Valevaag 1 sept. 1945

Kjære Dagny [Sandvik]

[Broren Sigurd også død.

Og Ivar, sønn av OMS.

Vidunderlig sommer.

Har hatt influenza.

Kommer ingen vei før 3. symf. er ferdig.]

Valevaag 11 sept. 1945

Kjære Bjarne Larsen

Idag sender jeg partituret til symfonien. [...]

Jeg maatte se over hele partituret, og det tok sin tid, men nu haaper jeg alt er iorden. Og hvordan er det med betalingen av avskriften, den maa jo jeg utrede, men det faar jeg høre om senere. Jeg takker Dem saa inderlig

for all Deres godhet og omsorg for mig. Det har været til saa stor hjelp for mig. – De kan tro den første kaffekoppen jeg fikk da jeg stod opp, smakte godt. Og jeg tenkte: Bare denne kaffekoppen skal jeg aldrig glemme Bjarne Larsen. Jeg haaper De har det godt selv. [...]

Valevaag 25 sept. 1945

Kjære Else [Christie Kielland]

[Takker for hennes opphold.

Vederkvegende, arbeidet mye lettere etterpå.]

Valevaag 15 okt. 1945

Kjære Bjarne Larsen

[...] Jeg har ogsaa gjort ferdig fortegnelsen over mine komposisjoner. Det tok litt tid, da jeg nettopp holdt paa aa avslutte 3dje sats av symfonien og hadde saa vanskelig for aa samle tanke om noe annet før den var ferdig. Jeg holder nu paa med siste sats og det er godt aa være kommet saa langt, men det er jo ennu meget tilbake. Ak, kunde jeg enda bare været litt flink i kommende vinter. Det gledet mig inderlig aa høre at Øivind Anker er kommet vel tilbake, og det var hyggelig aa høre om baade hans og [Helge] Kragemo's interesse for min musikk. De var begge alltid saa hyggelige mot mig, da jeg var paa biblioteket. Det gledet mig ogsaa aa høre om [Hans] Jørgen Hurum's tilbud og jeg maa sige det vilde komme vel med og jeg vilde være umaadelig taknemmelig for det. [...]

Men nu maa jeg faa lov til aa fortelle hvad jeg hadde tenkt paa. Jeg vilde saa gjerne at De skulde ha violinkoncerten som en liten erindring om mig og med takk for Deres utrettelige godhet og omsorg for mig ikke minst i disse vanskelige krigsaarene. Jeg har i sannhet meget aa takke Dem for og

jeg vilde saa gjerne dette skulde være et spesielt minne til Dem naar jeg er borte.

For jeg kan ikke vite om jeg noensinde kan fullføre obo-koncerten som havde været det jeg helst vilde gi Dem, da jeg er redd at jeg maa begynne paa en ny symfoni naar denne blir ferdig. [...]

Det var morsomt aa se programmene til koncertene og jeg gledet mig over at en saa stor kunstner som [Robert] Riefling skulde spille mine ting. Jeg haaper ikke han har faatt noen ubehageligheter i den anledning. [...]

Valevaag 19 okt. 1945

Kjære Agnes [Hiorth]

Mens jeg nu skriver skinner lyset fra den nye lampen saa nydelig over papiret og du kan tro jeg fryder mig over forskjellen fra den gamle, som blir bare som en tranlampe ved siden av. Kassen kom vel frem igaar aftes ved 9 tiden, og det var med stor spenning Sigrid og jeg aapnet den, men alt var i den skjønneste orden. Den var eksemplarisk pakket og hadde overstaatt den lange reisen og alle uvørne matroser og chauffører. Saa det eneste jeg kan sige dig nu er en inderlig varm takk. Ogsaa Sigrid istemmer den av fullt hjerte for vaare belysningsmidler har været elendige, men nu kan vi se vinteren imøte med mod i brystet. [...]

Det var saa morsomt aa faa ditt brev ute fra sjøen og høre at du har malt saa meget. Jeg er viss paa du maatte bli opplagt paa et saant sted. Og det var hyggelig med den nattlige kaffeen som skaffet mig saan et hyggelig brev. Det gledet mig ogsaa at Else [Christie Kielland] hadde været fornøiet med sitt ophold her. Jeg var nesten redd for at jeg hadde knivdrept henne med snakk. Jeg vet ikke hvordan det gaar henne i Alversund; men jeg er redd vi har hatt litt for meget regn her vest for en maler. Men endnu er det saa mildt og varmt. Jeg har aldrig sett trekkfuglene stanse saa lenge. For et par dager siden kom Ingrid ind til mig en formiddag og sa at jeg maatte gaa

ut paa trappen for nu var alle stærene kommet for aa sige farvel. Da jeg gikk ut var lønnetrærne fulle av stær, som holdt et øredøvende spetakkel. De unge fløi febrilsk fra gren til gren, men de gamle syntes aa være mere betatt av stundens alvor. Og saa med en gang reiste de sig alle og fløi mot syden og varmen, og vi blev staaende rent fattige igjen og ønsket dem lykke til ferden.

Den 6. okt. begynte jeg paa finalen til symfonien. De hyggelige besøkene jeg hadde isommer og ihøst gjorde at det gikk forholdsvis fort med Larghettoen og tredje sats. Men hvordan kommer det til aa gaa med finalen. Det tør jeg nesten ikke tenke paa. Ennu er jeg idiot, skjønner du, men jeg faar vel hengi og trøste mig med Goethe's ord "Der harte Fels schliesst seinen Busen auf, missgönnt der Erde nicht die tiefverborgenen Quellen".¹

20 okt.

[Har ikke sett kritikker fra Den Norske Musikkfesten.

Om venner.]

Valevaag 23 okt. 1945

Kjære Dagny [Sandvik]

[... Fått lys fra henne, Elisabeth Munthe Kaas og fru Randi Vogt-Svendsen.

Har vært dårlig i ryggen.

Arbeider med siste sats i 3. symf.]

¹ Direkte oversatt: "Den harde klippen åpner sin barm, misunner ikke jorden dens dypt skjulte kilder", fra diktet "Heiss mich nicht reden" (Gorthe), som Valen tonesatte i opus 7, *Mignon*.

[Kort p. 31.10.45]

Kjære fru [Alice] Hiorth

[Fødselsdagshilsen.]

Det var saa hyggelig aa ha Agnes her isommer, bare saa altfor kort.

Valevaag lørdag 10 nov. 1945

Kjære Agnes [Hiorth]

[...]

Jeg har tenkt saa meget paa den saken [rettssaken mot David Monrad Johansen] i det siste og vilde ogsaa ha visst dagen. Men det gledet mig saa aa høre at Else [Christie Kielland] var saa optimistisk. Saa kan du tenke dig min forferdelse om kvelden, da Sigrid viste mig avisen, og jeg leste: fem aars straffearbeid. Jeg var som lammslaatt, og Sigrid syntes ogsaa det var forferdelig. Hvor fryktelig det maa være for Lissa [konen] og guttene. Foreløpig er det vel intet aa gjøre, men senere kan man vel sende inn et benaadningsandragende, og isaafall vil jeg selvfølgelig være med paa listen. –

Du maa hilse Else saa meget. Jeg har hele tiden skullet skrive fødselsdagsbrev til henne, men du vet hvordan det gaar med mig.

I forrige uke fikk jeg et langt spørreskema fra Tono. Jeg kunde med sannhet svare nei paa altsammen, men det virket noksaa usmakelig. De er liksom en ny bølge skyller over oss, et halvt aar efter freden. Komponistgasjen er igjen uteblitt. Det er vel en følge av Tono's aksjon. Det er aldeles som nazismen skal gjeninnføres under navn av anti-nazisme. – Mange ganger synes jeg du og Else lyser som to stjerner paa firmamentet i denne tid. [...]

Valevaag 6 dec. 1945

Kjære Hr. [Adam] Hiorth!

[Takker for avispakke, gledet seg over (datteren) Agnes' portrett av ham og hennes fine kritikker.]

Valevaag 17 dec. 1945

Kjære Dagny [Sandvik]

[Takker for nye lyssendinger.

Sigrid og han går ut julaften kl. 11. Sirius, julestjernen, opp i et skar akkurat kl. 11.]

Valevaag 19 dec. 1945

Kjære Agnes [Hiorth]

Enda jeg begynte aa grue mig for julebrevene allerede i begynnelsen av november, saa ser du at jeg allikevel er ute i siste liten som sedvanlig. Men det er saa godt aa vite at du kjenner til hvor rolpet jeg er saa jeg kan regne med overbærenhet allikevel. Det var saa morsomt aa faa avisene og se baade din fars billede og de fine kritikkene. Det var flere ting jeg leste med særlig glede f.eks. at de andre malerne nu kunde se hvordan de skulde male. Jeg kan ikke hjelpe for det kjære Agnes, men jeg gottet mig ordentlig over det. Straks Sigrid saa reproduktionen sa hun: "Nei saa levende." Det maa være et glimrende maleri, naar bare reproduktionen kan gi et saa levende inntrykk.

Vaare brev angaaende processen [mot Monrad Johansen] omgikkes vist. Det var trist med den dommen, og fryktelig for familien. Men tror du ikke opinionen begynner aa vende sig litt. Det er mange som begynner aa se at

slikt kan det ikke gaa i lengden. Saa jeg haaper allikevel det skal bli bedre enn vi tror. Vaar ven [Bjarne] Larsen har kjempet som en liten løve for 12 av sine kolleger i Kristiansand. Og han skrev saa menneskelig og nydelig, at jeg var ganske rørt. Saa det er lyspunkter allikevel. Og om et par dager har vi solvending. Synes du ikke det er en av de mest opmuntrende dager i aaret. Saa er det for mig, og vi faar haape at solvendingen maa være symbolsk for hele verden. Ellers har mørketiden ikke været saa vanskelig iaar som ifjor, naturligvis fordi vi har faatt litt mere olje, men fremfor alt paa grunn av den nye lampen. Det jeg gruet mest for var aa sitte en ny vinter med den haapløse gamle lampen som nesten ikke lyste, men fyllte værelse med parafin-os. Du kan tenke dig hvor jeg er lykkelig over den nye som lyser som en liten sol. Ja den har været “a boon and a blessing”, og jeg har velsignet dig mange ganger i tankene for den.

Idag fikk vi endelig de skoene som du husker vi vilde bestille for dig til jul, enda hun lovet saa sikkert aa faa dem ferdige itide. Nu blir det forsent aa sende dem til jul, men du skal faa dem i rom-julen, og jeg haaper de maa bli gode og varme, naar du begynner aa male paa det kolde atelieret om morgenen. (Hvis de ikke passer, saa maa du bare sende dem tilbake, Sigrid syntes de saa litt smaa ut).

Vi hadde stort snefald i forrige uke og surt og kalt var det, men nu er sneen borte og vi har det mildt og vaarlig med grønne marker og poetiske hvite skyer paa sart blaa himmel – riktig deilig julevær som vi liker det best herborte. De røde primlene blomstrer ufortrødent, og det er et par røde rosenknopper som har overlevet snebygene. –

Efter jul skal jeg ta ordenlig fatt med finalen igjen [symf. nr. 3] og haaper jeg kunde bli litt flink, for nu begynner ogsaa den 4de aa melde sig. – Men nu maa nokk brevet avsted. Du skulde hatt et meget hyggeligere julebrev, men jeg maa bare faa ønske dig og din far og mor en god jul og alt godt til det nye aar. Og tusend takk kjære Agnes fordi nu er saa snil mot

mig. Sigrid hilser saa meget, og du maa hilse Ellen og alle hennes, og alle vaare venner.

Din hengivne Fartein

Valevaag 19 dec. 1945

Kjære Else [Christie Kielland]

[...] Det var trist med dommen [over D.M. Johansen]. Du kan tenke dig hvilket sjokk jeg fikk efter Agnes's [Hiorth] optimistiske brev. Hvor fryktelig for familien. Men det maa vel bli en forandring. Jeg synes aa merke at det blir flere og flere som begynner aa skjønne at paa denne maaten kan det ikke gaa i lengden. At det nytter lite det er fred paa jord, naar det ikke er fred i menneskehjertene. Vi faar haape paa fremtiden og ufortrødent bidra vaar lille skjerv paa hver vaar kant.

[Om ECKs familie.] Du maa hilse henne [ECKs mor] saa meget fra mig og spørre om hun neste gang vi møtes for gammelt venskaps skyld vilde spille for mig de Intermezzi'ene av Brahms som hun spilte første gang jeg var sammen med henne og din far i selskap hos Lulli Lous for mange aar siden. Jeg syntes jeg blev hjemme hos henne med en gang og ba henne endog spille dem omigjen (og syntes jeg var frekk, for da var jeg ennu mere genert enn jeg er nu). Og ihøst er de melodiene dukket opp stadig for mig. – Jeg blev ferdig med to satser [symf. nr. 3] ihøst og er nu paa vei med finalen, men det staar meget igjen ennu. [...]

Fartein Valen og Agnes Hiorth hadde et spesielt vennskap fra de møttes da han flyttet til hovedstaden i 1924. Han var da 37 år gammel, hun 25. Hun hadde tatt Kunst- og Håndverksskolen og debutert på Høstutstillingen og hatt separatutstilling sommeren 1924. Året etter ble hun Axel Revolds elev på Kunstakademiet.

Agnes Hiorth ble etter hvert landets mest ettertraktede portrettmaler. Venninnen og malerkollega Else Christie Kielland mente det ikke fantes oversikt over alle de gode portrettene av medlemmer av kongefamilien, forskere, kunstnere og politikere – og noen nennsomt avmaskerte overleger og bedriftsledere. Hun brukte ofte lyse, lette fargetoner og nesten impresjonistiske penselsstrøk. I tillegg til øynene lar hun også hendene fortelle om personens karakter. Agnes Hiorth skapte sitt første følsomme portrett av Fartein Valen i 1924, og senere skulle det bli minst 22 til.

Hun var som Valen en klassisist i sin kunsteriske tilnærming. Hun ville utnytte det beste fra tradisjonene og kombinere dette med noen elementer fra samtiden som kunne skape en videreføring og fornyelse på samme tid.

Begge hadde et opphold i Paris i 1928, og de reiste også på et par naturopplevelsesturer i Norge. Hun fikk også oppleve Valens suksess ved ISCM-festivalen i Amsterdam 1948.

Både i 1942 og i 1943 klarte Agnes Hiorth (i 43 også Else Christie Kielland) å komme seg fra Oslo til Valevåg, tross forbudet mot lengre reiser, og de kom tilbake i 1946.

Agnes Hiorth kom fra en velstående familie, og hun kunne gi Valen mange gaver, som klær og bøker, men under krigen også viktige stearinlys og parafin – og kaffe!

Som Valen hadde hun sans for Michelangelo og hans "annen skjønnhet", den som ligger bak ordene, penselsstrøkene og tonene. Hun bekostet utgivelsen av Valens partitur til "Sonetto di Michelangelo", opus 17 nr.1 (1932). Dette orkesterverket er tilegnet Agnes Hiorth, og Valen tilegnet henne også Symfoni nr.1 (1937–39).

Dette fotografiet av begge er knipset i Valevåg, trolig under hennes besøk i 1928.

1946

Valen fullførte dette året sin Symfoni nr. 3 opus 41. Han begynte så umiddelbart på Serenade for 5 blåsere (fløyte, obo, klarinett, fagott og horn) opus 42.

Valens Strykekvartett nr. 2 ble uroppført av Koppel-kvartetten ved Den norske musikkukene i København i juni,

Fortsatt holdt Valen seg i ro i Valevåg, men han fikk flere besøk. Else Christie Kielland var nok en gang i Valevåg om sommeren og malte to portretter av ham (nå i Trondheim Kunstforening og Haugesund Billedgalleri.)

Valevaag 4 jan. 1946

Kjære Otto [Lous Mohr],

I det sidste halvaar har jeg stadig tenkt paa aa sende dig noen ord, og saa kommer du mig i forkjøpet med den hyggelige hilsen til jul. Tusen takk, kjære Otto. Jeg føler mig baade takknemmelig og beskjemmet. I hele julen har jeg levet i din bok.¹ Det er lenge, siden jeg har lest noe som har gjort mere inntrykk paa mig enn disse underlige, forviklede skjebner som du utreder med saa megen forstaaelse og sympati i din innledning. Jeg tror ikke noen kunde ha gjort det finere og dypere og faatt det evig menneskelige til aa trede klarere frem. Og disse brevene fortjener det ogsaa. Det er jo menneskelige dokumenter av rang, og naar man har lest dem, sitter man igjen med en underlig beveget følelse og med en forstaaelse av at Welhaven var en annen personlighet enn man hadde tenkt. Saa du har satt ham et æresminne med din bok.

¹ *Welhavens kjærlighetsbrev til Ida Kjerulf*, utgitt 1945.

Saa maa jeg faa ønske dig og alle dine et godt nyttaar. Hvor godt det er aa vite at mareridtet er over og at du og Kaj [Mohr, sønnen] er hjemme igjen. Jeg vilde ha skrevet straks baade til dig og de andre av familien, men kort efter freden fikk jeg en slags influenza, og det tok likesom mine siste reserver. Da jeg stod opp var jeg som mørbanket, og denne fornemmelsen har varet nesten til det siste. –

Jeg haapet ogsaa aa bli ferdig med min 3dje symfoni [opus 41], men finalen staar ennu igjen. Det strenger an at gjøre vers,¹ sa Holberg. Men naar symfonien er ferdig haaper jeg det skal bli bedre, skjønt det er tvilsomt. [...]

Valevaag 14 jan. 1946

Kjære Robert Riefling

Jeg blev saa rørt over aa faa Deres sending med kaffe og ikke mindre over den ubeskrivelig hyggelige hilsen som fulgte med. Jeg har nydt kaffeen hver dag, og hver dag har jeg sendt Dem og Deres frue en takknemmelig tanke, men har været hindret i aa skrive paa grunn av min nevøs besøk. Saa maa jeg bare faa sende Dem og Deres frue en hjertelig takk og sammen med alle gode ønsker for det nye aar takke ogsaa for alt hvad De har gjort for mig i det gamle. Hvor stort det er at det er blitt fred paa jorden. Maatte det kommende aar bli velsignet for oss alle.

Deres hengivne Fartein Valen

¹ Fritt etter en replikk av Harlequin i komedien *De Usynlige* av Holberg.

Valevaag 20 jan 1946

Hordaland (NB ikke Ryfylke)

Kjære [O.M.] Sandvik

Hjertens inderlig takk for ditt brev og fordi du har været saa snil og tatt dig av mine affærer i Norsk Notestikk. Jeg har ventet noen dager, men det er ikke kommet noe honorar, og jeg er redd det kommer ikke i det hele tatt.

Det er ikke annerledes i Norsk Musikforlag, Det er blitt fortalt mig at alle mine komposisjoner er utsolgt. Allikevel har jeg ikke en eneste gang i mitt liv faatt en avregning fra dem. Selv recensjonseksemplarer maatte jeg betale. En gang fikk jeg en regning paa 80 kroner i den anledning. Jeg skrev tilbake og bad dem være saa venlige og avskrive det paa mitt tilgodehavende. Dette brev blev aldrig besvaret, men gang paa gang fikk jeg regninger tilsendt. Ikke det alene. Men flere av mine elever har fortalt mig at de har staatt i utsalget og hørt at betjeningen har [rent?] ned paa mine komposisjoner og fraraadet folk aa kjøpe dem. Under krigen gjorde jeg et sideforsøk. Jeg skrev at min økonomiske situasjon var nu saa vanskelig at jeg maatte skrape mine siste resurser, og jeg bad om de ikke kunde være saa snille og sende mig mitt tilgodehavende. Indtil i dag er dette brev forblitt ubesvaret.

Det er endnu en ting jeg maa forteller dig. Sommeren 1940 reiste vaar hushjelp en tur til Haugesund med rutebilen. Et par dager senere sa hun en gang plutselig: "Har De skrevet noe som heter Jahve Maria." Ja, svarte jeg, Ave Maria, mem hvordan visste hun det. Dette hadde hun hørt av en sjømann mens hun stod paa holdeplassen og ventet paa bilen. Da han hørte mitt navn og hvor hun skulde hen, hadde han fortalt at han hadde hørt mitt Ave Maria overalt i Østen, i Shanghai, paa Java o.s.v. Jeg synes det var saa urimelig at jeg kunde ikke tro det. Men en elev av mig fortalte isommer at han hadde lest det samme i en Oslo-avis for kort tid siden. Senere kom jeg til aa tenke paa at efter musikkfesten i Oslo laa partituret i lang tid i Norsk Musikkforlag, saa de hadde god anledning til aa foreta en

grammofoninnspilling. Eller kanskje den blev innspillet paa koncerten, hvor den jo vakte stor opsikt blant de fremmede gjester, eftersom mange har fortalt mig. Hvor inntektene av innspillingen er gaatt hen, vet ikke jeg, men de er iallfall ikke kommet i mine hender. –

Siden 1933 [1934] er intet spillet av mig i filharmonien. – Alt dette gjorde alt saa stengt og lukket inne i Oslo og gav saann en trykkende følelse av haapløshet. Først da jeg kom hit paa landet forsvant trykket og jeg kunde skrive tre symfonier i ett trekk.

Men nu er du sikkert for lengst træt av at høre paa mig. Men da jeg hadde faatt en lillefinger var det saa fristende at ta hele haanden. –

Jeg takker dig fordi du altid har været en saa trofast ven og beskytter, uten det vilde meget ha sett mørkt ut. Du maa bare være litt forsiktig med disse [ting?] og opplysninger, da jeg er saa redd for aa faa disse mennesker paa nakken igjen. [...]

Valevaag 24 jan. 1946

Kjære Agnes [Hiorth]

Dette brevet er nokk long overdue saa jeg trenger all din velvilje og overbærenhet paa det nye aaret, som saa mange ganger i det gamle. Men la mig først faa takke dig saa hjertelig for det hyggelige brevet og for pakken til jul. Du kan vel tenke dig min henrykkelse (og jeg maa tilføie misundelse) da jeg saa Mrs Siddons' lange nese paa bokpermen. Hadde du bestilt den boken¹ hos forfatteren, Agnes, for at jeg skulde faa den til jul? Den var saa morsom, at jeg leste den i hele julen, saa jeg kom til aa forsømme alle takkebrevne.

[Nevø Magne holder bibelforelesninger i bygda. Ensrettet, men menneskelig. Lever i skyggen av sin store bror.]

¹ Lars Aas: *Sarah Siddons. Englands store skuespillerinne og henne tid.* (Høvik 1945)

Jeg er ellers begynt aa komme igang med finalen [Symfoni nr 3]. Ak om jeg bare kunde være litt flink; jeg faar trøste mig med og haape paa lyset som vokser for hver dag. –

Vi er nu kommet til slutten an januar, og jeg er spent paa aa høre om processen [mot David Monrad Johansen] er begynt. Har ikke sett noe i avisene. Jeg haaper inderlig at dommen maa bli mildere. Ogsaa Magne synes den dommen var forferdelig.

[Om Agnes' familie. Takker for gaver.

Om vær og planter.]

[P.s.] Tænk at jeg kunne glemme aa takke for katte-katalogen. Der kan du se hvot [uleselig] jeg er blitt. – Jeg blev snart forelsket i Siam-kattene med de sorte snutene og de blaa øynene

Valevaag 2 febr. 1946

Kjære Else [Christie Kielland]

[Nevø Magne har vært på besøk.

Om ECKs arbeide og anbefalinger fra København.

Om ECKs arbeid og hennes og Magne V-S's inntrykk av stedet.]

Jeg maa ogsaa takke dig serlig for Rilke's brever.¹ Jeg synes de lærte mig aa forstaa saa mange ting i Rilkes diktning, som var dunkle for mig. Og jeg synes de første brevene til den unge dikteren er noe av det beste som overhodet er skrevet om kunst. I Times Literary saa jeg et avertissement om en samling av Rilke's brever oversatt paa engelsk. Det stod at disse brevene viste at R. ikke bare var en "magnificent poet" (og det betyr 10 ganger mere enn vaart storartet) men ogsaa en "charming personality". Jeg leste ogsaa at den største nulevende russiske dikter, [Boris] Pasternak, hadde viet en av sine diktsamlinger til Rilke's minne.

¹ *Breve til en ung digter*. Kbh 1943.

Jeg kom til at nevne R. for Magne, men han hadde ikke lest ham for “han leste ikke tysk.” Jeg sa “Oh, I see” men om jeg ikke kunde faa lese noe av Rilke for ham. Saa leste jeg noe baade av diktene og brevene. Da jeg var ferdig, saa han paa mig med store skinnende øine. Det var noe igjen som var vaaknet. Jeg maatte være ytterst forsiktig som du med din danske frue, saa jeg sa bare: skal man ikke glede sig over det gode, hvor man finner det?

Jeg har ennu intet sett om M's [D. Monrad Johansen] sak er kommet opp; men jeg ser at høiesterett har skjerpert dommene de fleste steder. Maatte det allikevel ikke bli saa, det er mitt inderlige haap. – [...]

Valevaag 13 feb. 1946

Kjære Unni [Schønfelder]

[...] Ellers er jeg nu kommet i siste stadium av symfonien [opus 41], galskapens siste stadium, kunde jeg fristes til aa sige, skjønt jeg har ennu meget igjen. Haaper De vil ønske godt for mig, jeg trenger det saare, saa jeg kunde bli litt flink og føre skipet i havn.

Idag spilte jeg Bachs D-dur koncert. Hvad er det vel som gjør at vi fornemmer denne tilsynelatende saa enkle og uskyldige musikk som en verdens-begivenhet. Saa morsomt at lille Henrik [?] ogsaa liker Bach. Alle som er glad i Bach har min sympati. –

Imorgen er det “første vaardag” efter gammel tro, og det er sannt, vi føler allerede vaaren i luften, og det blir lysere for hver dag. [...]

Valevaag 1 mars 1946

Kjære Else [Christie Kielland]

[Planer for ECKs opphold.

Monrad Johansen får bruke piano, gleder ham.

Om ECKs arbeide og familie.]

Valevaag 8 mars 1946

Kjære Else [Christie Kielland]

[Har funnet godt losji til henne i Valevåg.]

Valevaag 8 april 1946

Kjære Bjarne Larsen

[...] Straks over nyaar fikk jeg et ordentlig anfall av influenza, saa blev Sigrid syk og laa i 14 dager, og saa fikk vaar hushjelp meslingene og var tilsengs i 3 uker, og som kronen paa verket fikk jeg skarlagensfeber. Det vil sige, det var lenge før jeg kom undervær med det, men alle symptomer ogsaa avskallingen tydet paa det. Den gikk heldigvis i mild grad her i bygden, skjønt jeg synes det var ilde nokk. Men jeg maa være glad at jeg slapp saa vel fra det, enda jeg ennu føler mig noksaa elendig og slapp. Det blev et svært avbrekk med finalen til symfonien [opus 41], som jeg var saa godt igang med. Men de siste dagene er det begynt aa gaa litt bedre. Maatte jeg nu bare være litt flink. – Jeg haaper De hadde utbytte og glede av Deres Danmarkstur. – Jeg ser nu at det skal opføres noe av mig i musikk-uken. Jeg skal ikke bli skuffet, hvis det ikke gaar bra, og det maa ikke De heller bli. [...]

Valevaag 5 juni 1946

Kjære Dagny [Sandvik]

[Søsteren Ingeborg tydeligvis død.

FV har ligget 14 dgr i høy feber.

Kjente Ingeborg S. fra Berlin-tiden. Husker hennes sang av Schubert.]

Valevaag, 16 juli 1946

Kjære Else [Christie Kielland]

[... Hatt besøk av nevø Olav VS og hans to gutter]

Men jeg var glad fordi jeg fikk brevet dagen før procæssen [mot David Monrad Johansen], saa jeg kunde faa være med i tankene, hvilket jeg ogsaa var baade om natten og neste dag. Jeg er ikke litet spennt paa utfallet saa du maa være snil og skrive til mig saa snart du kan. Jeg synes det var saa mange lite opmuntrende ting som støtte sammen nettop i den tiden. Men den som styrer menneskehjertene kan gjøre det bedre enn vi kanskje ventet. [...]

Symfonien [opus 41 var ferdig 28de juni og siden har jeg holdt paa med instrumentasjonen, er ferdig med 1ste og 2nd sats og halvferdig med 3dje. Men saa er det finalen igjen og renskriften som er saa haard for kjød og blod. Men jeg faar jo ta hver dag for sig, saa gaar det sagtens.

[Om hennes opphold:] Og saa var det nokk jeg som skulde takke for de hyggelige besøkene og de hyggelige samtalene. Bare du ikke blev ganske knivdrept tilslutt, men for mig var det vidunderlig. Det er saa godt aa føle sig trygg og ikke misforstaat og misopfattet, hvad man enn siger. Det har været saa stort for mig hele denne tiden, og det maa du ha mangfoldig takk for.

17de juli.

Saa langt var jeg kommet igaar kveld da Gudrun kom med posten og ditt brev. Jeg fikk saant et sjokk at jeg greiet ikke aa skrive mere og jeg har ikke lukket et øie i hele natt, saa fryktelig syntes jeg det var. 4 aar! Jeg haapet sikkert det ikke vilde bli mere enn ett. Det var fortvilet at disse bøkene og artiklene skulde komme netopp nu. Det har vel bidratt til aa opphisse stemningen ennu mere, og høiesterettsdommere er jo mennesker som alle vi andre. Jeg skjønner ikke hvad det er mere aa gjøre nu enn aa søke om en benaadning, og i det tilfelle vil jeg faa være med, som jeg før har sagt. Jeg ønsker jeg kunde gjøre noe mere for disse ulykkelige hjemsoekte menneskene enn bare aa sende dem en tom hilsen. Men det er det eneste jeg kan. Du maa sige hvor jeg har del i deres sorg. [...]

Valevaag 20 juli 1946

Kjære Bjarne Larsen

[...] Den 28 juni blev jeg ferdig med den 3dje symfonien [opus 41] og har nu instrumentert de tre første satser, men finalen og renskriften staar igjen. Det siste gruer jeg mig litt for, men det skal nokk gaa. Jeg har tenkt at hvis noen av mine symfonier noengang skulde opføres var det kanskje best aa begynne den den 3dje, da jeg trodde den muligens var lettere forstaaelig en de to første. Den varer ogsaa bare 25 minutter. [...]

Valevaag 30 juli 1946

Kjære Agnes [Hiorth]

Tusend takk for ditt ubeskriveligt hyggelige brev. Jeg skulde ha skrevet straks og takket dig, men holdt nettop paa med slutten av instrumentasjonen [opus 41], som nu Gud ske lov er ferdig. Riktignok har jeg ennu tilbake aa føre det hele over med sort tusch, men det verste er

ialfald gjort. Allikevel føler jeg mig riktig trett og ør i hodet, saa brevet kommer nokk til aa bli derefter.

Jeg var aldeles lammslaatt da jeg fikk høre om dommen [Monrad Johansen] i Else's [Christie Kielland] brev, som kom noen dager før ditt. Det stod ogsaa i vaar avis samme kveld, men jeg hadde oversett notisen, hadde ikke Sigrid gjort mig oppmerksom paa den. Ved et tilfelle stod det like nedenfor en notis om en annen landssvik-sak, hvor anklagete hadde gjort alslags graverende ting: angiverier og jeg vet ikke hvad. Men han slapp med tre aar. Jeg kan ikke forstaa annet enn at det maa være en stor uretferdighet ogsaa juridisk. Det eneste lyspunkt var at forsvaret var en stor moralsk opreisning. Jeg fikk ikke sove hele natten saa fryktelig synes jeg det var. Men jeg gledet mig over at du og Else har været saa storartet, aldeles som to lysende stjerner paa det mørke firmamentet. Og det har nokk været en stor trøst og hjelp. Det var saa hyggelig aa høre at han hadde faatt min hilsen og at han blev glad for den. Ak ja, det er lite man kan gjøre for hverandre i et saant tilfelle. Men jeg syntes det var saa godt at jeg fikk vite dagen saa jeg kunde være med i tankene.

2 aug.

Du ser det gaar ikke fort med min brevskrivning, men idag maa jeg se aa faa brevet avsted, ellers blir det rent skammelig at jeg ikke har svaret dig før. Og først og fremmest maa jeg takke dig kjære Agnes for den store gaven som du omtaler en passant i en liten paaskrift (aldeles som det skulde være ingenting, hvilket var saa likt Agnes). Jeg vet ikke hvordan jeg skal takke dig, og jeg kan ikke sige hvor glad baade Sigrid og jeg blev. Jeg maa bare sige som Monrad sa til gamle [Erik] Werenskiold: "Tusend takk fordi du er til." Og, fordi du er saan som du er. Hvor godt det har været aa tenke paa mange ganger i disse aar.

[Om nevø Magnes bilde.

Nevø Olav på besøk.]

Valevaag 16 aug. 1946

Kjære Unni [Schønfelder]

[...] Jeg er nu netop ferdig med renskriften av min tredje symfoni [opus 41], men det svirrer ennu sorte prikker for øinene, saa det skal bli godt aa fa en avbrytelse. [Naar hun kommer.] [...]

Valevaag 26 aug. 1946

Kjære Unni [Schønfelder]

[Velkommen paa torsdag.]

Valevaag 27 aug. 1946 [p. 6.9.46]

Kjære Else [Christie Kielland]

[Takker for gaven til dagen, bok med kinesiske bilder.¹]

Og ikke minst maa du takke din mor [Anna K.] som var saa snil og vilde laane mig sine Haydn-sonater. Jeg kan ikke sige hvor rørt jeg blev og jeg var ikke sen med aa sette mig til klaveret. Jeg lot noteskrivingen seile sin egen sjø den dagen og blev sittende ved pianoet hele den formiddagen og mine gamle fingre fløi som trommestikker over klaviaturet. Gud velsigne gamle Papa Haydn og hans fortryllende, uforfengelige, uforfalskede musikk. Og Gud velsigne min kjære veninde Mama Kielland, som vilde laane mig dem. Jeg skal en gang gi henne et av mine egne klaverstykker skjønt det blir et daarlig vederlag for Haydn's sonater. Jeg skal skrive til henne selv men foreløpig maa du sige henne mangfoldig takk fra mig. –

Jeg har ogsaa kost mig meget med de kinesiske billedene og efterhvert skal jeg ogsaa studere innledningen og teksten. Den som kunde uttrykke

¹ Marcus, Aage: *Den blaa drage. Livskunst og billedkunst i det gamle Kina*. Kbh. 1945

det en har paa hjertet likesaa godt som disse fabelaktige tegnerne. De har jo tegnet aanden i naturen og ikke bare de ytre omriss, men saann er det vel med alle virkelige kunstnere, ogsaa med den som malte her hos oss i sommer og hvis billeder jeg stadig tenker tilbake paa.

[...Helge Kragemo i Musikksamlingen har fått mss.

Bjarne Larsen og Unni Schønfelder på besøk]

4 Sept. [...]

Men for aa komme tilbake til saken. Jeg har jo ikke skrevet til dig efter dommen [Monrad Johansen]. Det hadde jeg ikke ventet, og jeg var rystet. Men noe godt er ialfall kommet, for man maa jo sige det var en moralsk seier. Bjarne Larsen sa: "om ett aar kommer M.'s musikk til aa bli spilt igjen." Jeg sa det var jeg sikker paa. Det var saa gledelig aa se hvor baade han og Unni var helt paa vaar side, og jeg tenker det kanskje er mange fler enn vi tror. Det var saa hyggelig aa høre at M. syntes han hadde trøst av det du leste for ham. De var det jeg hadde haapet. [... Om ECKs bok.]

Jeg er nu fedig med det store partituret av symfonien [opus 41], ogsaa med renskriften, som jeg tror er blitt fin med sort tusch, men jeg har det sammentrengte partituret igjen, og nu begynner det rent aa danse sorte prikker for øinene. Jeg maa skynde mig før mørketiden begynner. – [...]

Valevaag 19 sept. 1946

Kjære Bjarne Larsen

Hver dag har jeg nu tenkt aa skrive til Dem, men jeg hadde saa liten ro paa mig før jeg hadde brakt symfonien [opus 41] helt i havn. Først for et par dager siden blev jeg helt ferdig med avskriften, da vi i det siste har hatt saa meget besøk. Min søster reiste for noen dager siden og vi har ogsaa hatt Unni Schønfelder her. Det var saa hyggelig, men brevskrivningen maatte seile sin egen sjø. [...]

Jeg skal nu efter hvert som jeg faar mer ro paa mig skrive til kjøpmannen og til Deres søster og sende partituret til henne. Det var ordentlig heldig at jeg ikke sendte det fra mig med det samme, for det var adskillig jeg opdaget senere. Men nu haaper jeg det skal være bra, iallfall uten noen alvorligere feil. Det var saan en glede og opmuntring at De likte den siste symfonien.

Men det jeg er mest bedrøvet over er at jeg forsømte den 13 sept. Hvordan kunde jeg glemme den. Det maatte vist være fordi jeg var aldeles tullet i hodet efter al noteskrivingen. De maa tilgi mig. Violinkoncerten maa være fødselsdagsgaven og naar den engang blir trykt skal det staa paa den: Til min kjære elev Bjarne Larsen.

Jeg er nu begynt paa blæser-kvintetten [opus 42], men er ennå ikke kommet ordentlig igang. Mange ganger tenker jeg om ikke det hadde været bedre allikevel å begynne paa den 4de symfonien. Men jeg faar se. Jeg har nylig faatt brev fra [Olav] Gurvin angaaende opførelse av en av symfoniene, men han hadde ikke stor tiltro til [Odd] Grüner-Hegge. Og da [Olav] Kielland jo heller ikke er til raadighet, saa kan jeg ikke se annet enn at en fremmed dirigent maa gjøre det. Men den tid og den sorg. Foreløpig er det viktigste at jeg kunde være litt flink med kvintetten. [...]

Valevaag 7 okt. 1946

Kjære Unni [Schønfelder]

[...] Jeg har ogsaa faatt rosen fra Jean Heiberg, det var ikke en terose, men den heter Persian Yellow og er ikke å faa i handelen nu, saa det var morsomt allikevel. –

Midt i forrige maaned blev jeg ferdig med all noteskrivingen [opus 41]; og da var jeg passelig utkjørt. Det var morsomt at symfonien hadde saann eftervirkning. – Det er endnu ikke kommet noen videre fart i den nye kvintetten [opus 42], men jeg faar bare gaa videre. ¡Paciencia! [...]

Valevaag, Hordaland 14 okt. 1946

Kjære Hr. [Odd] Udbye

Det var ordentlig hyggelig aa høre fra Dem igjen. Vet De at det bare er et par dager siden jeg tenkte paa Dem. Men mere om det siden. Her sender jeg notene tilbake. Etter min erfaring blir nesten alle pianospillere sinnsforvirret, naar De ser saa mange dobbeltkryss paa ett brett, saa det er best aa unngaa det efter den gamle regel at mer enn ett dobbeltkryss er av det onde.

Nylig leste jeg igjennem et gammelt samlebind av musikk fra 60-70 aarene. Jeg kan ikke beskrive, hvordan det virket, da jeg midt i all banal salonmusikk og klingklang plutselig fikk se et stykke fra Rosamunde. "Herregud, det er jo Schubert," sa jeg og fikk nesten taarer i øinene. Det var da jeg tenkte paa Dem. Det har jeg forresten ofte gjort i denne tiden paa landet, naar jeg med visse mellomrum har spillet igjennem alle Schuberts sonater for piano. Hvad kommer det av at disse vidunderlige inspirerte ting simpelthen ikke eksisterer for vaare pianister? Men det er et annet kapitel. Det er rimelig at Deres arbeide med Schubert maatte hvile under krigen. Men nu, kjære Hr. Udbye er tiden kommen for Dem til aa skrive Deres Schubert-biografi. Vil De ikke? Aa, ingen undskyldninger! Det er ingen annen her i landet uten Dem som kan gi oss den Schubert-biografien vi saa saart trenger. Ellers maa jeg citere for Dem hvad vaar sanglærer i Stavanger (som var en gammel ilter sogning) pleiet aa sige: "Han har stimbe! Han kan sjunge! Men han vill'kje." Forresten var det hyggelig aa høre om Deres unge slektning som baade har stemme og vil sjunge. Vi trenger trods alt musikken og da faar vi (som Wilhelmine Schröder sa til Beethoven) "i Guds navn plage oss videre."

Med de beste ønsker for vaar elskede Schubert og for Dem selv og med hjertelig hilsener

Deres hengivne / Fartein Valen.

Valevaag 17 okt. 1946

Kjære Else [Christie Kielland]

[... Fødselsdagshilsen til henne. Takker for hennes støtte og hjelp.
Fått bilder av portrettet sitt.]

Det var ondt aa høre at M. [Monrad Johansen] allerede er satt inn, men det var hyggelig at han fikk den gleden med det brevet. Anche cura di noi qualch' Immortale.¹ – Det er fryktelig at han skal fryse om natten. Da jeg selv er saan en frossenpinn, kunde jeg ikke faa sove hele natten ved tanken. Er reglementet saa strengt at man ikke kan faa sendt ham et ullteppe. –

[Sluttet å lese avisen Vaart Land. Og Dagen. Leser tydeligvis Times.
Om ECKs vertinne i Valevåg, Anna Jacobsen.]

Jeg har kommet til det resultat at kvintetten [opus 42] skal bare være i en sats og hete Serenade. Det skal liksom være landskapsbillede her bortefra. Kunde jeg nu bare være saa flink som Else var isommer. – Helst vilde jeg begynne paa den nye symfonien, men det er gjerne sundt med litt forandring. –

Skal M. [Monrad Johansen] virkelig ikke gjøre annet enn skomagerarbeide i fengslet! Jeg maa sige jeg blir oprørt ved bare tanken. – Om en tid tenker jeg alting skal bli satt paa sin rette plass. [...]

¹ “En udødelig [gud] ivaretar også oss”, fritt etter Giacomo Leopardi: “Canto III, Ad Angelo Mai”. I originalen: “ Dunque all’Italia il cielo; anco si cura / Di noi qualche immortale”.

Valevaag 21 okt 1946

Kjære [Olav] Gurvin

[...] Det var saa snilt av Dem aa skrive saa pent til mig. Men det er mig som skal takke. Det er ikke noen som har gjort saa meget for mig og hat saa mange ubehageligheter for min skyld som De, og like fra jeg blev kjendt med Dem har Deres venskap og forstaaelse hatt saa meget aa sige for mig. Saa, naar De takker gjør De mig ganske skamfull. Jeg ønsket bare at De vilde ta imot denne symfonien [opus 41] som et lite uttrykk for den store taknemmelighet og aktelse jeg føler likeoverfor Dem. Bare De ogsaa vilde komme til aa like den. Det skulde være saa morsomt. Mange ganger er jeg igrunnen ikke saa misfornøiet med den, men det er jo saa vanskelig aa dømme om det selv. Det skulde være morsomt om den kunde bli opført, men jeg ønsker heller ikke aa tvinge [Odd] Grüner-Hegge hvis han ikke vil. Naar tiden er inne skal den nok bli opført. Det var svært hyggelig om den kunde bli fotografert forinnen, og om regningen kunde bli sendt hit. [...]

Valevaag 24 okt. 1946

Kjære Agnes [Hiorth]

Det er lenge, lenge siden jeg fikk ditt ubeskrivelig hyggelige reisebrev, og jeg skjønner ikke hvor tiden er blitt av. Jeg hadde nettop da en influenza-visitt og jeg synes eftervirkningene var meget ubehageligere enn ved nytaar. Det varte saa lenge, før jeg kunde komme til hektene igjen, og ennu gaar det ikke riktig som ellers. Og saa hadde jeg saa mange vanskelige brev aa besvare, av dem vet du som jeg maa vri hendene over i tre dager, før jeg faar dem paa papiret. Così il mondo vale ma.¹ Men, nok om det, jeg er viss paa at du vil tilgi mig som sedvanlig. [...]

¹ “Men slik er verdens lønn [verdi].”

Men jeg maa ikke glemme aa besvare ditt spørsmaal. Du maa sikkert synes jeg er ordentlig likegyldig, som ikke har svaret før. Men det var ikke derfor skjønner du. Det vilde sikkert være storartet er jeg sikker paa, og hva elektriciteten angaar, saa er det mange her som tviler paa om de noensinde kommer til aa opleve den. [...]

Det er en ung mann her, som har installert et saant anlegg paa egen haand. Og han vilde sikkert kunde hjelpe oss. Men jeg er saa redd for at det vilde bli for dyrt for dig, kjære Agnes. Alt denslags er jo saa dyrt nu for tiden. Den lampen du sendte ifjor har været til stor hjelp. Uten den vilde jeg ha gruet mig fælt for vinteren. – [...]

Inatt drømte jeg at M. [Monrad Johansen] hadde faatt sitt gamle anfall. Jeg synes det var saa fryktelig, men da jeg vaaknet tenkte jeg at hvis det er sandt (for sommetider kan jeg være sanndrømt) kan det kanskje være et middel til aa fri ham for det fryktelige arbeidet. Jeg kan ellers ikke forstaa hvordan man kan idømme et sykt menneske et saa anstrengende arbeide. Det kan ikke være lovlig. Men før eller senere maa det vel bli forandret. [...]

[kort p. Valevåg 31.10.46]

Kjære fru [Alice] Hiorth

[Fødselsdagshilsen.]

Valevaag 4 nov. 1946

Kjære [O. M.] Sandvik

[Takker for bok og vakker omtale. (I Norsk Musikkliv)]

Ved minnedagen igår mintes han de bortgangne, tenkte særlig på Sandviks smertelige tap. (Sønnen Ivar)]

Valevaag, Hordaland 12 nov. 1946

Kjære Bjarne Larsen

[...] Da jeg hadde somlet saa lenge med symfonien [opus 41] dels paa grunn av influenzaen og dels fordi jeg syntes det var saa meget jeg ennu vilde se over, saa hadde jeg ennu ikke faatt sendt den til Deres søster, da jeg fikk brev fra [Olav] Gurvin, hvor han bad om partituret fordi han vilde forsøke at faa den opført i filharmonien. Derfor maatte jeg sende den til ham først, og nu holder de paa aa fotografere den paa biblioteket.

Jeg har ikke store illusjoner om at det skal lykkes med opførelsen, men det er jo et forsøk ialfall. Gurvin lot til aa være svært begeistret særlig over Largettoen, som ogsaa De var. – Med hensyn til bleserkvintetten [opus 42], som var en bestilling fra Danmark, har jeg nu bestemt mig til at den bare skal være en sats og hete Serenade. Det har gaatt svært sent ennu, men jeg haaper det skal gaa bedre senere. Det blir vanskelig, men jeg tror det skal bli morsomt. [...]

18. nov

Maa bare tilføie noen faa ting. De har nokk gjort mig en stor tjeneste ved det De hadde sagt til noen her om mig. Det er som hele stemningen mot mig er snudd om, det er saa tydelig aa merke paa alt, saa det er ikke nødvendig aa skrive noe i avisen, det kunde kanskje bare vekke mistanke. – Jeg er saa lei fordi jeg ikke straks skrev til Dem om Ave Maria [opus 4]. De har fullmakt til aa laane alle mine noter, ogsaa i min bankboks. Fru Sendstad [Magnhild] har nøklen og stikk-ordet er “sonetto”. Jeg skal skrive fullmakten paa en egen lapp. –

Jeg skulde ogsaa gjerne ville laane det nummer av “[Norsk] Musikkliv” hvor S. [O.M. Sandvik] skrev om den tyske musikk og det som [Olav] Gurvin skrev om mig hvis De har det ennu. [...]

[Innlagt:] Hermed fullmakt for musikk-løitnant Bjarne Th. Larsen til aa aapne min bank-boks i Oslo Sparebank.

Fartein Valen

Valevaag 19 nov. 1946

Valevaag 6 des. 1946

Kjære Else [Christie Kielland]

[...] Vilde bare sende M.'s [Monrad Johansen] brev. Jeg har ikke glemt det, tenkte nettop paa det for noen dager siden, men ak, du vet min brevskrivning. De var hyggelig aa høre at han er fullt opptatt med et nyt arbeide, saa vil vel ikke tiden falle saa lang. De var ogsaa morsomt aa faa de to utklippene. I avisene her har det staatt en sjofel notis om fru F. [Kirsten Flagstad]; kunde tenke mig at det var løgn alt sammen og ser det nu i advokaternes artikel. –

[ECK åpner utstilling.

Forferdet over at Rieflings ekteskap med Amalie Christie slutt. ...]

Valevaag 12 dec. 1946

Kjære fru [Anna] Kielland

[Sender henne en liten ting til jul.

Takker for utgaven av Jacob Böhme og Haydn-sonatene.

Hatt influenza.]

Jeg har lest den vise skomakeren [Böhme] med stort utbytte, og jeg kan ikke sige hvilken glede jeg har havt av den yndige gamle Papa Haydn, som jeg har spillet tvers igjennem gang paa gang. Og nu maa jeg røbe hvad jeg egentlig hadde tenkt sende, skjønt det blir et daarlig vederlag for Haydn og Jacob Böhme. Det er et klaverstykke [opus 36] som jeg skrev det første aaret her paa landet, men manuskriptet beror foreløbig i Oslo. Jeg haaber

snart aa faa det trykt, og da vilde jeg saa gjerne at det skulde smykkes med Deres navn paa titelbladet. Det skulde bare være en liten takk for venskap og sympati og en erindring om den gang vi var paa koncert sammnen og hørte Bach og tok hverandre i haanden. Haaber De ikke har noe imot det. [Om Else, arbeid og utstilling.]

Valevaag 16 dec. 1946

Kjære Else [Christie Kielland]

[Julehilsen.

Titto (hushjelp?) reiser fra dem, håper på en ny som er like flink og snill.]

Det milde været vi har hatt i hele høst er nu avløst av vinterfrost, men det er straalende klart. Hver morgen naar jeg staar op maa jeg gaa og se paa de to planetene, som straalere paa vesthimmelen. Venus er kjærlighetens og Merkur er sjelens fører. Kanskje man kunde lese denne allegori paa himmelhvelvingen at kjærligheten skal være med og føre sjelene oppover (men det er naturligvis bare forloren sentimentalitet). Men det maa iallfall være tillatt aa haabe og be at en draape av den gudommelige kjærlighet maa falle dulmende ned paa hatet og bitterheten paa jorden, ogsaa denne jul. [...]

Valevaag 17 des. 1946

Kjære Agnes [Hiorth]

[...] Vi har hatt straalende klart vær i flere dager som avløsning paa regn og taake. Sommetider skinner solen rett paa ditt billede med engelen og dompappene, og da finner jeg altid nye klangfarver aa glede mig over. Igaar da jeg gikk gjennom stuen kom solen, og det var som engelen Gabriel plutselig var traadt inn i værelset. Maatte han bare bli der julen over iallfall. [...]

Valevaag 18 dec. 1946

Kjære Dagny [Sandvik]

[Julekort med bilde fra S. Francesco, Assisi.]

*[Postkort med Giottos "S. Fransiscus taler til fuglene"] [poststemplet
V. 21.12.46]*

Kjære Bjarne Larsen

Jeg vet ikke om De kommer til aa tilbringe julen i Halden eller i Kristiansand, men jeg viss at hvor De enn er saa vil De faa den hyggeligste jul De har hatt paa lenge, og det gleder jeg mig saa inderlig over. Baade Sigrid og jeg sender de beste og varmeste ønsker for det nye aar baade til Dem selv og til Deres forlovede. Og hjertelig takk for alt i det gamle aar.

Deres gamle lærer Fartein Valen
Skal skrive mere over nytaar.

25. august 1947 fylte Valen 60 år. Blant gjestene var Valens venn Trygve Bauer Nilsen som kom fra Haugesund. Han fotograferte en serie bilder hvordan Valen ble gratulert av naboens entusiastiske hest. Og også hvordan Valens egen katt var langt mer forbeholden.

1947

Dette året skrev Valen under på forlagskontrakt med Harald Lyche & Co musikkforlag. Hans 60-årsdag genererte en del oppmerksomhet, og hans Fiolinkonsert opus 37 ble uroppført i Filharmonien 24. oktober ved Komponistforeningens jubileumskonsert med Ernst Glaser som solist og Odd Grüner-Hegge som dirigent.

I København ble Sonetto di Michelangelo oppført ved "ISCM World Music Days" i mai/juni. Dirigent var Øivin Fjeldstad. Valen var selv ikke til stede, men dette ble et internasjonalt gjennombrudd for ham.

Serenade for 5 blåsere (fløyte, obo, klarinett, fagott og horn) opus 42 var en dansk bestilling som ble komponert dette året, og 4. symfoni opus 43 påbegynt

Valevaag 2 jan. 1947

Kjære Hugo [Lous Mohr]

Det første brev i det nye aar skal være til dig. Ak, det burde ha været skrevet for lenge siden især til jul. Men jeg har faatt et fullstendig brevkompleks, det er som i gamle dager, naar jeg skulde skrive stil, jeg vil helst skulke unna. Jeg siger til mig selv mange ganger at hvis jeg fortsetter paa denne maaten, kommer jeg til aa dø frendeløs og venneløs. Men hvad nytter det? Jeg er like dumm og umulig. Det forgangne aar har ogsaa været et fælt influenza-aar. Det begynte forresten straks efter freden og siden har anfallene innfunnet sig jevnt og regelmessig. Det siste var i november, og det tar alltid saa lang tid for aa komme til hektene igjen. [...]

I sommer blev jeg ferdig med den 3dje symfonien [opus 41], og da jeg hadde gjort fra mig all noteskrivingen begynte jeg paa en kvintett for blesere [opus 42], en bestilling fra den danske bleserkvintett. Den er ennu

ikke ferdig, skal bare være i en sats og hete Serenade. Senere haaper jeg at faa ta fatt paa den 4de. Mine manuskripter er nu endelig kommet i havn paa universitetsbiblioteket, hvor de har lovet aa foreta fotograferingen, og det er jo saa betryggende for enhver eventualitet. [...]

Valevaag, Hordaland 15 jan. 1947

Kjære Hr. [Odd] Udbye

[Takker for at han får låne (Alfred) Einsteins bok.

Om Udbyes Schubert-biografi, som Valen lengter etter:]

Jeg blev ikke lite forferdet da jeg leste Deres planer om at De vilde ødelegge Deres store samlinger. Det maa De ikke gjøre, om ikke annet enn for Schuberts skyld. Hvilketsomhelst bibliotek i verden vilde skatte sig lykkelig over aa ta imot disse samlinger, ogsaa Universitetsbiblioteket, naar den tid kommer. De smukke uttalelser De ellers citerer maa De bare skrive paa regning av uvitenhet og akademisk arrogance. Er det noe vitenskapelig arbeide som er "utilstedelig"? Men en gang skal nokk Deres arbeide bli paaskjønnet efter fortjeneste, det er jeg overtydet om.¹ [...]

¹ Norsk Musikk-samling (NB) overtok Udbyes samling. Mange av hans fotos av Schuberts manuskripter er nå verdifulle kilder da originalene ble ødelagt under 2. verdenskrig.

Valevaag, Hordaland 1 febr. 1947

Kjære Sverre Bergh

[...] Jeg hører De skulde skrive musikk til et skuespill.¹ Det maatte være en glimrende oppgave for Dem. Jeg undres paa hvordan det er gaat. Jeg har ingen Oslo-avis, men saa tilfeldig at De var musikk-anmelder i Arbeiderbladet. [...]

Valevaag 4. febr. 1947

Kjære Pauline Hall

[Takker for telegram med gode nyheter,² og for at hun var så snill og purret på.]

[Til denne oppførelsen skrev Valen en kort biografi på norsk, og en enda kortere på fransk.

I tillegg skrev han av teksten til Michelangelos sonette både på italiensk og i en norsk (egen?) oversettelse:]

Sonetto di Michelangelo

Non so, se s'è la desiata luce
del suo primo fattor, che l'alma sente,
o se dalla memoria della gente
alcun' altra beltà nel cor traluce;
o se fama o se sogno alcun produce
agli occhi manifesto, al cor presente,
di sè lasciando un non so che cocente,
ch'è forse or quel c'a pianger mi conduce.

¹ Odd Eidems "Spillet om Bly-Petter" på Nationaltheatret.

² Mulig oppførelse av Sonetto di Michelangelo [opus 17 nr. 1] i København.

Jeg vet ikke, om det er det efterlengtede lys
fra sin første skaper, sjelen føler,
eller om det fra menneskehetens erindring
er en annen skjønnhet som gjennomstraaler hjertet;
eller om et rykte eller en drøm fremstiller sig
aaopenbar for øinene, nærværende for hjertet
og efterlater sig et brennede jeg vet ikke hvad,
og at det kanskje er det som nu faar mig til aa graate.

Biogtafi

Født i Stavanger 25 aug 1887. To aar gammel reiste jeg med mine foreldre til Madagascar hvor min far var misjonær og blev der til jeg var 7 aar. Jeg tror den første barndomstiden i tropene hadde en stor betydning for min senere utvikling.

Gikk paa skole i Stavanger hvor jeg tok examen artium i 1906. Min far som hadde været en flink violinist vilde jeg skulde spille violin, men jeg hadde mere interesse av piano som jeg lærte mig paa egen haand, og efter en sykdomsperiode gikk jeg helt over til piano og tok regulær undervisning. Jeg reiste til Oslo i 1906 [opprinnelig skrevet 1907, men overskrevet] og begynte aa studere filologi, men gikk senere over til aa studere musikk og tok undervisning i teori hos Catharinus Elling og orgel paa Musikkonservatoriet. 1909–11 studerte jeg ved den kgl. høiskole for musikk i Berlin. 1913–14 fikk jeg Houens legat og fortsatte studiene i Berlin. Under Første verdenskrig bodde jeg her paa landet.

I 1924 flyttet jeg til Oslo og hadde elever i musikk-teori. Jeg hadde ogsaa en stilling ved Musikkksamlingen paa Universitetsbiblioteket.

I 1935 fikk jeg statens kunstnerlønn.

Siden sommeren 1938 har jeg bodd paa landet og kunnet vie mig udelt til komposisjon.

I denne tid har jeg skrevet tre symfonier, en violinkoncert, en pianosonate, Ode til Ensomheten for orkester, La noche oscura del Alma (Juan de la Cruz) for sopran og orkester, desuten piano- og orgelstykker og sanger med piano.

[Valen skrev da også ned en fransk kortversjon av biografien, åpenbart i stor hast å dømme ut fra skriften og enkle feil og manglende aksenter (korrigert her):]

Fartein Olav Valen né 25 aug 1887 à Stavanger Norvège. Son père le pasteur Arne Valen, missionnaire[!] a Madagascar avait été un habile violiniste[!] ainsi comme le grand père. A passé les premières ans de sa vie a Madagascar. Retourna à Stavanger où il a fréquenté le gymnase et a immatriculé à l'université d'Oslo. Leçons de piano à Stavanger. A commencé des études philologiques a l'université et recevait aussi des leçons d'harmonie et de contrepoint chez le compositeur Catharinus Elling et etudiait l'orgue à la Conservatoire d'Oslo où il a passé l'examen d'orgue le 1909.

Etudiait à la Hochschule[!] de musique à Berlin 1909–11 chez Max Bruch et Carl Leopold Wolf et plus tard à Berlin 1912–14.

Première composition Légende pour Piano édité 1909. Pendant la première guerre mondial vivait à a Valevaag à la côte ouest de Norvège. Retour a Oslo 1924 comme professeur d'harmonie et de composition.

1939 [1935] reçut un salarie annuel de l'Etat norvegien comme compositeur. Vit à Valevaag, Norvège pour composition.

[Direkte oversatt:

Fartein Olav Valen født 25. aug 1887 i Stavanger Norge. Hans far pastor Arne Valen, misjonær på Madagaskar, var en dyktig fiolinist som også bestefaren

var. Tilbrakte de første årene av livet på Madagaskar. Tilbake i Stavanger gikk han på gymnasiet og ble immatrikulert ved Universitetet i Oslo. Pianotimer i Stavanger. Begynte filologiske studier ved universitetet og fikk også undervisning i harmonilære og kontrapunkt av komponisten Catharinus Elling, og studerte orgel ved Musikkonservatoriet i Oslo, hvor han avla organisteksamen i 1909.

Studerte ved Musikkhøyskolen i Berlin 1909–11 med Max Bruch og Carl Leopold Wolf, og videre i Berlin 1912–14.

Første komposisjon Legende for piano, utgitt 1909. Bodde under første verdenskrig i Valevåg på vestkysten av Norge. Vendte tilbake til Oslo 1924 som lærer i harmonilære og komposisjon.

Mottok fra 1939 [1935] en årlig lønn fra den norske stat som komponist. Bor i Valevåg, Norge, for å komponere.]

Valevaag 13 febr. 1947

Kjære [O.M.] Sandvik

[Har ikke kontrakt med Moestue i Norsk Notestikk, så han kan ikke hjelpe Sandvik som vil hjelpe ham.]

Valevaag 12 mars 1947

Kjære Hr. [Odd] Udbye

[Takker for lånet av Schubert-boken, – slukte den først, deretter lest to ganger i ro og mak.

Lest to jubileumsartikler om Schubert, en i Times og en i lokalavisen:] Det rare var, at enkelte tirader var nesten enslydende, det samme lorum-larum musik-kritikerne har skrevet av etter hverandre i over 100 aar. Hvor komisk det virker, nesten som aa kritisere et naturfenomén eller et stjernebillede. Jeg er saa glad at jeg ikke skal skrive storartede og overlegne kritiker over Schubert men skal faa lov til at sitte mellom de

ydmygeste av hans beundrere og bare la mig varmes inntil hjerteroten av hans velsignede musikk. “Du holde Kunst, ich danke dir dafür.”¹ [...]

Valevaag 15 mars 1947

Kjære Agnes [Hiorth]

Tusend takk for hyggelig brev igaarftes. Ah, det er nok mig som er den skyldige. Dette brev er long over due. Jeg har mange ganger tenkt at hvis det fortsetter paa denne maaten, saa kommer jeg til aa dø frendeløs og venneløs, og selv Agnes og Else [Christie Kielland] kommer til aa miste taalmodigheten med mig. Men ak, hva nytter det. Iaar er det ogsaa saa mange ting som har sammensvoret sig mot min brevskrivning. Det siste influenza-anfallet i november tok mere paa hodet enn noen av de tidligere. Det er nesten som hodet skulde være sprengt. Da jeg var ferdig med brevet til Harda [Robsahm] bad jeg henne hilse dig og Else og sige at brev skulde komme om et par dager. Men det kom saa meget i veien, først min skatteklage. Du kan tenke hvilket behagelig hverv det var aa forfatte disse skrivelser. Saa kom den biografien jeg maatte skrive til Pauline Hall, med stor strev men neppe til hennes tilfredshet. Saa en lang forretningskorrespondanse med dr. [O.M.] Sandvik angaaende mitt tilgodehavende i Norsk Musikforlag og hos Moestue hvilket resulterte i 350 kr. – og det var jo storartet. Men – my word – det ligger ikke for mig aa skrive forretningsbrev, jeg som ikke kan huske noen detaljer, og det er saa flaut aa vise sig saa udygtig.

Hele tiden har vi hatt den frykteligste vinter jeg har oplevet her vest med en kulde som virket aldeles lamslaende. Og det verste var at midt under alt det maatte vaar hushjelp reise hjem paa grunn av sykdom i familien. Hun var borte i 14 dager. Under hennes fravær blev Sigrid syk av influenza og

¹ “Du skjønne kunst, jeg takker deg for dette”, avslutningsordene i Schuberts sang “An die Musik” (D547).

maatte tilsengs. Saa slapp vandet opp i brønden o.s.v. o.s.v. Saa jeg kunde riktig sige som Bach: “Ich hatte viel Bekümmernis.” [Bachs kantate nr. 21] Nu er Olga kommet tilbake og alt gaar i det normale gjenge – undtagen vannet som vi maa kjøre langveis, men jeg blev saa trett av det uvante arbeidet at jeg kan ikke sige det. Men dette blev en lang klagesang, naar jeg har saa meget aa være taknemmelig for. Og selv den lengste vinter faar engang en ende. – [...]

Du maa ogsaa ha tak for den deilige kaffeen og brochyren som jeg leste med stor interesse og undring, for det var jo som en slags Alladins lampe. Det er ordentlig flaut aa takke ved paasketider for noe man har faatt til jul, men det er bedre sent enn aldrig. Jeg mener Picasso-boken,¹ som hadde saa mange fengslende ting, og saa det vidunderlige billede av vasen fra utstillingen i Oslo, som jeg blev rent bevæget ved aa se igjen. [Nevø Magne begeistret for dobbelt-portrettet hun malte.]

21 mars.

Saa langt kom jeg, saa du ser det gaar ikke fort, og nu er det paatide aa faa brevet avsted. Vi er nu kommet til jevndøgn. Det er varmegrader, sønnavind og mørke skyer i horisonten, saa nu kommer kanskje vaaren for alvor. Jeg haaber vi faar sees isommer og at det ikke blir saa kort som ifjor. Ja det var forbausende med Sonetto di Michelangelo [opus 17 nr. 1, som skal oppføres]. Hadde det ikke været for Pauline Halls skyld, saa skulde jeg latt det hele fare. Jeg gruet for aa lese partituret igjennem, men da jeg var ferdig, tenkte jeg: Er den virkelig saan. Ak ja, bare vi nu ikke maatte faa skam av den. [...]

Jeg fikk ingen meddelelse fra banken, og jeg synes det var saa flaut aa skrive om det, men jeg var jo viss paa det var kommet allikevel. Derfor var det du ikke hørte fra mig flere ganger. Men nu maa jeg faa takke dig paa

¹ de la Serna, Ramón Gónez: Completa y veridica historia de Picasso y el Cubismo. Tonno 1945

ny, saa varmt og inderlig jeg kan og sige hvilken storartet hjelp det var, saa jeg ikke føler det saa ilde i samvittigheten om jeg tillater mig noe ekstra.

Kjære St. Agnese, du maa ikke bli trett av mig, tross alt, da jeg trenger dig saa saare. – Sommetider, uten noen tilsynelatende grunn, blir det fullstendig ebbe i mine nerver; men jeg haaber det skal rette sig igjen. Saa morsomt om du kunde male [Johan] Scharffenberg; det maatte være en fristende opgave. Og jeg hørte at [Johannes] Hygens portrett hadde blitt saa nydelig. Hugo [Lous Mohr] sa, at Hygen var den hyggeligste av alle prestene, han hadde med aa gjøre. –

Du maa knipe av alle de smaa runde skuddene fra roten av kaktusen og bare beholde de flate, saa kommer den nokk til aa blomstre. Kaktussene er ofte litt pjusket om vaaren men det pleier som regel aa rette paa sig senere. Du kan jo faa Harda til aa se paa den. [...]

Jeg skal nu skrive til Else snarest, men nu maa brevet uvægerligt avsted, skjønt det var saa meget vi skulde ennu ha snakket om. Du faar heller komme saa vi faar fortsette mundtlig, kjære Agnes. [...]

Valevaag 27 mars 1947

Kjære Else [Christie Kielland]

Tusen takk fordi du er saa snil og overser min lange skrivepause. Jeg har netop skrevet til Agnes [Hiorth] og fortalt om alle mine viderverdigheter, saa jeg vil hoppe over dem nu. Siden vi har faatt mildt vaarvær er det likesom jeg er begynt vaakne litt igjen til livet. Jeg har simpelthen været lamslaat av denne vinteren med sin uavbrutte kulde i tre maaneder. Saa jeg har ikke en gang svaret paa ditt julebrev og ikke takket for julegaven. Ja det gaar for vidt. ¡Es demasiado! [Det er for mye!] Men du vet “hvor intet er har selv keiseren tapt sin rett.” Oh, mitt hode har været som et tomrum hele denne tiden. [fritt etter Holberg.]

Det var ordentlig hyggelig aa høre om den forstaaelse og interesse boken hadde funnet hos Holtmark's. Jeg husker frk. H. fra biblioteket. Hun virket som ærligheten og vederheftigheten selv. og hun skal jo ogsaa være veldig flink. Jeg ønsket selve boken allerede var trykt paa engelsk. Men det var allikevel gledelig aa høre at konzentratet skal avsted til England og Sverige. Gid det maatte falle i intelligente og forstaaelsesfulle hender. Det er underlig at det nye og epokegjørende altid skal ha saa vanskelig for aa trenge igjennem. Men du vet vaart gamle sprikwort: "La chiave si troverà!"¹ Og nu mener jeg især nøkkel til aa lukke opp alle de vranglaaste dørene, og de vranglaaste hjernene og hjertene.

Og hjertelig takk ogsaa for Picasso-boken.² Det var underlig aa se igjen vase-billedet fra Oslo-utstillingen, og det gjorde det samme veldig inntrykk. Men en og annen gang synes jeg nesten det er litt "demasiado" [for meget], især naar de andre tingene er saa fullendt skjønne.

Det var morsomt aa høre om billedene, men du maa nokk ha en egen utstilling og samle alt under ett skal det komme noe ordentlig ut av det. Jeg gleder mig til engang aa se det store nye solhverv billedet, som Agnes er saa begeistret for. Haaber du maa faa det med til Stockholm. Det var gledelig aa høre at det gaar saa bra med M. [Monrad Johansen] og at han har faatt fullført sitt arbeide. – Tenk om det kunde bli en forandring for de stakkars menneskene. Det er saa deprimerende [aa] lese de samme lange referatene i avisene dag efter dag. Nylig leste jeg en storartet kritik over Kirsten Flagstad i Times. Hennes triumf er ikke mindre enn før, ser det ut til.

Det har ikke gaatt saa fort med Serenaden [opus 42] i vinter, men jeg haaber det skal gaa bedre nu vaaren er kommet. Stæren synger saa fortryllende mens jeg skriver dette. Det meste av sneen er gaatt men det er ennu noen hvite flekker hist og her, som malerne liker saa godt, men for

¹ Nøkkelen vil bli funnet.

² de la Serna, Ramón Góñez: Completa y veridica historia de Picasso y el Cubismo. Tonno 1945

mig er de en torn i øiet. Snekløkkene kom 24de samme dag som stæren, men paa den tid pleier vi ellers aa ha baade krokus og paaskeliljer. – Jeg gruer mig litt for Michelangelo i Kjøbenhavn [oppførelse av opus 17 nr. 1]. Det var ordentlig leit aa høre at din mor paany har hatt et tilbakefall. Du maa hilse henne saa hjertelig fra mig og ønske god bedring. Jeg har paa ny faatt en Haydn-raptus, og da tenker jeg paa henne hver dag jeg spiller. Ellers maa du hilse alle dine saa meget og de paa Slependen og vaare andre venner og kjendte. Jeg maa sende brevet avsted nu, men det var vist meget jeg har glemt, men det blir ellers saa forsinket.

Mange hjertelige hilsener fra din hengivne Fartein

Valevaag 19 april 1947

Kjære Pauline Hall

Hjertelig takk for Deres brev som kom igaar aftes. Jeg vilde bare skynde mig og skrive at stemmene er i Norsk Musikforlag. De er trykt og er i kommisjon hos forlaget. Jeg trenger ikke større besetning end den De nevnte. Vil De ogsaa hilse [Øivin] Fjeldstad og takke ham saa hjertelig, fordi han vilde paata sig aa dirigere mitt stykke. Da vet jeg det er i gode hender. Desverre har jeg ikke flere igjen av det fotografi jeg sendte sist; men jeg sender to andre bilder, det ene efter en tegning av Hugo Luos Mohr. Hvis De ikke er fornøiet med dem, er jeg viss paa Else Kielland vilde sende Dem et fotografi av hennes maleri ved første ord. Hennes adresse er Østenstad, Asker. Jeg skal forresten sende henne noen ord selv.

Tusen takk fordi De vil skrive om mig. Gid jeg kunde gjøre Dem den minste ting igjen. Jeg vil aldrig kunne fortelle, hvor meget Deres venskap har været for mig i denne tid. (De maa ikke være sint paa mig fordi jeg siger det; men hvad hjertet er fullt av flyter pennen over med.)

Det skulde nokk haa været ordentlig morsomt aa komme til Kjøbenhavn, men det lar sig desverre ikke gjøre dennegangen. Hvis De

treffer den danske blæserkvintett, vil De da si ge til dem, at jeg holder paa med en Serenade [opus 42] til dem. Jeg er desverre ikke ganske ferdig, og jeg vet ikke om de blir fornøiet, men jeg skal gjøre mitt beste.

Saa vil jeg ønske Dem en god reise og et hyggelig opphold. Og ennu en gang: Tusen, tusen takk.

Deres hengivne

Fartein Valen

Valevaag 23 april 1947

Kjære Dagny [Sandvik]

[Takker for brev og pakke.

Problematisk vinter, sykdom, og vannløse, måtte få tilkjørt vann.

Går sent med arbeidet. En kvintett for dansk blåsekvintett.

Sonetto [opus 17 nr. 1] opp 1. juni i København.]

Valevaag 2 juni 1947

Kjære Bjarne Larsen

[...] Det var snilt av Dem og [Eyvind] Hesselberg aa snakke til [Alexandr] Hellmann om mig. Han kommer ikke tilbake før i oktober, og jeg var glad at jeg slapp aa reise om det ikke var lenger enn til Bergen, da jeg var saa lite før til det nu. [...]

Valevaag 11 juni 1947

Kjære Else [Christie Kielland]

[... Husvask, “brak som en atombombe”, hurlumhei, ikke en note eller en bok på plass, ordnet etter farve!

Om ECKs bok. (The Human Figure ..., 1947)

Bokken Lasson om Kirsten Flagstad, modig gjort å skrive artikkelen.

Amalie Christie's underskriftsaksjon gleder ham.

Gledelige nyheter fra M.(Monrad Johansen)]

Sigrid gleder sig over nyhetene fra København. Ikke det hun vanligvis får høre om mig. [...]

Valevaag 22 juni 1947

Kjære [Olav] Gurvin

[Sender en opuslisste med datoer.] Ja det var en stor glede med København.¹ Desuten var det som en rehabilitering av de trofaste som har opmuntret mig og holdt fast ved mig i tykt og tynnt og hatt mange ubehageligheter for min skyld. Især tenkte jeg paa Dem. Hjertelig takk for alt. Vil De ogsaa specielt hilse Pauline Hall og [Øivin] Fjeldstad og desuten alle de som sendte mig hyggelig hilsen og telegram [...]

<Kladd til brevet FV sendte HJH i juni-47, endog to kladder:>

Valevaag 30 juni 1947

Kjære Hans-Jørgen Hurum.

[Kan dessverre ikke ta imot ham da de skal ha så mye familie.]

Desuten maa jeg sige at jeg nu er helt avvænt med aa være lærer, saa utsikten til paany aa gi timer i musikk vilde ligge som en mare over mig. Min virksomhet som lærer er nokk avsluttet for alltid. Det er vist Schumann som siger at naar du blir gammel, skal du begynne aa tie om musikk. Den tid er for mig indtraadt forlengst. Jeg kan ikke mere snakke om musikk. Desuten har min helbred i de sidste aar været saa daarlig, at jeg bare maa

¹ Oppførelse ved ISCM-festivalen.

koncentrere mig om mitt arbeide, jeg kan ikke lenger samle tankene om noe annet. Goethe siger: "Es geschiet wohl manchen Tag, dass man weder sich noch andere leiden mag."¹ For mig inntreder det især, naar jeg er kommet i siste periode av en komposisjon, altsaa i deliriets siste stadium. Det er der jeg befinner mig for tiden. Derfor imøteser jeg kommende maaneder med ikke liten gru. De, kjære Hurum, som kjente mig, da jeg ennu var snil og hyggelig (eller gav utseende av aa være det) kan vel vanskelig tenke Dem at jeg nu er blitt gammel, syk og trett og grinet, og efter denne tid kan jeg vel gjøre svært liten regning paa sympati. Men hvis De fremdeles kunde bevare en liten rest av Deres fordums velvilje mot mig, vilde jeg være Dem uendelig taknemmelig. Men ønsket om en god tur og en rik musikalsk oplevelse i Edinburgh.

Deres hengivne F. V.

[postkort p. 30.6.47]

Kjære Lissa [Monrad Johansen]

Det var ubeskrivelig hyggelig aa høre fra dig og Bommen [hennes sønn Johan Kvandal]. Nu vilde jeg bare sende dig en liten hilsen til din fødselsdag 30te med alle de beste og varmeste ønsker for det kommende aar som jeg haaper maa bli bedre for dere alle og rette paa det som var ondt og leit i det gamle. Det er jeg forvissset om.

Det var saa gledelig aa høre om invitasjonen til Amerika.

Idag venter vi Else [Christie Kielland] med baaten og jeg gleder mig til at høre mere om alle. Du maa hilse David [Lissas mann] fra mig. Jeg har tenkt saa meget paa ham og dere alle i denne tid. Sigrid hilser ogsaa hjertelig.

¹ Fra Goethes dikt "Guter Rat". Original: "Geschieht wohl, daß man einen Tag weder sich noch andre leiden mag," Fritt oversatt: "Det kommer vel en dag da man hverken liker seg selv eller andre."

Alle de hjerteligste hilsener til dig, Bommen og Tor¹
fra din hengivne Fartein

Valevaag, Hordaland 10 juli 1947

Kjære Hr. [Odd] Udbye

[Takker for tilbudet om å låne (Alfred) Einsteins Mozart-bok. Leser ikke hovedstadsavisene, har således ikke hørt om musikkritikermøtet. Men kritikerne trenger ogsaa til kritikk.]

Jeg har inntrykk av at musik-kritikerne er mere ufeilbarligere[!] enn en middelalder-pave og urikkeligere enn Dovrefjell – (tiltrods for enkelte hederligere unntagelser, naturligvis).

[Enig med at Romain Rolland viser et fortegnet bilde av Beethoven.]

Valevaag 11 juli 1947

Kjære Pauline Hall

Tusen takk for Deres brev. De samler rent glødende kul paa mit hode, for det var i sannhet mig som skulde ha skrevet, og det vilde jeg ogsaa ha gjort straks, hadde jeg ikke faatt en voldsom forkjølelse som gjorde mig umulig i lang tid. Det var ubeskrivelig hyggelig aa høre fra Dem. Det var intet av alt det som var skrevet om koncerten som gledet mig mere, og da jeg leste brevet for min søster, fikk hun taarer i øinene. Jeg fikk baade programheftet og telegrammet, tusen takk. Da jeg aapnet telegrammet sa jeg uvilkaarlig: Jeg er glad jeg ikke har skuffet Pauline Hall. Men det var jo hyggelig at heller ikke de andre norske var skuffet. Det skulde nokk ha været morsomt aa ha været tilstede ved koncerten. Jeg var jo meget spennt, men om aftenen hadde jeg en bestemt følelse av at det hadde gatt godt. Allikevel

¹ Bommen er sønnen Johan Kvandal, Tor den yngste sønnen.

hadde jeg aldri forestillet mig at utfallet skulde bli som det blev. Jeg var saa glad ogsaa for [Øivin] Fjeldstads skyld som hadde baaret byrden og heten, og det var saa hyggelig at jeg ikke hadde gjort skam paa dem som hadde holdt paa mig i gamle dager og holdt modet oppe. Og ingen skylder jeg mere takk enn Dem. De maa ikke bli trett av mig, om jeg siger det paany. Jeg maa nesten tenke paa hvad Harriet Backer en gang skrev til [Erik] Werenskiold. "Kjære Werenskiold, du maa ikke angre paa at du har skrevet pent om mig, for jeg skal ikke bli hovmodig." – Men det var en stor skuffelse for mig at De ikke kom med i den internasjonale jury. Det er mange som kan lese partiturer, men ikke saa mange som har Deres evne til aa lese det som staar bak notene (og det er det viktigste). Jeg haaper De allikevel vil fortsette som formann for den norske avdeling. Det gjorde mig inderlig ondt at De har hatt saa mange vanskeligheter. Jeg kommer vist aldrig til aa kunne gjøre Dem den minste tjeneste til vederlag for alle Deres, men kunde bare de beste og varmeste ønsker gjøre noe, saa skulde de ikke fattes. Hjertelig takk for alt.

Deres hengivne Fartein Valen.

P.S. Skulde De treffe noen av alle de som sendte mig saa hyggelig telegram og hilsen efter koncerten maa De være saa snil og hilse fra mig og takke saa hjertelig.

Valevaag 19 juli 1947

Kjære Pauline Hall

[Sender et makkverk (biografien?) og et foto.]

Valevaag 23 juli 1947

Kjære Bjarne Larsen

Det var ubeskrivelig hyggelig at faa Deres brev med utklipp om koncerten i København, og De maa tilgi mig at jeg har latt vente saa lenge med takken. Men da omslaget kom i været efter den sterke varmen fikk jeg en voldsom forkjølelse som gjorde mig umulig i lang tid, og den henger litt igjen ennu. Ja en hjertelig varm takk maa jeg nu faa sige Dem. Det var jo en hyggelig begivenhet. Jeg kunde nesten sige som Lord Byron, "jeg vaagnet en morgen og fant mig berømt" og virkningene kan jeg spore paa omgivelsene selv her i vaar avkrok. Det var gledelig aa merke, men ikke minst gledet det mig at det var som en slags æresopvisning for alle trofaste kjære venner som har holdt fast ved mig i tykt og tynnt og holdt modet oppe og hatt meget leit for min skyld og blandt dem har ingen været mere for mig enn Dem kjære Bjarne Larsen. [...]

P.S. Angaaende den som De nevnte i Deres brev, saa ser det ut til at han har skiftet taktik efter som det er blitt mig fortalt. Min hjemmelsmann hadde spurt om successen i Kjøbenhavn virkelig hadde været saa stor, og det maatte han innrømme, da han selv hadde været tilstede. Det var nu ikke lenger noen kritikk over min daarlige instrumentasjon, men han hadde sagt han skulde reise til Amerika og da skulde han drive propagande for min musik. "Men nu faar han opsøke oss". Men det er jo ikke saa greit for en stakkar som lever saa langt borte fra Oslo aa gjøre folk sin opvartning der.

[Kladd mrk. 1947 etter 11 juli]

Kjære Dag [Winding Sørensen]

Hjertelig takk for Deres brev. Det var en stor glede for mig aa lese det De hadde aa fortelle om min musik da det ikke er hverdag jeg hører denslags. Det var hyggelig at Koppel-kvartetten var saa velvillig overfor min kvartett og hadde spillet den saa glimrende ifjor. I et Bergensblad som vi holder

[Dagen] blev det hele meget tendensiøst fremstillet til min skade. Musikfesten iaar viste altsaa at fordømmelsen ikke var saa enstemmig som det stadig blev fremstillet, og detvar jo hyggelig for mig efter at ha hørt den motsatte mening all min tid. Ja det var virkelig en stor opmuntring aa faa Deres brev. Jeg er viss paa De kunde ha skrevet utmerkete ting i Deres artikler, bare det De skrev i mitt brev maatte være en god veiledning for Deres lesere.

[Kladd mrk. 1947 etter 11 juli]

Kjære Rolf Holger

Jeg maa faa lov til aa sende Dem noen ord med takk fordi De spilte min Legende [opus 1] igaar i radio. Da jeg ikke har radio selv maatte jeg gaa til en nabo og høre. Det saa ut til aa bli tordenvær om formiddagen, men da vi gikk avsted om ettermiddagen var det ganske klart, saa jeg kunde høre alt uten atmosfæriske og andre forstyrrelser. Og det var en stor glede for mig at høre dette ungdomsverk paany i en saa sympatisk og forstaaelsesfuld utførelse. Og Deres evne til innlevelse var jo ikke mindre i de andre ting paa programmet, hvor alt var saa personlig medoplevet.

Derfor maa jeg faa lov til aa takke Dem saa hjertelig, og naar mine andre klaverstykker en gang blir tilgjengelige, vilde det være en glede for mig om jeg fikk lov aa sende dem i saa gode hender. Med hjertelig hilsener og takk

Deres Fartein Valen

Valevaag 2 aug. 1947

Kjære Odd Udbye

[Beklager han ikke har skrevet, var så oppslukt av Mozart-boken (av Alfred Einstein) at han leste til 1-2 hver natt. Leser nå omigjen enkelte kapitler. Ikke uenig med forfatteren på noe punkt.]

Valevaag 7 aug 1947

Kjære Else [Christie Kielland]

[...] [Vesla Natvig og familien på besøk. Ikke så mondene som ventet. Tar ham med på lange deilige bilturer.

Venter Olav V-S med familie på besøk.]

For et par dager siden fikk jeg et brev fra Filharmonisk Selskap undertegnet G. Brustad (hvem er det egentlig? Den andre Brustad heter jo Bjarne, er det ikke saa.) Det var meget elskværdig og underrettet mig om at min Pastorale [opus 11] og "Le cemetière marin" [opus 20] skulde opføres paa sæsonens første koncert 11de sept.¹ Det værste var at han krevet mig efter notematerialet til Kirkegaarden, som er i Olav Kiellands varetekt. Du kan tenke dig hvilket dilemma jeg kom i, for hvis det ikke er Kielland som skal lede koncerten, blir han vist ikke blid, naar han blir krevet efter notene. Men jeg var saa lur at jeg overlot det ubehagelige hverv til Filharmonisk selskap. Dirigenter lik alle virtuoser er vanskelige folk aa ha med aa gjøre. Harald Lie fortalte mig Kielland hadde sagt at han aldrig mere vilde opføre noe av mig, men kjenner jeg ham rett kommer han vist heller ikke til aa like at andre folk gjør det. Desuten bad Filharmonisk selskap om jeg vilde sende en beskrivelse av de to komposisjoner. Kan du tenke dig et saa fryktelig hverv. Jeg har nu svettet i flere dager, men saare lite er ennu

¹ Dirigert av Odd Grüner-Hegge.

kommet ut av det. Jeg vilde helst ha arbeidet paa Serenaden [opus 42] som netopp nu er kommet ut av en impasse. Men saan er det.
[Takker for hennes besøk. Bildene samtaleemne i bygda.
Fru ?? Lie vil synge hans sanger.
Sender snart Shetelig-boken tilbake. Meget fengslende bok.]

Valevaag 13 aug 1947

Kjære Robert Riefing

Det var en stor glede for mig aa faa Deres brev igaar. Hjertelig takk. Og jeg maa ogsaa takke Dem for den interesse De viser for mine ting nu som saa mange ganger før. Planen om aa spille variasjonene [opus 23] for 2 klaverer synes jeg var utmerket, og jeg gleder mig meget til aa høre den i radio spillet av to saa fremrakende kunstnere som Dem og Deres bror [Reimar]. Og det var ordentlig hyggelig aa høre at De skulde spille Lied ohne Worte [opus 22] for de amerikanske studentene.¹

Jeg har ikke noe eksemplar av variasjonene her borte, saa jeg kan dessverre ikke svare paa de forskjellige spørsmaal. Derfor vil jeg gjerne faa lov til aa ta imot Deres venlige tilbud om aa sende mig Deres avskrift, da dette ogsaa kunde være en tanke eventuelt aa la det trykkes i denne form. Jeg skal love aa sende avskriften tilbake saa fort jeg kan.

Vil De hilse Deres bror saa meget og takke for hans interesse, og likeledes Kristian Lange og fru [Astrid] Herseth. Med de hjerteligste hilsener til Dem selv og med en varm takk fra

Deres

Fartein Valen

¹ Riefing optrådte ved åpningen av den første Internasjonale Sommerskole ved Universitetet i Oslo.

Valevaag 16 aug. 1947

Kjære Dagny [Sandvik]

[Fått så mange henvendelser etter København-oppførelsen.

Har måttet skrive levnedsløp til fire leksika, tar alle hans nervekrefter.]

Valevaag 18 aug 1947

Kjære Agnes [Hiorth]

Mange takk for ditt brev for lenge siden. Dette svar paa din hyggelige hilsen skulde du hatt i din ferie, men nu hører jeg at du allerede er kommet hjem. Det var ikke saa lang tid du var borte fra alle øinene og nesene og mundene, men jeg tenker det var deilig allikevel aa slippe aa tenke paa modellene og paa farver og pensler selv for en saa liten tid. Og jeg haaper du hadde godt av det. Været var ialfald straalende. Selv her i vandværskroken har vi hatt det vidunderlig varmt og deilig. Jeg faar det jo sjelden for varmt, men nu begynner det rigtignok aa bli for tørt selv her borte. Birkene gulner og kaster løvet, alle brønnene er tørre, ogsaa vaar i kjelleren. Saa nu ønsker alle regn. Vi har hatt noksaa mange besøkende i sommer. Magnhild [søsteren] kom i førstningen av juli og skal være ut denne maaneden. Senere har vi hatt Vesla [Natvig] og hennes mann og de to guttene og etterpaa Olavs frue [Gudrun Valen-Sendstad] med den eldste datteren [Karin], den lille pianistinnen, og det var meget vellykket altsammen. Last but not least kom skatten Magne [Valen-Sendstad] innom med sin skjøite paa hjemvei fra sin tur i Nord-Norge. Forrige lørdag morgen før de andre ennå var oppe, hørte jeg et kraftig knakk paa min dør, og hvem annen traadte inn enn Magne. Det blev jo en stor henrykkelse og en lang prat, men han maatte desværre videre med skjøiten samme kveld, da de skulde ha et møte paa Røvær dagen efter. Han var veldig begeistret over det han hadde sett, naturen og midnattsolen o.s.v. men han var svært trett, for de hadde hatt møter nesten hver dag og kom aldrig iseng før ved

2-tiden. Og desuten hadde han været rormann, saa han saa brun og solbrent ut. Jeg skulde hilse dig. Han snakket igjen om maleriet, som han var saa begeistret for, det var bare saa forgalt at han ikke skulde faa betale for det. Jeg svarte, at naar Agnes hadde sagt det kunde han være ganske trygg. Om kvelden fulgte vi allesammen Magne ombord paa skøiten. Det var en rund, knabben liten Ishavsskøite som saa ut til aa kunne staa imot litt av hvert av stormer og uvær. Vi hilste ogsaa paa mannskapet, de 4 unge guttene som Magne hadde vært leder for, og vi var nede i salongen, hvor det var radio og det var gullende rent overalt. Men det var litt trist da de tøffet ut av sundet, og vi blev staaende igjen paa bryggen.

Stakkars Harda [Robsahm] som har været paa sykehuset i denne tid. Godt at operasjonen gikk saa bra. Hun skrev at Canari-reisen var utsatt til november. Jeg hadde ikke hjerte til aa skrive at jeg hadde oppgitt hele reisen. Jeg vil nu helst av alt begynne paa den 4de symfonien, men jeg har ennu litt igjen paa Serenaden [opus 42], bare en liten coda, men jeg er liksom kommet i et skaarfeste. Ak om jeg kunde være litt flinkere resten av maaneden.

Jeg hører du har været saa veldig flink og gjort saa mange fine portretter. – Det var hyggelig at din far og din mor har været saa kjekke. Sigrid er nu ferdig med saften, og skal snart sende den, men du vet det tar litt tid, da hun ikke er av dem som rider den dagen de sadler.

Du maa hilse begge dine saa meget fra oss, og Else, Harda o.s.v. Og de beste hilsener til dig selv, kjære Agnes fra
din hengivne Fartein.

Valevaag 20 aug. 1947

Kjære Robert Riefing

Mange takk for notene som jeg fikk i dag. Jeg har sett dem igjennem og svart på Deres spørsmål. Det var meget interessant aa se Deres avskrift [av Variasjonene opus 23], og jeg er viss paa at opførelsen vil vinne meget i klarhet ved at stemmene fordeles på to klaverer. Jeg gleder mig meget til aa høre verket i november, spillet av Dem og Deres bror [Reimar], som De maa være saa snil og hilse saa meget fra mig.

Jeg gleder mig ikke mindre til aa høre Deres forestaaende koncert i radio. Vil De ogsaa hilse sangerinnen saa meget fra mig og motta selv en hjertelig hilsen og takk

fra Deres Fartein Valen

Valevaag, Hordaland 29 Aug. 1947

Dear Mr. [Humphrey] Searle

It is impossible for me to tell you how glad I was on receiving your letter to my 60th birthday, and it was interesting to learn that you were the same person who wrote the notice in *The Times*.¹ I remember I had to read it twice before I could believe it, not being indeed accustomed to read such things about my music.

Permit me to say you my heartiest thanks. I am sure you cannot imagine how much you have done for me. After the article in *The Times* it is as if the tide has turned, and I have received praise and courtesy in places where I formerly only had to expect hate and scorn. I also thank you for your inquiry after my compositions. Some time ago I sent all my unpublished manuscripts to the State Library (Universitetsbiblioteket) in Oslo, where they have shown great sympathy and promised to make photographs of the

¹ Etter opførelsen på ISCM-festivalen i København i juni.

manuscripts. I am sending you a list of my works and if you had interest in any, I shall forward scores on photographs to you at your request.

With best wishes to your birthday and with sincerest thanks

Yours faithfully

Fartein Valen

[Opusliste er vedlagt brevet.]

[Kort p. Valevåg 1.9.47]

Kjære Hr. [Odd] Udbye

[Takker for hilsen til 60-årsdagen.

Sender [Alfred] Einsteins Mozart-bok tilbake med takk for fornøielsen den har gitt ham.]

[Kort, c. sept. 47]

Kjære Elna og Hugo [Lous Mohr].

Tusend, tusend takk for ubeskrivelig hyggelig hilsen til min 60aars dag. Jeg skulde ha skrevet for lenge, lenge siden, men det er alltid kommet saa meget iveien, og naar dere vet at det tar et aar for mig aa skrive ett brev, saa kan dere tenke hvordan det gaar naar jeg plutseligm maa skrive hundrede. Men det var saa kjært aa faa brev fra dere begge med Elnas dikt, som var saa skjønt og jeg haaper maa efterfølges av mange andre.

Det skulde ha været hyggelig aa sees igjen og snakke om gammel tid, men det blev desværre ikke noe av min reise til Oslo ihøst, da jeg ble saa opptatt av arbeidet med min 4de symfoni [opus 43], som hittil har gaatt over stakk og sten, til aa være mig, men vanskelighetene kommer snart. Det er mulighet for at en av symfoniene kommer opp i London, men det er ennu ikke avgjort. Ogsaa noen av korverkene vil programsjefen for BBC,

Mr. [Humphrey] Searle, forsøke aa faa fremført. Hvis det gaar, blir det kanskje lettere ogsaa her hjemme aa faa tingene frem.

Jeg gleder mig ordentlig til aa se arbeidet i Vaar Frelzers kirke [Domkirken i Oslo], som jeg har hørt omtalt med slik begeistring fra alle kanter. Og hver høst tenker jeg paa alle de sommerens billeder jeg ikke faar se. Husker saa godt i gamle dager naar jeg ble buden for aa se dem. Mange ser jeg ennu for mig. – Sommervarmen har ennu ikke forlatt oss helt, men det øsregner hver dag, og vi maa nu forsone oss med at vinteren staar for døren, og mørketiden. Vi har ennu ikke faatt elektrisk lys, men nu vil jeg kjøpe radio. Tenk om vi kunne se noen av dere her engang. Haaper guttene har det bra. Hjertelige hilsener til alle

fra Fartein

Hils alle venner og kjente.

Hvordan lever Kirsten [Mohr]

[Valevaag september ? 1947]

Kjære Sverre Bergh

[...] Hjertens inderlige takk, kjære Sverre Bergh for Deres trofasthet mot mig. Jeg kan ikke sige hvilken støtte du var for mig i den vanskelige tid.

[...]

Pastoralen [opus 11] skal spilles fra London i 3dje program 2den november iaar. Saa skriver programsjefen, Mr. Humphrey Searle, til mig. Han vilde ogsaa prøve aa faa oppført min 3dje symfoni [opus 41] og en del korverker. Det skulde være veldig hyggelig om det kunde lykkes ham, men ennu vet jeg intet sikkert.

Vil De ogsaa hilse Deres bror saa hjertelig og takke for hans interesse.

Valevaag 14. sept. 1947

Kjære Magne Elvestrand.

Det er desverre gaatt saa lang tid, før jeg har faatt den nødvendige ro til aa sende Dem noen linjer med en hjertelig varm takk for Deres og Deres frues venlige og opmuntrende hilsen til min 60 aars dag, for Deres ubeskrivelig hyggelige brev og last but not least for Deres opførelse av mine orgelstykker i radio. De kan nokk tenke at jeg var spent, men straks De intonerte de første takter, var spenningen borte, og jeg var som trollbunnen av Deres aandfulle gjengivelse og Deres fine registreringskunst. Min varmeste hjerteligste takk, kjære Magne Elvestrand. De kan sikkert ikke forestille Dem hvilken glede det var for mig. Jeg gleder mig ikke mindre over at De tenker paa aa spille noen av mine klaverstykker. Jeg har noen klavernoter liggende i min bank-boks i Oslo, men da det er upraktisk aa ha sine noter paa to forskjellige steder har jeg bestemt mig for aa overføre dem til Universitetsbiblioteket: Jeg tenkte noen kunde kanskje passe for Dem. De er ikke virtuosmessige paa noen maate. Det er: Preludium og Fuga, 2 Preludier og et Intermezzo. Det tar litt tid aa faa ordnet med overføringen, men jeg skal straks sende Dem besked om det, og haaber noe kunde interessere Dem.

Med de hjerteligste hilsener og takk til Dem og Deres frue og med hilsen til Vegard

Deres hengivne

Fartein Valen

[P. Valevaag 16.9.47]

Kjære Agnes [Hiorth]

Det gjorde mig saa fryktelig ondt at høre av Harda's [Robsahm] brev igaar kveld, at din mor hadde brukket laarhalsen og var brakt paa sykehus. Baade Sigrid og jeg blev aldeles ute av oss selv og vilde saa gjerne sende vaare

beste ønsker for henne. Det er saa uendelig saart aa vite at gamle folk skal ha saanne lidelser. Men Gud give at det maa gaa godt og at hun ikke maa faa for store smerter. Harda skrev at din far heller ikke var saa bra. Og Sigrid og jeg fikk saa daarlig samvittighet for saft-flaskene, men i denne uke er hun bestemt paa at de skal avsted og naar følgebrevene kommer saa skulde jeg sige at de blir sendt i to pakker. Og saa maa jeg takke dig kjære Agnes for den vidunderlige boken og de gode ønsker til min 60 aarsdag. Ja nu er den staaheien over; men alt gikk saa fint. Festen her var saa vellykket. Men saa vet du jeg har alle brevene aa skrive ca. 100 stkr., og du vet det gaar ikke fort med mig og denslags. Jeg blev ferdig med bläserkvintetten [opus 42] et par dager efter fødselsdagen og saa maatte jeg renskrive partituret og lave en nydelig kopi. De er nu ferdige og saa er jeg begynt paa den 4de symfoni [opus 43], som allerede er kommet godt ivei, men reaksjonen efter alt sitter ennu i blodet og jeg føler mig mange ganger dødstrett. – Men det begynner jo aa bli som en klagesang og jeg som har saa meget aa takke for. Jeg fikk saa mange fortryllende hilsener til dagen (f.eks. fra Lul Krog [Krag?] og de 4 paa Slependen). Det var saa hyggelig. Og nu maa jeg takke dig kjære Agnes bare for en brøkdel av alt det du har gjort for mig nu og i gammel tid. Maatte Gud bevare din mor og dere alle.

Sigrid hilser hjerteligst.

Din hengivne

Fartein.

[Valevaag 16.9.47]

Kjære [Olav] Gurvin

[...] Jeg maa bare faa lov til aa sende Den en hjertens varm takk for Deres brev og for Deres artikkel om mig, som jeg blev meget rørt over. Tusen takk fordi De skriver saa nydelig og forstaaelsesfullt om mig og tuden takk for Deres dyrebare og trofaste venskap i alle disse vanskelige aarene, som har

hjulpet mig igjennem mange ganger. Ja, det jeg har aa takke Dem for er mere enn ord kan uttrykke. [...]

Noen dager efter min fødselsdag, blev jeg endelig ferdig med bleserkvintetten [opus 42], som jeg i den siste tid nesten var begynt aa oppgi haabet for.

[Er kommet i gang med 4. symfoni [opus 43].]

[P. Valevåg 17.9.47]

Kjære Else [Christie Kielland]

[Takker for hennes interessante bok og maleri til fødselsdagen.

Ber henne sende fotos av sitt portrett til Norsk musikforlag.

Serenaden ferdig 3 dager etter fødselsdagen.

Avskrift til den danske blæsekvintett.

Begynt på 4. symfoni. Idiot-perioden hoppet over denne gang.]

[Udatert kort, sept? 1947]

Kjære Robert Riefling.

Det er dessverre gaatt saa lang tid før jeg har faatt den nødvendige ro til aa sende Dem en liten hilsen med takk for radio-opførelsen til min 60 aars dag. Jeg kan ikke sige Dem hvilken opplevelse og glede det var for mig. Det var første gang jeg har hørt saa mange av mine ting paa en gang offentlig, og det var vidunderlig aa høre dem i en saa fullendt teknisk oppførelse og med en saa dyp medlevelse. Derfor er jeg Dem stor takk skyldig, og vil De ta imot den for nu og for mange ganger tidligere.

Med hjertelig hilsen og en varm takk
fra Deres hengivne Fartein Valen

[Udatert, sept.? 1947]

Kjære Jetta [Henriette Bryn]

[Takker for hilsen til 60-årsdagen, og for støtten i de vanskelige år.
Takker for de tre skjønne bøkene: Dante, Lamartine og Thomas Moore.
BBC skal spille Pastorale [opus 11] i 3 program 2 nov.
Gikk visst bra med trioen i Stockholm.
Arbeider med 4. symfoni.]

[P. Valevåg 20.9.47]

Kjære [O.M.] Sandvik

[Takker for den forstaaelsesfulle artikkel om ham. Og så meget annet gjennom årene.
Serenaden for blåsere ferdig.
Begynt rett på 4. symfoni.]

[Vedlagt brev (dat. 17.4.34)!!! fra Prof. Adolf Chybinski, univ. i Lwow, Polen, med skamros av op. 1 og 2. Ber om biografisk opplysninger og flere noter.]

Valevaag, Hordaland Sept. 26 1947

Dear Mr. [Humphrey] Searle

Thank you very much for your letter informing me that my Pastorale [opus 11] is to be performed in London Nov. 22. It was great news indeed and a great joy to myself, and my sister. I also thank you so much for your kindness in asking for one of my symphonies. This one I send today. I must explain that it is not the ordinary score but one written on three systems with the instrumentation carefully indicated.

As for the choruses you asked for, op 16 will be sent you from Norsk Musikforlag Oslo. The motet op 27 is unfortunately not printed but I have asked the University Library to send you a copy. I also send you a copy of op 12 a motet (How beautiful art Thou), which is the only of my choruses which has been performed at Oslo. I also think it is easier than op 16, but the text is only in Danish. Against all expectations it made a great impression on the public, which even the Newspapers admitted but of course the language will make difficulties for an English Choir.

I greatly hope you will not be disappointed with these things. Of course it would be of momentous importance for me if they could be performed in England. And in that case I will send the great score that has lain a long time with the Philharmonic Orchestra at Oslo where I am afraid it will never be performed, because the conductor and many people are greatly against this sort of music. But a performance in London would open the doors everywhere. I hope you will excuse me saying this.

With all my sincerest thanks

Yours faithfully

Fartein Valen

[høsten 1947]

Kjære Haakon [Natvig]

[...] Straks efter fødselsdagen blev jeg endelig ferdig med Serenaden [opus 42] til den danske blæsekviintett og maatte saa renskrive to partiturer, et fryktelig arbeide, og straks efter blev jeg slynget inn i arbeidet med den nye symfonien [opus 43] som gikk uten den vanlige stillstandsperiode, før det begyndte for alvor, og siden den tid har det gaatt gaaende i ett trekk. Du maa ogsaa ha hjertelig takk for Argus-utklippene; men hvordan er det med regningen?, den tilkommer det vel mig aa betale, siden jeg har faatt 2000 kr av komponistforeningen.

Vi hadde hyggelig besøk ogsaa av Arne [nevø] og de to livlige rollingene. Den dagen Arne skulle reise, fikk jeg telegram fra Filharm. om at partituret til “Kirkegaarden” ikke var aa finne. Min hukommelse stod stille, men Arne lovet aa undersøke det. Senere fikk jeg brev (ikke av Arne) at det var funnet, det var noen i sekretariatet som hadde tatt det med seg hjem og glemt det, saa jeg var altsaa uskyldig denne gang. – Jeg tenker ofte paa de bilturene isommer – hvor deilig det var. Regnet er nu kommet i strømmen, men sommeren har ennu ikke forlatt os helt. [...]

[Senhøstes 1947]

Kjære Elna og Hugo [Lous Mohr]

[...] Det skulde ha været hyggelig aa sees igjen og snakke om gammel tid, men det blev desværre ikke noe av min reise til Oslo i høst, da jeg blev saa opptatt med arbeidet paa min 4de symfoni [opus 43], som hittil har gaatt over stakk og sten, til aa være mig, men vanskelighetene kommer snart. Det er mulighet for at en av symfoniene kommer opp i London, men det er ennu ikke avgjort. Ogsaa noen av korverkene vil programsjefen for BBC, Mr. Searle, forsøke aa faa fremført. Hvis det gaar, blir det kanskje lettere ogsaa her hjemme aa faa tingene frem. [...]

Valevaag 6 okt. 1947

Kjære Hr. [Sven] Lange

Mange takk for brev og note som De sendte mig tidlig ivaar. De har nokk maattet vente lenge paa svar, og det er jeg ordentlig fortvilet over. Da jeg fikk Deres brev hadde jeg influenza og fikk ikke svaret straks. Men da jeg hadde skrevet brevet, kunde jeg ikke finne Deres adresse noensteds. Muligens hadde De skrevet den paa notepakken, men mens jeg laa, var innpakkingspapiret kommet bort, og i selve brevet var ingen opplysninger

aa finne. Derfor maatte mitt svar ligge inntil jeg kunde faa fatt i Deres adresse. Først for en tid siden fikk jeg vite at det var Kringkastingen.

Saa maa jeg paany takke Dem for brevet og komposisjonen, som var meget vakker og tillike viste at De hadde lært adskillig siden sist, og for Deres tillit til mig, som jeg nu altsaa saa sørgelig har skuffet Dem i. Jeg vilde bare faa lov aa sige Dem, at nu kan De saa meget at De for fremtiden maa lære Dem aa stole paa Dem selv og skrive saa som det passer for Dem uten aa tenke paa andre og andres meninger, saa skal De nok se at det skal gaa.

Paa grunn av min daarlige helbred er jeg redd for at min virksomhet som lærer er forbi for godt.

Med hjertelig hilsener og de beste ønsker for Dem selv fra

Deres

Fartein Valen

[Kort] Valevaag 10 okt. 1947

Kjære Magne [Valen-Sendstad].

Hvis jeg skal naa dig med en liten hilsen til din fødselsdag 13de, maa jeg skrive noen linjer idag. Men først maa jeg faa takke dig og Jenny [V-S] saa hjertelig for den hyggelige hilsen til min 60aars dag som jeg gledet mig inderlig over. Det er nu allerede lenge siden, saa jeg burde ha skrevet meget før. Men naar du vet det tar aar for mig bare aa skrive ett brev, saa kan du tenke dig, hvordan det er, naar jeg skal skrive hundrede. Men moster [Sigrid] og jeg vilde bare faa sende dig varmeste ønsker til din fødselsdag med Guds velsignelse for det nye aar baade for dig selv og alle dine. Vi ønsker ogsaa av hjertet at lille Magnhild [datter] fremdeles maa vokse seg sund og sterk, som vi hørte av Jenny's brev, til glede for far og mor og oss alle. Vi leste nylig at du er blitt bestyrer over bibelskolen [i Stjørdal] og det var saa hyggelig, men haaper bare at det ikke blir en forøkelse av arbeidet

især efter den strevsomme Nordlandsturen. Men vi er visse paa at du skal faa den styrken til trenger. Det blev intet av min Oslo-tur ihøst, saa jeg fikk ikke se ditt hjem denne gang men haaper det kan bli en annen gang. Jeg er forresten glad at det ikke blev noen reise ihøst, da jeg er begynt med min 4de symfoni, som hittil formelig har gaatt over stokk og stein, men vanskelighetene kommer nokk efterhvert. Hørte paa B.B.C. at min Pastorale [opus 11] skal oppføres fra 3dje program over London paa Jorunns [datter] fødselsdag 2 november. Progamsjefen [H. Searle] sa at han vilde forsøke aa opføre en av mine symfonier i London, dessuten en del av mine korverker, og det var en stor opmuntring. Men intet er jo sikkert i denne verden. –

Saa deilig at vi fremdeles har det saa mildt. Rosene blomstrer ennu. Moster har skrevet til Jenny om den nye piken, haaper dere maa bli fornøiet. Hun var her for aa snakke med moster og se fotografi av familien. Alle de hjerteligste ønsker for dagen fra moster og din hengivne
onkel Fartein

Valevaag 14 okt. 1947

Kjære Robert Riefling

Hjertelig takk for Deres hyggelige brev fra København. Det var saa morsomt aa høre at De hadde innspillet min Lied ohne Worte [opus 22] i Beromünster, og jeg gleder mig ogsaa veldig til at høre Variasjonene [opus 23] 11te i denne maaned. De blev ferdig skrevet i sommeren 1936, og det er visst egentlig ikke saa meget aa fortelle om dem. Jeg husker bare en av mine elever spurte om aa faa høre temaet. Jeg spilte det én gang, men nei, han forstod ingenting. “Vent litt”, sa jeg, “nu skal jeg spille det en gang til, og saa maa De tenke paa, om De ikke har hørt det temaet en gang De var alene i skogen eller paa fjellet.” Da jeg var ferdig sat han stille en stund, saa sa han: “Jo, jeg har.” – Hvor vidunderlig det maatte være aa reise rundt

og spille Wohltemperiertes Klavier. Jeg lever ennu paa Ciss-moll, som var det siste jeg hørte Dem spille. Vil De hilse Deres bror saa meget og takke ham fra mig. Og til Dem selv min hjerteligste takk og de beste ønsker.

Deres hengivne Fartein Valen

Valevaag 21 okt. 1947

Kjære Else [Christie Kielland]

For noen dager siden sa jeg til Sigrid: “Nu har jeg paa følelsen at jeg snart får høre fra Else,” og igaarkveld kom det kort fra London. Det var saa hyggelig. Tusen takk for altsammen, for din reise med notene, og fordi du straks kjempet for en forlegger. Det var morsomt at du likte Mr. [Humphrey] Searle saa godt. I brevene virket han ualmindelig sympatisk og grei. Det var vanlig at det var vanskelig med aa faa noe trykt i England nu, baade paa grunn av papiret og de almene vanskelighetene. Men gaar det noenlunde med oppførelsen, saa jeg maa jeg være uendelig takknemmelig.

Det var ogsaa hyggelig aa høre at du var kommet i gang med arbeidet på muséene, og jeg haaper at den ægyptiske Bussemannen snart maa bli en hyggelig “drømmen paa vers”, som Kirsten sa isommer.

Jeg har ellers hengt i med den nye symfonien og er nu halvferdig mrf 1ste sats, hvilket er storartet til aa være mig.

Tenk, jeg har sett et billede av Claremont [Landscape Garden, Surrey] i Gardner's Chronicle, og Mr. [??] Riple har jeg truffet en gang for lenge siden paa Grand Café i Oslo.

Hvis du treffer Mr. Seattle igjen maa du være snil og hilse fra mig. Haaper han nu har faatt Pastoralen [opus 11] fra N.M.F. [Norsk Musikforlag]. De maatte skrive stemmene ut paa ny, da de gamle var utlaant til skuespillet “Mens vi venter” [av Johan Borgen] paa Nasjonalteateret[!]. [...]

[Kort m. bilde av Bergen] Bergen 23de okt. 1947

Kjære Sigrid

[Alt klaffet på reisen så langt.

Tenk paa mig fredag kveld. (Uroppførelse av Fiolinkonserten.)]

Oslo søndag 27-10-47

Kjære Sigrid

Nu har du allerede ventet i flere dager paa aa høre fra mig, men jeg har faktisk ikke hat ro til aa skrive før i formiddag. Men du er vel ordentlig spendt paa aa høre om koncerten, saa jeg maa straks skynde mig med aa fortelle at alt overtraf mine dristigste forventninger. Gud ske lov at et gikk saa godt. Eftersom du ser av de vedlagte kritikker (som er alle hittil utkomne) er det enighet i en helt annen retning enn det pleiet aa være før. Reisen var noksaa trettende, da jeg kom frem om morgenen fredag var jeg noksaa utaset efter en nattetogsreise uten blund. Men jeg fikk lov aa legge mig en stund og hvile før jeg skulde gaa paa prøven i Aulaen.

Fartein [nevø] hadde hentet mig om morgenen og gav mig en hjertelig klem, og de vilde allesammen at jeg skulde bo hos dem. [Olav] Gurvin møtte mig utenfor Aulaen før prøven paa mit stykke [Fiolinkonserten opus 37] skulde begynne. Det er alltid nifst aa komme til den første prøven, før musikerne ennu har spillet sig sammen, men etterhvert fikk jeg mere og mere mod. Det var [Ernst] Glaser som hadde overtatt solo-violinen og han var fabelaktig god og var faktisk den som holdt alle traadene sammen. Men [Odd] Grüner-Hegge gjorde ogsaa alt sitt beste, saa jeg var saa lykkelig, da jeg gikk hjem til middag. Jeg traf en hel del mennesker paa prøven, og alle var saa snille og hyggelige f.eks. [Bjarne] Larsen som jeg skulde hilse saa hjertelig fra. Agnes [Hiorth] og Harda [Robsahm] var der ogsaa foruten en del musikfolk som [Hans Jørgen] Hurum og Claus[!] Egge.

Saa kom selve koncerten, og jeg var veldig engstelig, da jeg for første gang paa saa lenge skulde stilles ansikt til ansikt med publikum. Men det var allikevel noe annet i luften nu, det var saa tydelig aa merke at stemningen hadde snudd sig. Saa begyndte violin-koncerten. Selve innsatsen blev ikke saa precis som den hadde været ved selve prøven, saa jeg blev litt engstelig, men det var bare begynner-nervøsitet hos de utførende, for de spilte sig mere og mere opp, og jeg følte hvordan de mere og mere fikk publikum med. Hele det fine netverket av toner kom saa klart og tydelig frem, og da slutningskoralen hadde klinget ut, sat publikum helt stille i 5 sekunder før applausen braket løs og seieren var vunnen. Ja for det var virkelig en stor seier, og efter koncerten blev jeg omringet av en masse mennesker, de fleste for mig helt ukjente som vilde sige mig takk for hvad de hadde faatt. En belgisk musiker kom og hilste paa mig og takket for koncerten og sa, han vilde saa gjerne forestille mig for en som saa gjerne vilde tale med mig. Det var til Mr. [Alexandr] Helman som sa: "jeg har faat et veldig inntrykk av Deres musikk og tillat mig Mr. Valen aa sige til Dem, at De er den største av alle norske komponister." Jeg blev som lammet da han hadde sagt det, men jeg fikk da fremstammet en hjertelig takk. De var mange andre utlendinger ogsaa, som vilde komme og hilse paa mig og alle brukte nesten det samme ord at jeg hadde "saa meget aa gi dem." Deriblandt var en norsk-amerikaner Mr. [Ingvald Kristian] Wicks, far til den berømte violinistinne Camilla Wicks, som sa at hans datter vilde saa gjerne ha truffet mig. Hun var i Haugesund nu og hadde telefoneret for aa treffe mig, men jeg var bortreist. Hun vilde saa gjerne ha spilte noe av mig en gang, kanskje denne koncerten. Og alle mine venner var saa begeistret og glade. De beste og kjæreste av dem var med her hos Magnhild paa et lite kaffe-selskap og det var saa hyggelig og jeg har en masse hilsener til dig f.eks. Bjarne Larsen. Jeg har saan en masse ting aa fortelle dig, men jeg er saa trett i hodet efter altsammen. Igaar var jeg ogsaa paa Norsk Komponistforeningsmiddagen og Claus[!] Egge var saa overstrømmende

begeistret nu og det mente han sikkert opriktig. Jeg skal spise middag med Hugo og Elna [Mohr] idag, men først skulde jeg faa være med ham og se kirkemaleriene. –

Saa [jeg] har altsaa saa meget aa takke Gud for, og takk ogsaa til dere alle som var med og bad for mig. Jeg merket det saa tydelig at jeg var omringet av en ring av gode makter, og det var saa stort. Jeg er ogsaa saa takknemmelig, at jeg fikk sette Arne [Valen] dette lille ære-minne. Du maa hilse alle hjemme saa meget, spesielt Olga [??] og Dorthea [Valen], som var saa snille og hjalp mig og til dig selv en hjertelig inderlig takk og hjertelig hilsener fra alle her.

Din hengivne Fartein.

*[Kort m. motiv fra Bergen, Stadsporten] Oslo tirsdag morgen [p.
28.10.47]*

Kjære Sigrid

[Skal møte Mr. Alexandr Helman.

Til tannlegen.

Middag hos Agnes Hiorth.

Sett Hugo Lous Mohrs bilder i Vår Frelser.]

Valevaag 6 dec. 1947

Kjære Magne [Valen-Sendstad]

Bare noen linjer i dag for aa takke dig saa meget for brevet og for utklippet, som var en behagelig overraskelse, saa velskrevet og forstaaelsesfullt, mer enn jeg kunde ha ventet efter interviewet.¹ Men det gjorde baade moster [Sigrid] og mig meget ondt at høre at Jenny [V-S] ikke er saa sterk som

¹ Trolig Jon Storækres intervju i Stavanger Aftenblad.

ønskelig kunde være. Moster har nu samlet sammen noen nylagt egg fra egen hønsegaard. Men hønene er jo ikke saa flinke paa denne tid av aaret, skjønt man kunde ha ventet litt mer av dem efter all den oppvartning, mat og medkakring de faar hver dag. Hun haaper aa faa sendt pakken en av de første dagene i neste uke og eggene skal være Jenny's private eiendom siger hun. Vi hadde faatt en deilig boks leverpostei fra Amerika. Men moster tok hul paa den da jeg kom hjem. Nu angrer vi saa fryktelig paa det. Men Sigrid har haap om en ny pakke til jul fra Amerika og venter den skal inneholde en ny boks leverpostei, som vi skal sende straks.

Vi blev glad over aa høre at du vil søke Haugesund. Dette utklippet fant jeg i en avis for et par dager siden. Saa du ser at selv om du ikke faar posten efter [Olaf] Samsonsens kan det kanskje staa en ny post aapen for dig om Gud saa vil. Det maatte bli bedre og roligere baade for Jenny og dig aa komme til en menighet, saa baade moster og jeg ønsker dig det av hjertet. – Jeg har dessverre ikke sett hvordan det gikk i bystyremøtet, men det kan du kanskje faa vite allikevel. –

Jeg er snart ferdig med [nevø] Olav's avhandlinger, som er mønstre av klarhet og koncisitet. Han er ikke naadig mot [Ole] Hallesby, men det han citerer fra H's skrifter er nesten ikke til aa tro. –

Nu er jeg endelig kommet videre med symfonien [nr. 4 opus 43], det er en trøst.

Ja det var hyggelig aa faa være sammen med dig og Jenny i Stavanger og se de to smaa.

Jeg sender de varmeste hilsener til alle fire fra moster
og onkel Fartein

[Skrevet i margen:] Hvis du ikke synes det er kjedelig, kunde du telefonere til [Jon] Storekre[!] og hilse og takke fra mig.

Valevaag, Hordaland Dec. 7 [1947]

Dear Mr. [Humphrey] Searle

Coming home from Oslo I have found your letter and the Radio Times with the notice of my Pastorale [opus 11]. Many thanks. I am glad that the performance went so well and that you enjoyed it. The third program unfortunately is very difficult to obtain in Norway, so I was not able to hear it in Oslo, but the conductor of the Philharmonic Orchestra, Mr. [Odd] Grüner-Hegge, succeeded in hearing it and thought it a very good performance. Would you kindly pass my thanks to Mr. [Anthony] Bernard the conductor in London.

I must also beg your pardon for causing you so much annoyance with the manuscript of my third symphony. When Miss [Else] Christie Kielland brought the notes [score] to London, it did not pass into my mind that it should be otherwise than the original manuscript. But later I learned the reason. At the University Library they had to own that they had mislaid the manuscript, a strange thing for a Library to do. Fortunately it was found, and I must only be thankful it was not lost forever. The Society of the Norwegian Composers with the sympathetic[!] Mr. [Ragnar] Kierulf has now promised to arrange for the notes and I hope it is all right.

I was very glad to hear from you and have personal greeting through Miss Kielland. She also told about your piano-concerto, which I look forward to hear some time. I should have written these things long ago, but I simply did not have a moment for myself during my long stay at Oslo.

The performance of the Violin Concerto was much better than I had ventured to hope after the first rehearsal. The solo part was most beautifully played by the violinist Mr. Ernst Glaser, and also the reception was good both by public and critics. There were many foreign musicians present and they said many kind words f. instance Mr. Alexandr Helmann the pianist. So actually I returned home with more friends than when I left. I was even invited by the British Council to go to London. Maybe it can be

done later. I would love to thank you personally for your interest and kindness to me.

With my thanks please accept my best wishes for Christmas and the new year.

Yours faithfully

Fartein Valen

[Poststemplet ??XII.47]

Kjære Agnes [Hiorth]

[Takker for opplysninger om hennes mors sykdom.

Og om Sigrid som har sendt saft.]

Jeg maa ikke glemme aa fortelle dig hvor jeg nyder vaar felles ven H.C. Andersen hver dag. Det er det morsomste og mest fortryllende jeg har lest paa lenge. Jeg fikk brev fra kringkastningen i London at Pastoralen [opus 11] skulde fremføres i tredje Program 2 november. Mr. [Humphrey] Searle programchefen siger han vil ogsaa prøve aa faa frem min 3dje symfoni i London desuten en del av mine a cappella-kor. Men det kommer nu an paa om det gaar. Allikevel var det jo svært hyggelig og Sigrid er jo begeistret og har allerede bestilt plass hos Nils [Valen] til radioen. Haaper Pastoralen maa bli bedre enn den var i Oslo. Har ogsaa faatt et hyggelig og entusiastisk brev fra Henrik Sørensen. Det var rørende med Tor [Kvandal?] som skulde til Femunden i vinter. Haaper han maa faa det hyggelig og treffe snille mennesker.

Valevaag 11 des. 1947

Kjære Haakon [Natvig]

[...] Særlig er det fordi jeg har været saa engstelig for aa komme igang med symfonien [opus 43], der hvor jeg sluttet, og først igaar gikk det efter ønske. [...]

Jeg hadde ingenting hørt om [Alexandr] Helmann's planer, saa det var saa hyggelig aa lese det du skrev, og jeg følte mig helt overveldet over hans godhet, og ikke mindre over den moralske støtte han gir mig. Allerede før ditt brev hadde jeg bestemt mig for aa reise til Haugesund paa koncerten og takke ham for siste gang for alt det han hadde gjort for mig. Jeg kunde godt tenke mig at det hadde været ugler i mosen aa dømme efter mitt mangeaarige bekjendtskap til de angjeldende. Det har jo altid været deres taktik aa holde mig utenfor all publicitet, saa at ingen i utlandet skulde kunne dømme selv. Men det er jo uhørt at utlendinger selv nu arbeider for aa mine ting trykt.

Jeg er altsaa ikke saa alene som jeg var før og det gir jo en veldig styrke. Desuten har jeg nu mange flere venner blandt mine landsmenn enn før. Saa motstanderne har ikke i den grad bukten og begge endene som de hadde tidligere. Men det virker jo nedstemmende med disse stadige utbrudd av lumpenhet og renker. Skjønt det er jo den gamle historie, som alle har erfaret! [...]

Siden hjemkomsten har jeg arbeidet med den 4de symfonien [opus 43] og den er nu begynt aa komme igang, men det tok tid. [...]

Valevaag 21 dec. 1947

Kjære Agnes [Hiorth]

Om noen timer skal solen gaa inn i sin nye bane, men jeg kan ikke forlate det gamle aaret før jeg har sendt en liten hilsen til dig, kjære Agnes. Du burde nokk hatt den for lenge siden, men du skjønner jeg kom noksaa

omtumlet hjem, og vilde saa gjerne se, om jeg kunde komme igang med den forlatte symfonien [opus 43] igjen, og saa var det saa mange forretningsbrev aa skrive og forferdelige utenlandske skrivelser som gjorde mig aldeles ør i hodet. Men det er ennu ikke forsent aa takke dig hjertelig for samværet, for det nye billedet og for alt det gode jeg har aa takke dig for og fordi du er saa snil og ikke blir trett av mig. Jeg bodde hos din gamle ven Magne [nevø] og det var veldig hyggelig, og jeg fikk se Jorunn og Magnhild for første gang, men ogsaa ditt dobbeltportrætt som overtraff alle mine dristigste forventninger. Det er i sannhet et mesterverk, baade i komposisjon og kolorit, og i det ubeskrivelige som vi kaller poesi. [...]

Vet du [Alexandr] Helman har været her og det gikk veldig fint. [...]

Valevaag 21 dec. 1947

Kjære Else [Christie Kielland]

[... Nettopp kommet hjem fra reisen.

Også i Haugesund, hvor han traff hennes venner [Harald] Lothe og red.

Aamodt (Einar Aamot).

Mr. Alexandr Helman til middag

Fått radio av Haakon Natvig. [...]

Valevaag 21 dec. 1947

Kjære Haakon [Natvig]

Om et par timer gaar solen inn i sin nye bane, men jeg har ennu tid til aa sende dig en liten hilsen med min hjerteligste varmeste takk for radioen som er kommet vel frem og er under oppsetning av vaar snille og hjelpsomme ven Nils [Valen], og vi haaper at vi skal faa den til jul, saa vi kan faa følge med i gudstjenesten og være sammen med resten av menneskeheten i disse høitidsdager. [...]

Ja nu har ogsaa vi hatt besøk av [Alexandr] Helmann. Han kom hit i bil fra Haugesund¹ og var til over middag. Du kan tenke dig det opstyr og ophisselse det vakte i vaart husliv, men etterpaa sa moster, at Mr Helmann var det snilleste, beskjedneste, høfligste menneske hun noensinde hadde truffet. Han fortalte om sin koncert og mange andre ting som maa være til en annen gang. [...]

Valevaag 22 dec. 1947

Kjære Olav [Valen-Sendstad]

[Takker for prekenen, og all den belæring, oppbyggelse og styrkelse i troen han har fått.

Hilser fra Alexandr Helman, som har vært på besøk.

Reiste til Haugesund for å høre hans konsert.

Inninstallert radio han fikk av Haakon Natvig.]

Valevaag 27 dec. 1947

Kjære Jenny [Valen-Sendstad]

Idag paa din og Magnes bryllupsdag maa jeg faa sende dere begge en liten hilsen med de hjerteligste ønsker for det nye aar og med takk for alt i det gamle. Jeg skulde egentlig ha sendt dig noen ord til jul sammen med pakkene, men i all hurlumheier før jul blir det saa liten ro til aa skrive. Det gjorde mig saa ondt aa høre om dig i Magne's brev at blod-prøven ikke var som den burde være. Og da jeg var i Haugesund til [Alexandr] Helmann's koncert støvet jeg rundt i alle butikker for aa faa fatt i leverpostei, istedenfor den som jeg saa letsindig lovet dig i utsikt, og endelig, et sted kom jeg over tre smaa esker, som jeg haaper du kan bruke. Men da jeg saa

¹ Han kom fra Haugesund sammen med organist Bjarne Dankel, som hadde fått en bekjent til å kjøre dem.

etter hjemme stod det ikke på etikettene at der var leverpostei, og da blev jeg litt betenkelig, men jeg haaper de all right allikevel. Kunde bare alle gode ønsker styrke dig! Baade moster [Sigrid] og jeg tenker på dig hver dag, og vi tror sikkert at du skal bli bevaret vel frem. Jeg maa ogsaa forklare at billedet av kamelen [maleri av Marées] skulle være som liten takk for den første gang jeg var hos dig og Magne i deres hjem. Jeg husker Magne sa en gang at nu vilde han begynne aa samle paa gode malerier, og det gav mig ideen til dette bidrag. Kamelen har sin egen historie som Magne kjenner. Nasjonalgalleriet i Oslo vilde en gang gjerne ha fatt i den, men nu er jeg glad at jeg avslog aa selge. Haaper den maa være til moro for de to smaa, for smaabarn pleier aa være glad i dyr. –

Ja, du kan tenke dig at siden sist har jeg ogsaa været i Haugesund, og blev saa fetert, at hadde jeg ikke vært 60 aar, kunde det rent ha steget mig til hodet. Og vi har endog hatt besøk av Mr. Helmann her i vaar avkrok. Det blev ikke liten bestyrtelse ute i kjøkkenet da de hørte at saan en fin mann skulde komme paa besøk. Men det gikk saa fint og var saa vellykket at efterpaa sa moster, hun hadde aldrig truffet en saa snil og beskeden og høflig mann som Mr. Helmann. Du hørte kanskje at han i Oslo hadde holdt koncert for aa samle penge til trykningen av min violinkoncert. Paa hans koncert i Haugesund kom en ung mann frem i pausen og holdt en tale for mig og overrakte mig blomster. Det var en ung teolog som ogsaa skal være en glimrende orgelspiller. Han heter Steinar Ihle, kanskje Magne kjenner ham. Jeg har aldrig været saa flau i mitt liv, men det var en trøst senere aa høre at talen blev holdt med Hellman's[!] vitende og vilje. Hellman[!] er en av de mest uselviske musikere jeg har truffet. Han synes ikke aa eie personlig forfengelighet eller virtuos-nykker.

Vi har faat radioen fra Haakon [Natvig] installert før jul, saa vi kunde bruke den i julehelgen og det var en underlig følelse aa faa være ett med den øvrige del av menneskeheten. Jeg haaper du har faatt være bra i julen og du fikk beholde Magne noen dager uforstyrret. Mor [Magnhild] skrev til

moster at han hadde fortalt at domprosten hadde bedt ham trekke ansøkningsen til Haugesund tilbake. Jeg haaper det betyr at han har noe bedre isikte for Magne og at han vil sørge for litt lettelse i arbeidet. Men nu maa brevet av sted, saa jeg maa bare slutte med en hjertelig takk for sist og hjertelige hilsener til dig, Magne, Jorunn og Magnhild og med ønsket om Guds velsignelse for dig. Moster hilser saa meget ogsaa til Ida og du maa hilse den øvrige familien saa meget.

Hjertelig hilsen / Din hengivne onkel Fartein

[I margen:] Vil du ogsaa hilse Lunde's [hennes foreldre] fra mig.

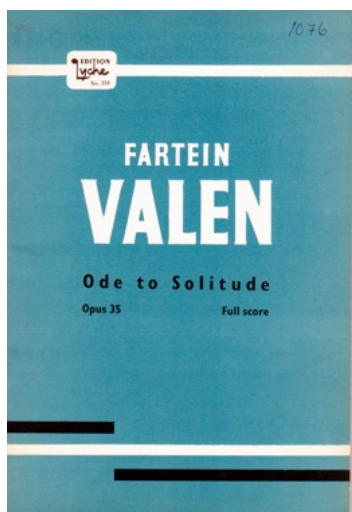
30.12.47

Kjære Steinar Ihle

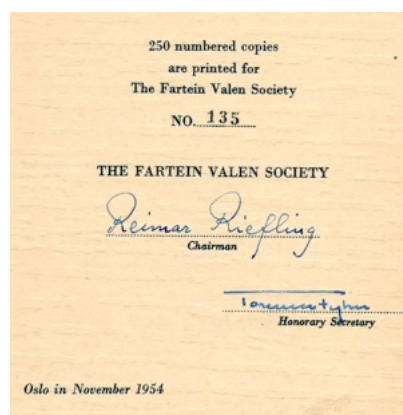
Det var vist ikke saa mange julehilsener som gledet mig mere enn Deres, og før aaret gaar til ende. vilde jeg saa gjerne faa sende Dem noen linjer med min varmeste takk. Det var en stor glede for mig aa faa vite at De uten ord og forklaringer, havde forstaatt saa meget, og gid jeg bare maatte være verdig til Deres ros og Deres tillit. Jeg takker ogsaa saa meget for hyggelig samvær i Haugesund og gleder mig meget til aa treffe Dem igjen.

Med ønske om Guds velsignelse i det nye aar

Deres hengivne Fartein Valen

Valen inngikk 1947 forlagskontrakt med Harald Lyche & Co.s Musikkforlag, som var relativt nyopprettet som datterselskap under den store papirhandelen i Drammen. Philip Krømer ledet både musikkhandelen og musikkforlaget. Han satte straks i gang med å utgi flere av Valens orkesterpartiturer. Forlaget karakteristiske blå omslag vekker nok minner hos mange.

Pauline Halls utrettelige innsats for Valens musikk innen ISCM (International Society for Contemporary Music) bar frukter. Fartein Valen var i progressive kretser kjent som et interessant menneske som skrev sørpreget musikk. London var da et viktig moderne musikkcentrum. Her samlet Lyche forlag i 1949, med hjelp av britiske kontakter og folk i den norske ambassaden, en rekke mennesker med innflytelse fra BBC og fremføringsinstitusjoner, komponister, musikere og formidlere til konsert og foredrag med Valens musikk. Utfallet ble at det ble dannet The International Fartein Valen Society, som skulle arbeide for spredning av Valens musikk, arrangere konserter og innspillinger av musikken, utgi publikasjoner og drive PR og lobbyvirksomhet. En norsk avdeling ble også dannet av unge entusiastiske utøvere, og denne er nå en del av Fartein Valen Stiftelsen.

Forlaget trykket egne omslag på partiturene som medlemmene av Fartein Valen Selskapet fikk. Dette eksemplaret fra 1954 er nummerert og signert av formannen, Reimar Riefeling og sekretæren Torunn Fyhn, begge pianister og pedagoger.

1948

Hele dette året var Valen beskjeftiget med sin 4. symfoni opus 43.

Orkesterverket Sonetto di Michelangelo opus 17 nr. 1 ble oppført i Harmonien i Bergen, igjen med Øivin Fjeldstad som dirigent.

Men hans store opplevelse dette året ble turen (hans første flytur) til musikkfesten som ISCM avholdt i Amsterdam. Under oppholdet der ble hans Fiolinkonserten opus 37 oppført, igjen med Ernst Glaser som solist og med Øivin Fjeldstad som dirigent. Under oppholdet traff Valen igjen venner han ikke hadde sett på årevis, og han knyttet nye kontakter og vant mange nye venner.

Ved hjemkomsten til rolige Valevåg kom to unge menn som ville ha undervisning i atonal og 12-tone-musikk: hans tidligere elev Magne Elvestrand og komponisten Øistein Smmerfeldt.

Valevaag 2 jan. 1948

Kjære [Olav] Gurvin

[...] Takk ogsaa for den fine og forstaaelsesfulle artikelen. Det du skrev om preludiet gjelder egentlig et annet stykke, finalen til pianosonate nr. 2 [opus 38]. De to preludiene [opus 29] er egentlig skrevet over noe annet: det ene kunde hete "Saamannen",¹ det annet "Peter paa Genesarets sjø" [Matteus 14,22-34]. Men helst vilde [jeg] (for ikke aa konkurrere med Liszt ["Tu es Petrus?]) det ikke skulde offentligjøres, ialfall ikke nu.

Det var hyggelig aa treffe [Alexandr] Helmann igjen og vi hadde noen hyggelige dager sammen i Haugesund. Han var endog paa en biltur hit hos oss og det vakte til aa begynne med stor forferdelse ute i kjøkkenet at de

¹ Etter Jean-François Millets maleri (1850)

skulde faa besøk av en saa fin mann, og de studerte svært paa hvad de skulde traktere med, men alt gikk saa fint, og efterpaa sa min søster hun hadde aldrig truffet en saa snil og beskjeden og høflig mann i sitt liv som Helmann. "Think of living in such a fantastically beautiful nature," utbrøt han en gang. Han var ogsaa heldig aa se naturen i det herligste vær. Jeg fikk anledning til å snakke utvunget med ham om mange ting. Han fortalte om sin koncert i Oslo og meget annet, og det var ogsaa interessant aa se hvor veldig god greie han hadde paa den nye musikk og at jeg kunde dele nesten alle hans meninger. Og jeg har knapt truffet en pianist saa fri for alle virtuosmanerer og nykker, og saa fri for forfengelighet. [...]

Valevaag 6 jan 1948

Kjære Hr. [Jon] Storækre

Maa jeg faa lov til aa takke saa hjertelig Dem, Aftenbladet [Stavanger A.] og Hr. [Henry] Imsland fordi jeg fikk overbrakt den glinrende tegningen som jeg satte stor pris paa. Jeg maa ogsaa faa takke Dem for den interesse De viste mig ved aa slaa et slag for mig i Kringkastingen i Hamburg. Ikke minst maa jeg faa takke Dem for den fine og forstaaelsesfulle artikelen. "Det var storartet at han kunde faa saa meget ut av de korte, tørre setningene du sa til ham" skrev min nevø til mig, og jeg ba ham straks ringe til Dem og takke, men da han er veldig opptatt har han kanskje ikke faatt tid.

Med en hjertelig takk og med de varmeste ønsker for det nye aar fra
Deres Fartein Valen

Valevaag 8 jan. 1948

Kjære Haakon [Natvig]

[...] Til dig spesielt maa jeg sige ene varm takk for radioen, og du har vel allerede lenge ventet aa høre fra mig. Vi fikk den satt opp lillejulaften av vaar gode ven Nils [Valen] og en annen slektning av oss Fartein Tvedte som er flymekaniker, saa alt er i den skjønneste orden. I formiddag flyttet Nils antennen opp i et grantre paa haugen, hvor den var mere fri for grener o.s.v. enn den hadde været paa sin første plass i kirsebærtreet. Vi hadde radioen paa nesten hele julen og selve julaften eller julenatten var jeg saa heldig aa høre en skjøn koral og innledningskoret fra Bach's juleoratorium, og den hellige glede som strømmet ut av den musikken la seg over hele verden og hele tilværelsen og like til det inderste av sjelen. Og senere har jeg hørt saa meget skjønt og saa meget av interesse at jeg ikke kan regne opp alt. Jeg maa bare faa takke dig paany og sige dig hvor straalende glad og taknemmelig jeg er over gaven.

Igaar fikk jeg høre at min violinkoncert skulde sendes til juryen for musikkfesten i Amsterdam til sommeren og at Camilla Wicks vilde spille den paa sin amerikanske og europeiske tourné neste aar. Og da er godt at den blir trykt. [...]

Har ennu ikke hørt om oppførelsen i London men fikk et stort pompøst julekort fra British Council til jul, saa de har nokk ikke glemt mig. Haaper ikke det blir før kulden har gitt sig. [...]

Valevaag 26 jan. 1948

Kjære Pauline Hall

For en stund siden kom min søster skjælvende inn med et telegram, som jeg brøt febrilsk. Men jeg skal sige at det blev forandring da jeg leste det. Tusen takk, fordi De var saa snil og telegraferte. Min søster sa: "er det noen jeg ønsket vi kunde se her, saa er det Pauline Hall." Ja tusen takk for alt, at

De tok saken i egen haand. Jeg turde ikke sende noe inn dennegangen, da jeg var redd for aa være for mye frampaa[!]. Men nu gikk jo alt saa hyggelig. Og saa er det noen unnskyldninger De ikke kan unngaa. De var saa leit at jeg ikke traf Dem i Oslo, men jeg var i Munkedamsveien 65 og spurte baade elskerdige og uelskverdige om hvor De bodde, men forgjeves. Da jeg kom hit saa jeg i min adressebok at nummeret var 67 (det samme som Dagny Knutsen, hvor jeg en gang var) og jeg ergret mig syk.

Og saa at jeg ennu ikke hadde faatt skrevet til Dem, det er saa for galt. Haaper av hjertet at De vil tilgi mig ogsaa dennegang.

Tenk at vi hadde [Alexandr] Helmann her paa besøk ihøst, han kom i bil fra Haugesund og det var saa vellykket. Min søster sa han var den "snilleste, hyggeligste og høfligste mann hun hadde truffet," og siden den tid har hun faatt saa mod paa flere besøk. –

Det var saa hyggelig aa høre om Camilla Wicks. Jeg traf henne i Oslo og hun var saa sympatisk.

Men nu kommer de efter brevet, saa jeg maa slutte. Tusen, tusen takk og alle de varmeste ønsker for det nye aar fra Deres hengivne
Fartein Valen

<Pauline Hall bodde i nr. 75>

[Januar-februar 1948]

Kjære Hr. overrettsakfører Sverre Caspersen.

Mange takk for Deres venlige brev med forespørsel om jeg vilde holde et foredrag i Akademisk forening. Det var meget hyggelig aa høre at foreningen hadde interesse av aa høre om min musikk. Men det er dessverre ikke mulig for mig av flere grunner. For det første har jeg aldri holdt noe foredrag og har en uovervindelig vanskelighet for offentlig optreden. For det andre holder jeg nu paa med et arbeide, en symfoni [opus

43] som jeg saa nødig vilde avbryte, da det nu er kommet igang efter en lang avbrytelse i høst. Jeg vilde saa gjerne faa lov til aa be Dem tilføie [? uleselig] at De ikke maa tro det er vrangvilje som faar mig til aa gi avslag. Jeg vilde saa gjerne ha gjort det, for Deres forening da jeg syntes jeg aldri hadde truffet saa mange sympatiske og forstaaelsesfulle mennesker paa ett brett som i Haugesund. Men De ser det er en umulighet for mig at gjøre det.

<Kladd på baksiden av et brev fra NKF.>

Valevaag, Hordaland 2 February 1948

Dear Mr. [Humphrey] Searle

Many thanks for your letter, which I received only yesterday, as owing to the bad weather we had not been to the post-office for some days. How glad I was to hear about the violin-concerto and Mr. Barosa [Antonio Brosa], the violinist. It was very kind of you to think of me, but the Norwegian Section [of ISCM] had then already decided that Mr. [Ernst] Glaser the violinist, who performed the concerto at Oslo, should go to Amsterdam. But if Mr. Barosa [Brosa] would be willing to play the concerto some other time, I would be very happy.

I was also very glad to hear of the performance of the choral pieces in April, and that Mr. [Alexandr] Helmann would play my Piano-pieces [opus 22] at the B.B.C. As to the symphony [opus 41] it was good news to hear that it would probably be performed in London in June after the Amsterdam Festival. I certainly know how difficult it is to have all those things done, and I am not at all impatient. I am only so grateful to you for all you have done for me, and am looking forward to see you in Amsterdam and shake your hands and thank you from all my soul. And I

think it would be altogether happier to come to London in June than now in this time of gales and dreadful weather.

Mr. Helmann visited us in this place and he told me he would see you and greet from me. He is a charming personality and made friends with everybody here. And he had such sympathy and understanding of the newer tendencies in music, seldom seen in great virtuosos. Would you kindly greet him and Mr. Barosa [Brosa] from me.

All the best wishes for 1948 and heartiest thanks

Yours faithfully

Fartein Valen

Valevaag 2 febr. 1948

Kjære Jenny [Valen-Sendstad]

Det var ubeskrivelig hyggelig aa faa ditt brev. Tusen takk. Jeg er bare saa engstelig for at du skal anstrenge dig for meget med aa skrive, saa en annen gang maa du bare faa din mann [Magne] til aa sende oss noen linjer om hvordan det staar til. Sist han var her imponerte han mig ved aa skrive et langt brev til Arne [bror] paa tre minutter
20 feb.

Saa langt var jeg kommet, saa du ser det gaar ikke imponerende fort med min brevskrivning. Jeg var nettop kommet fra Bergen og skulde bare sende en følgeskrivelse med pakken, men saa laa det saa mange vanskelige forretningsbrev og andre ubehagelige brev og ventet paa mig, og de maatte ekspederes først og tok saa lang tid. – Mor [Magnhild] skrev at det var saa leit at Ida [pike] maatte reise hjem, og moster [Sigrid] og jeg har undret oss saa over det, for Elias [??] er nu i god bedring og de venter ham hjem om noen dager. Haaper det var bare den forrige reisen til Haugesund hun siktet til.

Det var sa ubeskrivelig hyggelig aa høre at du og Magne likte den lille kamelen.¹ Jeg blev mer glad da jeg leste ditt brev, enn jeg var den morgenen for mange aar siden, da jeg selv fikk kamelen. Du antyder ogsaa at du og Magne muligens kommer til aa flytte til Trondheim. Det var et lite sjokk aa høre, men jeg er viss paa at Gud vil gjøre alt til det beste. Og jeg tror Magne har et stort arbeide aa utføre blandt de unge. –

Min reise til England er utsatt til juni maaned. Mr. [Humphrey] Searle i B.B.C skrev til mig at han haapet aa treffe mig paa musikkfesten [ISCM] i Amsterdam, og at han hadde ordnet det saan at de skulde opføre min symfoni i London saa at jeg kunde reise dit efter musikkfesten, og det var jo en god ordning for mig. Han hadde endog ordnet med en verdensberømt spansk violinist Mr. [Antonio] Brosa, at han skulde spille min violinkoncert i Amsterdam, men da hadde den norske seksjon allerede bestemt at [Ernst] Glaser og [Øivin] Fjeldstad skulde til Amsterdam, og da disse to har gjort saa meget for mig, verken kunde eller vilde jeg omgjøre beslutningen. Men Mr. [Alexandr] Helmann skrev at Brosa hadde optatt min violinkoncert paa repertoaret til sin turné i Amerika og det var jo meget hyggelig. Dessuten har Camilla Wicks gjort det samme. Og Helmann skrev at han skulde spille mine 4 pianostykker [opus 22] paa sin koncert-turné fra høsten av, og den store piano-sonaten [opus 38] holdt han paa aa innøve, men han maatte bruke likesaa megen tid til den som han brukte til en Mozart-sonate. – Jeg føler mig saa lettet over at reisen er utsatt, saa jeg kan komme litt vei med symfonien [nr. 4] forinnen. Og dessuten er jeg glad at jeg slapp aa reise nu før begivenheten er overstaatt.

Vi har faat Olavs [V-Ss] doktoravhandling² med et brev der han siger at affæren er over, og den var bare en storm i et glas vann foranstaltet av biskoppen og domprosten. Ak, bare han ikke er for optimistisk.

¹ Maleri av Hans v. Marées som FV ga til dem.

² *Virkelighet og virkelighetsforståelse – forsøk til en systematisk metafysikk-kritikk.* Bergen 1948.

Moster vil nu forsøke aa faa fatt i noen egg til dig. Haaper du maa spise dig sterk og frisk, kjære Jenny. Moster og jeg snakker saa meget om de to smaa som hun ikke har sett, og vi gleder oss saann til aa se hele familien her en gang om det skulde lage seg saa. En hjertelig hilsen og de beste ønsker fra

moster og onkel Fartein

Valevaag 23 febr. 1948

Kjære Olav [Gurvin].

[...] Sigrid fortalte at hun hadde hørt mitt navn i radioen, hun hadde ikke riktig faatt tak i det, men det var noe om en pris jeg skulde ha vunnet. Saa vi var veldig spennt paa aa høre nærmere om det; men vi haapet det vilde staa i avisen. En times tid eftr fikk vi telegrammet og du kan tenke hvilken begeistring det utløste. Det var [Philip] Krømer som haadde været saa ivrig for at jeg skulde sende inn partituret, og han fikk ordnet med forsendelsen omtrent i 11 time, men da jeg saa navnene i juryen hadde jeg lite haap. Det var jo bare ett navn jeg kunde regne paa. Saa jeg kan tenke dig du hadde ikke noen lett job, men desto mere maa jeg faa takke dig. En saan ytre anerkjendelse har jo veldig meget aa sige for verden og vil gjøre det lettere med aa finne en forlegger, vil jeg haape.

I forrige uke fikk jeg brev baade fra Mr. [Hunphrey] Searle og Mr. [Alexandr] Helmann. Searle hadde været til juryen i Amsterdam og da hadde han vist partituret av min violinkoncert [opus 37] til en spansk violinist av verdensnavn (som han skrev), Mr. [Antonio] Brosa, som likte den saa godt at han gjerne vilde ha spillet den paa musikk-festen i Amsterdam. Men eftersom Mr. Helmann skrev kommer Mr. Brosa til aa ta den med paa sin koncertturne i Amerika. Searle skrev at han haapet aa treffe mig i Amsterdam, og saa hadde han faatt ordnet med opførelsen av den tredje symfonien [opus 41] i B.B.C., saa at jeg kunde reise direkte

over til London efter musikkfesten. Han haapet ogsaa aa faa opført noen av mine a cappella-kor paa en koncert som selskapet for ny Musikk i London skal holde i april, og han hadde avtalt med Helmann at han skulde spille mine 4 piano-stykker [opus 22] i B.B.C. Jeg er glad fordi London-reisen blev utsatt til sommeren.

Mr. Helmann's brev var ogsaa meget hyggelig. Han hadde netop faatt piano-sonaten [opus 38] tilsendt fra Norsk Komponistforening og hadde straks gaatt igang med innøvningen og den var "grand Music", men han trengte lang tid til aa fordøie den, saa han kunde spille den som det var et verk av ham selv. De fire klaverstykkene [opus 22], som jeg hadde inntrykk av ikke interesserte ham saa meget da han var her i Norge, uttalte han sig om med stor entusiasme, og sa han skulde spille dem paa sine turneer til høsten.

Ja nu har jeg skrevet en masse om mig selv. Jeg haaper vi møtes i Amsterdam. [...]

Valevaag, Hordaland 24th February 1948

Dear Mr. [Humphrey] Searle

Many thanks for your letter of 18th February and for your kindness and interest. I am glad to see that you approved of Mr. [Ernst] Glaser playing the Concerto [opus 37], and that Mr. [Antonio] Brosa is willing to play it some other time. I am also glad to hear that there is a possibility of recording the Concerto, as it has not been assigned to a publisher in Norway and I am not a member of BISM[?].

I thank you very much because you are thinking of including some of my things in the program for 31st March, and of your proposals. I think it would gladden me most, if Mr. [Alexandr] Helmann could play the piano-pieces [opus 22]. I heard from him some time ago and he said he would

play them this Autumn, and if he could play them now he surely would transform them like a wizard.

As to the Wind Serenade [opus 42] there are some difficulties for a performance in London just now. It was written at the request of the Danish Quintet for Wind Instruments and the score has been sent to Copenhagen to the Quintet for study. But I certainly would be very glad if you could play the String Quartet No. 2 [opus 13] in case that Mr. Helmann was not able to perform the piano pieces now. Unfortunately my radio does not take the Third Programme, and how tantalizing it often is when reading the programs, but a friend of mine at Haugesund (our nearest city) says he can take it very well, so I would go to Haugesund for once and hear it.

How fine it shall be to meet you at Amsterdam. With all my sincerest thanks and best wishes

Yours faithfully

Fartein Valen

Valevaag 6 mars 1948

Kjære Jenny og Magne [Valen-Sendstad]

For en gledesdag det var igaar. Hjertet var saa fullt at jeg liksom ikke kunde samle mig om noenting annet enn aa være glad og takke Gud. Men en liten hilsen maa dere allikevel ha med posten i dag, skjønt jeg vet ikke hvad jeg skal begynne med. En hjertelig inderlig takk fordi dere vilde gjøre mig den store glede og ære at den lille nyankomne skulde bære mitt navn. Jeg kan ikke uttrykke hvad jeg føler ved det, men jeg var rørt til taarer, da jeg fikk telegrammet. Tusen, tusen takk, kjære Magne og Jenny. Maatte Gud velsigne dere begge og den lille, og gjøre det saa at han maatte vokse opp til glede for far og mor og alla hans nærmeste. Det siger av hjertet hans gamle onkel som husker saa levende, da far ikke var stort større, og synes det er som et under at jeg skulde faa oppleve dette. I gaar morges tenkte jeg

saan paa Jenny "5te mars", sa jeg, "altsaa om en ukes tid er det vel over." Hvor heldig det var at vi hadde et erende til Valevaag igaar, ellers hadde vi vel ikke faatt telegrammet før i dag. Moster kom inn til mig med det og Jenny's brev og jeg skalv paa hendene, da jeg brøt det. Men saa haaper vi det har gaatt forholdsvis lett, siden brevet var skrevet dagen i forveien. Ja tusen takk for telegrammet og for Jenny's hyggelige brev.

Jeg kan tenke mig at Magne er ordentlig stolt i dag, men jeg kan forsikre at jeg ikke er mindre kry. Haaper inderlig Jenny er bra. Og nu trenger du en ordentlig hvil. Moster [Sigrid] hadde kjøpt noen egg til dig i gaar. Saa maa du ha hjertelig takk for chokolade, kaffe og sukkerkortene. Du vet jeg har en stor svakhet for det. Undres paa hvad Jorunn og Magnhild siger til sin lille bror. Jeg tenker de kommer til aa bli henrykte. Baade moster og jeg synes Jenny har vært ordentlig tapper og kjekk, og hvor stort det er aa erfare at Gud hjelper igjennom selv om verdens visdom siger noe annet.

Det hadde vært saa hyggelig om vi kunde hatt Jorunn her i denne tiden, men ogsaa vi staar foran et pige-skifte og har ennu ikke faatt noen ny. Derfor vovet moster ikke aa tilby sin hjelp, for i den senere tid orker hun meget mindre og er ikke sterk i hodet. Det var leit at Ida maate reise hjem. Jeg tror det var gjort i overilelse av Sara [??] da hun er meget impulsiv. Men jeg haaper den nye maa blir bra, og da hun er saa gammel haaper jeg hun kan gjøre mer og spare Jenny for arbeide. –

Men nu maa brevet av sted, og det var saa meget jeg ennu skulde ha snakket om. Haaper Magne vil fortelle oss litt nærmere om gutten og Jenny (skjønt det er vel mange som kræver det av ham). Vi er saa veldig spente. Er han svak som Magnhild eller er han litt sterkere, og føler Jenny sig meget svak. Nu kommer de og river brevet ut av hendene mine og det er vel bra, for ellers synes Magne jeg begynner å mase som alle gamle folk.

Alle de varmeste ønsker, kjære Magne og Jenny.

fra onkel Fartein

Valevaag 11 mars 1948

Kjære Pauline Hall

De maa tilgi mig at jeg ikke har sendt Dem brev for lenge siden, og nu har jeg saa meget aa skrive om at jeg nesten ikke vet hvor jeg skal ta fatt. Men først maa jeg faa takke Dem saa hjertelig for Deres tiltak med violinkoncerten. Det var ordentlig snilt og hyggelig gjort av Dem. Jeg fant Deres telegram, da jeg kom hjem fra Bergen hvor jeg hadde hørt [Øivin] Fjeldstad dirigere Sonetto di Michelangelo [opus 17 nr. 1] (som han gjorde storartet) [5. feb. 1948]. Jeg hadde ennu ikke faatt brevet fra Mr. [Humphrey] Searle, saa jeg forstod ikke telegrammet helt med det samme. Men brevet kom to dager etter (da vi ikke hadde været efter posten paa grunn av uværet). Og saa telegraferte jeg traks. Egentlig skulde eller burde jeg ha skrevet et brev straks med en gang. Men saa haapet jeg at telgrammet vilde fjerne alle tvil og desuten er det med aarene det at skrive et brev mere og mere blitt saan at det koster mig en agoni, som kjød og blod søker aa unngaa (men det er ingen unnskyldning).

13de.

Saa fikk jeg Deres telegram igaar kveld, og jeg var saan i tvil om hvad jeg skulde skrive. Men efter aa "ha sovet paa det" er jeg kommet til det resultat at det beste er bare aa gi de nødtørftigste opplysninger, for efter min erfaring vil "specielle ting" bare utfordre til irritasjon hos den talrike skare som ikke bryr sig om denslags musikk.

Jeg vilde ogsaa gjerne tilføie at jeg var helt fornøiet med [Ernst] Glaser's utførelse i Oslo, fordi han hadde aanden og var den cantus firmus som bandt det hele sammen. Og naar han faar Fjeldstad med som er likesinnet, saa haaper jeg at det skal bli ennu bedre. Alle tempi og alt var i orden. Vil De hilse begge ennu engang fra mig og takke saa meget.

Jeg vilde ogsaa saa gjerne takke Dem for Verlaine-suiten, som min søster (hun sa spontant "tenk at P.H. er en saa betydelig komponist.") og jeg hørte i radio. Det var saa skjønt, og jeg var helt med hele tiden og gledet mig uforbeholdent. Det var saa poetisk, og værdig den store dikteren som jeg ogsaa er saa glad i. Og instrumentasjonen saa glimrende.

Og saa maa jeg vel formelt melde mig til Amsterdam. Jeg leste at [m/s] Brabant reiser fra Oslo fredag 4 juni og festuken begynner den 5te. Da jeg saa nødig vil reise med jernbane gjennom Danmark vilde jeg bare spørre om det er tidsnok aa reise med Brabant den 4de juni.

Jeg vilde bare faa tilføie at av min Lyche-pris vilde jeg saa gjerne sende Ny Musikk 100 kr. som takkeoffer, men for ikke aa forsinke dette brevet ennu mer, vil jeg heller sende sjekken i uken.

Ennu en gang: hjertelig takk for alt.

Deres hengivne Fartein Valen

[Tillegg til brev Pauline H. 11.3.48, kladdet på baksiden av et brev fra NKF:]

... søker aa unngaa. Men jeg skrev til Mr. Searle og sa at jeg kunde ikke gaa utenom Glaser og senere fikk jeg et meget pent brev igjen fra ham, hvori han siger at han godt kan forstaa at jeg helst vilde ha Glaser og at Brosa vilde spille koncerten en gang i London.

Valevaag, Hordaland 12th March 1948

[Tilføyd med ukjent hånd: O3/M/HS [Henv. til Searle-brev?]]

Dear Mr. [Humphrey] Searle

Many thanks for your letter of 5th March. I also thank you very much for your kindness that you will make a record of my Concerto at Amsterdam. I am sending to you this day the score of the String Quartet [No. 2, opus 11] and thank you very much for your arrangements with the concert at 31st

March and hope you will succeed in inducing Mr. [Alexandr] Helman to play, should the quartet fail.

The Danish Quartet who played this piece at Copenhagen told that they first played two and two parts separately and having been acquainted with their neighbours it was easier for them to play the whole together.

You also tell about the decision of the B.B.C. as to my symphony [opus 41]. Of course it would have been fine had they been able to perform it, but I can very well understand your difficulties and have so much to be thankful for, so I am really not so disappointed, and I hope you too will not mind. Permit me to say that your sympathy and kindness means much more to me. I do not need the score for the present so please retain it as long as you want. And then I have only a question to ask you. I remember you told me in your first letter to me that you were the only person in England writing in that style, so I should like so very much to study some of your compositions and I hope you could lend me some notes for a short time. I would return them as soon as possible.

With the sincerest thanks to yourself and the B.B.C. and the best wishes.

Yours faithfully

Fartein Valen

Valevaag 16 mars 1948

Kjære Else [Christie Kielland]

Det var usigelig saart aa høre om din mors [Anna] død. Den dagen jeg fikk vite det, hadde hadde jeg om morgenen vært ute i haven for første gang paa lang tid og saa at sneklokkene var begynt. Jeg tenkte: om et par dager, naar de er blitt litt flere, skal jeg sende dem som en hilsen til fru Kielland. Det var saa vanskelig aa tro at hun virkelig var borte, og forstaa og tenke paa hvor ondt det maatte være for dig selv om du lenge hadde været forberedt paa det. Men godt allikevel at du fikk være hos henne. Og jeg maatte tenke

tilbake paa mitt samvær med din mor like fra det selskapet hos Lulli Lous til den koncerten da vi spontant tok hverandre i hendene efter aa ha hørt Bach (jeg vet ikke hvem som var den første). Ja hun var et sjeldent menneske som det var en berikelse aa ha kjendt. Jeg var rørt da jeg en dag tok frem Jakob Böhme¹ og lese den yndige dedikasjonen hun hadde skrevet med skjelvende hender. Det blir trist og tomt for dig nu, men jeg haaper dine venner, som setter saa veldig pris paa dig maatte kunne erstatte dig litt. Jeg vet at vi alle saa gjerne vilde det. Alle her taler med saan deltagelse om dig og ber mig hilse dig saa hjertelig, og du skulde bare høre alle de varme uttalelsene om dig. Tenk paa denne tid for ett aar siden var du her, og jeg tenker ofte paa de hyggelige besøkene.

Takk for hyggelig hilsen til jul og hilsen fra [Lissa] Monrad som du maa gjengjelde.

Jeg har været en daarligere brevsriver enn ellers, men har ikke været noe kjekk siden jeg kom hjem før jul og gruer mig for den nye reisen.

Sigrid hilser saa hjertelig.

Mange hilsener til dig selv, Jacob [bror] og hans familie fra din hengivne Fartein.

Valevaag 3 april 1948

Kjære Pauline Hall

Nu har De vel lenge ventet paa oppfyllelsen av mitt løfte, og jeg burde ha gjort det for lenge siden. Men jeg maa nesten sige som Bach: "Ich hatte viel Bekümmerniss." [BWV21] Vaar hushjelp maatte nemlig plutselig reise hjem paa grunn av sykdom i familien, og da min søster ikke er særlig sterk, maatte ogsaa jeg overta en del av arbeidet. Og det arbeide man ikke er vant til anstrenger alltid mer, saa om kvelden følte jeg mig helt utkjørt. Midt

¹ *Skriften*. Utvalg ved Hans Kayser, er i FVs boksamling.

oppi alt dette fikk jeg saa en diger pakke med korrektur med ordre om aa gjøre den ferdig saa snart som mulig. Og saa maatte jeg endog foreta en reise til Haugesund. Derfor er det jeg kommer saa sent. Tusend takk fordi De var saa snil og bestilte en plass for mig paa baaten. Det er jeg veldig taknemmelig for. Jeg har bestilt valuta ogsaa og pass. Jeg blev litt forskrekket igaar da jeg leste i avisen at det var saa vanskelig med hollandsk valuta. Og ellers er det jo blitt saa broket ute i verden, men vi faar haape det gaar over ogsaa dennegangen.

Camilla Wicks lovet hun skulde spille min violinkoncert [opus 37] neste vaar i New York, og det er jeg lykkelig over, da hun var en storartet violinist. Haaper De unnskylder disse tørre linjene. Det skulde være morsomt aa snakke sammen engang, men saa sees vi ialfald i Amsterdamm.

Mange hjertelige hilsener
fra Deres hengivne
Fartein Valen

Valevaag 10th April 1948

Dear Mr. [Humphrey] Searle

The other day I got a packet from Messrs. Joseph Williams Ltd with your Night Music and the Ballade for Piano.

I began reading standing on the floor and could not cease till I had finished both works. It was a wonderful experience, and I want to thank you so much for sending me your Music. It was so strange to find somebody feeling the same way as oneself, and I could not but think of what you once told me, that you were born at the same day as me, so strongly I felt the affinity. I should like so much to make these things known here in Norway. I hope I shall be able to persuade Mr. [Øivin] Fjeldstad (the conductor you heard at Copenhagen) to play the strangely

beautiful Night Music and as we have some young and clever pianists who are not so reactionary as the older generation, I hope to find someone to play the dramatic Ballade which should be a wonderful task for a pianist.

I am sorry to say that I was not able to hear the String Quartet [No 2 opus 11]. My friends at Haugesund had gone to the mountains for Easter and I had to rely on my own apparatus and was not very hopeful. But our neighbour a young farmer who is very clever with the radio said he would come and help me. Indeed he caught some measures of the [Knudaage] Riisager Quartet, for I heard distinctly flute and clarinet, but suddenly came that vigorous and boisterous Russian station and played havoc with the rest of the programme. And I was sorry because I have never heard that piece before.

But I would thank you very much for your kindness and ask you to convey my thanks to the artists.

Hope to see you at Amsterdam.

With best wishes

Yours sincerely

Fartein Valen

Valevaag 14 april 1948

Kjære Olav [Gurvin]

Hjertens takk for ditt hyggelig brev som jeg fikk idag. Det var veldig hyggelig aa lese alt det du skrev i anledning prisutdelingen, og naar jeg har din sympati gir jeg en god dag i Wirsén [Wirén?, sv. kritiker], og hane-pane og høne-pøne og alle skrikerungene (som jeg nu er blitt temmelig vant med). Det var ogsaa meget hyggelig aa høre om [Odd] Grüner-Hegge og jeg er meget taknemmelig for det han gjorde for mig, og at ogsaa du gjorde saa meget for aa skaffe mig den prisen og de pengene som sandelig kom vel med. Det var morsomt at vi skal treffes i Amsterdam. For en tid siden

skrev jeg til Oslo Sparebank og bad om valuta. De sa de skulde skaffe mig valutaen, naar jeg bestilte en maaned før avreisen, men jeg maa skaffe mig skriftlig attest for at reisen var nødvendig. Jeg undres paa hvem jeg skulde henvende mig til for aa faa denne attesten. Mon Klaus Egge kan gi mig den, og kunde du være saa snil aa spørre ham fra mig. Eller maa jeg gaa til lensmannen her i bygden. Saa spurte de om hvor meget valuta jeg ønsket. Det har jeg heller ikke den fjerneste anelse om, saa jeg maa spørre dig hvad du tror blir nødvendig. Jeg skulde reise med en baat, som gaar fra Oslo 5 juni. Violinkoncerten skal opføres 11 juni skrev Pauline Hall, som hadde bestilt billett for mig paa baaten. Jeg vilde nu ogsaa saa gjerne vite om ikke det gaar an aa ta baaten fra Bergen eller Stavanger (eller Haugesund) saa jeg kunde slippe Oslo-reisen. Du ser jeg benytter altid anledningen til aa plage dig, men det er saa vanskelig aa faa disse opplysninger her i villmarken.

Det var morsomt aa høre at [Alexandr] Helman og [Robert] Riefling skal spille mine variasjoner sammen i B.B.C. til høsten. Helman skrev han var begynt aa øve min (nye) piano-sonate [opus 38] men han trengte et helt aar til aa faa den ferdig saa han kunde spille den saa fritt som han selv hadde skrevet den. Han skrev ogsaa saa nydelig om de fire piano-stykkene [opus 22], som han sa han vilde spille til høsten. Mr. [Humphrey] Searle, min ven i B.B.C., vilde han skulde ha gjort det i vaar, men Helman var ikke ferdig med dem da. Da Searle var i Amsterdam som medlem av juryen hadde han vist partituret til min violinkoncert til Señor [Antonio] Brosa, en spansk violinist som hadde blitt saa begeistret at han straks hadde tilbudt aa spille den paa musikfesten. Men jeg vilde ikke forbigaa [Ernst] Glaser. Men Brosa vilde allikevel senere spille den paa en koncert i London. Jeg traf Camilla Wicks paa hennes koncert i Haugesund, og da sa hun at hun hadde faatt notene til violinkoncerten og vilde spille den i New York i 1949. Jeg haaper det maa gaa bra i Amsterdam. Searle skrev at han vilde faa istand en optagelse av violinkoncerten i Amsterdam da han ikke skulde

overføre den koncerten hvor den blev spillet. Jeg har arbeidet med den 4de symfonien [opus 43] hele vinteren, men det har ikke gaatt saa fort. Jeg haaper allikevel den er blitt bedre. Jeg har følt mig svært lite vel i hele vinter men det blir vel bedre naar varmen kommer. Det er saa uvant for mig pludselig "aa være i skuddet" og maatte skrive forretningsbrev i øst og vest, og jeg som har dette uovervindelige brevkomplekset. Ja dette blev heller ikke noe hyggelig brev, men jeg haaper vi kan faa talt sammen i Amsterdam ogsaa om ting som er vanskelige i et brev.

Jeg haaper du har det bra og er frisk og kjekk, og du maa tilgi alt det jeg plager dig med. Skal hilse saa meget fra Sigrid. Fortiden er vi uten hushjelp, men vi har et lite haap.

Hjertelige hilsener fra din hengivne Fartein.

Valevaag søndag [23???.5.1948]

Kjære Magne [Valen-Sendstad],

det var ubeskrivelig hyggelig aa høre fra dig igaar og faa innbydelsen til barnedaapen fredag.¹ Jeg tar imot den med takk, men moster kan nok ikke komme. Hun har saa vanskelig for aa reise fra Blanseflor og Piltits [Piltitz, katt og hane] og Haldor og en høne som ruger egg. o.s.v. o.s.v. og saa er det ingen aa faa til aa være her, mens hun er borte. Jeg kommer paa min vei til Oslo, og kommer altsaa torsdag med [rutebåten] "Haugesund" og vilde være meget taknemmelig hvis du hadde tid aa møte mig. Det skal bli hyggelig aa treffe alle ikke minst den lille nykomne som jeg nok allerede har hørt gjeteord om gjennom Ida. "Han er saa nydelig atte", sa hun, "han er saa deilige, den gutten". Og det var saa hyggelig aa høre at alt gikk saa bra og at Jenny er kommet sig. Haaper ikke vi kommer rent til aa ta livet av henne, naar vi kommer saa mannsterke. Ja jeg gleder mig til aa faa snakke

¹ Den var 28. mai 1948.

med dere alle, derfor vil jeg slutte med dette, da reisefeberen er i full flor. Jeg kan ikke si hvor jeg gruer til reisen (ikke til Stavanger men til Amsterdam.) Men det gaar vel. Hjerteligste hilsener og takk fra
onkel Fartein

Scheveningen 11 juni 1948

Kjære Vesla [Natvig],

du maa ha en hjertelig takk fordi du har været saa storartet og ordnet opp alt saa vel for mig. Det var nok ingen som hadde bestilt skipsbillett til mig her, saa det var glimrende jeg fikk plass paa flyet, og nu reiser jeg altsaa til Kr.sand 14de. For tiden er jeg paa Kurhaus i Scheveningen hvor den siste koncerten skal være, og bor altsaa fryktelig fint. Vi hadde den første prøve idag og det gikk ganske bra. Orkestermusikerne applauderte da de var ferdige og det er noe de sjelden gjør. Men det er jo koncertaftenen det kommer an paa. [...]

Rijksmuseum var vidunderlig; dette [De staaimeesters] og Nattevakten og Jødebruden og en masse andre Rembrandter var en oplevelse.

Hils Haakon og guttene saa meget
onkel Fartein.

Valevaag 21 juni 1948

Kjære Hr. [Odd] Udbye

[Skal med glede hjelpe ham med Schubert-transkripsjoner.

Gleder seg til å lese Albert Einsteins Gluck-biografi.

Kan lese Mozert-brevene når Udbye er ferdig med dem.

Kom flyvende fra Amsterdam forrige uke.]

Valevaag 3 juli 1948

Kjære Hr. [Odd] Udbye

[Sender tilbake avskriftene med noen rettelser.]

Haaper inderlig at De maa finne en villig forlegger, og De maa ikke snakke om at jeg har gjort Dem noen tjeneste, for bare aa bli kjent med disse mesterverker var for mig en stor glede. [...]

Valevaag 8 juli 1948

Kjære Dagny [Sandvik]

Hjertelig takk for ditt brev, som jeg fikk i uken og hjertelig takk fordi du ikke retter en bebreidelse mot mig som ikke har skrevet paa aldrig saa lenge, hvad du nokk kunde hatt all grunn til. Det var saa hyggelig aa høre fra dig fra Hamar og se at du skal ha ferie paa de gamle steder. Jeg haaper den maa bli riktig god saa du kan vende tilbake til byen med nye friske krefter.

Det blir desverre mere og mere saann med mig nu, at det aa skrive brev koster mig nesten overmenneskelige anstrengelser. Alle de komplekser og mindreverdighetsfølelser, som jeg har paadratt mig under min musikalske løpebane, har formelig koncentrert sig i brevskrivningen og det nytter ikke hva meget jeg enn siger mig, at hvis det fortsetter paa den maaten, saa kommer jeg til aa dø venneløs. Jeg maa bare be om at vaar gamle avtale maa staa fast: at vaart gamle venskap maa vare ved, selv om brevene uteblir. Jeg har ogsaa følt mig saa lite vel iaar helt siden jeg kom hjem fra Oslo. Jeg paadrog mig noe influenza-lignende paa reisen, og det er ennu ikke helt borte. Vi har ogsaa vært uten hushjelp i 4 maaneder og da Sigrid er saa lite sterk maa jeg forsøke at gjøre min del av arbeidet. Men naar middagsoppvasken er over, maa jeg nesten sige som pigen hos Brahms:

“dann ist’s [wär’s] mit mir, dann ist’s [wär’s] mit mir vorbei.”¹ Vi hadde faat løfte paa en ung pige til juli, men ennu har hun ikke vist livstegn og jeg har mine store tvil. Hun har vel sagtens faatt et bedre tilbud og det er nu allright i disse kredser aa ta det høieste tilbud selv om de har lovet sig andre steder.

Turen til Amsterdam var herlig, og jeg maa være vel fornøiet med resultatet. Da jeg hørte de første prøvene paa violinkoncerten [opus37] var jeg helt forferdet over orkesteret, men [Ernst] Glaser og [Øivin] Fjeldstad gjorde underverker i den korte tiden. Det gikk utmerket paa koncerten, jeg blev fremkaldt og fikk blomster, men det hyggeligste av alt var den oppmuntringen jeg fikk fra mange musikere av alle nasjoner, og det var jo godt aa ha med sig hjem. Ellers var det deilig i Amsterdam, en gammel, malerisk og romantisk by, og Holland er jo et yndig land. Flyverturen hjem kommer jeg aldrig til aa glemme først over Holland og saa over Nordsjøen, som laa blikkstilte. Vi blev trakteret med kaffe paa flyet, og om kvelden kl 8, tre timer efter at vi hadde reist fra Amsterdam var vi i Kristiansand, hvor jeg overnattet. Om morgenen reiste jeg til Stavanger og besøkte mine nevøer. Paa grunn av raset i tunellen blev reisen noksaa lang og omstendelig, men jeg kom da frem tilslutt. Og saa har jeg været hjemme hele tiden. Varmen og det gode været efterlot jeg i Holland, og idag er den første virkelig varme dag siden jeg kom hjem. Jeg maate ta fuldt vintertøi paa mig, saa surt og kalt var det. Det var noksaa vanskelig aa komme inn i arbeidet igjen efter alt staaket i Amsterdam, og jeg kan ikke sige det gaar saa staalende ennu, men jeg faar bare henge i. Jeg maa fortelle at jeg traf Nina [Sandvik Kristensen] i høst, da jeg var i Bergen. Hun kom og hilste paa meg efter koncerten og det var saa hyggelig. Vi skulde treffes og snakke litt sammen før jeg reiste neste dag, men hun fikk ikke anledning paa grunn av en prøve. Det var saa hyggelig aa treffe henne og jeg blev saa rørt, da hun kom og hilste paa mig. Men nu er det nokk paa tide at brevet

¹ Fra “Vergebliches Ständchen” i opus 84.

kommer avsted (det gaar mest ved leilighet, nu da vi ingen har aa sende).
Jeg vilde bare be deg hilse alle dine saa meget: Ole, Knud, Marie, Elisabeth
osv. og selv maa du ha en hjertelig takk fordi du ikke forlengst har oppgitt
din gamle ven

Fartein

[Poststemplet 21.7.48]

Kjære Steinar Ihle

[...] Idag kommer en mann fra Oslo og skulde tale med mig om noen
biografiske ting til det nye leksikonet, men han blir bare noen faa dager
[...]

[Stemplet Valevaag 21.7.48]

Kjære Frk. [Karin] Brecke

[...] Men nu maa jeg endelig faa takke for det hyggelige samvær i
Amsterdam og paa flyturen. [...]

Det gledet mig saa meget aa høre at De syntes om mitt piano-stykke.
Ogsaa de to unge menneskene som var tilstede ved radio-oppførelsen her
hos oss uttalte sig meget anerkjennende. Og da jeg ikke er saa vant med aa
høre denslags, synes jeg det var meget hyggelig. Særlig gleder det mig naar
unge mennesker liker det jeg har skrevet. [...]

Fredag 23 juli [1948]

Kjære Steinar Ihle

[Invitasjon til å komme til Valevåg og overnatte.]

Valevaag, Norw. 30th July, 1948

Dear Mr. [Humphrey] Searle

Many thanks for your letter informing me that Mr. [Alexandr] Helman is going to play my Piano-pieces [opus 22] at the B.B.C. I was very glad, and I now hope I will have the good luck to hear them Saturday, though it will be difficult. One of the things I wanted to speak to Mr. [??] Clark about at Amsterdam, was the wavelength of the Third Programme. If it were possible to change it to be more audible I am sure it would be received with the deepest gratitude by all musical people in the Scandinavian countries. I also thank you very much for arranging to play my Violin Concerto [opus 37] with Mr. [Antonio] Brosa in London and I am very glad to hear you were not disappointed with it at Amsterdam.

I must tell you that your song "Put away the Flutes" has made a great impression on musical people here in Norway: On my way home I met my nephew at Stavanger and he said it was extremely beautiful, and two young Norwegian musicians who came to me during the vacancies to study the 12-tone technique used almost the same words. [Magne Elvestrand and Øistein Sommerfeldt]

Even if I were a master of the English Language I could not tell properly how I enjoyed meeting you, Mr. Clark and Elisabeth Lutyens at Amsterdam. It was like meeting unknown relatives in a foreign country.

I still hope I shall be able to get Mr. [Øivin] Fjeldstad to play your Night Music at the Norwegian Radio and to get a young clever pianist Mr. [Guttorm] Scherven (who unasked played one of my Piano-pieces) to play your Ballade and maybe Elisabeth Lutyen's Intermezzi.

I must also thank you so very much for your interest in my choral-pieces and for all you have done for getting them performed. I am looking forward to meeting you again and continue speaking. I wonder if we may see you here in Norway some time. Would you kindly greet Mr. Clark, Elisabeth

Lutyens, Mr. Brosa and Mr. Helman from me. Miss [Else] Christie
Kielland the painter you met in London wanted me to take greetings to you.
Yours sincerely Fartein Valen

[Kort, Valevåg, august 1948]

Dear Mr. [Humphrey] Searle

I should like to send you a greeting to our common birthday with all my best wishes to the new year and with hearty thanks for your kindness to me in the past. I have read about your Orchestra Fugue and was very glad to see that it was received with enthusiasm even by the old-fashioned critic in the Times. Maybe I might have heard it, as I have heard some of the Promenade Concerts broadcasted by the Home Service, but I did not see your Fugue in our Radio Times. Still, what a wonderful victory for our common cause!

Would you kindly greet Mr. Clark and Elisabeth Lutyens and also Mr. [Alexandr] Helman and Mr. [Antonio] Brosa from me.

Yours faithfully

Fartein Valen

[Kladden til dette kortet erogså bevart, se bak blant kladder og utkast.]

Valevaag 28 aug. 1948

Kjære Hr. [Odd] Udbye

[Sender tilbake avskriftene rettet med kommentarer.]

Saa maa jeg faa takke Dem saa hjertelig for pennene. Jeg har tidligere aldrig kunnet bruke note-penner; men til min store glede og overraskelse kunde jeg bruke disse med største lethet og jeg synes de var veldig gode, saa jeg vilde være taknemmelig om De kunde overlate mig noen faa til den

tid da jeg skal renskrive min nye symfoni [opus 43] (hvilket desverre ennu blir noksaa lenge til, da jeg har været saa lite flink isommer).

Saa maa jeg ogsaa takke saa meget for Gluck [Einsteins biografi] som har ligget reiseferdig lenge, men først nu endelig kommer avsted. Det var umaadelig interessant og lærte mig mange for mig ukjendte ting. Og saa vil De ogsaa sende mig Mozartbreve! Tusend takk. Jeg har lest noen av Mozarts breve før, og de var aldeles fortryllende, saa jeg skal nokk overleve grovhetene, tenker jeg. [...]

Valevaag 2 sept. 1948

Kjære Pauline Hall

Hjertens takk for Deres hyggelige brev som det var saa kjært for mig aa faa, skjønt jeg vet, det var mig som burde skrevet først. De siger, De haapet aa høre fra mig en gang i løpet av sommeren, og nu er vi langt inne i høsten, før jeg begynner. Men jeg har følt mig saa lite bra i hele sommer, og det var saa mange andre ting som forstyrret, straks jeg kom hjem fra Amsterdam. Først hadde jeg to elever [Ø. Sommerfeldt og M. Elvestrand¹], og de var meget hyggelige og flinke, men jeg er kommet saa bort fra undervisningen at det voldte mig store vanskeligheter. Men det var første gang på over ti aar, siden noen hadde søkt undervisning i den atonale teknik hos mig, og jeg tenkte, det er bedre aa forklare det selv enn aa overlate alt til de fiendtlig innstillede som har ført ordet i alle disse aar. Og det var igrunnen morsomt skjønt jeg følte [mig] nesten altfor selvopptatt ved paany aa sitte som lærer.

Saa hadde vi besøk av to av min søsters venninder. De var søte og hyggelig og alt det, men de var rene krigsfurier som nu snakket om krigen fra morgen til kveld. Og de avløste hverandre, saa da den siste var reist

¹ Besøket er omtalt av Sommerfeldt i Norsk musikk Tidsskrift ; 1991/2, s. 36-48

drog vi nesten et lettelsens sukk. Hele tiden var vi uten hushjelp og vi faar ikke før 1ste oktober, saa jeg har været oppe kl. 7 hver dag. Men det beklager jeg mig ikke over, da jeg ikke liker aa ligge om morgenen. Middagsoppvasken synes jeg er det værste, efter den er jeg helt kaputt og orker ofte nesten ingenting hele eftermiddagen. Det vanskeligste av alt var at det gikk saa traadt med den nye symfonien [opus 43]. For det meste kunde jeg sige, "jeg har arbeidet den ganske dag og intet faatt." Og naar jeg har denslags perioder (og de innfinder seg altfor ofte med mig; saa greier jeg heller ikke aa gjøre noe annet. Dette bare som en forklaring paa min ikke-skriving, for at De ikke skal tro noe værre om det, enn det var.

12 okt. [sept??]

Men nu er det nokk paatide aa faa mitt aborterte brev avsted. Ak, det skulde jo ha vært gjort for lenge siden. Vaar hushjelp er ennu ikke kommet, saa hele huset gaar fremdeles paa krykker, og jeg føler mig veldig trett og slapp. Men nu er det vel egentlig paa tide aa komme til hovedstaden og svare paa Deres spørsmaal angaaende musikkfesten i Palermo. Tusend hjertelig takk fordi De alltid tenker paa mig, det gledet og rørte mig veldig, og det nydelige De skrev om violinkoncerten [opus 37] likeledes. Men jeg har tenkt adskillig over det og tror ar det er best for mig nu aa trekke mig litt tilbake, ellers vil jeg paany komme i den sorte gryde. Jeg forstaar at det er mange av de store som synes det har været gjort for meget væsen av mig i det siste og hvis jeg for tredje gang skulde komme paa en internasjonal musikk-fest saa vilde visse av den ekstreme nasjonale skole hos oss gaa ut av sitt gode skind av raseri, og jeg vilde paany oppleve det jeg har opplevet før og saa nødig vil inn i for annen gang. Jeg begynner aa bli gammel nu og da mister man noe av elasticiteten. Men jeg har et forslag aa gjøre Dem: Kunde De ikke sende inn Deres Verlaine-Suite. Hvis den blev antaatt vilde det glede mig like saa meget som den skulde være av mig. Jeg er viss paa De vet, det er ikke for aa være jaalet jeg siger det. Jeg synes den var saa

skjøn. Og jeg ønsker det ogsaa for vaare Brum-Baskers skyld, saa de kunde lære at det finnes ogsaa annen musikk i Norge enn den som er skrevet efter ny-nazisternes recept. Tenk at jeg har vaaget aa skrive noe saa fælt, men da faar jeg staa ved det. Jeg hørte Deres "Kjerulf" i radio og synes det var nesten rystende aa merke hvordan alting gjentar sig.

Det var ennu saa meget jeg jeg skulde ha skrevet om, men nu maa brevet avsted. Det var saa hyggelig aa treffes og snakke sammen i Amsterdam, haaper det maa bli oftere. Skal hilse Dem saa hjertelig fra min søster. De har en meget høi stjerne hos henne. Saa maa jeg sende de beste ønsker og takk. Vil De ogsaa hilse [Øivin] Fjeldstad, [Ernst] Glaser og frue og Karl Andersen og frue saa meget.

Deres hengivne

Fartein Valen

[Kort med motiv fra Amsterdam, sendt fra Valevaag] 15 sept. 1948

Kjære frk. [Karin] Brecke [da i Amsterdam]

[...] Det var ogsaa hyggelig aa høre at De syntes det gikk godt med violinkoncerten [opus 37]. 21de denne maaned skal den opp i Manchester, hvis violinisten Mr. [Antonio] Brosa kommer tidsnokk fra sin tourné i Spania. Jeg er veldig spent paa hvordan han vil gjøre den, men han skal være meget fremragende. I neste maaned skal jeg til København, hvor jeg skal være i vinter. Gruer meg litt for reisen, men haaper det skal bli hyggelig i København. [...]

Valevaag 24 sept. 1948

Kjære snille, enestaaende Agnes [Hiorth]

Ja nu har det været en lang pause i brevskrivningen fra min side. Men tusend takk for at du ikke lar dig affisere av min taushet, og ikke er

fornærmet eller støtt, hvad du vel kunde ha all grunn til aa være. Men jeg har ikke været særlig bra ivaar baade før og efter Amsterdam. Det har gaatt saa trægt med arbeidet og da greier jeg heller ikke noe annet. Og saa har vi hele tiden været uten hushjelp. Jeg har staatt opp kl 7 nu i et halvt aar, men det beklager jeg mig ikke over, da jeg er saa gammel nu at jeg ikke liker aa ligge om morgenen. Middagsopvasken er det værste, og efter den er jeg helt kaput. Gud ske lov at vi har festet en pike som skal komme naar innhøstningen er over, altsaa i begyndelsen av oktober, haaber vi, men ingenting er sikkert i denne verden. Og pikene gaar fra sitt ord naar det passer dem og det angriper ikke deres ære det spor. Men la mig først takke for det ufortjente telegrammet. I aar trodde jeg nu slett ikke at det vilde komme. Tusend, tusend takk til dig og de to andre trofaste, Harda [Robsahm] og Else [Christie Kielland] (og Frøydis [Haavardsholm] var vist ogsaa med). Og saa for den nydelige boken idag, som jeg har frydet mig over, baade billederne og teksten som var saa fin og forstaaelsesfull paa den rette maaten. Det er nu begynt aa gaa bedre med symfonien [opus 43]; jeg er kommet et stykke paa 2nen sats, saa jeg er ikke fullt saa fortvilet lenger.

Men nu skal jeg altsaa reise til København. Det var ikke til aa undgaa, men jeg baade gleder mig og gruer mig, kanskje mest det siste. Jeg hadde to elever isommer, [Magne] Elvestrand og din slektning [Øistein] Sommerfeldt som jeg saa for første gang og syntes var ordentlig søt. De var meget forstaaelsesfulle og tok det meget alvorlig og var ivrige trods alle mine advarsler og skremser om den trange port.

Hvordan lever dine to. Sigrid har skaffet solbær til din far iaar ogsaa men den er ennu ikke sendt da det har været saa mye aa gjøre for henne nu, da hun ikke har hjelp. Og hvordan har du det selv. Er du like optatt med dine modeller. [...]

[P. Valevåg 24. sept. 1948]

Kjære Hr. [Odd] Udbye

[Om flere rettelser i avskrifter.]

Jeg har hatt det veldig koselig med Mozart og Papa Leopold i disse dagene [brevsamling]. Sandelig kunde de skrive brever i den tiden og alt blir saa tydelig og nærværende for en og man tenker: hvor menneskene er lik sig nu som da. [...]

Valevaag 30 sept. 1948

Kjære Robert Riefling

Sigrid kom saa oppløftet hjem fra sin telefonsamtale med Dem igaarkveld. Det hadde været saa hyggelig aa snakke med Dem og hun hadde faatt høre hyggelige ting, deriblant at De skulde spille mine klaverstykker 5 okt. i Aulaen, og vi ønsket begge at vi kunde ha været tilstede. Og saa var det angaaende min reise til Danmark, og da blev jeg ordentlig flau, fordi jeg ikke hadde skrevet før, og ikke takket for den hyggelige hilsen til min fødselsdag. Men jeg har været saa unnerlig [!] i hele sommer. Det har gaatt saa daarlig med arbeidet, og da greier jeg ikke aa gjøre noe annet heller. Men for en tid siden begynte det plutselig aa gaa: “der harte Fels schliesst seinen Busen auf”,¹ og siden den tid har jeg ikke kunnet skrive av den grunn. Men det er jo ingen unnskyldning, og jeg er saa glad over aa se at De ikke har tatt mig det ilde opp. Jeg sendte et par ord til fru [Borghild] Hammerich i begynnelsen av denne maaned (og sendte det til Lysebu). Det gikk ennu saa daarlig med symfonien, saa jeg skrev at jeg kanskje kom i oktober. Men nu vilde jeg saa gjerne vente til over jul, for jeg vilde nyte mitt opphold i Danmark meget mere, hvis jeg var ferdig med det jeg nu holder paa med. Jeg haaper ikke fru Hammerich vil synes at jeg er en stor

¹ “Den harde klippen åpner selv sitt bryst”, sitat fra Goethe: “Heiss mich nicht reden”, brukt av Valen i opus 7.

tøvekopp eller at jeg har faatt primadonna-nykker. Det er bare jeg synes jeg maa smide mens jernet er varmt. Ellers har jeg veldig lyst aa komme til Danmark og bli kjent med mere musikk baade ny og gammel, og med de danske, naturligvis. –

Det er sørgelig at det skal være saa umulig aa faa fatt i tredje program [på radio] herfra, men kanskje det kan bli bedre med den nye bølgelengden som vist skal komme i januar, hvis jeg ikke husker feil. –

Sigrid sender en hjertelig hilsen. Hun snakker saa ofte om besøket i sommer, men kan likesom ikke komme over at hun ikke fikk trakteret Dem og fru Hammerich før De reiste. Jeg siger da, jeg haaper vi kan gjøre det en annen gang. En hjertelig hilsen og takk fra mig selv til Dem og fru Hammerich

fra Deres hengivne Fartein Valen

P.S. Jeg hadde ennu ikke forseglet brevet da jeg fikk posten med programmet for musikk-festen og saa at De skulde spille de to preludiene [opus 29]. Det var veldig hyggelig at Giguen ogsaa kom med. Hjerteligste, varmeste takk. Vi to herborte kommer nokk til aa tenke paa Dem den kvelden. F.V.

Valevaag 18 okt. 1948

Kjære Hr. [Helge] Kragemo

Harald Lyche og Co's Musikkforlag har bedt mig skrive til Universitetsbiblioteket og fortelle at jeg har overdratt dem retten til mine komposisjoner.

Jeg har uttrykkelig forbeholdt at alle mine original-manuskripter efterhvert skal skjenkes til Universitetsbiblioteket, men Forlaget ber mig fremhæve at de ogsaa efter min død har den bruksrett til mine manuskripter, som følger med den copyright jeg har overdratt dem.

Men hjertelig hilsen, og med haab om at U.B. intet har imot dette Deres
Fartein Valen.

Valevaag 25 okt. 1948

Kjære Olav [Gurvin]

Det er saa mange ting jeg nu har at takke dig for at jeg næsten ikke vet
hvad jeg skal begynde med. Men la mig ta det siste først. Ditt brev efter
[Alexandr] Helmans koncert. Det var saa hyggelig at du likte de fire
klaverstykkene [opus 22], og nu da jeg selv har været i Haugesund og hørt
Helman spille kan jeg helt dele din begeistring for ham, ja jeg var helt
overvældet over hvad han hadde faat ut av disse tingene, enda han den
aftenen var saa daarlig efter et muskelstrekk, som han hadde faatt paa sin
nu saa berømte reise, da han maatte hjelpe chaufføren med aa faa bilen bort
fra en avgrunn paa veien. Ogsaa publikum lot til aa være helt med og det
var stor applaus og han spilte Nachtstück da capo. Jeg fikk snakket med
ham om mange ting nesten en hel dag, men mere om det senere. Saa maa
du ha min inderligste takk for kaffe-pakkene, baade den fra Basel og den
fra Oslo, som var kommet vel frem før jeg reiste til Haugesund, og jeg kan
ikke sige hvor vidunderlig og sjelestyrkende det var, for det hadde nu lenge
været smal-hans med kaffeen. Og sist men ikke minst maa jeg faa takke dig
for samværet i sommer. Det gjorde mig saa godt aa faa snakke ut og
fortelle dig mange ting jeg ikke har vovet aa sige til noen. Og jeg maa faa
takke dig at du var saa taalmodig og forstaaelsesfull.

For en tid siden skrev [Philip] Krømer at Lyche og Co vilde overta alle
mine utrykte komposisjoner og efterhaanden faa dem trykt, og da jeg hadde
skrevet og takket for tilbudet, bad Krømer om jeg vilde skrive til dig og
fortelle det. Jeg syntes først, jeg hadde intet annet aa gjøre, men senere er
jeg kommet til aa tenke paa den musefellen Norsk Musikforlag fikk mig
inn i, og saa tenkte jeg paa all den motagitasjon fra de store, som sikkert

ikke vil utebli. Men jeg tror allikevel jeg vil la det staa til og stole paa Gud. For det er jo umulig aa gardere sig mot alle menneskenes anslag. Og hvis tiden nu er inne, saa kan inte hindre det. Helman fortalte mig ogsaa at han holdt paa aa danne et "Valen-Society" for aa fremme opførelsen av min musikk. Jeg var jo aldeles himmelfallen, kan du nokk tenke dig, men han sa, han skulde faa medlemmer ogsaa i England, hvor jeg hadde flere venner enn jeg trodde og likeledes i andre land. Han talte med stor varme og sympati om dig. Jeg vet ikke hvordan Lyche kommer til aa stille sig overfor Helman's "Society" for min erfaring med forleggerne er ar de blir fornærmet for ingenting. Krømer bad mig ogsaa skrive til Universitetsbiblioteket og Tono om min nye ordning med Lyche, og jeg har faatt et meget pent og hyggelig brev fra [Helge] Kragemo, som ikke gjorde noen innvendinger, men Tono har jeg ennu ikke hørt noe fra. Jeg formoder at det er dig jeg har aa takke for nyordningen med, og vidunderlig skulde det være om det gikk i orden. Saa maa du ha min hjerteligste takk ogsaa for dette. –

Det har begynt aa gaa bedre med symfonien [opus 43] nu, og jeg haaper aa faa adagioen ferdig, før jeg reiser til København over nyaaret. Men nu er det paatide aa faa brevet avsted. Sigrid ber mig hilse dig saa meget og takke for isommer. Du maa ikke omtale for noen mine engstelser angaaende L & C.; det er sikkert bare unødvendig nervøsitet. Krømer sa jeg skulde skrive utkast til en kontrakt, men jeg bad ham gjøre det selv, da jeg ikke visste hvordan det skulde gjøres. Jeg forlanger iallfall ingen kontante utbetalinger, men jeg vilde gjerne ha de vanlige procenter.

Jeg hørte ditt foredrag om [Arnold] Schönberg. Det var saa fint og klart, og ingen vilde kunne ta anstøt og allikevel fikk du kommet frem med betydningsfulle paaminner. [Robert] Rieflings opførelse av menuetten var aldeles nydelig, og jeg var saa grepet av den og hele foredraget. Ogsaa Sigrid gouterte det i høi grad.

Mange hjertelige hilsener og takk fra Fartein.

[Kort] Valevaag 13 nov.1948

Kjære Jenny [Valen-Sendstad].

Moster har skrevet et brev til dig i dag og jeg hadde lyst til aa tilføie noen ord. Det var saa usigelig ondt aa høre om lille Farteins [sønn] astma, og det er saa ondt aa tenke paa at du er alene i Stavanger og Magne [mann] nordpaa. Og vi er saa langt borte at vi ikke kan være dig til noe hjelp. Jeg har fotografiet av dig og gutten og det av hele familien sammen i en ramme paa skrivebordet, og det er det første jeg ser paa om morgenen og det siste jeg ser paa om kvelden, og ellers ser jeg paa det mange ganger om dagen, og hver gang er hjertet like fullt. Jeg tenker paa da jeg saa han siste gang ligge og sprelle saa frisk og sund paa bordet den morgenen i Stavanger, da jeg kom fra Amsterdam og skulde hit. Jeg synes ikke jeg kunde reise uten aa ha sett ham ennu en gang, og jeg husker saa den søte lille tannløse munnen og de straalende blaa øinene og det fortryllende smilet. Derfor var det saa sørgelig aa høre at han hadde faatt bronkitt, men det var saa gledelig aa faa Magnes brev hvor han forteller om sin drøm. Og jeg er fremdeles like viss paa at den skal gaa i opfyldelse, naar tiden kommer; om tre uker, tre maaneder eller tre aar. Det er to her paa landet som har hatt astma som barn og nu er fuldstendig bra og aldrig har hatt det siden. Saa vi skal ikke oppgi haabet men stole paa Guds løfter, som aldrig kan svike.

Du synes nokk der er rart jeg ikke har skrevet før, men jeg har hatt det veldig travelt med den nye symfonien, har heller ikke vært saa bra, og kan nesten sige som Bach: "Ich hatte viel Bekümmerniss".¹ Mine kolleger har ikke vist sig fra den mest tiltalende side. Jeg trodde jeg paa ny skulde ned i den sorte gryde, men der ser nu ut som anslagene ikke skal lykkes. Men ikke mere om det nu.

¹ Tittelsen på Kantate nr. 21.

Jeg traf [Alexandr] Helmann i Haugesund og hørte han spille mine ting vidunderlig. Jeg var sammen med ham hele neste dag og pratet og fikk ikke en gang kjøpt noen leverposteier til dig, før jeg maatte på bilen. For du maa “take care of yourself.”

Kjærlig hilsener fra din hengivne onkel Fartein.

Mere senere.

Valevaag 16 nov. 1948

Kjære Hr. [Odd] Udbye

[Om Schubert sang Ritter Toggenberg]

Jeg er nu snart ferdig med Mozart-brevene, har bare Constanze's brevveksling med André igjen, og det har været veldig interessant og lærerikt aa lese. Der kan man jo se bl.a. at Mozart's musikk ikke skal spilles som en spilledaase, som enkelte nu forfekter.

Jeg traf Mr. [Alexandr] Helmann i Hagesund paa koncerten, hvor han spilte Mozarts rondo i a-moll aldeles vidunderlig, og han fortalte mig at han hadde anskaffet sig brevene det aar de utkom (for 6 aar siden), og hadde lest dem hver sommer efterpaa, saa han hadde nu lest dem seks ganger, og lært uhyre meget av dem. Han syntes det var pussig, funny med grovhetene. Foruten tiden (og det er jo ikke saa lenge siden denslaags aapenhet ikke var saa sjelden her hos oss. Jeg tenker paa Augusta Sinding og vaar gamle pike Kari, som f.eks. aldrig snakket om “et visst sted” men kaldte det rett og slett “skjithuset”) tror jeg det ogsaa kan forklares psykologisk som et ubevisst opprør mor Papa Leopold, som jo med alle sine ubestridelig gode egenskaper ogsaa var ikke lite av en autokrat. Og det er jo rørende hvor nydelig Wolfgang altid svarer paa alle farens skjende- og mase-brev. [...]

Valevaag 7 dec 1948

Kjære Robert Riefing

Mange takk fordi De var saa snil og saa igjennom mitt Præludium og fuga [opus 28] før det skulde gaa til trykning. Jeg vilde ha skrevet til Dem straks og takket for Deres bry, men saa maatte jeg først gjøre rettelsene ferdige, da [Philip] Krømer hadde skrevet at det hastet, og igaar da jeg nettop hadde tatt skrivesakene frem, blev jeg avbrutt av Hr. [Alexandr] Helmann som var kommet i bil fra Haugesund sammen med en ven [Bjarne Dankel]. Det var et hyggelig besøk, og vi talte om mange ting, og han omtalte paany hvor han syntes De hadde spillet glimrende i London, og jeg haaper nu inderlig at De faar lov til aa spille mine ting i mars, og at jeg kanskje kan faa høre Dem spille Beethoven i København. Vet De jeg hadde en periode i min ungdom, da jeg var helt oppslugt av Beethoven og min gamle kjærlighet [visner] ikke helt, selv om ogsaa jeg har hatt lignende perioder som De omtaler. –

Helmann fortalte han hadde truffet frk. [Käbi] Laretei i Stockholm. Hun var kommet til ham efter hans koncert, og hun fortalte at hun hadde spillet mine klaverstykker i Uppsala og de var blitt vel mottatt. Hvis De skriver til henne vilde De da hilse og takke henne saa meget fra mig. Vil De ogsaa hilse fru [Borghild] Hammerich saa meget. Jeg har nylig skrevet til henne angaaende min reise til København, og haaper aa komme avsted efter nyttaar. Min søster ber mig hilse Dem og fru Hammerich saa hjertelig.

Med hjertelig hilsen og takk

Deres hengivne Fartein Valen

[Valevaag, desember 1948]

Kjære Magne [Valen-Sendstad]

Moster skriver vist noen ord til Jenny, saa vil jeg sende en liten hilsen til dig. Den skulde ha været sendt for lenge siden, men jeg kan nesten sige

som Bach: “ich hatte viel Bekümmerniss”.¹ Det har været saa meget isommer. Vi fikk ikke pigo før i oktober, og det blev nesten litt for meget for moster og mig. Og senere maatte jeg arbeide paa spreng for aa bli ferdig med den delen av symfonien jeg hadde haabet aa fullende før jeg reiste til København. Men nok om det.

Jeg skriver dette bare fordi jeg hadde lyst til aa fortelle dig om en drøm jeg hadde i natt, især da den minnet om din egen. Den var i grunnen saa vag og utydelig men jeg drømte jeg skulde se et skuespil om et lite barn som hadde lidt saa meget. Hvad det egentlig var fikk jeg ikke rede paa, men jeg husker at jeg graad isøvne saa sterkt inntrykk gjorde det paa mig. Saa blev den lille ført inn igjen, og plutselig istemte orkesteret en arie av pinsekantaten av Bach: “Mein gläubiges Herze, frohlocke” [BWV 68], et stykke fullt av den saligste glede, og saa vaagnet jeg; da forstod jeg tydelig at det var gutten det siktet til og at gleden gjaldt ham. Derfor vilde jeg saa gjerne fortelle det. Moster og jeg har været aldeles syke for hans skyld. Mor [Magnhild] skremte nesten livet av oss, men i hennes siste brev omtaler hun ham overhodet ikke. Da hadde hun øiensynlig glemt det hele, saa vi haaaber han er bedre, men alle tror sandsynligvis vi vet alt.

Saa var det om min Kjøbenhavn-reise. Fru [Borghild] Hammerich skrev at jeg kunde komme naar jeg vilde over nyttaar og jeg vilde gjerne legge veien over Stavanger, om det ikke var mer enn for en dag for aa faa se den lille skatten. Du maa avtale med Olav [broren], hvor jeg skal være. Jeg kan ogsaa ta inn paa et hotel, da jeg nu har faatt penger nokk. Bare jeg ikke forstyrrer noen. Jeg skal faa bo hos fru Hammerich privat i København, men jeg har litt at utrette i Oslo ogsaa.

Saa en velsignet jul til dere begge, kjære Magne og Jenny og til de søte smaa. De hjerteligste hilsen fra deres hengivne onkel Fartein

¹ Tittelsen på Kantate nr. 21.

[P. Valevåg 21.12.48, eg.13.12.48]

Kjære Steinar Ihle

[...] Det var saa ubeskrivelig hyggelig å ha Dem her. Jeg var paa [Alexandr] Helman's konsert i Haugesund ihøst og han fortalte De hadde kommet inn til ham efter hans konsert i Oslo "with shining eyes" og veldig begeistret. Det var efterat han hadde spillet mine klaverstykker [opus 22], og det var saa hyggelig aa høre at De ikke var blitt skuffet over mig. "He is a fine fellow" sa Helman og jeg svarte "Yes, isn't he." og det var min opriktige mening. [...]

[Kort Valevaag julen 1948]

Kjære Unni [Schönfelder]

[...] Det er sandt at jeg skal reise til København, men jeg reiser ikke herfra før midten av januar. Jag hadde arbeidet saa voldsomt med noe jeg gjerne vilde ha ferdig før avreisen, og saa kom jeg paa at jeg ennu ikke hadde sendt noen julehilsener. Men da hadde jeg bare to dager igjen. Saa kom reaksjonen, jeg fikk panikk og fikk ikke skrevet et eneste brev. Olav Kielland sa en gang til mig at for aa være i Oslo maatte man ha nerver av jern og beton. Mine var ikke av jern og beton, de var ikke en gang av normal styrke, derfor kunde de ikke greie det, og maa bære merker av det den dag idag. Derfor er det ikke fritt for at jeg gruer litt for København-reisen. Jeg passer ikke lenger i den store verden. Jeg blir saa snart trøtt, gruer mig for den minste ting. Det var morsomt at De likte [Alexandr] Helmann. Jeg tenkte kanskje bergenserne var kommet til andre resultater. Det var saa heldig at jeg fikk høre ham i Haugesund spille mine 4 pianostykker [opus 22] og det gjorde han storartet, med saan farverikdom og fantasi. Ikke minst Lied ohne Worte. Han fortalte mig at da han skulde begynne aa øve dette stykke maatte han holde opp, fordi det gjorde saan et

inntrykk paa ham at han begyndte aa graate. Men saan spilte han det ogsaa.
[...]

[P. Valevåg 20.12.48]

Kjære Hr. [Odd] Udbye

[Takker for sendingen med nydelig notepapir, blekk, raderkniv og trekkpapir.]

Efter nyttaar skal jeg komme til Oslo paa gjennomreise til København og da skulde det være morsomt aa tale om den planen jeg har med hensyn til Schubert-utgaven, som jeg ikke tør sette paa papiret.

[P. Valevåg 20.12.48]

Kjære Dagny [Sandvik]

[Om [Alexandr] Helmanns koncert:] Ja det er sikkert at Helmann er en stor og genial kunstner. Jeg var saa heldig aa faa høre ham i Haugesund. Jeg maatte sige til ham efter koncerten at jeg nesten var glad jeg ikke hadde hørt ham spille mine ting, da jeg var ung, for det kunde rent ha satt mig fluer i hodet. Han forvandlet dem jo og hevet alt i en høiere sfære.

[Helmann på besøk i Valevaag.]

[Skal til København.]

[Valevaag 21.12.48]

Kjære Olav [Valen-Sendstad].

[Ingen hushjelp før oktober.

Ikke ferdig med symf. før han reiser til København. Reiser via Stavanger.

Skal være gjest hos admiralinde Borghild Hammerich.

Har fått penger, skal betale tilbake lån Olav [Valen-Sendstad] har gitt ham.
[Alexandr] Helmann på besøk ihøst.]

Under et av sine opphold i København (1949 eller 1950) ble Valen intervjuet i den danske storavisen Politiken.

«Det der glæder mig mest, er det, der bringer mig i kontakt med menneskeheden, siger den norske komponist Fartein Valen.»

(Udatert utklipp i NB.)

Valens Serenade for blåsekvintett ble komponert 1946-47 for danske musikere. Den skulle oppføres i København under Valens opphold i København i 1949. Men det håndskrevne partituret opplyste ikke om verket var skrevet for B-klarinet eller A-klarinet. Den danske musikkforskeren Jan Maegaard kunne til sist opplyse musikerne om at partituret var skrevet i C, men da var det for sent til å få en fullverdig oppførelse.

1949

Den store opplevelsen dette året var nok Valens opphold i København om vinteren. Han reiste derfra til Oslo hvor orkesterstykket La Isla de las calmas opus 21 ble uroppført i Filharmonien 6. mars med Odd Grüner-Hegge som dirigent.

Hans 4. symfoni opus 43 ble avsluttet, og Valen begynte på sin Klaverkonsert opus 44, etter oppfordring fra den ukrainsk-britiske pianisten Alexandr Helman.

[Januar 1949?]

Kjære Hr. [Anders] Bacher-Grøndahl[!].

Hjertelig takk for Deres venlige hilsen til jul og for Deres hyggelige brev etter Amsterdam. Jeg skulde ha skrevet for lenge siden, men har været saa opptatt med min symfoni i hele høst og har desuten ikke været særlig bra. Jeg fikk heller ikke takket for brochuren (til Amsterdam) som var meget god og velskrevet som alt hvad Pauline Hall skriver og det var saa hyggelig at jeg fikk en del eksemplarer til min raadighet.

Jeg har lenge skullet skrive og fortelle om en ordning som jeg har truffet i det siste. Jeg har nemlig overlatt Lyche & Co retten til alle mine utrykte komposisjoner. Det var ikke hyggelig for mig aa forlate mitt første forlag, men jeg forstod at det ikke kunde ta imot mere fra mig foreløbig og da Lyche tilbød sig aa ta alt var det et saa fordelagtig tilbud at jeg ikke kunde sige nei. Jeg er nu kommet saa langt i aarene, saa jeg maa tenke paa aa beskikke mitt hus, og det vilde være meget beroligende for mig aa vite, at mine ting forelaa i en skikkelig utgave ved min død. Desuten var det en

stor fordel at jeg selv kunde utføre korrekturlesningen, da dette vanskelig kan gjøres av andre enn mig selv. Desuten, og det var særlig dette jeg skulde fortelle Dem, ønsker Lyche aa overta alle mine kompossjoner paa eget forlag. Disse ting utkomme mens Sigurd Kielland ennu var disponent for Norsk Musikforlag.

[Kladd til brev.]

*[Postkort, motiv: utsikt fra Frognersæteren] Østhornveien 17 Oslo,
torsdag 20 jan [1949]*

Kjære Jenny [Valen-Sendstad].

Du maa ha en liten hilsen med takk for de ubeskrivelig hyggelige dagene hos dig og Magne. Hørte at Fartein [hennes sønn] var ikke saa bra dagen efter vaar avreise, men jeg haaber inderlig han maa være bedre nu, og at ogsaa du selv maa være kjekk. Jeg sender idag en liten jakke til ham og jeg vilde saa gjerne ha lagt noen posteier med til dig, men der ser ut til aa være umulig aa faa fatt i dem her. Jeg bor nu hos Haakon og Vesla [Natvig]. Skal hilse saa meget fra alle. Onkel Fartein

*[Postkort med bilde av Søkvæstehuset] [P. København 5.2.1949]
Søkvæstehuset Overgaden o/Vandet 60*

Kjære Haakon og Vesla [Natvig]

Idag er det en uke siden jeg reiste fra Oslo, saa det kunde nok være paatide aa sende et livstegn. Men alt er gaatt som i en hvirvel, og det er vanskelig aa finne en ledig stund. Tusen takk for alt i Oslo, og fordi at dere er saa snille mot mig. – Her ser dere det huset hvor jeg bor hos Hammerichs som er de snilleste søteste mennesker som kan tænkes. – Det er et gammelt hus og det staar en tavle paa veggen: “Her boede Johanne Louise Heiberg”. Det

er yndig i København, og saa snille mennesker. Hils Harald og Ketil [sønner] og alle kjendte.
[ingen underskrift]

Kvæsthuset Overgaden over Vandet København 9 febr 1949

Kjære Else [Christie Kielland]

Hjertelig takk for brevet, som jeg fikk dagen før jeg reiste fra Oslo. Og takk for det hyggelige samværet. Jeg fikk ikke svaret paa din anmodning, da jeg hadde saa meget aa staa i før avreisen, men nu har jeg en stille stund og vil prøve aa sende noen ord. Angaaende den episoden med din bestefar [Jacob K.], saa hørte jeg den av en dame (frk. Ragna Olsen) som selv hadde været tilstede. Han hadde holdt noen bibeltimer over Johannes Aabenbaring, da han var prest i Haugesund, og var kommet til det 12te kapitel. Da sa han: "Jeg har bedt Gud om hans Aands oplysning, men jeg har ikke faatt den." Saa brast han i graat lukket bibelen og gikk ned av prekestolen. Det tydet ikke paa at han var hoven eller arrogant. Jeg husker min mor talte om presten Kielland i Haugesund flere ganger altid med en største ærbødighet og sa han var en troende, from og snil mann, og min far satte ham ogsaa meget høit. For øvrig husker jeg Alexander Kielland skriver i et brev til sin datter og beklager at hun var uvenner med sine brødre. Han selv skriver han hadde været gode venner med sine søskend og satte dem saa høit. –

Lørdag blir det en uke siden jeg reiste fra Oslo, og jeg er nu havnet her og har det saa godt hos de snilleste fineste mennesker i verden. Bare det var reisen værd, og desuten er jeg begynt aa lese partiturer paa det Kgl. Bibliothek, 5 klaverkonserter av Mozart igaar og 4 idag. I aften skal jeg i det kongelige theater og se Strindbergs Paask. Neste uke i balletten og saa har jeg vært paa [Robert] Rieflings 2nen koncert som var en veldig succès og skal iovermorgen paa den 3dje. Jeg har ogsaa truffet noen musikere, men jeg er ikke paa propaganda reise. – Fru [Borghild] Hammerich og hennes

datter [Bente] er noen fortryllende mennesker, og du vet de hjelper mig med alt. Jeg bor i et henrivende gammelt hus hvor Johanne Louise Heiberg og hennes mann bodde i mange aar.

Hils alle saa hjertelig og motta de hjerteligste hilsener fra Fartein.

*[Kort m. bilde av Søkvæstehuset, hvor han bodde,
P. København 11. feb. 1949]*

Kjære Haakon og Vesla [Natvig]

Idag er det en uke siden jeg reiste fra Oslo, saa det kunde nok være paatide aa sende et livstegn. Men alt er gaatt som i en hvirvel, og det er vanskelig aa finde en ledig stund. Tusend takk for alt i Oslo, og fordi dere er saa snille mot mig. – Her ser dere det huset hvor jeg bor hos Hammerichs, som er de snilleste søtteste mennesker som kan tenkes. – Det er et gammelt hus og det staar paa en tavle paa veggen: “Her boede Johanne Louise Heiberg.” Det er yndig i København og saa snille mennesker.

Hils Harald og Ketil [sønner] og alle kjendte.

[København; februar 1949]

Kjære Vesla [Natvig].

Jeg fikk slik lyst til at sende dig en liten hilsen, for nu har jeg sett Wienutstillingen og var helt overveldet og betatt. Det er simpelthen utrolig, og du har noe aa glede deg til naar den kommer til Oslo. Der er en mengde av Velasquez, og da jeg har sett saa lite av ham før, gjorde det nesten mest inntrykk paa mig. Farverne er nesten som Manet. Hvordan mon det gaar oppe i taarnet.¹ Du maa hilse allesammen fra mig. Tror du ikke jeg forleden traff en dansk dame som var villt begeistret for Søren [Henrik Sørensen].

¹ Vesla Natvig arbeidet i en gruppe yngre billedkunstnere i Henrik Sørensens atelier i Rådhuset i Oslo.

“Det er svært mildt og venlig og det liker jeg.” Var og saa Strindbergs Paask i det kongelige theater. Hjertelig hilsen onkel F.

[Kort p. København 14 feb 1949]

Kjære Agnes [Hiorth]

Her ser du huset hvor jeg bor i Købemhavn. Synes du ikke det ser hyggelig og romantisk ut. Johanne Louise Heiberg bodde her i mange aar, saa vaar kjære ven H.C. Andersen har nokk ogsaa betraadt disse trappene. Det er en fortryllende by og menneskene er saa venlige og snilde. De formelig lyser op i ansiktet, naar de hører man er norsk. Hammeriks er saa hyggelige mot mig og vet ikke alt godt de skal gjøre. Takk fordi du kom paa stasjonen. Jeg fikk pakken av den unge herren. Haaper det gaar godt med dig og dine.

Hjertelig hilsen Fartein.

Du maa hilse Else [C. Kielland] og Harda [Robsahm].

[København februar 1949, brevpapir merket Fondet for dansk-norsk Samarbejde Overgaden o. Vandet 60:]

Kjære Sigrid

Den begivenhetsrike aften er nu over, og jeg maa sige at den overtraf alle forventninger, baade med hensyn til opførelsen og kritikken. Kongen [Frederik IX] var tilstede, og vi blev forestillet baade for ham og dronningen. Senere har det været et utal intervjuer. [...]

[Postkort stemplet København 22 feb 1949]

[Til Olav Gurvin]

[Vellykket opphold, 4. mars foredrag i Dansk Radio om V.s musikk og musikk ved [Robert] Riefling.]

København 22 febr. 1949

Kjære Haakon [Natvig]

[...] Det kunde være meget aa fortelle, men jeg faar oppsette det til vi møtes, jeg maa bare sige jeg er meget fornøiet med mitt opphold og har funnet mange venner (selv for min musikk, hvad jeg igrunnen ikke hadde ventet). Og i mars skal det være foredrag om mig i dansk radio med musikk utført av Robert Riefling. Jeg gleder mig nu til aa komme hjem til alle mine kjære og til min symfoni [opus 43] som jeg trenger aa ta mig ordentlig av. Jeg er nu for gammel til aa ta saa lange ferier. [...]

[Postkort fra København, februar 1949]¹

[Til Magne Valen-Sendstad og frue]

[mangler] aa høre fra mig nu og jeg er glad det [mangler] du sa mig det vilde gaa. Jeg [mangler] alt de gode makter som stod mig [mangler] aftenen, og sucessen var overveldende [mangler] kritikene var overstrømmende, men mer om det mundtlig. Jeg skal reise herfra tirsdag morgen og saa være et par dager i Oslo og derfra skal jeg gi nærmere besked . Haaper Jenny og de smaa her det bra. Jeg har nesten bestilt plass for dig paa Jægersborg. var med og saa slottet hvor studentene skal leve som grever. Du maa skrive ned efter plan til adressen bak paa kortet. Vil du la Olav [bror] se dette.

Inderlig tak til deg og Jenny
fra onkel Fartein.

¹ Et hjørne er revet av for å få frimerket, så teksten er ufullstendig.

[Oslo første uke av mars 1949]

Kjære fru [Minna] Frandsen

[Vel fremme hos Natvigs.
Tollen så ikke på ham en gang.
Takker for oppholdet og kaktus.
Hilser til alle de nye vennene.]

Valevaag 10 mars 1949

Kjære Jenny og Magne [Valen-Sendstad].

I gaar kom jeg tilbake til de vante folder, og nu maa jeg skynde meg og takke dere begge saa hjertelig for den deilige dagen i Stavanger. Reisen hjem gikk utmerket, og da jeg var kommet til Haugesund fikk jeg straks fat i en bil og kjørte hjem til Valevaag, og den snille chaufføren hjalp meg med baggagen. Moster [Sigrid] traf jeg i beste velgaaende, og jeg maatte bære fram alle hilsener, og hun blev ikke lite glad da hun hørte at Magne skulde komme hit i juni. Helst av alt vilde hun ha hele familien, men det vil hun selv skrive om i et brev og hun vil ogsaa sende Jenny en ny kjole, som hun netop har faatt av sin amerikanske veninde Mrs. Mc.Callogh[?]. Flora danica-skaalen gjorde stor lykke, da hun hadde komme sig over chokket med prisen og ogsaa Birgit [Strøm] var fornøiet med København-stasen.

Ja det var saa vidunderlig aa komme til dere i Stavanger, det var liksom toppunktet av reisen. Og det var saa hyggelig aa treffe dere allesammen friske og raske og Fartein som en liten kjempe, naar jeg tenker paa hvor tander han var da jeg saa ham sist. Gud bevare allesammen likedan i den kommende tid. Og saa hyggelig det var aa faa snakke sammen og høre litt om mellomtiden og treffe deres venner.

Jeg har ogsaa sittet ved skrivebordet i dag for første gang, og kan nok ikke vente det skal gaa med full fart straks, men det var saa godt aa være kommet til en begyndelse.

Alle blomstene hadde overlevet vinteren og var blitt omhyggelig pleiet av Birgit, saa hun hadde fortjent sin presang. Flere av kaktussene har faatt knopper. Det er godt at mørketiden er forbi, og jeg saa igaar at solen var kommet et langt stykke i granhekken. Og nu skal jeg faa være i ro og arbeide, men det har været godt å komme ut ogsaa, det merker jeg tydelig. Det er saa godt at vi har festet(?) hushjelp til sommeren og jeg gleder mig ogsaa over at Jenny har faatt en god hjelp. Saa haaper jeg inderlig at Magne maa faa den post Gud har bestemt for ham og til det arbeide som venter ham, hvor det enn maatte være. Men det vil Gud selv sørge for, naar vi overlater alt til ham. Saa maa jeg faa takke saa hjertelig fordi jeg alltid blir saa kjærlig mottatt. Maatte Gud verne dere begge og velsigne alle sammen. Kjærlig hilsen fra moster og deres henvgivne onkel Fartein

Valevaag 11 mars 1949

Kjære Vesla og Haakon [Natvig]

Det er den tredje dagen jeg er hjemme, saa nu kunde det være paa tide aa sende et lite livstegn. Først maa jeg faa sende dere begge en inderlig hjertelig takk for samværet og fordi dere tok saa venlig imot mig og hjalp mig paa alle maater. Det var saa ubeskrivelig hyggelig aa faa bo i det nydelige huset paa Østhorn og jeg kommer ikke til aa glemme saa snart de stundene vi var sammen. Tusen, tusen takk for alt. Saa maa jeg fortelle at reisen gikk utmerket paa alle maater. Jeg vaagnet ikke før 1/2 time før vi kom til Stavanger, men jeg var ikke mere forvirret i hodet enn at jeg saa [nevø] Magne og Jorunn paa stasjonen og fikk alle mine kufferter med. Og det var hyggelig aa se at Jenny var meget kjekkere enn hun pleier aa være og at Fartein var blitt en ren liten kjempe. Han stod i sin lille lekegrind og

hadde sin lyserøde drakt paa (som Vesla husker) og var saa stram som en liten pasje. Han hadde kommet sig godt og ikke hatt noget tilbakefall til Magnes og Jennys store glede. Det var tydelig aa se hvor hele familien gledet sig over aa faa være sammen igjen. Jeg vilde ikke være mere enn en dag men om kvelden hadde Magne og jeg en lang og hyggelig samtale, og vi talte aapent ut om alt. Han er ikke saa skraasikker nu lenger, men han vilde ikke at jeg skulde skrive til Haakon, det vilde han gjøre selv. Saa faar vi vente og se. Jeg synes ikke det saa rent umulig ut. – Saa reiste jeg onsdag morgen til Haugesund og tok en bil direkte til husdøren. Sigrid og Birgit [Strøm] hadde været friske hele tiden og de var henrykte over de smaa souvenirene fra København. Den første dagen maatte jeg se aa faa litt orden igjen paa mitt chaos. Den annen styrtet jeg løs paa mitt arbeide, og skjønt det ikke gikk med syvmilfsart straks, er jeg meget mere haapefull nu. [...]

Valevaag 12 mars 1949

Kjære fru [Borghild] Hammerich

Ja nu har jeg været hjemme allerede tre dage, saa det er nok paa tide aa sende en liten hilsen. Det føles allerede saa lenge, siden jeg var i København, og jeg kan nesten ikke tenke mig at det er igaar for 14 dager siden jeg blev fulgt paa stationen av fru [Minna] Frandsen og seilet over Øresund og kastet det siste blick over til den danske kyst, hvor jeg hadde levet noen av de lykkeligste uker i mitt liv. Og naar jeg skal takke, vet jeg ikke hvor jeg skal begynne, for det er saa meget jeg har aa takke for at jeg nesten ikke vet hvordan jeg skal uttrykke det. Saa maa jeg bare be alle i Søkvæsthuset ta imot min varmeste inderligste takk. Jeg synes aldrig jeg har møtt saa mange snille sympatiske mennesker paa ett sted, og at jeg aldrig har reist hjem med saa megen rikdom, en rikdom som jeg haaper skal vare for livet. Det var saa underlig for mig i min alder aa faa oppleve

det som ellers bare hører ungdommen til. Jeg maa ogsaa faa takke Dem og [Robert] Riefling for al venlighet og sympati og for alt De gjorde for mig. Jeg har saa meget aa tenke tilbake paa, at jeg ikke kan faa plass til alt, saa De maa bare ta disse linjer som en liten hilsen, den minste jeg kan sende. [...]

Valevaag 18 mars 1949

Kjære fru [Minna] Frandsen

[...] Jeg var en hel uke i Oslo, men der var det nu helt umulig, for jeg maatte sitte model for Henrik Sørensen og de andre malerne hver formiddag, og det tok saa megen tid og var saa trettende, saa jeg greiet ikke stort annet. For en uke siden reiste jeg altsaa til Stavanger, fra malerne og maleriene, for jeg holdt ikke ut lenger, enda jeg slett ikke var ferdig som model. [...]

Dagen efter satte jeg mig straks til skrivebordet mens værelset ennu svømmet med klær og kufferter og bøker og noter, og merkelig nok begynte det straks aa glide. Jeg hadde ventet aa staa bom fast minst en maaned. Siden har det gaatt langsomt videre hver dag, og det er jeg glad for, da det er et langt lerred, jeg har aa bleke. Opholdet i København er sikkert aarsak til det, fordi det var saa forfriskende og opkvikkende og sjelestyrkende. Jeg synes aldrig jeg har sett saa mange snille hyggelige mennesker paa ett sted, og nu maa jeg faa lov til at takke Dem og Deres mann saa inderlig for den hyggelige tid som jeg aldrig i mit liv kommer til aa glemme. [...]

[Kladd til brev, udatert, mars ? 1949]

Hr. sogneprest [Eigil] Lehmann

[Nettopp kommet fra København, hatt influenza.]

Da jeg er meget lite yndet av dem som steller med musikken her i landet saa er jeg redd for at en anbefaling fra mig vil være Dem til liten nytte snarere tvertimot. Jeg kan godt forstaa at Deres nye notesystem maa være til stor hjelp under indøvelsen av et sangkor, da det visuelle billede virker meget suggestivt. Naturligvis maa en musiker altid lære det almindelige notesystem som “er noe av de mest geniale menneskeheten har uttenkt,” men Deres system er jo skapt til praktisk bruk. [...]

Valevaag 3 April 1949

Dear Mr. Igor Markewitch.

Permit me to send you

[Kladden er avsluttet der]

[På baksiden med blyant, trolig kladd til Mr. C. Robinson, British Council's representant i Norge:]

Just before Easter I received a copy of the B.C's catalogue of grammophone records, and I want to thank you so much for your kindness in sending it to me. I regret to say that I have no copy of the original catalogue, so I would be very happy to accept your kind offer. With best thanks

Yours faithfully

F.V.

Valevaag 16 mai 1949

Kjære Olav [Gurvin]

[...] Husker du den kaktusavleggeren du lovte mig ivinter. Jeg fikk ikke tid til aa hente den før jeg reiste fra Oslo siste gang. Kunde du ta det minste og overflødigste blad du kan finne og bare legge det i et papir i kufferten, de holder sig tørt i mange uker. Jeg hadde en med fra København, som jeg

ikke fikk satt i jorden paa tre uker, men den ser nu ut til aa gro i beste velgaaende. –

Jeg hadde det nydeligste brev fra [Igor] Markevitch efter koncerten. [...]

Valevaag 7 juni 1949

Kjære Hr. [Odd] Udbye

[Kan bare sende mer Schubert-arbeide om han vil.]

Hørte kvartetten “Der Tod und das Mädchen” [av Schubert] i radio. Utførelsen var jo ikke fullkommen, menn hvilken magisk kraft der var i musikken, nu som første gang man hørte den. Ogsaa en liten Sonatine, som jeg ikke hadde hørt siden jeg var skolegutt – og med den samme virkning. Denne musikken har evigheten over sig. “Ewigkeit schlägt [schwingt] über ihnen Kreise”¹ – – –

Gleder mig over at det synes aa være en liten Schubert-renaissance. Haaper at mange maa bli glad i Schubert, det er saa mange musikere som fremdeles nærer saanne taapelige fordommer mot ham.

Jeg hørte ogsaa et foredrag om [O.A.] Udbye i Trondheim og en orkesterouverture av ham. (Var han kanskje Deres bestefar.) Overturen imponerte mig virkelig, og det var noksaa rørende aa høre om hans smaaby-tragedie. Det var nok ikke lett aa være musiker da heller.

Jeg skulde ha fortalt at jeg snakket om Deres Schubert-utgave til Lyche & Co – og de hadde naturligvis en masse betenkeligheter, men det saa allikevel ikke ganske haapløst ut. Og vi maa ikke gi oss. [...]

¹ Sitat fra Schillers “Gruppe aus dem Tartarus”, benyttet av både Schubert og Valen.

Valevaag 20 juni 1930 [!!!! må være 1949, se brv. 29.6.49]

Kjære fru [Minna] Frandsen

Dette brevet skulde jo ha været skrevet for lenge siden, men det kunde kanskje ha kommet til aa vente ennu lenger, hvis jeg ikke hadde hat et spesielt oppdrag aa skrive om. Men først en hjertelig takk for Deres hyggelige brev ivaar; det var som aa faa en hyggelig prat igjen i Kvæsthuset, og det var ogsaa min agt aa være straks, men saa hadde jeg dagen i forveien netop sendt et brev til Dem, og saa vet De, hvordan det gaar, “naar ei idag det sker”. Ellers maa jeg sige, at det gaar ikke en dag, uten at jeg i tankene er i København og hos mine kjære venner, og jeg haaber at det skal faa være efter vaar gamle avtale at alt skal staa ved det gamle, selv om brevene utebliver. Og nu til mit oppdrag. Det gjelder vaar felles ven Nils [Valen], saa tør jeg vel nesten skrive, efter aa ha talt saa meget om ham. Han har hatt saa mange vanskeligheter i vinter med sin syke kone og fordi det er fullstendig umulig aa faa noen hushjelp paa landet i Norge, fordi alle jentene vil til byen (som rimelig kan være). Derfor har Nils været helt alene med utearbeidet, foruten at han maa hjelpe sin far, og hjemme har han fullstendig været en “Mädchen für alles”, og det sliter jo i lengden. Det er tydelig at han er blitt tynn og sliten og at det har tatt ogsaa paa hans ukuelige optimisme. Vi leste en gang ivaar at en norsk bonde hadde avertert i Danmark efter hushjelp og faatt 400 tilbud. Saa sa jeg nærmest i spøk: “jeg faar sandelig skrive til Danmark efter hushjelp til Nils”. Men saa blev det ikke noe av det, indtil Sigrid for en tid siden blev saa ivrig for at jeg skulde gjøre det. Og det er jeg nesten glad for; da hun ellers saa ofte siger, at jeg gjør forskjel paa Nils og hans bror Ola. (Jeg maa tilstaa, at det kanskje er noget i det; men det er ikke saa let aa la det være). Og nu vilde jeg altsaa gjerne høre hvad De tror. Er det noen utsikt til aa faa en dansk pike fra landet til utearbeide for sommeren. Jeg er redd for at det allerede er for sent, men jeg vilde bare høre, siden Nils selv – mot hvad jeg hadde ventet – er saa ivrig, og hans kone likedan. Det er jo vanskelig for

henne med sine daarlige armer som hindrer henne fra aa være med i tungt arbeide. Hun er nu begynt aa gjøre alt arbeide med kokning og barnestell og denslags, men det er jo synd for henne, stakkars, og hun blir saa lett motløs.

Mens jeg skriver dette, synes jeg igrunnen at jeg er frekk som plager Dem med dette. Men de i første etage kunde vel arrangere det (men kanskje det ligger utenfor deres omraade). Saa var det en ting til. Jeg har tenkt saan paa hvordan mon Bente [Hammerich] har det. For en tid siden, fikk jeg endelig satt sammen et fille brev til henne. Naar det er brev som det haster med, pleier jeg aa gaa med det om morgenen kl 7 til melke-bilen, som gaar til Haugesund. Og det gjorde jeg saa og leverte det til en kjempestor gutt som de kaller Bernt, som svinger med melkespandene. Han tok imot det, men jeg fikk et lite sjokk, da han lot det falle ned i lommen paa sine store slumse-bukser. Men de forsikret her at jeg kunde stole paa Bernt. Trods alt er jeg red for at han kanskje har latt brevet ligge litt for lenge i lommen eller helt glemt det. Og jeg kan heller ikke fortenke Bente om hun blev engstelig paa mig, og har mistet taalmodigheten med mig. Men særlig er jeg engstelig for at hun skal være syk. Skjønt De var noksaa optimistisk i Deres brev, saa var det jo ikke sikkert om alt var i orden. Og det vilde jeg saa gjerne høre om, og om de andre i Kvesthuset, hvis De synes det er umaken verdt aa spandere noen ord paa mig umulige.

Vi har hatt en ordentlig sur og regnfull vaar, men igaar dalet varmen og sommeren plutselig over oss som et under fra himmelen. I Danmark har det nok været deilig lenge. Men de faa solskinsdagene vi faar gjør at vi glemmer alle vinterens trengsler og forsoner oss med hele tilværelsen. –

Jeg har arbeidet, arbeidet paa symfonien [opus 43], og øiner nu land, men arbeidet har absorbert mig aldeles og jeg skal bli glad naar det blir ferdig. Naar man skriver saa sjelden blir det saa meget, man skulde hat med at man ikke faar tid til noe. Og nu maa jeg slutte. Klokken er over 1/2 12 og allikevel er det ganske lyst. Men imorgen tidlig skal jeg til Bernt med

brevet. Haaper deres mann fremdeles er bra. Nu er kaktusen fra Kvesthuset begynt saa smaat aa skyte skudd, og det er saa hyggelig. Vil De hilse kommandøren, fru [Borghild] Hammerich og [Robert] Riefling, Lillegut, frk Pedersen, fru Arnecke [?] og Damm. Og de hjerteligste hilsener til dem selv fra

Deres Fartein Valen.

Jeg skal hilse saa meget fra Sigrid, som blev saa rørt over hvad De skrev.

Valevaag 22 juni 1949

Kjære Hr. [Odd] Udbye

Gleder seg over planene for en Schubert-gesamtausgabe.

Sender tilbake notene rettet, en storartet komposisjon (Im Walde).

Fremdeles: "Barkis is willing." om han vil sende mer Schubert til rettelse.]

Valevaag, Hordaland 29 juni 1949

Kjære fru [Minna] Frandsen

[...] Min Haugesunds-reise kom mig noksaa ubeleielig denne gang, men jeg fik brev fra selveste Norsk Komponistforening at den amerikanske dirigent [Paul J. Christiansen] for Concordia-koret ønsket aa treffe meg, og da var det ingen raad. Jeg hadde nylig faatt en stor bunke med korrekturark av min violinkoncert fra Lyche med ordre om at det hastet, men maatte avbryte alt og reise. Jeg gruet adskillig for aa treffe den ukjendte dirigenten men det viste sig at han var en fanatisk ven av min musik og vi snakket hele kvelden (saa hele selskapet kunde høre det) om hvordan mine ting skulde opføres i Amerika. Han hadde innøvet en av mine motetter, men var blitt fraraadet aa opføre den i Norge "da nordmennen var saa tilbakestaaende i musikken" (ak, det var jo litt bittert aa høre for de tilstedeværende, men jeg kan ikke nekte for at jeg syntes nesten det var litt

tilpass). Ellers visste han alt om min stilling, saa jeg slap aa fortelle ham saa meget selv. Og det var jo alt svært hyggelig aa høre for mig, men jeg maa sige at da jeg kom hjem og leste Deres og Bentes [Hammerich] brev var jeg endnu gladere. For De kan tro at ogsaa Bente skrev et nydelig brev. Og jeg tenkte at vistnok har jeg hat en mengde uvenner i denne verden, men jeg har da ogsaa faatt venner som har gitt mig det rikeste vederlag, og det er en stor ting aa takke Gud for. [...]

Valevaag tirsdag 26 juli [1949]

Kjære Steinar Ihle

[Invitasjon til å komme på besøk, bare ikke søndag da det er kirkeinvielse.]

Valevaag 15 aug. 1949

Kjære Jenny og Magne [Valen-Sendstad]

Det blir nok en avsked paa fallrebet, og jeg vet ikke en gang om det kommer tidsnok. Men jeg hadde saan lyst til aa sende noen ord naar dere skal forlate Stavanger for godt. Det er ganske svært aa tenke paa at dere skal saa langt bort. Det var likesom en trøst aa ha hele familien i nærheten, saa det var mulig aa treffes en og annen gang. Men den siste ordning er jo den beste for dere begge og det er hovedsaken. Jeg vilde bare sende mine hjerteligste ønsker om Guds velsignelse til det nye hjem og at det maa bli til det beste for alle sammen, ogsaa for lille Fartein. Vi fikk en ordentlig skrekk da mor [Magnhild] kort og godt skrev at han var innlagt til observasjon paa Rikshospitalet, men det var en stor glede og lettelse, da vi senere fikk høre at legene intet hadde funnet. Det er nu annen gang legene sier det, saa faar vi haape at han skal bli fri det sverdet som har hengt over ham, og at han en gang skal faa utføre sin oppgave som Magne hørte om i sin drøm. Han ser stadig paa mig med sine store klare øine fra fotografiet

paa mitt skrivebord og minner mig om aa tenke paa ham og be for ham. Saa maa jeg ogsaa faa takke for all hygge og kjærlighet mot mig i det hyggelige hjemmet i Stavanger paa min barndomstomt. Det var saa hyggelig aa faa komme dit og det gjemmer mange kjære minner ogsaa for mig. Jeg haaper at ogsaa du, kjære Jenny, er bra, og jeg ønsker at alt maa gaa bra i oppbruddet og at det ikke maa bli for stridt.

Ja jeg skulde jo ha skrevet meget mer og meget før, men jeg har det saa stridt med symfonien, som jeg ennu ikke er ferdig med (skjønt jeg var saa overmodig og skrev tilegnelsen over partituret for en tid siden). Du maa faa Magne til aa fortelle dig om det Jenny.

Vi har hørt om møtet i Birkeland og mange gode ord om Magne fra en deltager herfra. Det gledet oss to ganske hjertelig. Alle de beste ønsker for dere alle fra moster og deres hengivne onkel Fartein.

[Kort] Valevaag 17 aug. 1949

Kjære Karin Brecke.

Det var saa hyggelig aa faa Deres kort efter [Igor] Markevitch' koncert, og det gledet mig meget aa høre at baade De og Lyche's syntes om Kirkegaarden [opus 20]. Jeg var ogsaa saa heldig aa høre utsendingen og syntes M. var storartet. Min søster sa "Han er som en ny Orfeus", jeg tror han kunde endog faa stenene til aa spille. Jeg hadde saa meget korrektur (Violin-koncerten [opus 37]) aa gjøre istand, og saa fikk jeg tre uventede besøk paa rad. Derfor kommer dette saa sent. [...]

Valevaag 16 sept. 1949

Kjære Magne [Valen-Sendstad]

Det var ordentlig saart aa høre at de smaa hadde været saa elendige. 4 dager opkast og 10 dager uten mat! Hvad kunde det blir igjen av de smaa

stakkarne. Jeg trodde aa forstaa av dit brev at det var over nu, men det kommer vel til aa ta lang tid før de kommer helt over denne syken. Saa det siger seg jo selv at det ikke kunde bli noe besøk nu, skjønt det hadde været hyggelig aa se alle sammen ikke minst den lille skatten, som jeg tenker saa meget paa. Jeg haaper allikevel at vi ennu en gang skal sees alle sammen. Jenny maa jo være rent utkjørt. Hadde vi bare kunnet sende henne noe styrkende men her paa kramboden er det jo intet aa faa. Jeg tenker det var ikke saa gildt for far heller aa komme hjem til et sykehus. Gudskelov at det hittil gikk godt. De smaa hos Nils [Valen] hadde noe liknende, men de gjorde av paa to dager. Jeg skulde ha skrevet før, men foruten min medfødte feil ikke aa kunne skrive brev (som ogsaa min far hadde) saa arbeidet jeg paa spreng med symfonien [nr. 4 opus 43], for jeg begynte aa faa panikk, fordi jeg ennu ikke var begynt paa piano-koncerten [opus 44] til [Alexandr] Helmann. Og i begynnelsen av denne maaned blev jeg ferdig. Den ligger i skuffen med en dedikasjon til Magne og Jenny. Da jeg neste morgen kom inn i mitt arbeidsrum hadde jeg mest lyst til aa legge mig paa sofaen og sove i 14 dager, men jeg satte mig ved skrivebordet og begynte paa koncerten som til min forbauselse straks kom i gang, saa jeg haaper ikke aa staa her tomhendet naar Helmann kommer tilbake fra Amerika til vaaren. Ja dette var litt meget om mig selv, ellers maa jeg sige at baade moster og jeg her været bra. – Saa vil jeg bare ønske at Gud maa velsigne dig og dere i det nye hjem og likeledes ditt arbeide blant de unge, og at alle maa være friske og at klimaet maa passe for de smaa. Det er ordentlig ondt at dere skal reise saa langt bort fra oss, men det maa vi ikke snakke om. Saa maa du hilse alle dine saa meget (ogsaa Olav og hans) og de hjerteligste hilsener og en god reise fra moster og onkel Fartein

Vilde bare saa gjerne ha oss et nytt billede av lillegutt [Fartein], nogen andre, hvis du har.

Valevaag 23 sept. 49

Kjære fru [Minna] Frandsen

[...] Takk ogsaa fordi De ennu ikke er blitt fullstendig lei av mig umulige og har latt mig seile min egen sjø. I denne sommer har jeg ikke været istand til aa skrive et eneste brev til noen. Selv naar jeg skal skrive et almindelig forretningsbrev koster det mig saan overvindelse at jeg kan ikke beskrive det. Som f.eks. da jeg for en tid siden skulde skrive efter noen penger i banken. Jeg forsøkte, men det var umulig. Jeg kunde ikke, og fikk nesten taarer i øinene. Det gikk tre dager før jeg endelig fikk det til.

Jeg har arbeidet voldsomt med min 4de symfoni [opus 43]. Det hadde saan hast, fordi jeg ennu ikke var begynt paa den klaverkoncerten [opus 44], som jeg hadde lovet aa skrive til Mr. [Alexandr] Helmann. Den 5te sept. blev jeg ferdig med symfonien, som jeg hadde paabegyndt 8 sept for to aar siden, og jeg følte mig næsten som en barselskone. Da jeg neste morgen kom inn paa mitt arbeidsværelse hadde jeg mest lyst til aa legge mig paa sofaen og sove i 14 dager. Men jeg gjorde det ikke. Jeg satte mig ved skrivebordet, og til min store forbauselse begyndte det straks aa gli med piano-koncerten, og siden har jeg holdt paa uten stans ogsaa med den. [... Helmann kommer til våren. ...]

Det var veldig hyggelig aa høre at [Robert] Riefling har innspillet klaverstykkene paa grammofon. Han har gjort det tidligere, men platene er utsolgt og selv var han ikke helt fornøyet med innspillingen enkelte steder. Det vilde være av stor betydning for aa faa stykkene kjendt at de kommer i ny og saa god innspilling, saa jeg er uhyre glad og taknemmelig, fordi han har gjort det.

[Mye om folk i Valevåg.

Om hans danske venner, som han hilser.]

[Valevaag oktober 1949]

Kjære Else [Christie Kielland]

[Fødselsdagshilsen.

[...synger paa siste vers i finalen]

Valevaag 7 dec. 1949

Kjære Olav [Kielland]

Igaar aften hørte jeg din opførelse av Kirkegaarden ved havet [opus 20] og i dag staar jeg netop iferd med aa reise til Haugesund for aa gjøre noen nødvendige juleinnkjøp, men jeg kan ikke forlate mitt rum, før jeg har sendt dig en liten hilsen. Du kan vel tenke dig at jeg var veldig spent paa aa høre Kirkegaarden igjen, men ikke før hadde jeg hørt de første taktene før all engstelse var over. Jeg skjønnte straks at aanden var den samme, men at det tekniske og overblikket var blitt ennu bedre, og jeg blev fylt av en saa stor glede og taknemmelighet. Og derfor maa jeg faa lov til aa sende dig en inderlig varm takk.–

Jeg maa ogsaa faa lov til aa fortelle, at det er ikke første gang jeg har villet skrive til dig, for eksempel efter opførelsen av Bruckners 7de symfoni som grep mig saa veldig, og likedan efter 3dje og 2nen, men alle mine musikalske trengsler har skaffet mig et fullstendig brev-kompleks. Det koster mig en agoni aa skrive et brev.

Vil du være saa snil aa hilse din frue og lille Monica [datter] (men hun er vel ikke saa liten nu), og hvis det passer sig, vilde jeg gjerne be dig takke dine musikere i orkesteret, som gjorde sine ting saa nydelig.

Saa vil jeg ønske dig og alle dine en god jul og at ditt arbeide maa lykkes ogsaa i det nye aar.

Hjerteligst. Din Fartein V.

Valevaag 12 dec. 1949

Kjære [Bjarne] Kortsen,

[...] Takk også fordi De skrev saa pent om mig og min musik. Jeg er ennu ikke forvent med denslags, vet De, og ingen ting gleder mig mere enn naar det kommer fra unge mennesker, for det er dem fremtiden tilhører, og det gir vederlag for saa meget som ikke har været saa hyggelig i tidens løp. Jeg maa nesten tenke paa hvad Harriet Backer en gang skrev til [Erik] Werenskiold, da han skrev en artikkel om henne i et tidsskrift: "Kjære Werenskiold, du maa ikke angre paa at du har skrevet saa pent om mig, for jeg skal ikke bli hovmodig." [...]

Valevaag 14 dec. 1949

Kjære fru [Borghild] Hammerich

[...] Jeg har arbeidet av alle krefter ihøst. Først maatte jeg avslutte symfonien [opus 43], som blev ferdig 5 sept. Og da jeg kom paa mitt arbeidsværelse dagen efter, følte jeg mig nesten som en barselkone og hadde lyst til at legge mig paa sofaen og sove i 14 dage. Men jeg gjorde det ikke. Jeg begynte straks paa pianokonserten [opus 44] som til min store forbauselse straks [overstrøket] begynte at gaa. Jeg hadde jo tenkt meget paa den i København og jeg følte hvor godt det var at jeg hadde lest saa meget Mozart paa det kongelige bibliothek.

Jeg har meget igjen ennu, men jeg er kommet over bakken haaper jeg, og føler mig ikke lenger saa fortvilet.

[Ber om tilgivelse for at han har sendt telegram.] Det var noksaa skrekkelig, men jeg kjendte den gamle Adam altfor godt til aa haapa at jeg kunde skrive et brev. Det er blitt en fullstendig sykdom hos mig at jeg ikke kan skrive et brev. Hver gang jeg har mannet mig opp til aa skrive noen linjer, tror jeg at trolldommen er over for alltid, men neste gang jeg skal begynne igjen, er det dobbelt saa vanskelig som før. Jeg vet jo godt at det

er mine musikalske vanskeligheter, som har gitt mig dette kompleks, men det hjelper like lite, som det aa faa vite det latinske navnet paa sin sykdom hjelper paa en patient.

[...]

Jeg tror [Robert] Rieflings Beethoven-aften var det mest straalende i København og det satte Beethoven i et nytt lys for mig, eller rettere lot mig oppleve ungdommens begeistring opigjen. Jeg undres paa om Riefling var fornøiet med innspillingen av mine klaverstykker. Det hadde været meget hyggelig om den var vellykket, og vilde være av betydning for mig. Den gamle innspillingen fikk en hurtig avsetning, kan jeg huske, og de fleste trenger jo aa høre denslags ting flere ganger, før de forstaar det og venner sig til dem.

[Poststempel Stavanger 16.12.49]

Herr Robert Riefling m/frue

Lysebu, Holmenkollen [Overstrøket] Voksenkollen

Dette er bare en liten julehilsen med hjertelig takk for de hyggelige dager i København. Haaper jeg kan sende et ordentlig brev senere naar jeg er kommet mere iveien med koncerten. Og da skal jeg ogsaa skrive et ordentlig brev til fru [Borghild] Hammerich. De hjerteligste ønsker for julen og det nye aar

fra Fartein Valen.

<Julegave: A. Kiellands samlede verker.>

Valevaag 17 dec 49

Kjære fru [Minna] Frandsen

[...] Jeg har arbeidet saa meget siden jeg kom hjem ivaar, at jeg nesten kan si som Mignon: "Es schwindelt mir, es brennt mein Eingeweide."¹ Og jeg føler mig nu baade trett og tom, men jeg er allikevel ikke fortvilet, for jeg tror at jeg med litt utholdenhet, skal bli ferdig ogsaa med koncerten [opus 43]. Og saa er det godt aa vite at om et par dager begynner det aa bli lysere igjen. Jeg tror ikke mørketiden er saa fæl i Danmark, men her kommer ikke solen over horisonten før kl 10 og vi ser den ikke over fjellene før kl 11 om morgenen og saa er den borte allerede 1/2 4, saa det er virkelig en prøve for taalmodigheten. Saa her blir julen virkelig som et symbol paa lysets seier over mørket og det godes over det onde.

Hver juleaften kl 11 har Sigrid og jeg gaat paa stentrappen for aa se paa Sirius, som vi kaller julestjernen og see naar den stiger opp gjennom et fjellskar. Det er den mest virkningsfulle entré som noen stjerne kan ha, og jeg undres paa, om jeg kunde be den hilse mine venner i København. [Om bøker som er avsendt, julehandel og folk i Valevåg. Om hans danske venner, som han hilser.]

*<Minna er fru kommandør S.W. Frandsen, Søkvestehuset Overgaden o
Vandet 60
Senere adresse Sørupsvei 25 Fredensborg>*

¹ Fra Goethes dikt "Nur wer die Sehnsucht kennt".

Valevaag 28 dec.1949

Kjære Magne [Valen-Sendstad]

Jeg maa faa lov til uten noen innledning aa ønske av hjertet dig, Jenny og de smaa et velsignet nyaar med mange lykkelige dager i fellesskap. Mange takk for ditt hyggelige brev til jul hvor du forteller saa morsomt om de smaa. Jeg blev jo litt forskrekket over aa høre at Fartein [sønn] er blitt saan en rabagast, han som var saa from og rolig, da han var liten. Men saa tenkte jeg, det er bare et tegn paa at han er blitt frisk, og da er det bare gledelig. Saa hyggelig det var at alle hadde faatt være friske i høst, men det var leit aa høre at Jenny fremdeles er saa lite sterk. Jeg maa straks fortelle at Moster [Sigrid] og fru [Birgit] Strøm og Berta [??] har funnet en pike til henne, som de allesammen roser høilytt. Moster skal i morgen formiddag gaa aa forsøke aa faa dig eller Jenny i telefonen og avtale naar hun skal komme. Saa haaper vi at dere skal bli fornøiet med henne, for hun er saa glad i barn siger fru Strøm.

Jeg tenker du ble forbauset over at jeg ikke fikk skrevet saa meget som en linje til jul. Men jeg har arbeidet saan med min piano-koncert i høst at det ganske begynner aa gaa rundt i hodet for mig. De første dagene i december tenkte jeg at jeg skulle legge koncerten til side og skrive mine julebrev, men da jeg hadde sittet flere dager ved skrivebordet uten aa faa en linje ned, tenkte jeg det var best aa ta koncerten frem igjen (og da gikk det litt taaligere).

Jeg reiste til Haugesund for aa gjøre noen innkjøp men for første gang i mitt liv blev jeg syk paa bilen, det var saa slemt at jeg var nær ved aa gjøre skandale. Da jeg kom frem til Haugesund maatte jeg straks legge mig ned. Jeg var daarlig hele natten og var ikke rar da jeg om morgenen skulde ut og gjøre mine ærind. Jeg fant ikke noen av de posteiene jeg pleier aa sende til Jenny og cigaretter glemte jeg, for jeg maatte til bokhandler [Nils] Sund og faa fatt i noe aa sende til Danmark. Det var uvær hele den formiddagen og

mens jeg var i bokhandelen gikk lyset ut og kom ikke igjen før jeg gikk ut. Saa jeg fikk ikke tid til aa kjøpe den boken jeg hadde tenkt til dig og Jenny nemlig Rosenius-biografien. Den skal jeg sende de nærmeste dagene. Du maa ikke tro at det var med vilje jeg var saa nonchalant. Jeg begynner aa merke at jeg blir gammel. Selv arbeidet tar paa mig mer enn det gjorde før, og mine kollegers virksomhet som ikke alltid viser dem fra deres nobleste siden er ofte ikke saa lett aa komme over. Men ikke mere om det i et julebrev.

Vi var hos Nils og Anna [Valen] første juledag og Nils sa. "Kjem Magne aldri meir heim no? Du faar skrive til Magne og segja at han maa koma og ta Fartein med seg." Jeg sa, det siste lot sig vist ikke gjøre, da han hadde været saa meget syk, men innbydelsen til dig lovet jeg aa overbringe. Moster har ogsaa ofte snakket om det da hun hadde saa meget aa tale med dig om. Det var veldig gildt aa høre at du vilde søke Domkirken, den kirken hvor dine foreldre ble viet og hvor baade Fartein og jeg blev døpt og jeg konfirmert. Saa mister vi dere ikke for alltid. Kunde det lage sig saan at du kunde reise over Bergen tilbake til Trondheim, saa skal vi betale reisen hit for dig. I morgen skal Sigrid gaa paa telefonen og konferere om Solveig [??] (saa heter den nye). Jeg har netop faat en stor slump fra Tono, saa nu har vi god raad. Du skal iallfall være hjertelig velkommen fra oss alle.

Din hengivne gamle onkel Fartein.

[I margen:] Du maa hilse Jenny og de smaa hjerteligst fra oss. Likeledes Olav [V-S] med familie. Jeg holder paa med hans siste bok.¹ Den er virkelig storartet, den beste Olav har skrevet.

¹ *Ordet som aldri kan dø.* (Bergen 1949).

Valevaag 31 dec. 1949

Kjære Unni [Schønfelder]

Hjertelig takk for Deres julehilsen. Ak det lønner sig vist daarlig aa skrive brev til mig, for min ikke-brevskrivning er blitt en uhelbredelig sykdom. Det koster mig neste uovervindelige anstrengelser aa skrive det minste brev. En gang isommer bad Sigrid mig skrive til banken efter noen penger, da vaart forraad var oppbrukt. Jeg satte mig ved skrivebordet, men jeg fikk det ikke til, det var umulig, taarene trillet ned ad kindene, og det gikk tre dager før jeg endelig greiet det. Et naturlig normalt menneske kan ikke forstaa det, bare den som har skoen paa.

Saa har jeg arbeidet saa meget at jeg nesten kan sige som Mignon: “Es schwindelt mir, es brennt mein Eingeweide.”¹ Straks jeg kom hjem fra Amsterdam maatte jeg begynne paa min 4de symfoni [opus 43] og skynde mig alt det jeg kunde, for jeg hadde lovet aa skrive en pianokonzert [opus 44] til Mr. [Alexandr] Helmann, som skulde være ferdig naar han kom hjem fra sin turné i Australia. Jeg blev ferdig 5te okt. og senere har jeg uavlatelig holdt paa med koncerten, og jeg kan ikke forlate dette hus, før den er ferdig. Jeg fikk et julekort fra Helmann med utklipp fra hans australske turné, som må ha været en kolossal succès. Det var ogsaa utklipp om mine 4 klaverstykker [opus 22]. Jeg tror aldri noen har skrevet saa velvillig og forstaaelsesfullt, ja, formelig poetisk som en kritiker i Melbourne Herald ved navn John Sinclair. Jeg husker, da jeg var barn, sa altid min far til de unge pigene, naar de gjorde for meget staahei for aa faa en mann, at de skulde ta alt aldeles rolig, saa vilde den rette komme inn i stuen til dem, om han saa skulde komme fra Australia. I de første ensomme aarene herborte tenkte jeg ofte, om jeg hadde en eneste ven i hele verden;

¹ Fra Goethes dikt “Nur wer die Sehnsucht kennt”.

kanske han var i Australia. Og saa gikk det formelig i oppfylldelse med John Sinclair. Det er godt at musikkens sprog er universelt. [...]

Under Oslo-oppholdet i oktober satt Valen som modell i flere dager i Rådhusateljéret til Henrik Sørensen, som hadde store oppgaver i bygget før og etter åpningen i mai 1950. Valen ble da portrettert av 4 kunstnere: Sørensen samt hans elever og medhjelpere Vesla Natvig (Valens niese), Marianne Hamsun og Willy Midelfart. Marianne Hamsuns portrett er ikke oppsporet, men de øvrige var på utstilling under Festspillene i Bergen i 1980

1950

Hele dette året arbeidet Valen med sin Klaverkonsert opus 44; den ble fullført før jul.

Han fikk nok en tur til København. Han fikk oppleve at Fiolinkonserten ble oppført 21. april ved en norsk-dansk konsert med Det Kongelige Kapel, solist Ernst Glaser, dirigent John Frandsen.

Hjemreisen gikk om Oslo. Her fikk han se opptakene til filmen om fiolinkonserten, som Norsk Film produserte med Camilla Wicks som solist med Filharmonien og dirigent Øivin Fjeldstad. Hun hadde spilt konserten i USA i 1949. Filmopptakene av Valen ble foretatt i Valevåg i juni.

Valen reiste til Oslo igjen i oktober..

4. mai 1950 holdt Valen et kåseri om sin egen musikk i Rotary-klubben i Haugesund. Etter dette arrangementet trakk Sigmund Brommeland med seg Valen og redaktør Einar Aamot til sin radiobutikk, hvor det ble gjort et opptak av samtale mellom Aamodt og Valen om musikken. Dette ble spredd i et begrenset opplag på grammofonplate. Dette er ett av to gode opptak vi har av Valens egen stemme.

Denne høsten fikk Valen elektrisitet innlagt i huset, og arbeidsforholdene le enklere.

Valevaag, Hordaland 11 jan 1950

Kjære Haagen Ringnes

Hjertelig takk for Deres brev som jeg ser er skrevet 28 dec, men jeg fikk det omkring 7 jan. Som De sikkert har hørt er jeg den daarligste brevskriver som tenkes kan, hvert brev koster mig en overmenneskelig anstrengelse og

jeg hadde nu et brev som det var absolutt nødvendig aa faa avsted, men jeg hadde beregnet to dager til Deres brev, og saa fikk jeg plutselig besøk, en nesten uhørt ting herborte. Det var en ung gymnasiast fra Haugesund. Han hadde besøkt mig en gang i høst og syklet baade frem og tilbake, som var et bevis for hans store entusiasme for “den nye musikk.” Og han hadde sagt han vilde komme tilbake i julen. Nu skrev han og meldte sin ankomst netop som jeg hadde faatt Deres brev, og det kom forsaavidt ubeleilig, men jeg hadde oppfatten fristen til 15 jan, og haapet aa faa brevet avsted allikevel, og idag ser jeg at det var 12te de hadde skrevet.

Men nu til saken. *Le cimetièrre marin* [opus 20] blev inspirert av Paul Valéry's berømte dikt, som jeg leste for første gang i en spansk oversettelse i en avis paa Mallorca under mitt ophold der i 1932. Den blev opført i 1933 [1934] i Philharmonien under Olav Kielland. Valéry's dikt blev skrevet i marine-kirkegaarden i Sète og er et slags læredikt i den eleatiske filosofi: Parmenides og Zenon [fra Elea]. Jeg har desværre forlagt Valéry's dikt med utklippet av den spanske oversettelse, og hvis De hadde sett det kaos som hersker i mitt arbeidsværelse, saa hadde det ikke undret Dem. Men det er daarlig undskyldning for aa ha glemt alle enkelheter ved Zenons filosofi. Musikken følger heller ikke slavisk diktets form men mere dets stemning. Det er en gammel nedlagt kolerakirkegaard her borte hvor jeg bor, og diktet minner mig om den stemning jeg hadde naar jeg i gamle dager saa ofte var der i sommerkveldene. – Men nu maa jeg vist slutte, og stort mere er det vist ikke aa sige om Kirkegaarden, og jeg maa tidlig opp imorgen for aa levere brevet med melke bilen. Jeg gleder mig til en gang aa treffe Dem og snakke om musikk. Og nu maa jeg bare faa lov til aa takke Dem inderlig for hvad De skrev om violinkoncerten [opus 37]. Jeg tror knapt noe har gledet mig mere enn det De skrev. Vil De hilse Deres far og mor saa meget fra mig.

Hjerteligst Deres Fartein Valen.

Valevaag 23 febr. 1950

Kjære Dagny [Sandvik]

[... Klager over brevskrivningen sin.

4. symfoni, så klaverkonsert.

Ethvert fillebrev umulig, begynte å gråte da han måtte skrive brev til banken.

Må hilse Randi (Munthe Kaas S.?) og Magne Elvestrand og takke for at de ville gi konsert.]

Valevaag, Hordaland 1 mars 1950

Kjære Robert Riefling

Tusend takk for Deres hyggelige telegram som gjorde at jeg fikk den nydelse aa høre Dem spille 27de og det var en stor og gledelig opplevelse. Det var nu en tid siden jeg hadde hørt Dem spille disse tingene, saa det var paa en maade spennende, men allerede ved de første tonene var det lett aa høre at De hadde vokset i mellomtiden og nu spiller helt fritt og overlegent bare for aa leve for aanden. Det var ganske selsomt for mig aa oppleve dette, og jeg blev saa glad og opmuntret. Jeg kan godt tenke mig at det ikke maatte være saa lett aa spille saan musikk i Sverige hvor det er saa liten atmosfære for denslags ting. Derfor maa jeg være dobbelt takknemmelig. Min søster og vaar hushjelp hørte ogsaa paa helt tilslutt, endda jeg hadde sagt at de maatte bare gaa, for de kunde gjerne bli trette. Vaar hushjelp sa, da hun gikk opp, at hun angret ikke paa at hun hadde siddet og hørt, for det var saa "fint" (dette ord betyr pent paa dialekten her). Og Sigrid sa at hun kunde ikke skjønne hvorfor denne musikken ikke skulde være norsk, for den var da saa norsk i farven. Denne beskyldningen synes aa være saa bitter for henne, da hun er saa patriotisk. Jeg sa ikke, som jeg saa ofte

pleier, at jeg syntes det megstigste var aa være et menneske. Jeg sa bare: “Du hørte jo, han sa to ganger at jeg var nordmann, aldeles som han vilde pointere det.” –

Hadde jeg været et ordentlig, skikkelig menneske, saa hadde jeg skrevet dette brevet straks efter at De hadde spillet Bach's invensjoner. Jeg sat alene den kvelden og hørte og jeg kan ikke glemme hvor betatt og opbygget jeg var. Det var som den lille stuen blev et tempel og alle tonene falt ned i sjelen som regn fra det høie. Hjertelig varm takk, kjære Robert Riefling, ogsaa for det. Men nu er det vist paa tide aa slutte. Hvor hyggelig det skulde være aa kunne snakke sammen om musikk igjen og for mig aa høre Dem igjen. –

Jeg skulde egentlig med denne post ha sendt Dem noen noter som en hjertelig takk. Men efter den siste storvask er ikke bare alle mine blomsterpotter omkalfatret, men ogsaa alle mine noter er blitt rumplet rundt (Og hvis De husker hvordan det var i min stue, saa kan De nokk tenke Dem forverringen), men straks jeg har faatt fat i notene, skal jeg sende Dem. En hjertelig hilsen til Dem, Deres frue [Borghild Hammerich], Reimar [bror] og vaare venner

fra Deres hengivne Fartein Valen

Jeg hadde brev fra Bente, hvor hun siger, at hun og Aksel [Heltoft, Borghild Hammerichs datter og svigersønn] vilde komme innom her. Det skulde ha været saa hyggelig, men nu har vi plutselig faatt kulde, og den passer ikke saa godt paa vestlandet. Men det blir vel snart bedre igjen, og saa gleder vi oss til aa se dem.

Valevaag 11 mars 1950

Kjære fru [Minna] Frandsen

De synes nok jeg har trukket lovlig lenge ut den frist De gav mig til aa skrive brev ved juletider, for vi er jo snart ved jevndøgn nu. Jeg maa bare faa lov til at sige, at jeg har været saa veldig optatt med klaverkoncerten [opus 44], at jeg simpelthen ikke har hatt krefter til noe annet. Men før jeg gaar videre maa jeg først faa takke Dem saa hjertelig for Deres ubeskrivelig hyggelige brev og Deres sending til jul som gledet baade Sigrid og mig saa inderlig. [...]

Men før jeg blir ferdig med piano-koncerten maa jeg holde mig i arrest i Valevaag. Det gaar langsomt med arbeidet, næsten draapevis, men det staar ikke helt stille og det lille jeg er ferdig med, er jeg ikke helt misfornøiet med.

[Om Nils Valen, og arbeidet med å skaffe ham en dansk tjenestepike.]

Vi bor nu ikke lenger saa avsides som i gamle dager. Det er minst 4 ganger forbindelse med Haugesund hver dag og her er ikke saa ensomt som man skulde tro. Og i sommertiden, naar det er godt vær er det virkelig deilig. Skjønt i Danmark er nok sommeren deiligere. Og naturen her forbauser alle som kommer hit for førstegang, selv de mest haardhudede østlendinger. Her er et vidt utsyn, slett ikke innestengt som f.eks. i Hardanger mange steder. Men vi er ennu helt utenfor turistrutene, hvilket bare er en fordel.

Ja nu tror jeg. jeg har fortalt alt det forretningsmessige.

Saa maa jeg bare tilføie at jeg ikke har glemt Troels Lund. Jeg er begyndt pa den paa ny for alvor, siden det er blitt lysere og jeg skal sende den, saa snart jeg blir ferdig. Det avsnittet jeg holder paa med nu er særlig fengslende, nemlig om Søren Kierkegaards siste dager. [...]

Vet De, jeg gleder mig allerede til Jægerspris. Men først maa jeg gjennom den trange port og bli ferdig med koncerten. De maa ønske godt for mig, jeg trenger det i sanhet.

Jeg hørte [Robert] Riefling spille mine ting fra Sverige, og det gjorde han aldeles skjønt og poetisk. Det er alltid så “gildt” (norvagisme!) aa høre ham. [...]

Valevaag 24 mars 1950

Kjære Steinar Ihle

[...] Det var ogsaa saa hyggelig aa høre om musikk-filmen,¹ nu da jeg er paa briste-punktet av spenning. Saa hyggelig at det ser ut til aa gaa bra. Og jeg haaper det maa fortsette for alle de deltagendes skyld.

Vi hadde for en tid siden besøk av Deres ven Pastor [H.H.] Erlandsen og sendte mange hilsener til Dem gjennom ham. Men det er ikke sikkert han har truffet Dem før De reiste. Og saa maa jeg gratulere Dem saa meget med den fine examen. Det var storartet! Og jeg er viss paa at det maatte være vidunderlig ogsaa for Deres mor. Haaper vi maa faa anledning og tid aa snakke sammen ogsaa denne sommer

Hvis De treffer noen av musikk-filmens folk igjen, vilde De være saa venlig aa hilse fra mig, særlig Camilla Wicks. Jeg kommer sandsynligvis til aa reise til Danmark til opførelsen 21de april, da dirigenten ønsket mit nærvær under prøvene. – Idag blev jeg endelig ferdig med 1ste sats av pianokonserten [opus 44] og føler stor lettelse. Jeg hadde ikke ventet mere før paaske, og gruer mig ikke så svært for de andre satsene. [...]

¹ Norsk Films produksjon av Valens fiolinkonsert, med Camilla Wicks som solist med Oslofilharmonien og dirigenten Øivin Fjeldstad. Filmen har ogsaa en kort presentasjon av komponisten.

Valevaag 30 mars 1950

[Til Jenny Valen-Sendstad]

Du husker kanskje hvor fortørnet Magne var i fjor, fordi ingen av familiene hadde husket paa hans søns [Fartein] fødselsdag. Derfor tenkte jeg at iaar vilde jeg være ute i tide. Og allerede i begynnelsen av februar fikk jeg fatt i traad, og saa begynte lange og omstendelige forhandlinger om hvem som skulde strikke. Det var en kone paa Tittelsnes som tok imot bestillingen, men efter uendelige dikkedarier, viste det sig at hun ikke kunde, saa tok jeg mot til mig og ba de to gjentene Dorthea [Valen] og vaar hushjelp, om aa ta paa sig opgaven. Men nei de hadde ikke tid, de skulde strikke saa meget annet o.s.v. Men jeg var standhaftig, og saa ble det til at de begynte, og da de er eksperter begge to, blev de snart ferdige og var ikke lite stolte over sitt verk. Og deres høieste ønske var, om de kunde faa "sjaa guten" i de blaa klærne. Vi hadde tenkt aa be hele familien komme hit til paaske, men saa er det kommet kikhoste til bygda. De tre smaagjentene til Nils [Valen] hoster om kap, og da turde vi ikke ta risikoen, at den lille gutten, som allerede har hatt saa megen sykdom ogsaa skulde faa kikhoste, før sin avreise til Trondheim, og likedan med Magnhild og Jorunn [døtre]. Videre maa jeg fortelle at violinkoncerten skal spilles paa en konsert i København 21 april og da dirigenten aldrig hadde ført den før, ønsket han at jeg skulde være tilstede ved prøvene, og jeg har samtykket. Derfor maa jeg reise saa snart som mulig efter paaske nemlig 11 april 3dje paaskedag og jeg maa gaa direkte paa toget samme aften. Hvis det var tid vilde jeg gjerne kjøre innom Godtzensgt. 41 Men da jeg ikke vet hvad tid nattoget reiser, vilde jeg saa gjerne be Magne om han kunde, hvis han har tid, komme til dampskipet og følge mig til jernbanen, da det er adskillig jeg gjerne vilde tale med ham om. –

Igaar fikk jeg det hyggelige brev fra Camilla Wicks, som forteller at hun var fornøiet med filmingen av violinkoncerten [opus 37], saa det gikk allikevel bra, tross alle rykter. Hun kan ikke være med til København, da hun skal reise til Amerika, men den gamle interpret, [Ernst] Glaser, skal være solist, og han er saa sikker som et fjell. – Bare disse linjer i al hast. Som du nokk kan tenke har jeg allerede faatt reisefeber. Jeg blev ferdig med første sats av piano-koncerten igaar, og en voldsom reaksjon er inntraadt. Jeg formaar nu ikke aa tenke, og har vist bare godt av aa komme bort. Haaper du selv har det bra, og alle de smaa.

Hjertelige hilsener fra Moster og onkel Fartein

Valevaag, Hordaland 3 april 1950

Kjære Robert Riefling

Jeg vilde saa gjerne sende Dem noen faa linjer, hvilket jeg skulde ha gjort for lenge siden, men jeg var saa opptatt med noe, som skulde ha vært for dig, og da jeg endelig hadde gjort det, fikk jeg et anfall av reumatisme som nesten tok resten av mine krefter eller ialfall min energi. Da Bente og Aksel [Heltoft] var her bad jeg dem overbringe mine hilsener mundtlig til alle i Søkvæstehuset, men jeg hadde jo ingen god samvittighet ved det, og igaar fikk jeg Deres brev netop som jeg sat og hørte Dem spille Bach i radio – og nu maa jeg prøve paany og sige hjertelig takk til Dem og Deres frue for innbydelsen, som jeg umulig kunde motstaa. Om intet galt kommer iveien, saa reiser jeg altsaa herfra 3dje paaskedag over Stavanger til Oslo, hvor jeg maa være noen dager, men haaper aa være i København mandag 17de tidsnokk til aa overvære prøvene. Ja det var en skjøn aften igaar og jeg skulde gjerne ha hørt alle 48¹ paa en gang. De tilstedeværende, min søster og vaar hushjelp, blev ogsaa forvandlet til begeistrede Bach-beundrere og

¹ Bachs preludier og fuger fra begge bind Wohltemperiertes Klavier.

de “hadde aldrig hørt noe saant”, og de hadde aldrig tenkt “at Bach var saan o.s.v.”. Hvor stort det maa være for en kunstner aa kunne lære verden at det store er stort. I forrige uke hørte jeg ogsaa Kreisleriana [Schumanns opus 16] og jeg var helt betatt. Jeg tror jeg aldrig jeg har hørt disse stykker offentlig siden jeg selv strevet med dem for fru [Jeanette] Mohr i Stavanger, og de hadde ikke mistet noe av al sin charme.

Det var leit at Camilla Wicks ikke kunde spille i København. Men [Ernst] Glaser er jo en glimrende musiker og kan sine ting, saa jeg haaper det skal gaa til tross for det sverdet han har hengende over sig med sine nerve-anfall. I Amsterdamm [*sic*] gikk det jo saa utmerket. –

Det var saa hyggelig aa ha Bente og Aksel [Heltoft] her den dagen, og det er som de ennu er hos oss, ja aldrig kommer til aa forlate oss mer. Og de gjorde saan et dypt inntryk paa vaare venner her. Nils Valen, min slektning, hadde bedt mig hilse danskene og sige at han trodde at han hadde faatt hjelp for vaaren, og takke dem for elskverdigheten. Men nu kom han netop og sa, at det saa ikke helt sikkert ut allikevel, saa det er kanskje ikke verdt aa sige hold av, før jeg kommer til København. Vil De hilse Deres frue saa hjertelig fra mig og takke henne saa meget for innbydelsen og sige at jeg gleder mig til aa komme og ogsaa alle i Søkvæsthuset.
[ingen underskrift, gikk tom for plass på brevpapiret]

Valevaag lørdag 8 april 1950

Kjære fru [Minna] Frandsen

Idag maa jeg skynde mig aa sende noen ord paa fallrepet, da jeg ser av Deres brev, som jeg fikk igaar, at De ennu ikke vet, om jeg kommer til København. Et par dager efter at jeg hadde faatt Deres og fru [Borghild] Hammerichs brev med invitasjonen hadde vi besøk av Aksel og Bente [Heltoft] paa gjennomreise til Bergen, og da jeg forstod det saan at de

straks skulde reise til København, saa bad jeg dem levere min takk mundtlig, naar de kom frem, "saa slipper jeg aa skrive", tilføyet jeg, og da lo Aksel høit. Jeg var øieblikkelig paa det rene med at jeg vilde komme, for jeg var liksom kommet til et avsnitt i piano-koncerten [opus 44]. Men saa fikk jeg et ordentlig anfall av reumatisme, som varet i flere dage, og gjorde mig ordentlig umulig. Heldigvis gikk det over og nu gleder jeg mig til reisen og sender min forsinkede takk baade til Dem og Ders mann. Saa rørende det var at jeg skulde faa mitt gamle værelse igjen. Jeg synes igrunden aldrig jeg har forlatt det. Jeg tror saamen jeg kommer til aa gaa igjen i Søkvestehuset.

Saa maa jeg ogsaa faa takke Dem for Deres omhu og hjertelag for Nils [Valen]. Jeg haaber ikke jeg har voldt Dem altfor meget besvær. Men mere om det naar vi treffes i København. Bare disse linjer i hast med de hjerteligste hilsener og takk fra Deres hengivne Fartein Valen og fra Nils.

Jeg reiser herfra 3dje paaskedag over Stavanger og derfra til Oslo, hvor jeg har en del aa ordne med (bl.a. for aa slippe aa skrive 38 takkebrev)

GRAND HOTEL TERMINUS Bergen, søndag 23 [april 1950]

Kjære Haakon og Vesla [Natvig]

Bare noen linjer for aa fortelle at jeg er kommet vel frem til Bergen. Naar enden er god er jo alting godt! Men jeg hadde store bekymringer forut. Trodde jeg skulle miste begge mine kufferter, som var blitt fjernet fra sine plasser paa en mystisk maate. Men jeg hadde en ung mann en medpassasjer som riktig la sig i selene og det lykkedes ham virkelig aa finne dem frem. Jeg vilde saa gjerne skrive litt om denne unge mannen. Han er fra Voss og heter Steffen Ullstad og er teknisk studerende i Oslo. Jeg bad ham gaa paa

visit til min niece og hennes mann og fortelle hvordan det gikk mig og mine kufferter. Haaber ikke dere synes jeg har været for innpaatrengende. Men jeg tror aldrig jeg har truffet noe saa snilt og jeg er viss paa at dere vil bli glad i ham. Godheten og finheten lyser ham ut av øinene. Saa jeg haaper dere vil ta vel imot ham, naar han telefonerer. Han sa han var aldrig ute i Oslo, sat bare hjemme og leste. Han avparerte de andre guttenes ofte noksaa grovkornede spøk paa en helt ufariseisk maate. Han visste ikke hvem jeg var, men alle hans spørsmaal var saa intelligente og forstaaelsesfulle og alle hans tjenester var gjort helt av hans hjertes godhet. Og saa maa jeg bare faa sende noen hilsener og takke for denegang til alle, først og fremst til min niece og hennes mann som jeg saa var mine beste venner i Oslo (og i denne verden). Ogsaa til Ketil og Harald [sønner]. Jeg haaber det fremdeles staar vel til med Ketil. Hils ogsaa Therese og Willy [Kastborg] og tak for mig, og duene og alle som ellers maatte spørre efter mig. Og mor [Magnhild] naturligvis.

Hjerteligste hilsener fra deres hengivne Onkel Fartein.

[Valevaag] 11 mai 1950

Kjære Sverre Bergh

Da jeg var paa gjennomreise i Oslo sidst, vilde jeg saa gjerne ha takket Dem personlig for alt Deres arbeide med filmen og for alt hvad De ellers har gjort for mig, men min tid var saa knap og saa optatt med alle mulige andre ting saa det blev ikke noe av det, og siden har det været saa mange andre forretningmessige ting at et stakkars landsmenneske som mig kunde bli ganske forstumlet.

Men jeg følte mig saa dypt beskjemmet over det nydelige brev De skrev til mig fra Bergen og derfor maa jeg faa sende disse linjer, selv om de

kommer forsinket. En hjertelig takk til Dem kjære Sverre Bergh, for Deres aldrig trette sympati for mig, som De kunde ha saa god grunn til aa ergre Dem over.

Jeg fikk altsaa høre og se filmen i Oslo og det overtraf alle mine forventninger. Baade regien og spillet synes jeg var glimrende. Camilla Wicks var jo storartet og helt inne i sin rolle men hun var jo glimrende understøttet av de andre kunstnere og inndelingen av innsatsene som virket saa naturlig og selvfølkelig. Saa virket det ialfall paa mig. Det gledet mig ogsaa aa høre de forskjellige eksempler paa sympati som De forteller om, ikke minst om Deres frue som De maa være saa snil aa hilse hjertelig. [...]

Valevaag 16 juni 1950

Kjære fru [Minna] Frandsen

[Takker for at hun har ordnet pike for sommeren til Nils.

Dårlig flere uker efter influenza.

Må få gjøre opp for annonsene, har fortsatt danske penger igjen.

Håper å se dem til høsten, i august.]

Valevaag lørdag 1 juli 1950

Hr. [Olaf] Bucher Johannessen

Harmonien / Bergen

Mange takk for Deres brev som jeg fikk igaar aftes saa sent at jeg intet kunde gjøre; det var desuten et voldsomt tordenvær som varet utover iformiddag. Men jeg haaper allikevil at dette brev vil naa Dem mandag morgen.

Det var orkesterstykket La Isla de las Calmas [opus 21] Olav Kielland omtalte i et brev tidligere i vaar. Han var ærgerlig over noen trykkfeil, men eftersom jeg kunde forstaa var han slett ikke uvillig til aa opføre det. Men skulde det ikke passe ham nu eller hvis det var andre grunde til at opførelsen ikke kan finne sted, skal jeg loyalt trekke mig tilbake og jeg maa tilføie, uten bitterhet, selv om det naturligvis vilde glede mig mest, om Kielland kunde paata sig tolkningen.

Ærbødigst Fartein Valen

Valevaag 2 juli 1950

Kjære Olav [Kielland]

Da jeg fikk forretningsførerens brev igaaraftes, hadde jeg, kanskje med urette, en følelse av, at han var i et visst dilemma angaaende opførelsen av mitt orkesterstykke, og for aa unngaa misforstaaelser vilde jeg gjerne sende dig noen ord. Jeg maa be dig unnskyldte saa meget at jeg ivaar paa grunn av reisen til Danmark og dens forberedelser ikke straks fikk takket dig for ditt saa usigelig kjærkomne brev. Siden hjemkomsten har jeg nesten hele tiden været syk av en slags influenza som har tatt mig gang paa gang. Mine siste krefter maatte jeg bruke til arbeidet paa Mr [Alexandr] Helmanns klaverkoncert, som han fortalte mig, du hadde lovet aa spille sammen med

ham i London. Før jeg skrev, vilde jeg gjerne være helt ferdig med koncerten, men det har tatt tid og jeg har ennå finalen igjen. Men når tiden kommer vilde jeg gjerne faa sende dig en kopi til gjennemsyn, og jeg haaper at du fremdeles vil se dig syn paa aa reise til London med den.

Med de hjerteligste hilsener til dig og din frue
fra din hengivne Fartein

Valevaag 11 juli 1950

Kjære Agnes [Hiorth] og Harda [Robsahm]

Her kommer jeg endelig for aa takke for at dere ikke har latt mig seile min egen sjø, men samler rent glødende kul paa mitt hode, med den hyggelige gaven jeg fikk igaar. Tusend, tusend takk. Det er saa sørgelig at det er blitt en fuldstendig sykdom hos mig at jeg ikke lenger kan skrive et skikkelig brev. Jeg staar op syv om morgenen hver dag og arbeider til middag, men saa er likesom alle mine krefter oppbrukt. Om eftermiddagen er jeg til ingen ting, men jeg kan vel ikke vente annet nu da jeg er 62 aar. [...]

<5 foto vedlagt: Væring-foto av portrett FV. FV i AHs atelier. FV og AH? i rosehaven? FV og tre menn i Inkognitogt.? FV og MVS i atelieret hos AH>

Valevaag 25 juli 1950

Kjære Olav [Kielland]

Hjertelig takk for ditt kjære brev, som gledet mig usigelig. Or uendelig takk fordi du vil opføre La Isla [opus 21] i Bergen 5 dec. Jeg maa faa lov til aa fortelle dig at din siste opførelsen av Le cimetière marin [opus 20] skaffet mig en varm tilhenger.

Men egentlig vilde jeg bare med disse linjer takke dig fordi du tenker aa komme hit og besøke mig, og ønske dig hjertelig velkommen baade fra mig selv og min søster. Som du vet gaar veien over Haugesund, hvor der er korrespondance med baaten fra Stavanger, som gaar hver morgen ½11. Du maa hilse din frue og Monica [datter] og hennes søskend fra mig.

Med hjertelig hilsen
Din hengivne Fartein

Valevaag 7 aug. 1950

Kjære Steinar Ihle

[...] Jeg holder paa med siste sats av klaverkonserten [opus 44], som burde være ferdig til Helmann kommer, men jeg faar gjøre mit beste. Det kan ikke forceres. Da jeg var i Oslo fikk jeg høre Camilla Wicks' innspilling av violinkonserten og var meget forbauset og begeistret over henne. Selv i den mekaniske gjengivelse hadde det beholdt sjælen og inderligheten, og jeg haaber hun selv vil bli tilfreds. Hun tok sig jo ogsaa nydelig ut paa billedet. [...]

[Kort, p. Valevaag 15.VIII.1950]

Kjære Vegard [Elvestrand]

Mange takk for kortet til jul. Det var saa hyggelig aa faa en hilsen fra dig.

Mange hjertelige hilsener fra onkel Fartein

Valevaag mandag 28 aug [P. Valevåg 30.8.50]

Kjære Rolf Karlsen

Netop nu har jeg hørt Deres fabelaktige opførelse av “Hvad est du dog skiøn” [opus 12] og mens hjertet ennu er fuldt, vilde jeg saa gjerne faa sende en liten hilsen med min varmeste takk først til Dem selv for Deres inspirerte ledelse og saa til Deres herlige kor for den storartede opførelse som var saa inderlig følt og levet at jeg kunde føle trang til aa trykke hver enkelt i haanden (og til hjertet). Jeg maa ogsaa faa love til aa fortelle at det ikke er første gang jeg ønsket aa skrive men jeg har tenkt det ved flere ganger sist efter Mathæuspassionen, som var en uforglemmelig oplevelse.

Hjertelige hilsener

Deres hengivne Fartein Valen

Valevaag 29 aug. 1950

Kjære Magne Elvestrand

Igaar hørte Sigrid og jeg, da De spilte Orgel-pastoralen [opus 34]. Vi var begge dypt grepne og vilde saa gjerne sende Dem en hjertelig takk for denne uforglemmelige stund. Og jeg føler ogsaa saan trang til aa sige at opførelsen var helt adekvat og fullendt saa intet kunde ønskes anderledes.

Hjertelig takk, kjære Magne Elvestrand.

Deres hengivne Fartein Valen

Hjertelige hilsener til Deres frue og Vegard.

Valevaag, Hordaland 14 sept. 1950

Kjære Baron [Augustin] Mannerheim [Grensholms Gård, Vånga, Sverige]

Maa jeg faa lov til aa sende Dem min varmeste takk for Deres diktsamling.¹ Jeg leste den straks igjennem, og den gjorde et sterkt inntrykk paa mig, og jeg gleder mig til riktig aa leve mig inn i den og om mulig finne en tekst som kunde passe for mig.

Jeg maa ogsaa be dem tilgi at jeg saa lenge har været taus. Paa reisen hjem fra København hentet jeg mig en influenza som jeg har maattet trekkes med hele tiden. I morgen skal jeg reise til doktor i Haugesund som jeg haaber for siste gang. Men det har været en lang tur. Desuten hadde jeg saa kort frist med min piano-koncert [opus 44], at jeg blev ganske nervøs. Jeg maatte bruke alle mine krefter til koncerten og om eftermiddagen var jeg helt utkjørt.

Men De kan ikke tro hvor meget jeg har tenkt paa møtet i Søkvæstehuset i København og hvor meget det har været for mig. Det var som en aabenbarelse fra en annen verden aa møte Dem og Deres frue og den sympati og forstaaelse De viste mig. Jeg maa faa sige hvor veldig opmuntrende det var for mig. Min hjerteligste, inderligste takk til Dem og Deres frue fra

Deres hengivne
Fartein Valen

[Udatert kladd september 1950]

Kjære Borghild [Hammerich].

Hjertelig takk for hilsen igaar, som det var ubeskrivelig hyggelig aa faa. Jeg var netop kommet hjem fra en tur til Haugesund, hvor jeg hadde været

¹ *Vita vågar*. Sthm. 1950

for aa faa rede paa min gaatefulle influenza, men efter en lang session med røntgen fotograering som varet sine samfulde 3 timer mente legen at det bare var en hæderlig forkjølelse og ikke den sykdom som hovedlegen hadde spaadd mig. Og det var det jo gledelig aa faa vite. Men jeg venter ennu paa den endelig avgjørelse.

Ja det skulde ha været hyggelig aa være tilstede i Søkvæstehuset, men jeg var der nok, og særlig de siste dagene har jeg følt det saa sterkt. Det har været saa liten ro i sommer, saa mange besøk og saa meget overflødig snakk. En av de besøkende talte om alle mine vanskeligheter, og jeg sa at vistnok har de været store men jeg har faatt opplevet det bedste et menneske kan erfare i denne verden at finne hus og hjerter, som vil meg hysa.

Valevaag 29 sept. 1950

Kjære Olav [Kielland]

Du synes sikkert jeg er en ordentlig barbar som endnu ikke har skrevet, saa nu maa jeg sende noen ord til forklaring. I den siste tid har likesom alt sammensvoret sig mot mig. Først fikk jeg en svær pakke med korrektur fra forlaget og med paabud om aa gjøre det ferdig saa snart og saa grundig som mulig. Og jeg maatte forlate alt og gjøre det. Men under dette fikk jeg brev fra [Trygve] Bauer-Nilsen i Haugesund, at han hadde faatt plass hos[!] mig paa instituttet til behandling av min nakke og rygg, og jeg maa reise over hals og hode og var i Haugesund i tre dager. Behandlingen gikk meget heldig og det ser ut til at jeg foreløbig ikke trenger flere. Smertene har gitt sig, og baade søvnen og appetiten er bedre.

Men det var egentlig ikke alt dette jeg vilde skrive om. Det var for aa takke dig for dit uendelig kjære brev og for partituret til Pastoralen¹ [opus

¹ Olav Kiellands avskrift fra manuskriptet. Ligger nå i Valevåg.

11]. Jeg fikk nesten taarer i øinene da jeg fikk det. Det skal være som et ideal for mig til mine egne partiturer. Men fremfor alt skal det minne mig om ditt vennskap og derfor er det saa dyrebart, og isfronten skal nu ikke lenger gjøre mig noe.

Saa maa du hilse [døtrene] Beate og Birgit saa meget. Det var et hyggelig besøk og det er ennu ikke glemmt, men omtales daglig her i huset alltid med de ord at saa snille og velopdragne og likefremme unge piger hadde de aldrig sett. Vi gleder oss ogsaa til at din frue skal komme hit en gang, og Sigrid siger jeg maa skrive og ønske henne hjertelig velkommen. Jeg haaber at Margit [datter] hadde en god reise hjem og er bra efter operasjonen. Du maa hilse ogsaa henne og Monica [datter] hjertelig.

Ak det er saa meget jeg skulde ha skrevet om men det er lettere aa snakke enn aa skrive.

Din hengivne Fartein

Valevaag 19 okt. 1950

Kjære Hr. [Odd] Udbye

[Sett på en vidunderlig sang av Scubert.

Udbye har Schubert-løker, Valen noen kaktus-frø som han først vil se om fortjener Schubert-navnet.]

Valevaag 26 okt. 1950

Kjære Jon Storækre

Sigrid har visst skrevet noen ord til Dem, men det var jo egentlig mig som burde gjøre det og her kommer jeg langt om længe. Igaar fikk vi pakken med artikkelen i Aftenbladet [Stavanger A.] og jeg maa straks faa sige min varmeste takk, for den overtraf alle mine forventninger. Det var lett aa se at

den var skrevet av en musiker, for den var bygget op som et musikstykke, hvor alt var koncentreret om hovedsaken og det var mange virkningsfulde crescendi førte til hovedpunktet og selv ordene var melodiske. Den har vakt opsikt, selv her i vaar avkrok og gjort meget mot isfronten.

Og takk ogsaa for alt hvad De har gjort for mig bak kulissene. Jeg fikk brev fra [Anders Backer-] Grøndahl om at motetene var tilsendt mig, da han "gikk ut fra" at notene var min eiendom. Det var tydelig han ønsket aa komme ut av en ubehagelig situasjon og jeg skal ikke med en antydning bebreide ham noget. I det hele haaber jeg De kan være ganske tryg paa mig, og at jeg ikke skal være uforsonlig mot noen.

Jeg er saa lykkelig over at De ikke blev forkjølet i det frygtelige regnværet den kvelden, og Sigrid var ogsaa meget engstelig.

Men nu skal nok brevet snart avsted (og Bertha[??] er ikke vant til at vente). Hun var for øvrig meget vel fornøiet med sin omtale i artikelen.

Hjerteligste hilsen og takk fra

Deres hengivne Fartein Valen

Vil De ogsaa hilse Deres frue og Hr. Sam? Mæland.

Valevaaag 28 okt. 1950

Kjære Hr. [Odd] Udbye

[Om en svensk folkevise?

Deutsch helt på Udbyes side.

Takker for lånet av bøkene, men det går sent fremover med dem, går så ofte surr i navnene:]

Og desværre gjør alderen sig merkbar paa min hukommelse. Jeg husker i gamle dager hvor jeg kunde irritere mig over folk, som skulde fortelle noe og aldrig kunde huske et navn. Ak, det begynner nu aa bli likedan med mig selv. Og jeg tenkte at naar jeg engang fikk briller, skulde jeg passe bedre

paa dem enn min mor gjorde (hun hadde ellers greie paa alt i huset). Men don't you believe it. Jeg flyr nu efter dem fra værelse til værelse, og tørr nesten ikke spørre efter dem for ikke aa bli til latter. [...]

[Udatert lite kort, trolig oktober 1950 (omtaler grammofonplaten med intervju, tatt opp i Haugesund, spilt av i NRK 22.11.1950)]

[Til Magne Valen-Sendstad]

Kjære Magne her har du ansøkningsblankettene, ogsaa maa du gjøre som du selv finner best.

I dag har været den første hverdagen med arbeide, men det tar litt tid før jeg kommer inn i arbeidsrytmen igjen. Igaar hadde jeg formelig den værste ildprøven med radiooptaket i Haugesund, men vi hadde flere prøver saa det gikk godt vi fikk alt med paa minuttet. Saa maa du hilse Jenny med en hjertelig tak[!] og smaagjentene og en god "kem" til dokkedatten [Fartein] og saa en takk til dig selv som har været mere for mig en[!] den beste ven.

Din hengivne onkel Fartein

Hjertelige hilsener fra moster [Sigrid]. Jeg blev skysset hjem igaar kveld av [Trygve] Bauer-Nilsen og frue som maatte gaa hjem igjen straks uten saa meget som en kopp the.

Valevaag 27 nov. 1950

Kjære Haakon og Vesla [Natvig]

[...] Først maa jeg faa lov til aa takke for samværet, for alle de hyggelige timene vi fikk være sammen, de koselige frokostene og model-timene og sist men ikke minst de hyggelige smaa rangle-stundene om kvelden. Jeg synes aldrig jeg er reist saa rik hjem som dennegangen og tusend, tusend

takk maa Dere begge ha for alt. Elektrikerne var færdige, da jeg kom hjem, men alle mine ting var puttet bort i skuffer og hylder og paa bunden av æsker tre mann høi, saa det tok litt tid før jeg kunne vænne mig til alt, men nu er det begynt aa lysne litt.

Selv kabale-kortene er kommet frem (men de er ennu ikke benyttet). Moster var jo overlykkelig over successen og de gode kritikene, og jeg er formelig blitt en lokal størrelse eller turist-attraksjon eller hvad jeg skal kalle det. Nu kom moster netopp inn og sa at nu spilte de min strykekvartett i kringkastingen og jeg syntes det gikk meget fint. Saa kringkastingen har virkelig holdt sitt ord. [...]

Valevaag 30 nov. 1950

Kjære Olav [Valen-Sendstad]

[Arbeider med klaverkonserten [opus 44].

Masse forretningsbrev og pliktarbeide.

Kommet hjem via Haugesund, hvor Bauer-Nilsens tok seg av ham.

Strykekvartetten tydeligvis i radio.

Går godt fremover med klaverkonserten.]

Valevaag 11 dec. 1950

Kjære Olav [Valen-Sendstad].

Bare noen ord for aa takke dig saa inderlig for boken og dedikasjonen. Jeg gleder mig nu til aa studere boken grundig. Jeg skulde hatt saa meget aa snakke med dig om, men netop nu skaal Nils [Valen] gaa med posten, saa det blir saa liten tid. Det er bare godt aa vite at Gud har tilmaalt selv det onde sin tid og sine grenser. Jeg leser flittig i Johan Arndt

[Brevet er ikke fullført. Sigrid skriver i et brev til Olav Kielland 18.des. at broren har vært syk]

Valevaag 15 dec. 1950

Kjære Jon Storækre

Hjertelig takk for brevet. Det gledet mig inderlig at De var saa fornøiet med La Isla de las Calmas [opus 21], og at publikum ogsaa delte Deres mening. Det var ogsaa hyggelig aa høre om Deres samtale med Hr. [Andor] Foldes [Földes], som jeg leste om i Aftenbladet [Stavanger A.], og var gledelig overrasket over. Jeg skulde hatt en konference med ham i Oslo, men fikk avbud i siste øieblikk.

Jeg holder fortiden paa med koncerten [opus 44] og har en følelse av at for aa faa den trygg i havn, trenger jeg en tro som flytter bjerge. Den skal ogsaa spilles i Bergen av [Olav] Kielland før jul. Men jeg maatte avslaa innbydelsen, da jeg trekker paa en influenza-forkjølelse, jeg fikk paa togreisen. Atmosfæren i Bergen er jo ogsaa forskjellig fra Stavanger.

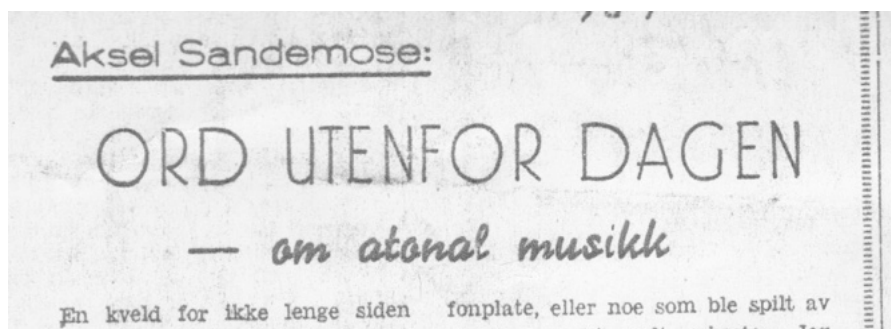
Siden jeg mødte Dem, føler jeg mig som en vandrør som har fundet vann i ørkenen. Hjertelig varm takk for Deres trofaste venskap mot mig. I denne takk deltar ogsaa Sigrid.

Deres ven Fartein Valen

Valevaag mandag 18/12 1950

Kjære kapellmester [Olav] Kielland

[FV skulle ha vært i Oslo?, syk, har hatt doktor]

Aksel Sandemose i Verdens Gang 9. februar 1951

[...] Jeg hadde skrudd på [radioen] midt i en oppførelse og visste ikke hva det var. [...] Der satt jeg merkelig grepet. Jeg har som sagt ikke større begrep om musikk, men jeg håpet hallomannen ville gjenta etter utsendelsen hva dette var. Så kom han og sa det var Fartein Valen.

Efter at overraskelsen hadde gitt seg, måtte jeg gjøre meg en del refleksjoner. [...]

Slik blir vi lurt. Som sagt vet jeg lite om musikk, men tror ikke jeg er mindre mottagelig enn folk flest. Jeg lot meg lure. Jeg hadde lest om Fartein Valen før jeg hørte ham. Medisinmennene hadde klart å stenge meg inne, så jeg syntes musikken hans var noen dumme låter.

Men da jeg satt intetanende og ikke visste at nu kom det noe uforståelig av en som het Fartein Valen, – da var det en klo som grep meg i hjertet.

[Musikken han hørte var trolig fra Strykekvartett nr. 2,]

1951

Når Valen var helt ferdig med et verk, tok det vanligvis bare et par dager før han begynte på en ny komposisjon. Men slik gikk det ikke etter Klaverkonserten. Valen tumlet hele 1951 med planer både om en 5. symfoni og en messe.

I april måtte han reise fra Valevåg til Oslo for å overvære uroppførelsen av 3. symfoni (dir. Ø. Fjeldstad) samt den offisielle filmpremiere for Norsk Films produksjon av hans Fiolinkonsert.

Symfoni nr. 3 ble også oppført i Harmonien i Bergen om høsten, og orkesterstykket *La Isla de las calmas* opus 21, ble fremført og overført i radio ved ISCM festivalen i Frankfurt. Dette var eneste norske komponist oppført ved festivalen, som fallt sammen med Feriekursene i Darmstadt.

Komponistforeningen bevilget ekstraordinært stipendium til Valen. Gurvin skriver i sin biografi i tillegg at foreningen også ville gi Valen reisestipendium hvis han ville ha et nytt opphold på Mallorca.

Valevaag 13 febr. 1951

Kjære Pauline Hall

I formiddag skal jeg reise til Haugesund til [Alexandr] Helmanns koncert. Det er blitt telegrafert efter mig, men jeg har saa vidt tid til aa sende noen ord før jeg reiser. Jeg vilde bare faa sige at jeg ikke ønsker noen omforandring med hensyn til opførelsen i Frankfurt. Jeg vet ingen grunn til det, da alt er foregaatt i lovlige former. Naturligvis kommer ikke den nasjonalistiske skole til aa like det, men ensrettingen er jo endnu ikke gjennomført over hele verden (skjønt den er langt paavei i Norge). Da Olav Kielland var her ihøst holdt han en hel formiddag paa at forklare sin opfatning av det nasjonale og alt mulig. Det virker nærmest som en

diskusjon om pavens skjegg forekom det mig. Han spurte bl.a. om jeg likte Pauline Hall. Jeg sa, hun er den eneste av de norske komponister som har været hyggelig mot mig, saa det er helt naturligt at jeg har til overs for henne. Det blev mottat uten protest og ellers viste han en forbausende fordomsfrihet i forhold til sine med-nasjonalister. Men han er jo saa uberegnelig, og nu har jeg inntryk av at det hele er blitt et prestisjespørsmål for ham, og da er det det samme om jeg paa ny skal ned i den sorte gryde for resten av livet. Men ikke mere om ubehagelige ting.

De [oppr. skrevet du] maa ikke bli trett av mig, om jeg paa ny siger Dem en hjertelig takk, ikke bare for det siste men for gammelt vennskap i lang tid. Og til dette slutter Sigrid sig, i hvem De har en stor beundrer og ven. Hun siger altid at den av mine venner hun mest ønsket aa se her hos oss er Pauline Hall. Kanske vaar felles ven [Trygve] Bauer-Nilsen kan kjøre Dem hit allikevel en gang. Speriamo [forhåpentligvis].

Hjertelige hilsener fra Deres venner Sigrid og Fartein Valen

I hurten og sturten.

De husker vel vaart gamle citat av Harriet Backer "Du skal ikke angre, at du har rost mig Werenskjold, for jeg skal ikke bli hovmodig."

Valevaag 16 febr. 1951

Kjære Gudrun og Olav [Valen-Sendstad]

[Lest korrektur, var som en vaskefille.

Klaverkonserten [opus 44] venter imorgen.

Takker for dagene i Stavanger.]

Det var saa skjønt aa oppleve den varme og sympati som strømte til mig fra alle kanter ogsaa paa koncerten. [...]

Valevaag 28 febr. 1951

Kjære Arne Haslerud

Jeg ber Dem saa meget være saa venlig aa undskylde at korrekturen til *Le cimetièrre marin* [opus 20] kommer saa sent. Men det har desværre ikke været mulig for mig aa faa den ferdig før nu. Den kom forsaavidt paa et uheldig tidspunkt som jeg var i min verste influenza-periode. Og da influenzaen var over, tok den med sig ikke bare mine siste krefter, men ogsaa nattesøvnen, saa det var vanskelig aa konsentrere sig om noe arbeide, fordi jeg blev svimmel for ingen ting. Jeg fant jo en hel del feil, og dem har jeg rettet. Men jeg tør ikke gjøre krav paa at jeg har funnet alle. Imidlertid haaber jeg at korrekturen kan være brukbar.

Med venlig hilsen ogsaa til familien Lyche

Deres

Fartein Valen

Valevaag 2 mars 1951

Kjære Jenny og Magne [Valen-Sendstad]

Denne skrivelsen skulde egentlig ha ligget i pakken til Dokkedatten [sønnen Fartein], men siden Bertha [hushjelp] og Moster [Sigrid] allerede har forseglet den, saa maa jeg sende denne i posten, men haaber den kommer frem til fødselsdagen 5. De haaber ogsaa at trøien maa passe ham. Det har været saa mange raadslagninger mellom de to kunst-strickerskene, Bertha og Dorthea [Valen], men det kan ikke nektes at da de var ferdige, var de ogsaa meget stolte over resultatet og de ønsket bare de kunde faa se ham i trøien og jeg sa jeg haabet det kunde la sig gjøre til sommeren, naar det blev godt og varmt, saa han ikke forkjølte sig i "nava". Det er forresten mildvær og vaarlig paa Vestlandet nu, og vi har nok brensel, saa du skal ikke fryse, naar du kommer, Magne. Og vi ønsker dig hjertelig velkommen

allesammen. Jeg skal være paa koncerten i Oslo 14 april,¹ men det er jo endnu lenge til.

Det var veldig hyggelig aa treffe [Alexandr] Helmann i Stavanger. Jeg er viss paa han hadde sat pris paa om Magne hadde hilst paa ham i Trondheim. Han fortalte mig meget, og sa at hans uttalelser var blitt forvrengt av pressen i Trondheim, men alt dette vil jeg heller fortelle dig mundtlig, da jeg ikke tør betro det til et brev.

Det er saa hyggelig aa faa brevene fra Jenny, det er som vi plutselig faar være med paa en visit i Stjørdal og ser alt lyslevende for våre øine. Men nu er det nok paa tide aa faa brevet av sted. Jeg vilde bare føie til beste paaske-ønsker til hele familien og en speciel hilsen til smaajentene.

Hjertelig velkommen fra
gamle onkel Fartein

Valevaag 6 mars 1951

Kjære Agnes [Hiorth]

Da jeg saa over dit brev og opdaget at det var skrevet 11.2., blev jeg ikke lite forskrækket. Og jeg har ingen undskyldning. Jeg burde jo ha takket med engang, men da var jeg liksom nedsnedd i arbeide, korrekturen med strengt paalegg om raskhet og saa var det renskriften av piano-koncerten [opus 44] som jeg skulle vise [Alexandr] Helmann o.s.v. Og midt under alt dette fikk jeg telegram fra min nevø Olav at jeg maatte komme til Helmanns koncert og jeg var saa letsindig at jeg tok imot innbydelsen. Doktoren hadde forbudt mig aa reise til Bergen, hvis jeg ikke vil dele Beethovens skjebne døvheten men nu følte jeg mig meget bedre og vovet reisen til Stavanger. Og det angret jeg ikke paa, skjønt det var fryktelig koldt i Stavanger de dagene jeg var der og koldt om natten. Helmann hadde

¹ Uroppførelse av 3. symfoni i Filharmonien, dir. Øivin Fjeldstad, 13. april d.å.

riktig en vellykket kveld og var vældig oplagt og allikevel skrev de smaa skitt-guttene noksaa overlegent og arrogant mot ham, men det pussige var at de hadde blandet de glosene som deres kolleger i Oslo hadde brukt i sine kritikker, saa det passet ikke riktig. Men nok om det. Helmann sa ellers saa mange trøstende og opmuntrende ting, men jeg tør ikke gjenta det i et brev, skal heller fortelle det mundtlig. Jeg maatte sitere Harriet Backer's ord for ham: Du skal ikke angre at du har skrevet pent om mig, Werenskjold, for jeg skal ikke bli hovmodig.

Jeg tenkte nok du vilde bli glad i gamle fromme Johan Arndt. Han hvælver himmelen over tilværelsen og han gjør ikke sine læsere til farisæere. Sigrid ber mig hilse saa meget. Jeg kunde vist trenge de 8 skriverkarle hos Holberg, men Sigrid har overtatt deres arbeide, og gjort nytte for sig, skjønt det blir for meget for henne ogsaa.

[Hilser til Haagen Ringnes og Anna Lunke(?).]

P.S. Det var saa sterk gjennemtremk paa bussen fra Haugesund saa jeg fikk en liten fornyelse av min forkjølelse men ellers tror jeg allikevel at jeg er kommet over influenzaen, skjønt jeg fremdeles har smaa svimmelhetsanfall.

Valevaag 15 mars 1951

Kjære Olav [Valen Sendstad]

Sigrid har vistnok skrevet til dig, men det beroliger ikke min samvittighet helt. Naar jeg tenker paa dig blir jeg altid minnet om et vers av Novalis, hvor han siger noe som at han vilde vise "dass Treue noch auf Erden sei."¹ Ak ja, det er godt aa vite at troskapen ennu er aa finne paa jorden midt i all virvar. Du er jo vant til at jeg skriver til dig bare naar det er noe bestemt jeg vil plage dig med. Og saan er det nok ogsaa dennegang. Det gjelder den

¹ Valen sikter nok til diktet "Wenn alle untreu werden".

plutselige forandring med hensyn til [Igor] Markevitch. Det er ikke at jeg paa noen maate ikke stoler paa at [Øivin] Fjeldstad vil greie sine saker. Men jeg har en uhyggelig følelse av, at forandringen skyldes intriger av de store nasjonalist- og baktaler-komponistene og deres gang i baktrappene. Men jeg skal ikke gjøre noen ophevelser. Det vilde vel heller ikke nytte noe. Naar jeg bare faar lov til aa ha den koncerten ubeskaaret, og at ikke noen skal trenge sig inn og erobre hovedplassen med sine komposisjoner f.eks. kjæmpeviseslaatten eller Fjell-Norig eller noe saant for aa gjøre den mere norsk, saa skal jeg være fornøiet.

Saa vilde jeg bare faa takke dig saa hjertelig for hvad du har sent[!], kaffe og kaffekvern. Bertha [hushjelp] serverer oss nu den deiligste kaffe til hjertestyrkning. – Jeg traf din frue paa koncerten i Stavanger og jeg var paa nippet til aa spørge om hun kunde lese Aksel Heltofts novelle i radio men saa tenkte jeg plutselig, at jeg maatte ikke gjøre det uten aa ha konferert med dig, for ikke aa gjøre noe overilet. Jeg maa ogsaa fortelle at Helmann fikk se notene til klaverkoncerten [opus 44], og han var meget begeistret over den og sa mange ting, som jeg ikke tør referere en gang.

Influenzaen har været noksaa strid. Jeg blir snart svimmel for ingenting. Men nu skal vist Bertha gaa med brevet saa jeg maa slutte i en fart.

Hjertelig hilsener og takk

fra Din hengivne Fartein

Sigrid hilser naturligvis.

Valevaag 15 mars 1951

Kjære Robert [Riefling]

Netop nu har jeg hørt dig spille mine klaverstykker, og mens hjertet er fullt maa jeg faa lov til aa sende dig noen ord. Hvor skjønt det var og vi hørte det udmerket. Tusend hjertelig takk kjære Robert. Du var saa inspireret at

det gikk oss alle til hjertet. Sigrid og vaar hushjelp som merkelig nokk liker moderne musikk ropte enstemmig: hvor skjønt det var! Du har slaatt et drabelig slag for mig endnu en gang. Ikke alene kan du spille “saa stenen spruter gnister”¹, men du kan spille saa at isfronten brister. Hvordan skal jeg kunne takke dig for det. Men det maa være en stor tilfredsstillelse aa være kommet saa langt i musikken at man bare kan leve for og tjene aanden.

[på baksiden:]

Kjære Borghild [Hammerich].

Brevet skal nu straks avsted, men jeg vilde bare tilføie en liten hilsen og be dig ikke bry dig om min lange taushet, som bare skyldes min utholdende influenza. Sigrid har jo skrevet, men det beroligere ikke min samvittighet helt. Jeg har jo en liten tur influenza hver vinter omtrent, men denne siste har nesten gjort av med mig, ikke bare mine siste krefter, men søvnen, hukommelsen, mine nerver har den ødelagt. Men ikke mere om det. Du kjenner jo ogsaa influenzaen. Jeg haaber det gaar fremover ogsaa med dig. Vi hørte alle tre her koncerten igaar, og det var saa skjønt. Hver gang jeg hører Robert synes jeg nesten han aldrig har spillet saa vidunderlig. Og udsendelsen var saa heldig. Det var som aa være omgivet av gode aander og gode tanker. Du maa hilse Bente og Aksel [Heltoft] og Lillegut, og ellers alle gamle venner paa Lysebu, Husmor og hvis mine nyeste fra ivinter ikke er der, saa ialfall alle pusene.

Sigrid hilser ogsaa saa varmt

Din hengivne Fartein

¹ Sitat fra Ibsens stamboksrím til Grieg.

[Kladd til brev.] Valevaag 2 april 1951

Kjære Haagen Ringnes.

De har vel nu opgitt haabet aa høre fra mig, saa jeg trenger aa gi en liten forklaring, selv om det er i siste liten. Da jeg fikk Deres brev gav jeg mig straks til aa lete efter notene til 3 symphonien [opus 43] uten hvilke jeg ikke kunde besvare brevet. Men det viste sig til min forferdelse at jeg ikke hadde andet end skissene som var ubrukelige til Deres formaaal, fordi ofte den endelige version bare var aa finne i originalen. Jeg telegraferte straks til [Philip] Krømer om han kunde sende mig notene, men jeg har hittil ikke faatt svar.

Valevaag 3 april 1951

Kjære Haagen Ringnes

Mange takk for Deres brev, og nu synes De nok jeg har været ordentlig upaalitelig. Men jeg telegraferte straks til [Philip] Krømer og bad ham sende mig notene til symfonien [opus 43], da jeg ikke kunde svare paa Deres brev uten notene. Jeg har indtil nu ikke faatt noe svar fra Krømer, men jeg haaber at han satt sig i forbindelse med Dem, saa at De ialfald har faatt partituret, før De skrev i programbladet.

Med de hjerteligste hilsener ogsaa til Deres far og mor

Deres hengivne

Fartein Valen

Valevaag pr. Haugesund 7 april 1951

Kjære hr. Alf Christensen

Jeg maa be Dem være saa venlig aa undskylde min lange taushet. Jeg blev ikke lite forferdet da jeg saa at Deres brev var skrevet 7 dec. Men eneste undskyldning er en langvarig og utholdende influenza, som jeg har hatt i al denne tid, og den fornyer sig stadig. Jeg vet ikke om jeg kan svare Dem tilfredsstillende eller bringe noe av interesse med hensyn til Valéry's dikt [Le cimétière marin]. Jeg blev kjendt med det i en spansk oversettelse paa Mallorca, og det gjorde straks et overvældende inntryk paa mig og kunne ikke slippe sitt tak paa min fantasi. Komposisjonen følger diktet i de store træk, men enkelte ting blir jo mere utført i musikken, andre mindre, eftersom den musikalske form fører det med sig. Ja, dette er jo ikke av megen interesse, men kan De bruke noe i Deres avhandling, har jeg intet imot det. Med hjerteligste hilsener

Deres Fartein Valen.

Valevaag 7 mai 1951

Kjære Bjarne Kortsen,

[Takker for besøk og tilsendte Bach-partiturer.] Bach-koncertene læste jeg i hele gaar og det var saa opbyggelig som aa være med i en festgudstjeneste paa Bach's tid og delta i menighetens hellige glede. Underlig at det er ingen forskjjel paa Bach's kirkelige og verdslige musik. Det er alt runden av den samme kilde.

[Baksiden:]

Jeg har aldrig sett saa delikate partiturer, og innledningen var meget lærerik og trakk frem de karakteristiske fakta paa en meget sympatisk maate.

Onsdag skal altsaa symfonien frem i radio.¹ Det blev sagt mig i Oslo at optaket skulde være ualmindelig godt. Men det nytter jo ikke hvis det ikke finnes mottagelige hjerter og ører. Men det er i alfall noen, og det maa jeg være taknemmelig. [...]

Valevaag 28 mai [1951]

Kjære Hr. [Odd] Udbye

[Valens faktotum fru Birgit Strøm har somlet bort Tebaldi Chiesas bok, som han hadde lånt av Udbye.

Ber om unnskyldning og skal bestille ny straks.]

Valevaag 2 juni 1951

Kjære Vesla [Natvig]

Du begynner vel aa undres paa hvor det blir av mig som enda ikke har skrevet og takket for den praktfulle sendingen. Men du skjønner, jeg kan nesten sige som Bach: "Ich hatte viel Bekümmernis".² Jeg maatte over hals og hode reise til Haugesund til premiere paa filmen. Jeg hadde manuskriptet av piano-koncerten [opus 44] med til fotografen, og det værste var, at da jeg var ferdig maatte jeg skrive alle de 62 sidene om igjen fordi papiret var saa daarlig at blekket gikk igjennem. Jeg kunde nesten ha graatt, men du vet, det blev jo ikke gjort med det. Ellers var opholdet i Haugesund meget vellykket. Isfronten var brutt, Bauer-Nilsens har jo alltid vært mine trofaste, men nu fikk jeg saa mange nye deriblant advokat Harald Lothe som er en av de mest ansette advokater paa Vestlandet. Han

¹ Symfoni nr. 3, opptak fra filharmoniens uroppførelse 13. april med Øivin Fjeldstad som dirigent.

² Tittelen på Bachs kantate BWV21.

var helt fortryllende og hadde sagt til [Trygve] Bauer-Nilsen at han vilde anse det som en glede om han kunde hjelpe mig med mit testamente. Bauer-Nilsen fulgte med mig til banken og ordnet med banklaanet som jeg fikk uten noen betenkeligheter. Bank-mennene var særlig elskverdige. Moster [Sigrid] er nu henrykt, da hun har faatt de nødvendige penger aa øse ut med. Alt vilde ha været straalende, men saa er det den aasgaardsreien som kaldes husvask. Det er ikke bare den boken til [Odd] Udbye de har forlagt, men ogsaa manuskriptet til den fjerde symfoni [opus 43], som jeg hadde lagt paa pianoet mellem to pap-plater for sikkerhets skyld. Og nu er den hvirvlet inn mellem alle de andre noter, som de har rumsteret med. Men da jeg spurte efter den, høfligst, het det naturligvis at de hadde ikke rørt noen av mine noter, og fru Strøm henviste til utallige kasser som er lik bundløse avgrundsdyb. Hun citerte et ordsprog her: at det som “ikke er brennt og ikke er stole kjem altid fram”. – Hittil forgjeves. Men kanskje det kan bli til julevasken. Hun gjentok stadig at hun hadde lagt tre bøker i kufferten, da hun pakket. Ja den tredje tilhørte fru professor [Ellisif?] Steen, sa jeg. “Koss saag hu ut?” Fru Steen? spurte jeg. “Nei boka” var svaret og da fikk jeg likesom dødsstøtet, for det forraadte at fru Strøm, den ellers allvitende ikke visste noget om det hele. Nei nu siger du sikkert “Basta per oggi” [nok for i dag].

Hjerteligst din hengivne onkel Fartein.

(Premieren [på filmen med Fiolinkonserten] gikk glimrende. Paa galleriet sat en mængde unge mennesker, som hørte efter med paafallende andakt, sa adv. Lothe)

Valevaag 24 juni 1951

Kjære Hr. [Javan] Røed

Hjertelig takk for Deres brev og fordi De har ordnet med notepapiret i Haugesund. Jeg blev ganske beskjemmet over Deres takk, for det er mig som som er den tak skyldig, og jeg maa faa lov til aa sige, hvor glad jeg er over at jeg fikk tale med Dem den dagen og forklare Dem saa meget og vinde forstaaelse. Det vil altid bli en uforglemmelig oplevelse for mig. Og tak ogsaa for Deres løfte om venskap og hjelp i fremtiden. De vet ikke hvor meget jeg har det behov. Dette gjelder ogsaa Deres frue og De maa hilse henne saa meget og takke for sympati og forstaaelse.

Deres hengivne Fartein Valen.

Sigrid ber mig hilse saa meget. Og jeg vilde gjerne sende noen hilsener med til kringkastingsfolkene f.eks. Gustav [Kristian] Lange (og hvis det kunde falle sig saan, at De kunde forklare ham litt om den entusiastiske gymnasiasten [Kortsen?]). Desuten Thorstein Gunnarson og ellers især Rolf Carlsen [Karlsen] og hans frue, og saa ikke at forglømme Deres kollega den elskværdige fotografen. Og naturligvis, skulde De komme tilbake til Stjørdal, min nevø Magne og hans kone.

Siden det meget omtalte indbrudd i postkontoret her, har det været meget forsinkelse i posten, saa dette brev kommer kanskje ogsaa forsinket. Jeg sender det til Sveio, da jeg tenkte De kom til aa være der noen dager.

[Kort] Valevaag 26 juni 1951

Kjære Pauline Hall

Det første jeg maa gjøre idaag er aa sende Dem en liten hilsen. Det skulde vært gjort for lenge siden. Igaarftes hørte vi Deres radio-foredrag og jeg var veldig imponeret over Deres frigjorte standpunkt og Deres store

moralske mod og over Deres elegante form, som ikke tillot noen, ikke en gang de ukyndige aa kjede sig. Og naturligvis er jeg meget glad over Deres forsvar og Deres sympathi, saa jeg maa faa sende Dem enn varm takk fra mig personlig, og De maa ikke bli trøtt av mig om jeg paany takker Dem for Deres godhet og trofasthet i alle disse aar.

[Deres felles venn Trygve Bauer-Nilsen ville kjørt henne til Valevaag om det hadde vært tid, da hun var i Haugesund.

Hilser saa mye til Caro Olden, som gjorde sånt sympatisk inntrykk.]

[Poatatemplet Valevaag 5 VII 51]

Kjære Steinar Ihle

Saa hyggelig det var aa faa dit brev i dag, og at vi skal være dus. Sigrid ber mig skrive og sige at det var meget hyggelig du vilde komme, men det passer kanskje bedre om du kunde komme efter søndag uti uken. Og da haaber vi at du kan treffe fru [Magnhild] Sendstad [FVs søster], som skal være her i sommer.

Det var saa meget jeg skulde skrive om, men nu kan vi jo gjøre det mundtlig.

Jeg har hat adskillig ugreie med øret, men jeg haaber alt skal være i orden naar du kommer.

Hils din forlovede saa hjertelig fra oss.

Hjerteligst din hengivne F.V.

Hilser ogsaa til din mor.

Valevaag 13 Aug. 1951

Kjære Jon Storækre

Hjertelig takk for Deres brev, som jeg fikk igaar. Det rørte mig saa aa høre om morgenkoncerten i Domkirken, og det gledet mig meget at De likte saa godt det som blev spillet. Ved en misforstaaelse av anonseringen i Kringkastingen fikk vi ikke hørt opførelsen i radio, men av egen erfaring ved jeg jo hvor glimrende han spiller. [Organisten Magne] Elvestrand er jo i det hele tat en kjernekar.

Ja, det er sandt at det har hendt meget gledeligt for mig i det siste, og med saadanne venner som jeg nu har, maa jeg ikke klage over det forgangne men bare takke. Og nu vilde jeg bare av hele mitt hjerte takke Dem for hvad De har gjort for mig saa lenge vi har været kjendt. Det er meget mer end jeg kan utsige eller faa frem i et hastverksbrev, og jeg er glad at jeg vet, De vil forstaa det. Og det skal bli hyggelig aa treffes igjen i Stavanger. Jeg skal hilse saa meget fra Sigrid. Og De maa hilse Deres frue hjertelig fra mig, og gutten og ellers venner i Stavanger, som nu er saa talrike at jeg ikke kan nevne hver enkelt.

Deres hengivne Fartein Valen

Valevaag 14 aug 1951

Kjære [Bjarne] Kortsen,

[...] Det var hyggelig aa høre de nyheter De hadde faatt vite av [Philip] Krømer. Jeg har ikke hørt fra ham paa lenge nu. Naar jeg faar partiturene til tredje symfoni [opus 43] og Kirkegaarden [opus 20] skal jeg sende dem til Dem. Er det noen som har fortjent det, saa er det sandelig Dem. Klaverkoncerten [opus 44] er nu ferdig fra min haand, men det tar nok tid med avskriften, som skal besørges av eksperter i Tono. Jeg maatte, da jeg var ferdig, skrive hele greien om, da blekket gikk tvers gjennom papiret.

Jeg maatte faa et nytt papir som holdt blekket, men den nye avskrift tok nesten mine siste krefter. Jeg er ogsaa ferdig med komposisjonen av den 4de [symfonien], [opus 43] og holder paa med partituret, og jeg har jo lært av skade med hensyn til papiret. Jeg vakler endnu mellem messen og den 4de [den 5.]. Kanske det allikevel er best aa ta symfonien først for ellers ble det kanskje ikke noe av den i det hele taget.

[baksiden]

Takk for opplysningene om Wozzek [Alban Berg] i radio 16 aug. Jeg har hørt den en gang før, og det gjorde et sterkt inntrykk.

Jeg maa fortelle Dem at jeg har faat et brev av Hr. [Kurt] Schröder, bestyreren for Hessische Rundfunk, som ogsaa Pauline Hall bare hadde lovord for. Og efter hans brev ser det ut som opførelsen av "La Isla" [opus 21] ikke var en saa pladask fiasko, som det er blitt fremstilt i de norske aviser.¹ Han skrev at den fremskaffet "Deres kunst mange nye varme venner". Dog fikk ikke jeg hørt utsendelsen paa grunn av et sterkt tordenvær herborte. Men det var forsaavidt heldig, saa kunde jeg, uten aa desavuere den trofaste og tapre Pauline Hall, bare takke for brevet og sende hilsener til Hr. Kray-Müller [Müller-Kray]. (Jeg studerer saa paa om han er den samme som en Hr. Müller, som gikk paa høiskolen i Berlin samtidig med mig, han kunde være lik ham.²) Ogsaa en svensk korrespondent i bladet "Dagen" skrev at "tiltrods for en mangelfuld opførelse viste stykket mesterskapets præg". Men nu har vi hatt en lang prat. Og saa min siste nyhet. Idag eller imorgen kommer en ung svensk 12-tonekomponist Sven Eric Johanson hit for aa ta noen undervisning av mig. Han skrev et nydelig brev, men De vet jeg er litt nervøs for at han skal bli skuffet. Ellers skrev jeg at efter aa ha set de komposisjoner han sendte har jeg intet aa lære ham,

¹ Verket ble kringkastet direkte 28. juni fra ISCM-festivalen i Frankfurt i forbindelse med Darmstadt-kursene. Hans Müller-Kray dirigerte.

² Umulig, Müller-Kray ble født 1908.

men hvis han virkelig trodde han hadde utbytte av aa studere mine ting, skulde han være velkommen.

Ellers har vi hatt en ung billedhugger Ottar Espeland paa besøk for aa gjøre byste av mig. Og det ser ut til at han har været meget heldig. Mine to søstre var helt begeistret. Fru [Magnhild] Sendstad sa bare at jeg ikke maatte tro jeg var saa pen i virkeligheten som paa bysten. Billedhuggeren var en "jolly good fellow" med et utal av morsomme fortellinger og han – viktigst av alt – hadde den rette innstilling til kunsten, saa vi kom saa godt ut av det med hverandre.

Ja, det var ordentlig trist med [Arnold] Schönbergs død. [13. juli] Jeg fikk et sjokk og et sting i samvittigheten at jeg ikke fikk sendt ham en hilsen før han døde. Jeg sendte ham en muntlig hilsen gjennom Dr. [Peter] Gradenwitz som jeg traf i Amsterdam, og han sa jeg maatte bare skrive, for Schönberg satte alltid saan pris paa det naar noen skrev til ham.

[...] Den svenske komponisten skal bo paa pensjonat paa Tittelsnes og jeg tror vi kommer bare til aa ha timer hver anden dag. [...]

Vil De ogsaa hilse alle Deres saa meget og vaare felles venner i Haugesund f.eks. Steinar Ihle, som jo skal ha bryllup i denne maaned.

Johanson skal være her omkring 3 uker, [Trygve] Bauer Nilsen kommer ikke før omkring den 22de. [...]

Valevaag 18 aug. 1951

Kjære Haagen Ringnes

Straks vi fikk Deres brev skrev vi til fotografen i Haugesund, men fotografiene er endnu ikke kommet. Men de skal bli sendt saasnt de kommer.

I forrige uke var en ung billedhugger, Ottar Espeland her og lavet en byste. Han blev meget heldig med arbeidet. Han tok bysten med sig for aa

faa den støpt og det var ikke mulig aa faa den fotograferet, da støpningen i bronse alltid tar saa megen tid. Alle naboene roste likheten svært. Men Haugesundsfotografiet er jo heller ikke saa værst, saa jeg haaber det blir tjenlig.

Vil De hilse Deres far og mor saa meget og ellers vaare felles venner Agnes [Hiorth] og de andre, som maatte spørre efter mig.

Min søster ber mig hilse saa meget.

Hjerteligst / Deres ven Fartein Valen

Valevaag 29 aug. 1951

Kjære Dagny [Sandvik]

[Takk for brev.

Har hatt influenza etter hjemreisen.]

Valevaag 30 august 1951

Kjære Olav [Kielland]

Maa jeg faa lov til aa sende dig en liten hilsen med takk fordi du var saa snil og opførte La Isla [opus 21] paa min fødselsdag. Til aa begynne med kunde vi ikke høre noe av hele opførelsen paa grunn av et voldsomt tordenveir, men plutselig mot slutten kunde jeg tydelig høre de siste taktene i dette rette tempo og med den fine orkesterklang. Vil du ogsaa takke orkesteret saa meget fra mig.

Dessuten har jeg ennu en ting aa rakke dig for: utsendelsen av Bruckners 6te symfoni 7de august. Dette var min mors dødsdag; hun døde, mens solen holdt paa aa gaa ned, saa hun fikk likesom det skjønneste requiem, for hun var en varm beundrer av Bruckner. Jeg hadde partituret ved siden og var forbauset over meget utsendingen hadde faatt med, og da

der finnes strofer som ikke bare søker sin like hos Bruckner selv, men i hele den symfoniske literatur, saa kunde jeg ikke la være aa haabe at denne hellige musikk maatte smelte de kolde og snusfornuftige hjertene og aapne de tillukkede ørene for dens evige verdier.

Vil du ogsaa hilse din frue og dine døtre saa meget og motta selv en hjertelig takk fra Sigrid
og Fartein Valen

Valevaag 5 sept. 1951

Kjære John [Jon] Storækre

Før jeg faar den officielle meddelelse [om Stavanger Aftenblads kulturpris] vilde jeg saa gjerne takke Dem personlig saa varmt, da jeg ved at det er Dem som har været primus motor og at det er Dem jeg skylder hædersgaven. Likeledes vilde jeg saa gjerne faa takke Dem for Deres utrettelige trofasthet mot mig og min musik. Kunde jeg bare uttrykke det som jeg virkelig føler det, men jeg vet De vil ta tiltakke med disse fattige ord.

Som De nok kan tenke er Sigrid ikke mindre henrykt og vi sender Dem og Deres frue og alle Deres en hjertelig hilsen.
Deres hengivne Fartein Valen.

Valevaag 5 sept. 1951

Kjære Javan Røed

Hjertelig takk for Deres brev og for Deres trofaste venskap for mig. Disse linjer maa jeg bare skrive i al hast for aa sige Dem at jeg skal besvare Deres forespørsler ordentlig om et par dager. De maa ikke faa det indtrykk at jeg tenker paa aa skulke unna, siden jeg ikke har skrevet. Jeg skal gjøre det,

men de kommende dager faar jeg saa mange forretningsbrev an at jeg bare vilde be om noen dagers henstand.

Vil De hilse Deres frue saa meget og Sigrid sender ogsaa hjertelige hilsener.

Deres Fartein Valen.

Valevaag 11 sept.1951

Kjære Agnes [Hiorth] og Harda [Robsahm]

[...] Jeg har hatt besøk i hele august, først av en ung billedhugger Ottar Espeland, og saa en ung svensk komponist [Sven-Eric Johanson]. Jeg var likesom saa helt utkjørt, allerede før de kom, da jeg hadde været nødt til aa skrive om et helt partitur paa grund av daarlig notepapir. Og senere blev det jo ikke bedre. Men ellers var det to hyggelige gutter, og Espeland var riktig en lystig fetter og fortalte saa meget morsomt, at jeg maatte skoggerle stadig under seancene, til Sigrids store forskrekkelse. Begge gjestene uttalte sig meget anerkjennende om Agnes's portrætter, men det i mellemstuen syntes de begge var det mest poetiske. Det blev saa fint, da hun hadde vasket mig paa halsen, sa jeg. (Synes du ikke jeg var frekk, Agnes). Ellers likte billedhuggeren ogsaa Elses [Christie Kielland] portræt av mig. Han var litt forbauset til aa begynne med, men da han hadde beskjeftiget sig saa meget om sin opgave forstod han hvor godt og riktig Elses billede var.

Nei, nu maa jeg sige basta per oggi [nok for i dag]. Det skal bli hyggelig aa faa brevet som er underveis.

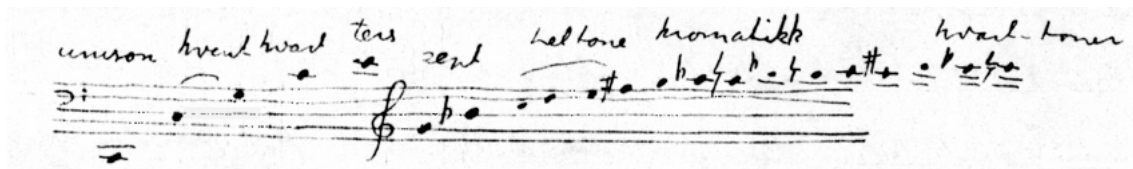
[Også hatt besøk av fru Margrethe Borchgrevink Gunnarson.]

Valevaag 17 sept 1951

Kjære Javan Rød

Da det har været saa meget som har hindret mig i aa skrive før, saa er det kanskje best aa gaa rett paa saken med en gang og notere spørsmålene.

1. Overtonerekken som musikhistorie i forkortet form.

Unison 1 periode, da man lærte aa synge unisont, kvintperioden, da man føiet kvinten til grunntonen, som de gamle nordmenn (og som de gjør paa Island den dag idag) saa kom tersen som det livgivende element, og i det 16de aarh septimen uten forberedelse, heltoneskalaen (Debussy) kromatisk periode (de atonale). Men periodene gaar inn i hverandre uten bestemte grenser, Bach og Mozart var jo kromatiske, selv om de staar fast paa tonearten. I middelalderen hersket treklengen, men det var naturlig for menneskene, da de intet kunde vite om den fremtidige utvikling. Først i vaar tid kom den fanatiske diatonikk, fremkaldt av den overdrevne reaksjon mot Wagner. Og tilhengerne dannet overalt faste majoriteter, som svor til sine ledere og overtraf dem i fanatisme. Men ingenting kunde beføie dem til aa skrue utviklingen tilbake og sette uavvendelige lover ogsaa for fremtiden.

Hos Bach og Mozart var det rette forhold til universet medfødt, derfor hadde deres musik evighetsverdier. Men de utstedte ingen ukaser, hverken for samtiden elle eftertiden. Og straks efter deres død blev deres stil erklæret for færdig og avlegs. Helt fra barn øvet disse to store en særegen tiltrekning paa mig. Men jeg erfaret jo snart at det lot seg ikke gjøre at kopiere deres bokstaver, fordi aanden blev borte. Jeg lærte at det er aanden som levendegjør.

Men først efter at jeg hadde fulgt et raad som Beethoven hadde git Liszt og hadde spillet Bach's Wohltemperiertes Klavier i alle tonearter, 2 ganger i hver. Da jeg var færdig, tenkte jeg, "om du aldrig vorder lig ham." Men nytten kom langt senere og eftehvert

[Brevet tydeligvis bare en kladd, ikke en gang fullført.

Javan Røed har i et brev til meg fortalt om bakgrunnen, hans besøk i Valevåg på vegne av Morgenposten sammen med fotografen Arne Svendsen.]

Valevaag 11 okt. 1951

Kjære Olav [Gurvin]

[V. hadde hatt en fryktelig forgiftning av en plomme!]

Og til slutning maa jeg fortelle at min "forelesning" i Haugesund var meget vellykket. Jeg hadde hatt mange prøver, men [Trygve] Bauer-Nilsen sa at jeg hadde aldrig været saa flink til aa svare som under Rotary-møtet. Og jeg fikk en ny ven, advokat Harald Lothe, som var helt beseiret av selve musikken. Og han hjalp mig med mit testamente og garderet mig likesom mot alle muligheter. Og han holdt en tale for mig, som Bauer-Nilsen syntes var den vakreste leilighetstale han overhodet hadde hørt.

Vil du ogsaa takke Klaus Egge saa varmt fra mig for hans godhet som rørte mig dypt. Jeg haaper aa skrive til ham personlig snarest, naar jeg er kommet til krefter. [...]

Valevaag 25 okt. 1951

Kjære Hr. [Arne] Haslerud

Hermed sender jeg korrekturen tilbake. Jeg har sett den igjennem tre dager, baade formiddag og ettermiddag og anmerket det jeg fant, saa i forbindelse

med Rolf Carlsens [Karlsen] Argus-øine haaber jeg alt skal være i orden denne gang. Vil De være saa venlig aa hilse og takke Hr. Carlsen fra mig,

Med venlig hilsen til alle de andre i forlaget.

Hr. [Philip] Krømer skal jeg snart faa [sendt] brev personlig.

Deres / Fartein Valen

Valevaag 16 nov. 1951

Kjære Olav [Gurvin]

[... Meget syk, byller i munnen og ørebetendelse.

Planer om reise til Mallorca, med stipend fra Komponistforeningen, men planene måtte oppgis:] Idag fikk jeg [Trygve] Bauer-Nilsens veksel, og jeg maatte skrive tilbake, at jeg ikke saa mig istand til aa reise i høst og bad ham annullere valutabestillingen. Det sværeste for mig er at jeg skal gjøre noe saant mot dem som hadde gledet sig til aa gjøre en saan glede. Det maa virke som om jeg ikke setter det spor pris paa hvad der gjøres for mig. Men jeg maa forsikre at noe saant ikke ligger under. Det er desværre ikke noen vei utenom, saa det altsaa ikke er Sigrids "hysteri" som har drevet mig til det, men uforutsette omstendigheter, saa jeg ber at du allikevel ikke vil slaa haanden av mig for fremtiden. Det er saa meget andet jeg skulde ha skrevet om, f.eks. D.M. Johansen. Han kan jo nu ikke lengre spille den forfulgte uskyldighet. I hele forrige maaned blev han spillet og sunget minst 6 ganger om uken, saa han kan ikke sige at jeg har motarbeidet ham (og i al denne tid blir jeg ikke spilt en eneste gang.) Det var plutselig kommet et ban paa min musik. Den svenske komponisten [S.E. Johanson] som var her, spurte om ikke nordmændene visste at en epileptiker var unormal, d.v.s. utilregnelig, og han gjør sine tilhengere av samme art. Agnes Hiorth hadde sendt mig en bok om persiske miniatyrer til min fødselsdag, som jeg straks takket hjertelig for. Det blev sagt at et brev var underveis, men det er

indtil denne dag ikke kommet. Det smager nesten som et veto. – Jeg er redd D.M. har den største fiende inne i sig selv og det er vanskelig aa komme til forstaaelse. [...]

Valevaag 26 nov. 1951

Kjære Olav [Kielland]

Da jeg fikk ditt telegram igaar søndag var jeg helt i vilrede og forstod ikke hvad du siktet til, og det var heller ikke anledning til aa sende noe svar da telegrafstasjonen er lukket efter kl 11 om morgenen. Men nu haaber jeg du har faatt mit svar. Jeg har studert paa hvad det kunde komme av men tror nu at det simpelthen er et uheld som er intruffet efter siste korrektur. Jeg har oplevet et fuldstændig analogt tilfelle før, at tilegnelsen er falt ut. Jeg er fuldstendig utladet efter alle feberanfall og vaakenetter men jeg tør paastaa at hvis det hadde været gjort med vilje saa hadde [Philip] Krømer sagt mig det paa forhaand. Jeg vet ikke hvilket stykke det gjelder. Er det Cantico di ringraziamento [opus 17 nr 2]? eller et annet?

Tilslutt vilde jeg bare faa sige at baade Sigrid og jeg blev dypt grepet av dit brev efter din mors død, og vi har snakket om det mange ganger. [...]

Valevaag 1 dec. 1951

Kjære Olav [Kielland]

Her sender jeg bevidnelsen, øg jeg ønsker ikke aa føie noe mer til. skjønt det kunde være adskillig aa forklare. Jeg vilde bare be dig være saa snil aa ta vare paa lappen, saa at den ikke kommer i hendene paa uberettigede.

Sigrid hilser saa meget.

Med hjerteligste hilsener til din frue og dine døtre

Din hengivne / Fartein

[På vedlegget, øverst med blyant i Kiellands skrift:

Le cimetiére marin.

Deretter med blekk i Valens skrift:]

Paa partituret stod tilegnelsen

Til min kjære ven Olav Kielland / i taknemmelighet / fra / Fartein Valen
[I ms og i det trykte partituret står det: "Til Olav Kielland i beundring og taknemmelighet"]

Valevaag 3 dec. 1951

Kjære Olav [Gurvin]

[...] Ellers kunde det være meget aa fortelle, men det er best aa gjøre det mundtlig, jeg har en viss skrekk for det skrevne ord.

Jeg har maattet sende noen linjer tiil Olav Kielland og jeg maatte undgaa alt som kunde irritere ham, da han er saa hissig som en kruttønne, og det er umulig for ham aa se andet enn si eget standpunkt. Og saa har han jo forskrevet sig til nasjonalistene og de har visst aa benytte sig av ham til sin egen fordel, men det formaar han ikke aa se.

Det var morsomt aa høre om dine planer. Tusend takk for din utrettelige omhu. Dette skulde jeg ha begynt med, men jeg faar slutte brevet med det. Og du maa ikke bli skuffet, hvis ikke alt gaar efter planen. For det er megtige krefter som lener sig imot. Men én gang maa de vel bite igresset. Og saa maa du hilse [Alexandr] Helmann og frue saa meget [...]

Valevaag 5 des. 1951

Kjære [Bjarne] Kortsen,

[...] Saa hyggelig det var at De var saa fornøiet med utsendelsen fra Bergen.¹ Det var jeg ogsaa, og jeg skrev til [Øivin] Fjeldstad at jeg syntes utførelsen var like god om ikke bedre end i Oslo. Jeg fulgte med i partituret og var forbauset over hvor meget det var kommet med. Men kort før slutten kom jeg uheldigvis til at klapre partituret sammen og var ikke istand til aa finne stedet igjen før det var ferdig. Det gav mig et lite sjokk og virket forstyrrende, især fordi jeg fikk følelsen av at hele publikum hadde oplevet det samme, men dette var jo bare en tvangsforestilling. Derfor skjønner De nok, hvor gledelig det var aa faa Dit brev. Ogsaa Sigrid var saa henrykt over aa lese det, og leste opp brudstykker av det om kvelden.

Jeg tror nokk at feberen har naadd klimaks, men det ser til aa ta tid, og igaar f.eks. var hodet saa brennende at jeg ikke kunde legge haanden under kindet mens jeg hvilte. Men nu da jeg har bestemt mig for aa være hjemme i hele vinter, saa føler jeg mig lettere, og det er jo like langt til Haugesund fremdeles.

Synd De ikke møtte den svenske komponisten [S.E. Johanson]. Det var en klok og forstaaelsesfull mann. [...]

Valevaag 15 dec. 1951

Kjære Hr. [Arne] Haslerud

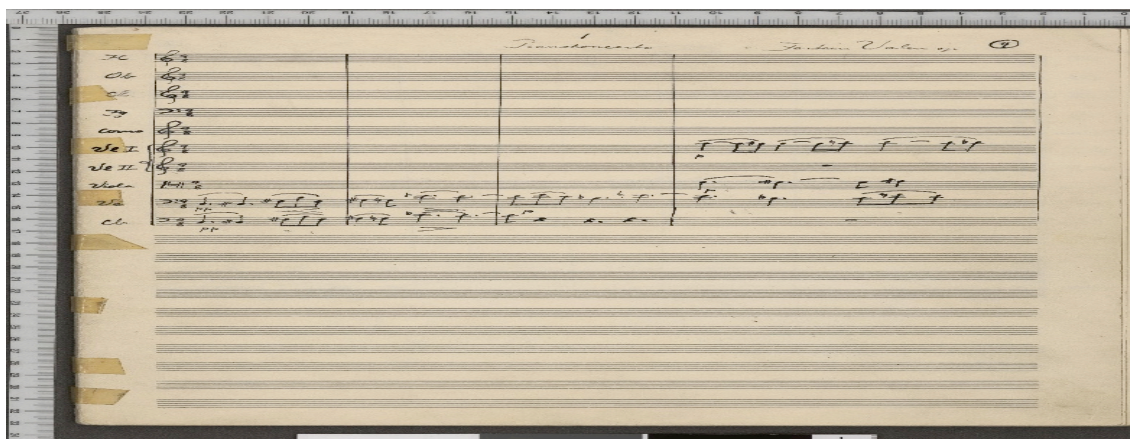
Vedlagt sender jeg korrekturen tilbake. Den maa sendes i dag, hvis den ikke skal bli endnu 3 dager forsinket og komme op i den værste juletrafikken. Jeg fandt heldigvis ikke mange trykkfeil, ialfall ikke noen alvorlige. Men jeg merker, hvor svekket øinene er blitt, nu da vi har faatt elektrisk lys.

¹ 3. symfoni ble oppført i Bergen av Harmonien 11. oktober, igjen dirigert av Ø. Fjeldstad.

Vil De være saa snil og hilse alle i Drammen og Oslo. Jeg haaber [Philip] Krømer nu har faatt mit brev og at han kan gjøre noe med det jeg skrev om.

Med de beste ønsker for julen og det nye aar. Og tak for samarbeide og velvilje i det gamle.

Deres / Fartein Valen

Utdrag fra første partiturside i manuskriptet til Valens Klaverkonsert opus 44. (NB) Valen tilegnet konserten den ukrainsk-britiske pianisten Alexandr Helmann, som han hadde stor respekt for. Helmann beundret Valens musikk og fremførte klaverstykkene ved flere konserter, og han reiste til Valevåg for å besøke komponisten. De hadde begge sterke følelser for Mozarts klaverkonserter, som Valen hadde studert så grundig ved sitt besøk i København.

Da Helmann ga en konsert i Stavanger, reiste Valen for å høre pianisten igjen. Etter konserten ble de begge invitert til et privat hjem. Helmann hadde blitt himmelfallen da Valen dro opp partiture tll Klaverkonserten. De satte seg i en krok og begynte å bla gjennom sidene sammen. De sa ikke ett ord til hverandre, men de pekte på sidene og nikket og smilte innforstått over detaljene.

1952

Dette året arbeidet Valen med musikk til "Historien om en moder", men det er bare skisser og bruddstykker som er bevart.

14. desember dette året døde Valen på sykehuset i Haugesund, hjertet sviktet etter en kraftig lungebetennelse. Han ble begravet fra Valestrand kyrkje 20. desember, og ble lagt i jord ved Valen kapell. Flere mente at han burde vært begravet på Æreslunden i Vår Frelsers Gravlund i Oslo, men familien motsatte seg dette.

[Kladd til brev, Valevaag februar 1952?]

Kjære fru Laura Englund Bang.

Paa grunn av den orkanen som vi har hatt i de siste dager kommer dette brev adskillig forsinket, men vi var i det siste helt utestengt fra utenverdenen og veien herfra til Haugesund var barrikaderet med store trær som først maatte fjernes for aa rydde passasjen. Jeg vilde saa gjerne av hele hjertet takke Dem for hvad De har gjort for mig, det er større enn ord kan utsige. Det var ogsaa saa hyggelig aa lese at De er viss paa at filmen og violinkoncerten [opus 37] vil finne bifall hos de franske musicologer og mange takk fordi De vil sende mig utklipp av avisene. Ved saadanne leiligheter har det altid været de daarlige kritiker som har været publiceret her hjemme, som f.eks. i Amsterdam. Det var saa hyggelig aa høre at Deres mor syntes hun hadde hatt noe utbytte av mine timer. Jeg maatte saa ofte beundre hvordan hun, et eldre menneske kunde være saa entusiastisk og endog opfinne likefrem geniale ting som f.eks. de rhytmiske tegn.

Dr. [Olav] Gurvin vilde saa gjerne at jeg skulde reise til Paris og være tilstede ved filmfremvisningen. Det hadde nok været meget interessant, men desværre, efter min influenza er det utelukket. Doktoren har efter en gjennomlysning av mitt øre sagt at hvis jeg ikke vilde dele Beethovens skjæbne aa bli døv maatte jeg holde mig hjemme.

<Fru Bang var leder for Alliance artistique franco-norvegienne>

[Kladd til brev, Valevåg januar 1952]

Kjære Hr. L.W. Hansen.

Da vi har været utestengt fra utenverden i flere dager på grunn av orkan

Maa jeg faa lov til aa takke Dem og Deres frue sa hjertelig for indbydelsen til aa være hos Dem efter koncerten. Jeg føler mig meget æret og gledet ved det og ber om De vil hilse alle fra mig.

Med venlig hilsen

Deres ærbødige

Fartein Valen

[Kladd til brev.] Valevaag 14 febr. 1952

Kjære lektor [Erling Thompson]

Hjertelig takk for Deres hyggelige brev med forespørsel om la Isla de las Calmas [opus 21]. Og da svaret maa med posten idag, saa maa jeg gaa direkte paa hovedsaken for aa spare tid. Det er sandt at Den stille øy skyldes sin tilblivelse en bestemt begivenhet jeg oplevet den dag jeg reiste fra Mallorca. Da vi drog ut av havnen saa jeg at hele dekket var fylt med kasser fulde av brevduer og da vi var kommet et stykke ut paa sjøen, blev de alle sluppet løs. Først kretset de stadig rundt og saa skjøt de plutselig

alle som én mot cathedralen som stakk frem av taaken. Alle vingene skinnet som sølv i den nedgaaende sol. De musikalske motiver fikk jeg med en gang og begynte aa utarbeide dem da jeg kom hjem til Valevaag vaaren 1932 og jeg var ferdig utpaa sommeren samme aar. Bare nu ikke de unge blir skuffet over mig og synes jeg har forespeilet dem noe jeg ikke har holdt. Til mit forsvar maa jeg sige at likesom en maler har jeg bare kunnet gi et billede av situasjonen ikke selve dens aandelig innhold og jeg har ikke utgit mig for aa ha malet det eneste mulige billede, bare at det var ekte. “Alles Vergängliche ist nur ein Gleichnis,” [direkte: Alt forgjengelig er kun en lignelse] siger Goethe.¹

Valevaag 26 febr. 1952

Kjære Agnes [Hiorth]

Før jeg begynner arbeidet idag, maa jeg faa sende dig noen ord og takke dig for den deilige frukt-pakken. Det sto “Hvalevaag” paa adressen, saa det var tydelig at den var sendt ved en telefonordre, hvor mitt navn var blitt bogstaveret men ikke poststedet. Brevet var blitt aapnet paa postkontoret i Oslo “paa grunn av mangelfull adresse” og derfra sendt til kringkastingen som hadde satt “Valen i Hordaland”, et ganske annet sted. Men tiltrods for alle disse omadresseringer kom pakken allikevel frem i beste velgaaende baaret av Nils [Valen] fra bussen og gjorde stor lykke, som du nok kan tenke dig. Vi studerte paa hvem som kunde ha sendt den, man alle blev enige om at det kunde ikke være andre enn Agnes Hiorth “for det va saa likt henne”. Men skulde det ogsaa være andre medskyldige, saa faar du fordele takken paa beste maate, f.eks. Harda [Robsahm], Else [Christie Kielland], Dagny [Knutsen] Kristensen.

¹ Sitat fra Faust, “Chorus Mysticus”.

Vi har holdt paa i fire dager med skatteligningen, efter aa ha faatt en streng officiel skrivelse, som kunde ha tatt livet av en okse. Vi blev truet med at det ikke vilde bli tatt hensyn til noen klage (hvad vi aldrig har gjort) hvis skatten kom for sent. Vi gjorde i stand alle bilag, men saa hadde i glemt et par hvorefter konvolutten maatte aapnes, indtil alle bilag var kommet med.

Jeg hadde skrevet at jeg “imøtesaa et svar i samme aand som dette var skrevet”. Men dette var saa fornærmelig at jeg maatte skrive et nytt brev. Dette bare som en forklaring paa forsinkelsen. Ak ja det er mange vanskeligheter i denne verden, men jeg vil ikke snakke mere om hvad andre har gjort, selv om det er sandt. Jeg vil bare sige at alt dette har ingen betydning, naar jeg har saanne venner som jeg har faatt. [...]

Valevaag 4 mars 1952

Kjære Johan [Rasmussen]

Før jeg begynner mit arbeide idag, maa jeg først sende dig noen ord. Det gjelder mit løfte til dig. Men da jeg saa igjennem mine manuskripter for et par dager siden opdaget jeg at de alle var forsynet med dedikasjoner med undtagelse av “An die Hoffnung” [opus 18 nr. 2] som jeg selv maatte bekoste mangfoldiggjort i sin tid. Men den er nu overtatt av Lyche, som skal utgi det i nye opplag, og derfor har jeg altsaa anledning til aa gi den til dig. Maa jeg faa lov? Det vilde glede mig meget om den fikk bære dit navn paa titelbladet og det skal være med en hjertelig varm takk til dig baade fra gammel og ny tid.¹ Jeg hører at du ikke har været noe bra i det siste og jeg vilde samtidig ønske dig god bedring. Idag er det saa deilig og vaarlig paa vestlandet og vi hørte igaar at mildværet ogsaa var kommet østpaa.

¹ FV har da glemt at orkesterverket opprinnelig var tilegnet Magne Valen-Sendstad. I en kladd til dette brevet (gjengitt blant kladdene) nevner FV verket “Ode til ensomheten” i stedet. Men dette er tilegnet Sverre Kristensen.

Med mange hjertelige hilsener fra Fartein og Sigrid
P.S. Det har været saa meget influenza i det siste paa vestlandet. Ogsaa Sigrid har været syk. Hun pleier ellers aa være min sekretær og skriver de mest presserende brev. Ellers hadde dette brev kommet før. Men det har været saa meget annet ogsaa f.eks. skatten. I Stavanger fikk jeg vite at jeg altid hadde betalt for meget skatt og fikk saklig hjelp om hvad jeg kunde trekke av i skatten. Vi hadde faatt en "saklig" skrivelse, som maatte kunde ta livet av en okse. Heldigvis var en av likningen tilstede da vi skrev svaret og han trodde liksom ikke sine egne øine, naar han opdaget at jeg hadde været saa dum. Vi maatte vedlægge alle bilag, og det tok os 4 dager, og da jeg i min skrivelse hadde uttalt at jeg ventet et svar "som var skrevet i samme aand som mit eget," saa tillod Sigrid mig ikke aa sende det, og vi maatte aapne brevet for 5te gang, og jeg skrev et nyt som ikke var "saa fornærmeligt."

Valevaag, Hordaland 5 april 1952

Kjære Rolf Karlsen,

bare noen linjer i hast med en varm takk til Dem og kammerkoret for prestasjonen igaar. Vi var alle helt betatt og synes ikke det kunde ha været gjort med en større indelighet og klangskjønnhet. "De sang som engler" var det en som sa. Og De har gjort noe saa stort for mig at jeg fattes ord for aa uttrykke det.

Med de hjerteligste hilsener til Dem og Deres fru og gutten.

Deres hengivne Sigrid og Fartein Valen.

Valevaag 24 april 1952

Kjære Magne [Valen-Sendstad]

I gaar aftes fikk vi mors [Magnhilds] brev med den fryktelige nyhet om Farteins [sønn] uheld med hodet, og jeg har ikke lukket et øie i hele natt. Helt siden hans meritter i juledagene, da han var ute paa egen haand og hadde foranstaltet saan en bekymring har jeg altid hatt saan en engstelig følelse; især i den siste tid har jeg alltid maattet be Gud bevare lille Fartein og det samme var det nu. Ogsaa moster hadde en engstelig forutanelse. Men hvad kan vaare engstelser være mot far og mor, og far som ikke en gang var hjemme da det skedde. Det virket som et under, at det gikk saa heldig, og vi maa tro at Gud har bruk for den lille gutten, siden han bevarer ham gang paa gang. Vi skal ikke klage over at vi ikke faar se ham isommer. Men han trenger jo absolutt ro i lengre tid og her er saa mange viltre gutter blant naboene saa vi maatte være engstelige for ham om han hadde været frisk. Men vi behøver ikke oppgi haabet for alltid. Neste vaar for eksempel kunde det kanskje la sig gjøre, og da vil vel vetet ogsaa ha vokset hos ham selv.

Vi har netop nu den aarlige hurlumhei som heter vask og det er vanskelige aa samle tankene i alt mylderet, men dette skal være den siste dag. Men nu skal jeg ikke plage dere lenger med vaare bagateller.

Med hjertelig hilsener fra oss alle ogsaa fra Nils og Erik [Valen] som var helt ute av sig i dag. Alle gode ønsker for dere alle fra Moster [Sigrid] og onkel Fartein. Moster vil skrive i dag til mor og Magne.

Valevaag 12 mai 1952

Kjære [Jon] Storækre

Sigrid har allerede skrevet til Dem, men det var jo mig som burde ha gjort det, og jeg kan ikke la dagen gaa uten aa sende noen ord. For jeg vet jo

hvor meget jeg har Dem aa takke for det gode resultatet. Og det var saa hyggelig at det dennegang ikke ble ledsaget av de vanlige ukvemsord. Det er nesten underlig at stavangerne ikke rent har latt mig fare efter dette halve aars agitasjon.

Men nu maa jeg ikke selv begynne med ukvemsord.

Jeg vilde bare be Dem takke alle som trænger aa takkes og sige hvor glad og taknemmelig jeg er, som f.eks. redaktør [Christian] Oftedal, ordfører [varaordfører Ragnvald] Ribsskog, og vil De ogsaa hilse Deres frue og Deres far [Torriss J. Storækre] og konsul S.W. Hansen og frue og ellers andre som jeg ikke kommer paa i farten

hjerteligst Deres

hengivne Fartein Valen.

P.S.

Klaverkoncerten [opus 44] er ferdig, men hvem som skal spille den er endnu ikke bestemt. Jeg maa overlate det til forleggeren [Philip Krømer], og eftersom jeg forstaar blir det ikke [Aleksandr] Helmann, som desværre endnu ikke er kommet sig efter sin sygdom. Fra andet hold har jeg faatt vite, at Krømer har faatt den 3dje symfoni [opus 41] antat til opførelse baade i London og New York, saa han staar sandelig i for min skyld.

Vil De hilse ogsaa Deres far [Torriss J. Storækre] saa meget fra mig.

Hjertelige hilsener

Deres Fartein Valen

Valevaag 3 mai 1952

Kjære [Bjarne] Kortsen,

[... Har hatt influensa.

Ønsker ham god reise til Graz.]

Det var saa meget jeg vilde ha fortalt, men det er kanskje best aa tie stille. Jeg maa bare være taknemmelig over de faa trofaste venner jeg har hat og blandt disse ogsaa Dem kjære Kortsen. Det har været tilstrekkelig til aa holde ut, og det er hovedsaken, ikke aa gjøre stor lykke og furore i denne verden. [...]

Det arbeide som det haster mest med er Kyrie-satsen av messen som jeg var saa letsindig aa love gymnasiatene i Stavanger [dir. Torris J. Storækre], og de trengte den et helt aar i forveien, for aa faa tid til aa innøve den. De var forresten meget flinke og sang pilgrimskoret av Tannhäuser [Wagner] fra bladet. [...]

Valevaag 8 mai 1952

Kjære Pauline Hall

Det er nu to dager jeg skulde ha skrevet til Dem. Fikk nemlig Deres artikel i Dagbladet tilsendt fra [Arne] Espeland i kringkastingen i Stavanger. Men da jeg fik uventet besøk av en sangerinde fra Bergen, saa blev Espelands brev liggende uapnet til damen var reist. De kan tro Sigrid og jeg blev gledelig overrasket da vi leste brevet. Jeg tror det er omtrent den mest poetiske artikel som er skrevet om noe av mig, og jeg haaber den maatte smelte noen av de haarde hjertene. Og Sigrid gjentok hvad hun har sagt saa mange ganger før at "av alle dine venner er det ingen jeg mere ønsket aa ha hos os end Pauline Hall". Og paa egne vegne maa jeg tilføie at jeg ønsker det samme, at det skulde være saa hyggelig aa snakke hyggelig og udiplomatisk sammen en gang.

Ja udiplomatisk har jeg nok allerede været. Jeg hadde bare lyst til aa fortelle at sangerinden har løst et problem for oss. Hun lovet nemlig at hun skulde synge sangen av Juan de la Cruz [opus 32] og hun visste at hun skulde greie det. Men jeg har jo ganske glemt aa introducere henne. Hun

heter Solveig Rasmussen og fortalte at da hun debuterte i Bergen var kritikken saa god at hun blev ganske engstelig. Men hun hadde gjort en taktisk feil at hun ikke hadde været paa forhaandsvisit hos den mægtigste av kritikkerne Hr. Aamot [Thorleif Aamodt] og det fik hun lide for næste gang. Det er to kritikere av samme navn, men de er som et alen av samme stykke. Ihøst engang da min influenza var paa det værste blev jeg utkommandert for at møte Hr. Aamot i Bergen. Det var i anledning av Grieg-hallen. Men doktoren sa jeg maatte ikke reise, ellers kunde jeg risikere aa betale reisen med livet. Men dette blev ikke tatt for godt, men jeg er blitt forfulgt ved en hver anledning. Han er nu kritiker i det kristelige blad Dagen og legger den kristelige autoritet over sit verk. Men det er vanskelig aa se at det er andet end en almindelig hevn-akt. Det er blitt en ren fristelse jeg kunde nesten sige anfektelse for mig.

Jeg dette var en lang og omstendelig utredning men jeg følte trang til aa forklare dette iall fall for Dem. Det var andre hyggeligere ting jeg skulde ha fortalt Dem, men nu skal brevet avsted, saa jeg maa slutte. Haaber De ikke er blitt helt avkreftet ved aa lese denne lange klage.

Jeg skal hilse Dem saa varmt fra Sigrid og hjerteligste hilsener fra Deres hengivne Fartein Valen

Vil De hilse den sympatiske Caro Olden og om De skulde finne noen som vilde ta imot en hilsen fra mig.

Valevaag 9 mai 1952

Kjære Agnes [Hiorth]

Det lovede brev er nok blitt lenge underveis men det er mange ting som har skylden for det, bl.a. influenzaen fra Stavanger, men fremfor alt uheldet med Mages [Valen-Sendstad] gutt "dokkedatten" [Fartein]. Jeg vilde egentlig ha sparet dig for alle ubehageligheter, men jeg maa fortælle at den

lille røveren hadde klatret op i en stige i anden etasje og falt ned og slog hodet mot en cement kant og var bevisløs i 4 timer. Det er et rent under at han slapp fra det med livet, men nu er han heldigvis meget bedre. Og Magne skriver at vi maa ikke avbestille opholdet i "Reiarstovò" (hvor Else [Christie Kielland] hadde sitt atelier). De vil være her i august og Sigrid er ivrig optat med aa lave alt i orden til ankomsten. Det er jo litt risikabelt med en saadan liten villstyring, men alle vil saa gjerne ha ham, og saa faar vi haabe det vil gaa godt allikevel. Og nu undrer jeg paa om det blir noe av at vi faar se dig og Else isommer. Dere vil ialfald bli mottatt med stor begeistring begge to. [...]

Det var saa morsomt aa høre ihøst med hvilken respekt billedhuggeren Ottar Espeland omtalte dig og Else. Nei, en virkelig kunstner nærer ingen jalousi. Vi har det deiligste sommervær for tiden. Det er bare noen faa tynne hvite prikker igjen paa Storafjellet, for noen uker siden var sneen som i Alpene og dækket alt. Ja, ja saa faar du hilse alle som bryr sig om det og motta hjerteligste hilsener og velkommen fra

Sigrid og Fartein

Haaber det står bra til med din mor. Henne maa du hilse spesielt fra oss.

Haaber du kan læse mit rabbel.

P.S. Det blir nok vanskelig aa faa alt det jeg skulde ha skrevet om paa ett ark, og hvis jeg ikke faar det ferdig før middag, kan det utsettes ennu en dag, da jeg altid blir saa trett om eftermiddagen. Vi har det deiligste, mest poetiske vaarvær idag med fuglesang og skjærer som travelt bygger rede, og en himmel i de skjønneste pastelfarver hvælver sig over det hele. Et taknemmelig objekt for en maler. Og saa er det de smaa til Nils [Valen], som er ferdig til aa gaa inn i billedet. Ja dette siger jeg naturligvis for min egen regning. Nils ville ikke være saa ubeskjeden. Det er især lille Magnhild (vaar enfant terrible) jeg tænker paa med sine gule krøller og maleriske røde kinder. Else har jo sett henne, men jeg vet ikke om du husker henne, for de vokser saa fort i den alder. Sigrid hadde strikket en

rød pindlue til henne som hun var meget henrykt over og gjentok uavlatelig "lule-nissen, lulenissen", men hun siger saa meget rart saa de tar ikke altid notis av hvad hun siger. Men navnet "lule-nissen" blev efter dette hengende paa henne selv. Og nu maa brevet endelig forsegles med hjertelige hilsener og invitasjoner fra store og smaa venner paa landet.

Valevaag 21 mai 1952 [poststemplet 23.5]

Kjære [Jon] Storækre

Det første jeg maa gjøre i dag er aa svare paa Deres brev og jeg haaber jeg ikke skal skuffe Dem for meget naar jeg maa sige, at jeg er redd jeg ikke kan paatage mig aa komponere operaen. Det er ikke av beskedenhet, men enhver hæderlig haandverker vil jo ikke paata sig et arbeide, som han vet han ikke klarer. Og jeg vet at opera passer ikke for mig. Og saa er det at jeg nu føler jeg er begynt aa bli gammel, og saa kommer det ting jeg først maa fuldføre, før jeg kan gaa løs paa noe andet. Det er fremfor alt messen og symfonien, og jeg maa være taknemmelig om mine krefter strekker til for det. Influenza-turen ivinter har tydlig svækket mig meget. Det tilkommer naturligvis ikke mig aa gi [teatersjef] Bjarne Andersen raad, men om jeg blev spurt tror jeg, jeg vilde anbefale Pauline Hall. Jeg har hørt en del av hennes scenemusik, og det har imponeret mig, og hvis hun ellers hadde anledning til det, vilde hun gjøre det fint.

Jeg har snakket meget med Sigrid om dette, og hun er enig med mig at jeg maa ta mine første løfter først. Og da tenker jeg først og fremst paa Deres fars [Torrís J. Storækre] kor.

Haaber De forstaar dette rabbel, vilde saa nødig skrive det om, for resultatet vilde bare bli at alle de gamle feil blev staaende og en rekke nye vilde komme til. Og jeg vet De vil referere dette til Bjarne Andersen og [scenograf Rolf] Nesch saa de ikke føler sig støtt.

Hjertelig hilsener til Deres familie, store og smaa og til venner i
Stavanger
fra Deres hengivne Fartein Valen

Valevaag, Hordaland, Norge 24. mai 1952

Kjære Hr. [Knudaage] Riisager

Vil De tilgi at jeg misbruker Deres kostbare tid; men det var en ting jeg saa gjerne vilde spørge Dem til raads om. Det gjelder noget som en dansk musiker hr Sten Uldall [Rasmussen], som De kanskje kjender, spurte mig om, nemlig at skrive musik til en H.C. Andersen-oplesning av hans frue Ingeborg Brams i radiofonien. For et par dager siden hørte jeg dette eventyr Historien om en moder oplest i norsk radio på dansk av en norsk dame Birte Johnsen, og det var meget godt gjort. Kun fikk jeg nesten et lite sjokk da hun plutselig begynte at tale norsk med utpreget Oslo-dialekt, det virket nesten litt for virtuost. Men jeg lærte ogsaa andre ting ved den tilfødte musik: at alt, om det var aldrig saa godt vilde virke som en anti-klimax. At opgaven var bare aa forberede stemningen for oplesningen, saa at opleser og dikteren fikk det siste ord.

Derfor vilde jeg saa gjerne høre om De hadde noe imot denne plan. Jeg vilde nødig at de danske musikere skulde bli støtt eller fornærmet fordi jeg er "fremmaa" (som de siger paa norsk) i et saa utpræget dansk anliggende. Men jeg maa bare faa lov til at si, at jeg husker de smaa lyserøde hefter av Andersens eventyr, som min søster leste høit for mig i min barndom paa Madagaskar, og de gjorde en uutslettelig virkning for hele livet. I lang tid turde jeg ikke lese disse eventyr omigjen av frygt for at det første intrykk skulde forta sig, men da jeg allikevel gjorde det, saa jeg til min forbauselse at de virket kanskje endnu mere nu da jeg var voksen. Jeg lovet egentlig hr Uldall at jeg skulde skrive helt ny musik, men nu tror jeg at et prélude, som

jeg egentlig hadde skrevet for piano og som [Robert] Riefling har spillet i Danmark, er aa foretrekke. Men jeg vilde bare omsette den for orkester, hvilket lar seg gjøre uten aa forandre en tone. Det var en elev av mig, fiolinisten Henry Offenbergh, som satte mig paa tanken og det vant mig ogsaa en ny ven Rolf Karlsen, som tidligere var en ivrig motstander. Med hjerteligste hilsener

Deres ærbødige Fartein Valen

Valevaag 28 mai 1952

Kjære Magne og Jenny [Valen-Sendstad]

Før jeg begynner arbeidet idag maa jeg sende en hilsen. Alle her paa gaarden spør hver dag efter den lille patienten [Fartein], og de var saa rørt over at Jenny hadde sagt vi maatte ikke avbestille "Reiar-stovo". Det er jo ikke saa lenge siden vi hadde noen linjer fra mor [Magnhild], og da gikk det fremover med ham, men tante Sigrid maser stadig og utmaler sig det verste, som er hennes vane, og da maa jeg svare at jeg vet jo intet, men jeg har heller ikke følt noe som vil hindre bønnenes adgang til Gud, og da er alt i orden. Og nu vil jeg slutte, da det ikke er stort mer at fortelle, og det som er vil jeg heller snakke om mundtlig.

Saa en hjertelig hilsen til alle med varmeste ønsker fra Tante Sigrid og gamle onkel Fartein

Vi har en hest som jeg gir noen skiver brød hver morgen og det skal bli morsomt aa ha Magnhild og Jorunn med, naar de kommer.

Valevaag, Hordaland. 7 juni 1952

Kjære Hr. [Knudaage] Riisager

Det var en stor glede og opmuntring for mig aa motta Deres brev, og jeg maa faa lov til aa sige Dem min hjerteligste takk. Desuten blev jeg helt overbevist om at De hadde rett, og jeg har i den siste tid ivrig holdt paa aa komponere den nye musik, da jeg saa at den gamle ikke vilde være brukelig. Saa kommer det bare an paa at jeg ikke skuffer mine danske venner. Det gik noksaa godt til aa begynne med, men jeg maatte være sikrere i min sak før jeg kunde skrive. Naturligvis kan jeg ikke gjøre noget som er jevnbyrdig med H. C. Andersen, men var det bare brukelig, skulde det glede mig meget.

Venlig hilsen
Deres hengivne
Fartein Valen

Valevaag 16 juni 1952

Kjære Unni [Schønfelder]

[... Har ligget i Stavanger-influenzaen]

De husker jeg fortalte hvor godt tablettene hadde gjort mig, de har formelig gitt mig en god appetit, især om morgene, hvilket var det vanskeligste. Jeg har en hel porsjon ennu, men De skrev, at De skulde sende en recept fra Deres mann, men det ser ut til at den maa være glemt.

[...]

Holder paa med H.C. Andersens historie hele dagen. Haaber De vil tenke paa mig. Det gaar nu ikke saa fort som i begyndelsen. [...]

Valevaag 4 juli 1952

Kjære Karin Brecke og Willy Kastborg

[...] Det er H.C. Andersen som har været hindringen, især siden "Historien om en moder" ikke fortsatte med samme fart som den første innsput, hvad jeg jo ikke kunde vente. Men menneskehjertet er jo like bedragelig og tilbøielig til de samme illusjoner. [...]

Valevaag 23 juli 1952

Kjære Helge Kragemo.

Hjertelig takk for Deres ubeskrivelig hyggelige brev. Det er bare saa galt at jeg ikke har besvaret det straks, men det er altid kommet saa mange uforutsete ting iveien. Ja det var en stor opmuntring at faa Deres brev og selv om jeg maa sige som Hans Sachs i Mestersangerne: 'Ihr gebt mir Armen zu viel Ehr', saa kan jeg ikke la være aa glede mig, og med hensyn til de venlige ting De siger om vaart samvær paa biblioteket saa maa jeg sige, at uten de venner og den sympathy jeg vant der, vilde min vandring ha været endnu vanskeligere, og jeg føler det som jeg ikke hadde rett til aa beklage mig over noen naar jeg har møtt slike venner. Haaber jeg har kunnet uttrykke dette som jeg virkelig mener det, og jeg vilde bar be Dem og Øystein Gaukstad være saa venlige og hilse alle hjertelig fra mig: [Wilhelm] Munthe og frue, frk. Lund, fru Prytz og alle de andre.

Hjerteligst

Deres forbundne

Fartein Valen

[På baksiden:]

Liste over mine komposisjoner siden op. 43

Koncert for piano og orkester op. 44

Symfoni nr. 5, op. 45

Musikk til Andersens eventyr Historien om en moder, op. 46 (for tiden under arbeide)

<På NB foreligger også kladd til selve brevet.>

[Kladd til brev] Valevaag 25 juli 1952

Kjære Odd Grüner-Hegge

Det er saa leit at jeg ennu ikke har faatt sendt Dem noen ord, for jeg har saa meget aa takke Dem for. Men jeg har været syk av den influenza, som jeg paadrog mig ihøst i Stavanger, og det uophørlige regnvær og den fugtige luft vi har hat i hele aar har begunstiget den. Første gang De spilte "la Isla" [opus 21] var det et voldsomt tordenvær paa disse kanter, saa jeg maatte skrive til Dem uten aa ha hørt stykket, men i den næste koncert var utsendingen bedre, skjønt den var noksaa forstyrret at "fading," men det gjaldt ogsaa de andre stykker paa programmet, saa man kunde ikke bruke det som argument mot det specielle stykket. Vakrest hørte vi det ved Pauline Halls foredrag og alle her [ikke fullført]

Valevaag 6 aug 1952

Kjære Kristian Lange

Da jeg hadde faatt Deres brev av 3dje ds. tenkte jeg straks at paa grund av den sympati og forstaaelse De altid har vist mig, maatte jeg gaa ind paa Deres anmodning, men ved nærmere eftertanke viste det sig at det blev mig meget vanskelig, ja umulig, og nu vilde jeg gjerne faa lov til at be om aa faa slippe aa skrive denne artikkel, særlig er det konsekvensene jeg frykter for. Hvis jeg plutselig skulde gaa over i journalistisk virksomhet, vilde jeg ikke faa tid til mit andet arbeide og jeg føler jeg har intet kald til det. Og i

dette tilfelde vet jeg at De vilde klare det meget bedre eng jeg. Det er ikke paa grunn av prisen, som ingen rolle spiller for mig. For Deres skyld vilde jeg gjøre alt, men det er bare fordi jeg føler at jeg ikke greier det, og ikke av frykt for mine norske kolleger. Desuten har min helbred været saa lite bra helt fra i høst av, da jeg fikk den saakaldte Stavanger-influenza.

<Dette er en blyankladd til et brev. Lange hadde i brev av 3. august anmodet Valen om å skrive en anmeldelse av Hanns Jelineks *Anleitung zur Zwölftonkomposition for Nordisk Musikkultur*>

Valevaag 4 sept. 1952

Kjære Haagen Ringnes

[Takk for fødselsdagshilsen.]

Valevaag 9 sept. 1952

Kjære Helge Kragemo.

Hjertelig takk fordi De har paatatt Dem alt dette besvær av interesse for mig, og det forekommer mig at De har været meget heldig, og jeg kunde ikke ønske mig en bedre interpret. Alle de faktiske ting De ønsket aa vite har jeg undersøkt, men som De ser er det ikke meget jeg har kunnet tilføie, men nu tror jeg det er i orden.

Med hjertelig takk for sympati og venlighet nu og i gamle dager

Deres

Fartein Valen

Hjertelig hilsener til alle paa biblioteket.

[Kladd til brev, trolig september 1952]

Kjære Sven Eric [Johansson]

Det er saa meget jeg skulde ha snakket med deg om, men det er best aa begynne med det siste nemlig med det du sendte til min fødselsdag, sangene om livet efter dette av Elsa Grave, jeg læste dem straks to ganger igjennem og jeg var saa grebet at jeg ikke kan sige det.

Saa maa du være saa snil og hilse til fruene saa meget og ellers alle mine venner i Sverige om du skulde møte dem.

[Udatert kladd, trolig september 1952]

Lektor Ludvig Tredahl og frue
Nordfjordeid

Kjære Aase og Ludvig Tredahl

Hjerteligste takk for venlig hilsen til min fødselsdag.

Med de beste ønsker

Deres

Fartein Valen

Valevaag 13/9 52

Kjære Rolf Karlsen

i dette øieblikk har jeg faat Deres brev fra Gentofte og jeg skynder mig aa sende noen ord for aa takke for Deres interesse og fordi De spilte min Pastorale [opus 34] paa Reykjavik, jeg er viss paa at det klang udmerket. Og saa var det messen. Hvor fortvilet jeg er over at jeg endnu ikke er ferdig med det første Kyrie. Det har været saa meget som har heftet mig isommer, saa mange besøk og andre uundgaaelige ting, men nu skal jeg begynne aa bruke [Philip] Krømers autoritet, det er godt aa ha en streng befaling i

bakhaanden. Jeg skal reise til Oslo den 4 okt, men kommer snart hjem igjen og skal da henge ordentlig i med messen. Gid De bare ennu vilde ha taalmodighet med mig. Saa maa De hilse Deres frue saa hjertelig fra mig, likeledes [Robert] Riefling og frue, som jeg heller ikke har faatt skrevet til ennu. Det uophørlige regnværet er endelig sluttet i Norge og med det ogsaa influenzaen, som har været en svøpe for hele Vestlandet, og hvorav jeg ogsaa har hatt min andel.

Hjertelige hilsener

fra Deres taknemmelige Fartein Valen.

Min søster ber om aa faa sende hilsener til Dem og Rieflings.

Valevaag 15 sept. 1952

Kjære Vesla [Natvig].

Hjertelig takk for dit gratulasjonsbrev med beskeden fra [Philip]

Krømer.[...]

Ja nu glemmer jeg jo rent aa snakke om Ellabelle Davis. Jeg maatte læse dit brev om igjen for aa tro at det var sandt. Du vet jeg hørte henne i København aa da syntes jeg hun var den største sangerinne jeg hadde hørt, og den største kunstnerinne. Og det skal bli vældig hyggelig aa treffe henne. Du maa sige til Krømer at han kan være rolig for mig, naar jeg er hos dig (for eks. at jeg ikke skal komme uten kraveknapp og slips paa festen – og den slags som de venter av mig. I huj og hast. [...])

Valevaag 26 sept. 1952

Kjære Agnes [Hiorth]

Du er sikkert forfærdet over at jeg ennu ikke har skrevet og takket for det du sendte fra Danmark, billedet av H. C. Andersen og heftet om “historien

om en moder". Og saa skulde jeg ha takket for telegrammet til min fødselsdag med de hyggelige underskriftene, men du maa være den første idag, og vi skal bare snakke om lokale ting, ikke om ubehageligheter. For det er meget aa fortelle fra isommer. [Nevø] Magne og Jenny var her og 2 av [nevø] Arnes barn og de spiste her hver søndag og hver torsdag, for at Jenny skulde faa litt fri, men fru [Magnhild] Sendstad svinget opp og satte de andre i ordre og saa var det en stor hjelp med vaar snille og flinke hushjelp Frida. Jeg ønsket at du hadde sett noen av de smaa gjestene, især naturligvis Fartein, min lille gudsøn. Han var her praktisk hver dag, for moster hadde noe uhyre interessant, som han hver dag maatte leke med, nemlig hennes lille kyllinggaard med en streng hønemor. Du vet det var han som falt fra annen etasje i julen, og slog sig saa frygtelig, at det var et under han kom sig. Men han var jo ikke trønder for ingenting. Jeg tror du vilde bli inntatt i ham Agnes, for skjønt han var en liten røver, var han en charmør med sine straalende blaa øine og sit gule haar. Tilsynelatende hadde fallet i julen ikke gjort ham noe, men han var ennu litt ustø paa benene og hadde lett for aa snuble.

Saa langt kom jeg igaar, da jeg fikk et plutselig anfald av influenza, saa jeg straks maatte gaa iseng og har nesten ikke faatt sove inat. Idag er det gudskelov bedre. Men jeg tror allikevel det er bedst aa vente til vi møtes igjen. Du maa hilse allesammen saa meget fra mig.

Fra Sigrid skal jeg hilse saa hjertelig.

Altsaa: paa hyggelig gjensyn.

Valevaag, 13 okt. 1952

Kjære Robert [Riefling]

Disse linjer har været tiltænkt dig lenge, men i det siste har det altid kommet noe i veien. Det var bare at jeg vilde takke dig saa hjertelig fordi

du har samtykket i aa spille min piano-koncert [opus 44]. Jeg har lenge tænkt aa be dig om det, men [Philip] Krømer har strengt satt mig i ordre at jeg ikke maa blande mig opp i hans disposisjoner, men nu kan jeg jo gjøre det. Jeg har forresten saa lenge tænkt aa skrive til dig og Borghild [fruen], men denne uendelige influenzaen har jeg faktisk ikke været fri helt fra forrige høst. Og saa en del arbeidet med "Historien om en moder", som har ligget som en mare over mig. Men nu tror jeg at jeg er ferdig med selve komposisjonen skjønt der er endnu meget aa skrive av noten. Gid jeg kunde sige at jeg var helt fornøiet, men jeg haaber bare at det kan brukes. Saa maa du hilse alle venner i Danmark, som Bente og Aksel [Heltoft] og Lillegut, og Knudåge Riisager og Sten Uldall og hans fine Ingeborg Brams og Landsen's. De har været storartede at de ikke har tapt taalmodigheten med meg. Fra Sigrid skal jeg hilse dig saa meget og hun ber ogsaa om aa faa sende hilsen til alle de andre danske venner. Og jeg maa jo ikke glemme at der ogsaa er noen i Norge.

Din hengivne Fartein

Valevaag 15 okt. 1952

Kjære Agnes [Hiorth]

Nettop nu har jeg faatt ditt kjære brev og jeg vil skynde mig aa takke med engang og fortsetter med min stygge vane aa skrive med blyant, fordi det gaar fortere da. Hvis du virkelig vil være saa snild og sende Karen Blixen til mig, saa vilde jeg bare sige at jeg ikke har den paa forhaand og har ønsket mig den. Og saa maa jeg fortelle at jeg virkelig staar paa reisefot til Oslo (du kan vel tenke min reisefeber). Jeg skal reise herfra de siste dager av oktober. Heldigvis er fru [Birgit] Strøm kommet fra sin Stockholmsreise og hun har lovet aa være her og hjelpe mig med kufferten saa jeg kam komme vel avsted. Det samme har vaar trofaste Frida [hushjelp] lovet og

saa faar jeg hundrede raad og formaninger gratis av Sigrid. Og saa har hun overtatt korrespondancen og skal skrive til Stavanger og Oslo og det kommer vel med.

19 okt.

Saa lenge har det varet, før jeg kunde skrive videre. Like etter ditt brev fikk jeg et influenza-anfall som har varet i 5 dager og hadde alle sine ubehagelige attributer, men skal ikke beskrive det videre, det var fælt, vet du, men jeg slap da aa gaa helt til sengs, jeg kunde sjangle oppe hele tiden, som en drukken. Saa maa jeg bare ile med aa fullføre brevet. Først maa du sige til Else [Christie Kielland] at dere skal være alltid velkommen til oss, enten sommer eller vinter, eller vaar. Nu har vi det deiligste vaarvær. Du maa ønske Ellen [??] tillykke fra Sigrid og mig for hennes engelske tilbud, haaber baade det og flytningen maa passe for henne. Og saa maa du endelig ikke glemme aa hilse din kjære mor. Jeg synes jeg blir glad ogsaa i fru [??] Larsen-Stevens, naar jeg leser det hun skriver. Og saa maa jeg fortelle at H. C. Andersen-boken fra din Danmarkstur har været til stor nytte for mig. Ja nu maa du ikke bli irriteret over mig, kjære Agnes, over denne lange taushet. Du maa ogsaa hilse Frøydis [Haavardsholm] saa meget, jeg skal ogsaa skrive til henne idag.

Din hengivne Fartein

Gleder mig til aa treffe dere, Vesla [niesen] siger fra.

Valevaag, Hordaland, Norwegen 22 Okt. 1952

Lieber Herr [Ludwig] Wachtel

Sie können sich kaum denken wie oft ich Ihnen und Ihrer Frau Gemahlin schreiben wollte, ja es ist jeden Tag während des letzten Jahres und jetzt fühle ich dass ich nicht länger aussetzen kann. Vor einiger Zeit wurde

etwas aus “Die Meistersinger” [Wagners opera] gespielt, und ich nahm die Partitur heraus um mitzusehen, und dann las ich die freundliche Widmung, die darauf geschrieben war: “Zur freundlichen Erinnerung an Berlin und Wachtels 1909–11.” Und plötzlich war es als ob die ganze vergangene Zeit verschwunden war und ich musste auch den letzten Brief von Ihrer Frau Gemahlin nachlesen, wo sie unser letztes Zusammensein in Kristiania geschildert hat, der Brief liegt immer noch auf meinem Schreibtisch.

Erinnern Sie sich, Herr Wachtel, wie Sie mir in Berlin gesagt haben: Jetzt sind Sie zu viel mit den Amerikanern zusammen gewesen, Herr Valen, und das gilt sicherlich auch von diesem Brief, denn jede Sprache fordert Übung.

Ich besinne mich auch, als Sie uns in Stavanger besucht haben, dass Sie von meine Mutter gesagt haben, sie sei eine sehr liebliche und mitteilsame Frau, und die zwei Stunden die Sie mit Ihr zusammen gewesen, habe sie Ihnen mehr mitgeteilt als ich in meinem ganzen Aufenthalt in Berlin.

Ja nun will ich schliessen und alle nachherigen Schwierigkeiten übergehen, besonders diejenigen die ich mit meinen eigenen Landesleuten gehabt haben. Frau Wachtel sagte bei unserem Abschiednehmen in Oslo: “Verändern Sie sich nicht, Herr Valen.” Und bei all dieser Publicity, werden Sie wohl denken, ich habe mich verändert. Trotzdem möchte ich sagen, dass dies nicht so ist, und fortfahren in Norwegisch:

Deres taknemme og hengivne
Fartein Valen.

OVERSETTELSE:

De kan neppe tenke Dem hvor ofte jeg har ønsket å skrive til Dem og Deres frue, ja, det er hver dag i dette siste året, og nu føler jeg at jeg ikke lenger kan utsette det. For en tid siden ble noe fra “Mestersangerne” [Wagners opera] fremført, og jeg tok frem partituret for å følge med, og der leste jeg den vennlige tilegnelsen som var innskrevet: “Til vennlig erindring om Berlin og familien

Wachtel 1909–11.” Og plutselig var det som om hele den forgangne tid var forsvunnet, og jeg måtte også på ny lese det siste brevet fra Deres frue hvor hun har beskrevet vårt siste samvær i Krtistiania; det brevet ligger fortsatt på mitt skrivebord.

Kan De erindre, herr Wachtel, at De sa til meg i Berlin: Nu har De vært for mye sammen med amerikanerne, herr Valen, og det gjelder sikkert også for dette brevet, for et hvert sprog krever øvelse.

Jeg husker også, da De hadde besøkt oss i Stavanger, at De sa om min mor at hun var en elskverdig og meddelsom frue, og at hun på de to timene dere hadde vært sammen hadde meddelt Dem mer enn jeg hadde gjort gjennom hele mitt opphold i Berlin.

Ja, nu vil jeg avslutte og gå utenom alle senere vanskeligheter, særlig de som jeg har hatt med mine egne landsmenn. Fru Wachtel sa da vi tok avskjed i Oslo: “Nu må De ikke forandre Dem, herr Valen.” Og med all denne *publicity* ville De vel kunne tenke at jeg har forandret meg. På tross av dette ville jeg bare si at så ikke har skjedd, og fortsetter på norsk: Deres taknemme[!] og hengivne Fartein Valen.

[På NB ligger også vedlagt et brev fra Mary Tell, dvs. fru Wachtel, om Fartein Valen. Wachtels skiftet navn da de rømte og slo seg ned i London. Også et omfangsrikt brev til Tells fra Sigrid V. er vedlagt. Brevet fra Sigrid omtaler også Valens siste tid.]

Valevaag 10 dec. 1952 [P. 5. dec.]

Kjære Agnes [Hiorth]

Jeg kunne ha trengt aa skrive et langt brev til dig, men da jeg som sedvanlig er i siste liten, saa maa jeg bare sende en hastverks-julehilsen. Jeg har netop været og snakket med Nils [Valen] i fjosen og jeg maatte formelig rive mig løs, da vi har saa meget aa snakke om bestandig, og da især om de smaa, som du ennu ikke har sett, særlig om de to minste Magnhild og Torunn. Nils og [nevø] Magne har saa meget tilfelles og de er

like flinke aa opdrage sine barn. Og saa er det ennu en ven, som du ikke har sett nemlig "esten", som lille-Fartein [V-S] kaller den. Jeg er viss paa at du vilde bli helt inntatt i den, som allesammen her. Han faar en liten pakke med brødskiver, som smaker storartet, og den pleier aa takke med øinene, saa hjertelig og troverdig. Saa du maa nok være med og ta en tur til ham i fjosen, naar du kommer. Og saa kan du glede dig til aa se de smaa, jeg tror du vilde brenne efter aa sette dem paa lerredet, som Else [Christie Kielland] gjorde. Ja det virker rent frekt at jeg siger det, saa du maa ikke ta det ilde opp. Og nu maa du hilse saa meget til din mor og til alle i Oslo som du tror vilde bry sig om en hilsen (for jeg vet nok, at det ikke er alle som vilde ønske det).

Saa maa du spesielt hilse Else og Frøydis Haavardsholm. De beste jule- og nyttaarshilsener fra din hengivne

Fartein.

Hjertelig takk ogsaa for Karen Blixens bok,¹ som jeg fikk igaar.

Sigrid sender naturligvis en masse hilsener!

¹ *Den afrikanske farm*. Kbh.1950

Venner i Oslo og i Komponistforeningen mente Valen burde begravnes på Æreslunden, Vår Frelses Gravlund, i Oslo. Men familien ønsket at graven skulle være på foreldrenes gravsted ved Valevåg kapell.

Sommeren 1957 ble denne steinen reist på graven, og avdukingen skjedde med taler av bla. Kompomistforeningens formann Klaus Egge, som hadde vært elev av Valen. Seremonien ble overført i radio.

Steinen hadde Valen selv benyttet som "kvilestein" på turer. Relieffet er utført av Ottar Espeland, som i 1951 var på Valevåg for å skape sin byste av Valen.

(Foto: Idunn V. Strømnes)

Udaterte brever og kladder

I denne avdelingen er det transkripsjoner av utkast og kladder til brev som lå blant Fartein Valens etterlatte papirer. Dokumentene ligger i NB.

[Udatert]

Kjære Olav [Valen-Sendstad]

[Takker for boken om tusenårsriket.

Brevet mangler slutt.]

[Udatert brev, 1932?]

Kjære Dr. [O.M.] Sandvik

Hjertelig takk for Deres brev med den dype og forstaaelsesfulde analyse av mitt stykke. Jeg kan ikke sige, hvor der var glædelig og opmuntrende for mig at lese. Det trøster for meget som er leit og ubehagelig naar man møter en slik forstaaelse. Inderlig tak.

Deres hengivende

Fartein Valen

[Udatert kort, muligens fra 1925]

[Til Hulda Garborg]

[Hilsen og takk.]

[Udatert blyantkladd]

Kjære Eva Prytz

Det er likesom jeg kan ikke begynne mit arbeide idag før jeg har faatt takket Dem for den uforglemmelige aften igaar, som er en av mine sterkeste kunstneriske opplevelser. Da jeg gikk ute i haven efter koncerten for at komme til ro, fikk jeg øie paa maanesigden og Venus, og jeg tenkte, sangen var ikke blegere[?], mindre transcendent

Det var nesten som Goethe siger, "Das [resten uleselig]"

Og uten forkleinelse for nogen, maa jeg faa lov til aa sige at De virkeliggjorde det ideal som foresvævet mig under komposisjonen. Derfor [ufullført]

[Udatert blyantkladd]

Kjære fra Inger Bang Lund

Det var en stor glede og oppmuntring for mig aa motta Deres brev igaar og jeg vilde nu saa gjerne sende Dem min hjerteligste takk.

Med gode ønsker for paasken og varmeste takk

Deres F.V.

[Kladd, udatert]

Kjære Hr. [Philip] Krømer og frue [Ranja]

Hjertelig takk for hilsen fra Frankfurt. Det var hyggelig aa høre at De var fornøiet med reisens forløp[?],

I Haugesund har de heller ikke været uvirksomme. Trygve Bauer-Nilsen sendte den dyktige fotograf [Idar Johannesen] hit og tok en del fotografier av kaktussene og mange av pusene. Vi har ennu ikke faatt noen kopier, men de skal være meget vellykkede. Han har lært sin kunst i Hollywood og i Wien, og B-N sa han var en kunstner.

[Konsept, udatert]

[Til Harald Lyche & Co]

Har netopp faatt rekommanderet pakke fra Lyche & Co indeholdende mine komposisjoner Preludium op 29 nr. 1 og 2 og Gavotte og Musette, og desuten en russisk komponist[!]. Det var saa hyggelig aa se hvor vakkert utstyret var og jeg sender herved min beste takk. Jeg takker ogsaa saa meget for den russiske komposisjonen som var meget interessant.

Ærb. F.V.

[Kladd til brev]

[til Hans Krohn-Brekke og frue, Haugesund]

etter Camilla Wicks' konsert.

Takker for sympati og tålmodighet.]

[Udatert brev

[til Borghild Hammerich?].

Ikke yrkessykdom, bare influenza.]

[Kladd, udatert,

[til Harald Heide.

Takker for hilsen.]

[Kladd til brev, udatert.]

Kjære advokat [Harald] Lothe og frue

[Takker for sist etter en konsert.]

[Kladd til brev, udatert]

Hr. Harald Lyche, Drammen

[Takker for sjekk på 2000 kr.]

[Udatert kladd til brev.]

Kjære Hr. [Sverre] Hagerup Bull

Nu synes De vel at jeg har sveket Dem for anden gang.¹ Jeg maa bare faa si-ge at det skyldes rent praktiske grunde. Ingen kan tenke sig, hvor sterkt man er avhengig av de rent ytre omstendigheter, naar man bor paa et lite sted paa vestlandet. Jeg var færdig med skemaene allerede før paaske men

¹ Svar på skjema med spørsmål fra verket *Musikkens verden*.

saa hadde de ingen konvolutter paa kramboden og maatte bestille dem i Haugesund.

[Udatert kladd til brev.]

Dear Mr. Robinson [Omslag UBO: C. Robinson]¹

Thank you very much for your kind letter announcing the music, which came at hand yesterday night and I was at once wholly absorbed in it, and greatly enchanted [I] could not leave it for the rest of the evening. I also thank you for the permission to retain it a month. You seem to wonder why I did not ask for anything by Vaughan Williams and I must tell you that I in fact had already written him in the list, but fearing I had asked for too much I had to cancel it. But it was really not because Vaughan Williams['] music does not interest me. The first piece by him quite enchanted me, it was the Somerset-fantasy and it brought to my mind the smell of English countryside as I saw it when 7 years. A Symphony also interested me very much.

You seem to wonder which is the best for an artist the quiet country-side or the opposite fight. I must say that I am not fit for fighting because I am no hero and as to being captivated of the landscape I could almost quote the Epitaph of Wren "look around you"

I wonder if you were ever over at Haugesund. If it should happen we have a good friend who has a private chauffeur and he would carry you to our place in less than an hour.

¹ Antagelig til British Council-representanten i Oslo.

[Kladd til brev, udatert]

Kjære fru Gjertrud Sand

[Takker for brev, som var så oppmuntrende.]

[Udatert kladd til brev]

Kjære Hr. [O.] Bang-Slette

[Takker for en sjekk.

Og for sist hos Philip Krømer.]

Jeg føler det som en lettelse aa være kommet til Lyche & Co og jeg haaper inderlig at jeg ikke skal skuffe.

[I saml 277 også Brev fra Thv. Valand vedr. nye noteringsmåter.]

[Udatert]

Kjære Hr. [Odd] Udbye

[Takker for to bilder.]

[Udatert]

Kjære Hr. [Odd] Udbye

[Har funnet en avhandling.

Lykke til med Schubert-arbeidet.]

[Kort, udatert]

Kjære Hr. [Odd] Udbye

[Takk for lånet av to bøker.]

Leve Schubert!

[Udatert kladd til brev]

Kjære Hr. [Odd] Udbye.

Takk for brevet og pakken, som jeg nu har beholdt saa lenge. Det var ordentlig hyggelig aa høre igjen fra Dem og Schubert, [...]

Saa her kommer vi da. Jeg har skrevet opp det som med fordel kunde omskrives og resten tror jeg kan være som den er. Det er en vidunderlig inspirert sang og med en fabelaktig enhet i oppbygningen. Den har virkelig "der Himmel der alles zusammenhalt" som Goethe siger. Men tenk jeg finner ingen omtale hverken hos [Otto Erich] Deutsch eller i den italienske. De skal nu snart faa begge bøkene tilbake, for De ka jo komme til aa trenge dem i Deres videre arbeide. Gratulerer og hurra fordi det gaar saa lovende med [?????]

[Udatert kladd]

Kjære John. [trolig Jon Storækre]

Hjertelig tak for dine kjære linjer, det var ubeskrivelig hyggelig aa faa dem, men jeg synes du samler glødende kul paa mit hode, for det er jo mig som skulde ha skrevet, og jeg gjør det hver dag, men bare i tankene. Hvor godt det var aa se at I alligevel bærer over med mig. Hvor skjønt det er aa ha saadanne gode venner.

[Udatert kladd]

til ukjent (Robert Riefling?)]

Min søster og jeg hørte Deres utførelse av mitt klaverstykke i radio igaar. Da De var ferdig utbrøt hun: nei, hvor skjønt han spilte og med saan innlevelse. Jeg var ganske enig og vilde nu saa gjerne sende Dem min hjerteligste varmeste takk. Kanske det vilde interessere Dem aa vite at vi har hørt mange lovord over Dem av mange enkle almindelige folk her paa landet.

[Udatert kladd]

Kjære Johan [Rasmussen].

Det er nu et par dager siden jeg fikk notene og ditt hyggelige brev, og Sigrid har vel allerede skrevet og takket, da det er hun som for det meste maa ta sig av vaar post, men det var jo egentlig jeg som skulde ha gjort det. Jeg vil gjerne takke dig saa varmt fordi du var saa snil og vilde sende notene, og jeg maa bare faa sige, at det var ikke meningen at det skulde være gjort uten vederlag. Jeg vilde gjerne at et orkesterstykke Ode til ensomheten [opus 35]¹ skulde bære dit navn paa titelbladet.² og jeg skal senere sende dig noen klaverstykker fra den seneste tid.

¹ Orkesterstykket er i partituret tilegnet Sverre Kristensen.

² Se ogsaa brev 4. mars 1952, hvor FV i stedet nevner verket "An die Hoffnung!"

[Udatert ark.]

Til ukjent mottager.]

Hvorfor jeg betrakter mig som reaksjonær. Jeg tror jeg sa konservativ og romantisk. Jeg mente jeg søkte ikke det nye for enhver pris og for dets egen skyld, jeg ønsket ikke aa være radikal, da al min sympati og kjærlighet omfatter de gamle komponister. Det faller vanskelig aa sympatisere med dem for hvem kunsten er “die tüchtige Malkkuh [Kuh], die ihm [ihn] mit Butter versorgt,” som det staar i Schiller-Goethe Xenien [nr. 62], selv om de dekker mælkekoen under alslags andre benevnelser. Men i bund og grund blir det en slags levebrødspolitik. Det værste er kanskje at de forbeholder sig retten til aa bruke alle midler mot sine motstandere, ogsaa de avdøde, og bruke selv daarlige og uædle midler. Og de mister kontrollen med det evige.

[Udatert kladd til brev]

Hr. kapelmester Harald Heide

Det var en stor glede og opmuntring for mig aa faa Deres hilsen og jeg ber Dem [uleselig]. Min hjerteligste takk. Det var ogsaa saa hyggelig aa faa hilse paa Deres frue paa koncerten.

Med de beste hilsener

Deres F.V.

[Udatert kladd til brev.]

Kjære Hr. [Hans] Krohn-Brekke og frue

Da vaar bil maatte reise saa plutselig den kvelden paa bryggen efter Camilla Wicks's koncert fikk jeg ikke tatt ordentlig avsked og jeg fikk

heller ikke sagt hvor lykkelig jeg var over at møte ikke bare taalmodighet men ogsaa saa megen sympathy og forstaaelse. Jeg tror kanskje det er vanskelig aa forstaa hvor dypt det varmet og gledet mig.

Hjerteligste hilsener og takk

Deres

[Udatert kladd til brev.]

Kjære Hr. [Philip] Krømer og frue [Ranja]

Hjertelig takk for hilsen fra Frankfurt. Det var hyggelig aa høre at De var fornøiet med reisen. I Haugesund har de heller ikke vært uvirksomme. Trygve Bauer-Nilsen sendte den dyktige fotografen hit og tok en hel del fotografier av kaktussene og mærra og pusene. Vi har ennu ikke faatt noen kopier men de skal være meget vellykkede. Han har lært sin kunst i Holywood og Wien, og B.N. saa han var en kunstner.

[Udatert kladd til brev]

Kjære advokat [Harald] Lothe og frue.

Det var saa megen uro og forvirring efter koncerten, at jeg ikke husker om jeg fikk tatt ordentlig avsked. Iallemfall fikk jeg ikke sagt hvor lykkelig jeg var over aa møte saa megen forstaaelse og sympathy, og det vilde jeg faa lov til aa gjøre nu og sige hvor meget det hadde aa betyde for mig.

Hjertelig hilsen

fra F.V.

[Udatert kladd til brev]

Kjære fru Inger Bang-Lund.

Det var en stor glede og opmuntring for mig aa motta Deres brev igaar og jeg vilde nu saa gjerne faa lov aaa sende Dem en hjertelig takk.

Med gode ønsker for påsken
og varmeste takk
Deres F.V.

[Udatert kladd til brev]

Hr. Harald Lyche

Drammen

Det var en stor glede og opmuntring for mig aa motta Deres venlige brev igaar med innlagt sjekk paa 2000 kr., og jeg vilde faa lov til aa sende Dem min ærbødige og hjertelige takk.

Deres
Fartein Valen

[Udatert kladd til brev]

[Til Lyche musikkforlag]

Har nettopp faatt rekommandert pakke fra Lyche og Co indeholdende mine komposisjoner Preludium op. 29 nr. 1 og 2 og Gavotte og Musette [opus 24] og desuten en russisk komponist[!]. Det var saa hyggelig aa se hvor vakkert utstyret var og jeg sender herved min beste takk. Jeg takker ogsaa saa meget for den russiske komposisjonen som var meget interessant.

Ærb.
F.V.

[Udatert kladd til brev]

Dear Camilla Wicks.

I was extremely glad to receive your Christmas Greetings. I should have written to you long time ago but I didn't have your address in America and so it was postponed. But only a few weeks before your letter arrived I thought: I really must get the address and write to Camilla W. And please also accept my sincerest thanks for your photograph which I thought was very good and lifelike and I appreciated it very much. Please excuse my not writing till now. And I am really glad to see that you are still interested in my concerto. I never forget the impression your playing made on me at Haugesund. It was as if I had heard that Mendelssohn concerto for the first time in my life. So new it sounded and with such a noble and poché [overstrøket: chaste] tone and with utmost freshness and naturalness. I thought you were a wonderful violinist and I said to myself: If C. Wicks really will play my concerto it would be too good, more than to hope for. But of course you must take your own time. A good performance of the orchestra too is very important. At Amsterdam the orchestra was not good. I wonder if you heard Mr. [Antonio] Brosa at the B.B.C. I did not as we can't get the third Programme in Norway. Mr. [Humphrey] Searle said the orchestra parts came better out than at Amsterdam. Mr. [Leonard] Bernstein, the conductor head at Amsterdam said he should like to perform it in America.

[Udatert kladd til brev]

Dear Camilla Wicks.

My greetings for Christmas and the new year come very belated because this year I was not able to write a single Christmas card being ill in bed.

But now I hope to see you and your parents at Stavanger and possibly also your husband Mr. Thomas to whom and you I offer my best wishes. It was so nice that you consented to play my concerto in Stavanger. It is impossible for me to tell how much I have to be grateful for.

This card is very much belated owing to a sort of influenza like fever I contracted a year ago. Just before Christmas I had a great climax and was not able to write a single line being ill in bed.

[Udatert kladd til brev]

[Til Igor Markewitch]

Permit me to send you my sincerest heartfelt thanks for the honour you did me in performing my music at the Philharmonic in Oslo. Only a few days before I had listened to you by the wireless and I thought: what a marvellous conductor. But it never entered my mind that you should once perform something by me. So you may imagine how greatly surprised and happy I was on reading about your concerts in the Newspapers. I need not tell you how great a service you have done to me. I only must thank you with all my heart and also my sister wants to send her most respectful thank.

Yours faithfully

F.V.

I was greatly pleased to see that the public and the critics appreciated your performance not only because of the stupendous feature that you conducted by heart after knowing it only for two days, but they were also convinced by your deep musical understanding.

[Udatert kladd til brev]

Dear Mr. Markewitch and Madame

Pray excuse me for not having written to you before. For an explanation I must worry you with a few details. Early in December I took your letter to look at it and to write to you.

You may think it is a bad thing by me to complain of my countrymen but they have shown themselves from their least attractive angle almost as to take the breath away and to thinking: what will be the next. But then I thought: Mr. M. still cares for me otherwise he would not have written that beautiful letter. Had I only been able to write to you at once. But that influenza I contracted a year ago had such a dreadful climax, so that I could scarcely move with pain in my back and it has lasted till this very day.

But when I received your last card with the lovely child I really felt the peace of Christmas for the first time this year.

[Udatert kladd til brev]

Dear Mr. Markewitch and Madame

I had written a letter to you before Christmas, but it was not sent owing to my sudden illness. But reading it again now I prefer to retain it. Only permit me to thank you for your kind letter and for your with picture of that lovely child that brought me Christmas this year. Sometime people make a mess out of everything, and this year they have surpassed themselves, but I thought that Mr. Markewitch [overstrøket: has not yet dropped me] is still interested in my music, else he would not have written. My deepest thank. My sister S.V. also asks to join in this thank.

[Udatert kladd]

Kjære redaktør [Christian S.] Oftedal

Dette brev kommer saa forsinket at det er nesten en skam aa sende det. Men det er likesom alle ting har sammensvoret sig mot det. Hovedsaken er allikevel influenzaen og svimmelheten som jeg ikke kan gi noen andre skylden for enn mig selv da jeg hadde den allerede fra min første tur til Stavanger.

[Udatert kladd til brev]

Kjære Eva Prytz

Det er likesom jeg ikke kan begynde mit arbeide idag før jeg har faatt takket Dem for den uforglemmelige aften igaar, som er en av mine sterkeste kunstneriske opplevelser. Da jeg gikk ut i haven efter koncerten for at komme til ro saa jeg maanesigden i forbindelse med Venus, og jeg tenkte, sangen var ikke mindre transcendent. Det var nesten som Goethe siger "Das Unzulängliche, hier wirdt [wird's] Ereignis." [fritt oversatt: Det utilstrekkelige, her blir det en hendelse/begivenhet.]¹ Og uten forkleinselse for nogen maa jeg faa lov til at sige at De virkliggjorde det ideal som foresvævet mig under komposisjonen. Derfor [slutt her]

¹ Fra "Chorus mysticus" i Goethes *Faust*.

*[Udatert kladd til brev, på baksiden av kladd til Haagen Ringnes 2.
april 1952]*

Kjære Hr. [Sverre] Hagerup Bull

Nu synes De vel at jeg har sviktet Dem for anden gang. Jeg maa bare faa sige at det skyldes rent praktiske grunde. Ingen kan tenke sig hvor sterkt man er avhengig av de rent ytre omstendigheter, naar man bor paa et lite sted paa vestlandet. Jeg var ferdig med skemaene allerede før paaske men saa hadde de ingen konvolutter paa kramboden og maatte bestille dem i Haugesund.

< se også annen kladd >

[Udatert kladd til brev]

Kjære organist [Ingarth] Rojahn

Igaar aftes hadde jeg anledning til aa høre Deres komposisjonskoncert fra Haugesund og nu vilde jeg saa gjerne faa lov til aa sige Dem en hjertelig og opriktig takk. Jeg fikk forstaaelse av hvordan De har bygget opp musikken i Haugesund fra grunnen av saa at den er blitt et behov for menneskene ikke bare et konversasjonsobjekt man skal make, som den er saa mange andre steder. Og De maa ikke tro at jeg overdriver naar jeg siger at for mig er Deres musik like saa værdifull som det beste hos Kjerulf, Grieg og Johan Svendsen og det forklarer Deres store vidsyn, som har været saa betydningsfuldt ogsaa for mig mange ganger. Jeg har flere ganger hat hilsen fra Dem gjennom vaar felles ven Bj. Kortsen, og det har været saa opmuntrende for mig.

Hjerteligste takk. Deres ærbødige

F.V.

[Udatert kladd til brev]

Kjære fru Gjertrud Sand

En hjertelig varm takk for Deres brev, som det var saa usigelig oppmuntrende aa faa. Og De maa ikke angre paa at De har skrevet saa pent til mig, for jeg "skal ikke bli hovmodig," som Harriet Backer skrev til gamle Werenskjold, og De maa heller ikke tro at det var unødvendig med en saadan oppmuntring

[op og opp igjen i samme brev!]

[Udatert kladd til brev]

Kjære Hr. [Rolf E.] Schade

Gjennem en gammel ven fikk jeg Deres artikkel om min musik i Arbeiderbladet og jeg maatte lese den to ganger for virkelig aa forestille mig at det var sandt. Hele tiden siden har jeg hver dag tenkt aa sende Dem noen ord, selv om jeg somme tider fikk skrupler over at De vilde finde det upassende av mig at jeg takket for en god kritik. Men jeg kan allikevel ikke la det være, og jeg vet at De som synes saa vel bekjendt med min stilling, vil forstaa min trang til aa takke, og det vil jeg nu gjøre av helt hjerte. Og det er kanskje ikke avveien aa tilføie at De synes aa ha brudt det bann, som har ligget over min musik siden mit besøk i Stavanger i høst. Naturligvis maa jeg innrømme, at det kanskje var for godt for mig, men det var umulig aa trekke sig tilbake fra saa megen godhet, og jeg maatte stadig fremhæve, at det ikke skulde gjøre mig hovmodig. Ja nu begynner jeg kanskje aa skryte over mig selv [ikke fullført]

[Udatert kladd til kort, august 1948.]

Dear Mr. [Humphrey] Searle

I should like to send you a greeting to our common birthday with all my best wishes for the new year and with hearty thanks for your kindness to me in the past. I have read about your Orchestra Fugue and was very glad to see that it was received with enthusiasm even by the old-fashioned critic in the Times. Maby I might have heard it, because some of the Promenade Concerts have been broadcasted by the Home Service, but I did not see it in our Radio Times. What a wonderful victory for our common cause.

[Se bevart kort fra august 1948]

[Udatert kladd til brev.]

Kjære Hr. [O.] Bang-Slettemo

Igaar fikk jeg Deres brev med sjekken, som jeg maa faa lov til aa takke saa meget for. Det var en stor hjelp for mig aa motta disse pengene, nu da det gaar saa meget med og kommer saa mange uforutsette ting paa en reise.

Jeg maa ogsaa faa takke for samværet med Dem [overstrøket: hos Krømer], som jeg satte saa megen pris paa og for Deres elskverdighet mot mig. Jeg føler det som en stor lettelse aa være kommet til Lyche & Co og jeg haper inderlig at jeg ikke skal skuffe.

Med hjertelig hilsen

Deres

Fartein Valen

[Udatert kladd til brev.]

Kjære [Harald] Sæverud

Mange tak for nødhjelpen i Amsterdam [lån av en skjorte da V.s koffert ble stående igjen på tollen et par dager] og fordi De ogsaa hjalp mig gjennem Amsterdams labyrintiske gater. Her sender jeg altsaa endelig skjorten tilbake, og De maa undskylde at jeg kommer saa sent. Jeg ønsker bare jeg kunde si jeg kommer sent men godt. Min søster er slett ikke fornøiet med den. Men De skjønner vi er uten hushjelp og det er saa vanskelig aa faa noen til hjelp her i bygden, saa vi maa bare stole paa tilfældet og har vi endelig faatt vasket, saa maa vi vente like saa lenge med aa faa det strøket.

[Udatert kladd til brev.]

Kjære Hr. [Bernhard] Sønnerstedt

Maa jeg faa lov til aa sende Dem en hjertelig takk for de venlige og sympathiske ord De uttalte til Stavanger Aftenblad. Jeg maatte nesten lese artikelen to ganger før jeg kunde tro at det var sandt endda jeg har kanskje mange av mine beste venner i Sverige.

Igaar aftes hørte vi to sanger av Grieg sunget av Dem, og jeg tenkte, at hvis Sønnerstedt virkelig vil laane sin skjønne stemme og sit aandfulle foredrag ogsaa til mine sanger, saa vilde deres lykke være gjort. De maa ikke opta dette som smiger, for jeg har hørt Dem synge Bach og regner det som en av mine store oplevelser i musikken. Saa maa jeg be Dem være saa venlig aa hilse venner i Göteborg f.eks. Anna [f. Mohr] og Sten Branzell, Sven Eric Johanson og frue og Gösta Nyström og andre.

[Udatert kladd til brev.]

Kjære Hr. [Hugo] Kramm

For en maanedes tid siden fikk jeg Deres spørreskema fra Centre de Documentation de Musique Internationale. Alle de innviklede og detaljerte spørsmål virker noksaa forvirrende og nu vil jeg bare spørre om man maa besvare dem i alle detaljer. Kanske vil det opfattes som en uhøflighet, hvis man ikke gjør det og jeg vilde ikke for alt i verden skaffe Dem ubehageligheter. Desuten har jeg i hele denne tid været syk av den sort influenza som har herjet hele vestlandet i sommer og høst paa grunn av det uophørlige regnveir. Det har ytret sig med sterke smerter i hele kroppen og med [uleselig] anfall, saa jeg har ennu ikke faatt gjort noe stort med skemaet, og vilde naturligvis helst undgaa at gjøre noe med [det].

[Udatert kort

til fotograf Åsgeir Valldal

Takker for lån av fotografi. Finnes i to utkast.]

[Udatert kladd til brev]

Kjære Rektor Fr. Voss [Fridtjof]

Det er trist aa tenke paa at jeg først nu faar istand et brev, skjønt der kunde være meget som forklarer forsinkelsen, men siden hodeskylden ligger hos mig selv, saa vil jeg gaa direkte paa saken med en gang. Det jeg oplevet var noe saa stort og skjønt at faa norske komponister har oplevet noe lignende. Det var likesom min egen fødeby trykte mig til sit hjerte, især var det de unge mennesker i den sangtimen som gjorde et uutslettelig inntryk paa mig, og det at de selv hadde forlangt at jeg skulde være tilstede i deres time, gav mig et mod, som jeg aldrig har kjent før og da jeg saa at de tok med alt det

jeg sa uten at jeg kjente den vante isfront, gjorde at jeg talte ut som jeg
aldrig [ufullført]

[Udatert kladd]

Hr. legasjonsraad [Fredrik] Wulfsberg

Under Deres excellenses ophold i Bergen for en tid siden hadde en dame i Bergen, en fordums elev, fru Dr. [Unni] Schønfelder av Dem faatt vite at Ludwig Wachtel fremdeles opholder sig i London, og jeg vilde gjerne faa lov til aa anmode om Deres excellense vilde være saa venlig at overbringe ham dette brev som jeg legger aapent ved.

Jeg var sammen med Wachtels under hele min studietid 1909–11 og de viste en enestaaende godhet og venlighet mot mig. Han besøkte endog min mor i Stavanger da han var utsendt paa en reise av sitt blad Allgemeine Zeitung i Berlin, og jeg var sammen med dem begge i det daværende Kristiania 1921. Men det var ogsaa da saa mange vanskeligheter, og jeg maa hoppe over resten for ikke at uttvære det for meget, vilde bare slutte med aa sende en varm takk til Deres excellense for Deres omhu og fordi De var villig til at laane Deres autoritet til min musikk og [uleselig] i London. Jeg sender min hjerteligste og varmeste takk.

Ærbødigst

Deres F.V.

<aa og at i samme brev!>

[Udatert kladd til brev]

Kjære Hr. [Carl] Norman.

Under min lange sykdom kom Deres brev til aa bli forlagt og derfor fikk jeg ikke skrevet til Dem straks og takket for Deres elskverdige brev og Deres ærefulde tilbud. Og nu maa jeg skuffe Dem ved aa sige, at det nok blir aldeles umulig for mig aa paata mig komposisjonen, da jeg allerede har paatatt mig altfor meget (en symfoni, en messe, en cellokoncert o.s.v.) og da jeg er 65 aar, er jeg ikke lenger nogen ungdom og føler dette især sterkt efter aa ha vært daarlig helt siden ihøst. Haaber inderlig ikk De blir lei paa mig for dette. Og De maa naturligvis henvende Dem til andre som kan fullføre Deres ønske.

Ærbødigst

Fartein Valen

<Dette var svar på brev fra Norman av 29.6.52 med forslag om å skrive ny komposisjon til United Nations, en symfoni som skulle betegne karakteristiske trekk ved ulike nasjoner, en pendent til UN-flagget.>

Fødselsdagskort

til Agnes Hiorth

[Del av freske fra Assisi, S. Francesco kirken, "S. Chiara" av Simone Martini]

Hun har nettopp vært i Stockholm.]

APPENDIKS

Fartein Valen som lærer

I Valens ungdomstid var det i Norge kun to musikergrupper som hadde en relativt trygg og stabil arbeidsplass: militærmusikere og organister, begge med “offentlige” arbeidsoppgaver og lønn. Blant Valens komponistkolleger var det mange som tenkte som ham: De avla organisteksamen for å ha et vitnemål og en formell mulighet for et annet yrke. Men også å bli pedagog, privat eller i skoleverket, kunne være et sekundæryrke for flere av dem. Noen hadde også inntekter av å være skribenter og anmeldere.

Valen hadde to musikkutdannelser som bakgrunn for sin pedagogiske virksomhet. Den første var ved Musikkonservatoriet i Kristiania, som i målsettingen var en organistskole på høyeste utdanningsnivå i Norge. Valen hadde i tillegg til undervisning i organistfagene også kurs i utvidet harmonilære, klaver, instrumentasjon og komposisjon. I Berlin studerte han ved Königl. Hochschule für Musik (i dag Uni der Künste), en høyt anerkjent institusjon. Her fikk han en tradisjonell komposisjonsutdanning, men Valen måtte også ta fag som klaver og sang. Alt var innsikts- og ferdighetsfag ved begge institusjonene, her inngikk ingen “pedagogiske” fag.

Kildene til lærergjeringen (til 1914) er stort sett brevene. Allerede i 1908 skriver Valen selv at Konservatoriets leder, Peter Lindeman, har henvist en student til å få ekstra harmonilæreundervisning hos student Valen. På en måte var dette et formelt lærer-elev forhold, selv om det var

ubetalt. Ved siden av slike formelle bindinger ga Valen ofte rettleiding og tips til kolleger og venner som oppsøkte ham.

Etter studieårene ble Valen boende i Berlin. Allerede i 1910, mens han fremdeles var student, begynte han å ta noen betalende elever for å kunne forlenge stipendietiden. Det er mulig at ryktene om Valens skikkelighet bredte seg blant de tidligere medstudentene og vennene og at han fikk – eller “arvet” – elever gjennom disse nettverkene. Det kan synes som om noe av undervisningen var timer i musikkteori, andre ville ha ham som pianist og “coach” for innstudering av nytt repertoar.

I 1912 skriver han hjem at han underviser hver mandag og tirsdag kl. 9–11, og på denne måten tjente han 80Mk i måneden. Til sammenligning betalte han 90Mk (ca 100kr) i måneden for kost og losji. Vi vet ikke hvor undervisningen fant sted, om han kanskje måtte leie et studio for disse timene.

I noen brever nevner Valen at ikke alle studentene er like motiverte eller hadde topp begavelse. Men det er vel ikke unaturlig å tro at undervisningen også var utviklende for ham selv. “Man lærer så lenge man har elever.”

Vi vet lite om omfanget av denne undervisningen i Berlin, og det er få elever som nevnes ved navn. Litt mer vet vi om Valens Osloperiode fra 1925 til 1938. Også her finner vi de mest omfattende kildene i brevene, men her har vi også beretninger fra elever og faktisk også memoarlitteratur å støtte oss på.

I 1924 finner vi den første annonsen om at Valen gir teoriundervisning. Telefonnummeret han oppgir, er til søsteren Magnhilds leilighet i St. Olavsgate, hvor han også bodde i de første årene i hovedstaden. Elevene fikk også undervisningen der. Når Valen får sin lille faste stilling ved Norsk Musikkamling, Universitetsbiblioteket, er det noen elever som får undervisning på “hans” lesesal etter stengetid. Robert Levin forteller i sine memoarer (Levin 1992 s. 67f) at Valen underviste på sin lille hybel i Pilestredet. Men da (i 1934) måtte i tilfelle Valen ha fått benytte en av

nevøenes rom i St. Olavsgate (ved Pilestredet), han bodde selv ikke der lenger. I Levins Grand-orkester satt også Valens elev C.G. Sparre Olsen.

Våren 1928 var Valen i Paris. Samtidig var hans jevngamle venn og kollega David Monrad Johansen i byen. Monrad Johansen var da den mest kjente og innflytelsesrike yngre komponisten i Norge og hadde nylig hatt stor suksess med *Voluspå*. Monrad Johansen har fortalt om samværet med Valen i de månedene, og hvordan Valen hjalp ham etter hans søken etter nye virkemidler i nusikken: “han viste meg selve grunntanken i det som heter atonalt kontrapunkt. Jeg begynte å skrive oppgaver til en av ham oppgitt bassbevegelse. Jeg skrev oppgaver i måned etter måned. Jeg fortsatte med det i et halvt års tid også etter at jeg var kommet tilbake til Oslo. Jeg hadde prøvet å ruste meg ganske godt i musikkteori tidligere også, men jeg er ikke i tvil om at studiene med Fartein Valen frigjorde krefter i meg som var av uvurderlig betydning da jeg tok fatt på ‘Ignis Ardens’ [universitetskantaten].” (DMJ 1968 s. 48f) Dette skulle tyde på at Valen i tradisjonell lærer–elev-tenking laget oppgaver med ulike problemer som så ble løst og gjennomdrøftet.

I de første årene i Oslo ser det ikke ut til at Valen hadde så mange elever. Han hadde komponert få verker og hadde få oppførelser, så hans ry var mest begrenset til et engere musikkmiljø. Men etter oppførelser i 1930 og den påfølgende atonalitetsdebatten (hvor Valen selv ikke deltok), var Valen blitt en kjent person. Da kom den store elevtilstrømmingen. I de følgende tre årene syntes Valen det ble for mye undervisning, så han tok et friår 1932–33, da han bl.a. oppholdt seg på Mallorca for å finne ro til å komponere.

Komposisjonene fra Mallorca-perioden brakte ny omtale rundt både Valen og musikken, og han fikk en rekke nye elever. Hans berømmelse økte enda mer da han fikk Komponistgasje av Stortinget i 1935. Kunstnerlønn var absolutt et kvalitetsstempel, også for at kunstneren kunne

være en god pedagog! Samtidig var denne faste inntekten årsaken til at han avslo og endog sa opp flere elever, egen tid til egen musikk ble viktigere.

Mange av Valens elever forble hans venner. Flere av dem fant ikke bare musikken men også et åndelig fellesskap hos Valen. De mest trofaste korresponderte han med jevnlig. En spesiell konstellasjon var den såkalte “Palestrinaforeningen”, som holdt sammen som gruppe med delvis felles undervisning og felles oppgaver i mange år. Kjernen i gruppen var Sine Butenschøn, Unni Lund Langaard, Harald Lie og Ingrid Roede. Da Valen skrev sine *Fire klaverstykker* opus 22 i 1935, fikk de hver sin tilegnelse i de trykte notene. Unni Lund (g. Langaard, senere Schönfelder) har fortalt om hvordan dette var et utslag av Valens og foreningens felles humor. Sine Butenschøn fikk tilegnelsen på “Nachtstück” (nocturne), fordi hun alltid ble trett og måtte dra hjem tidlig på kvelden. Ingrid Roede (g. Ording) er tilegnet “Valse noble” både fordi hun mislikte dansemusikk, og fordi hennes onkel, Halfdan Nobel Roede (også en venn av Valen), hadde fått utgitt en svært populær “Valse Nobel”. “Lied ohne Worte” (Sang uten ord) ble tilegnet Unni Lund fordi hun etter eget utsagn ikke kunne tie så lenge om gangen. “Gigue” måtte tilegnes Harald Lie fordi hans kontrapunktoppgaver til tider kunne mangle giguens spretne rytmer og fremdrift.

Både Unni Schönfelder og Sine Butenschøn har fortalt forfatteren av denne epistel om Valens undervisning i “Palestrinaforeningen”. I starten var fokus lagt på harmonilæren, med Bachs 371 koraler som lærebok og utgangspunkt for øvelsene i god melodidannelse og akkorder og progresjoner. Deretter gikk progresjonen over til øvelser etter Bachs to-stemmige invensjoner. Da elevene ble “avanserte”, kom Bachs fuger fra *Wohltemperiertes Klavier* inn i undervisningen. Disse ble sammenholdt med studier av Palestrinas melodidannelse og linjeføring i utvalgte messesatser. Tradisjonelle “lærebøker” var ikke vanlig i denne perioden,

men hun fortalte til forfatteren at Valen kopierte for hånd ut eksempler fra Knud Jeppesens lærde gjennomgang av "Palestrinastilen".

Komponisten Sverre Bergh fortalte (til denne forf.) om den samme progresjonen i de to årene han studerte med Valen. Men Bergh kjente Arnold Schönbergs *Harmonilehre* på forhånd og fikk da videre innføring i fritonalt kontrapunkt og til sist i atonal tenkning og linjeføring. (Se også Våge 1980 s. 19f.). Bergh mente Valen nesten alltid var godt forberedt. De gjennomgikk øvelser og komposisjonsskisser Bergh hadde arbeidet med. Valen hadde med seg små lapper med ulike nedskrevne motiver/temaer, bassganger og akkordprogresjoner som han da trakk fram for Bergh for diskusjon og som utgangspunkt for oppgaver til neste time.

Valens annonse i tidsskriftet Musik, desember 1924

Fartein Valen
Teori og komposition
St. Olavs gt. 21 B - Tlf. 22 419

Listen nedenfor inneholder de elevene vi med sikkerhet kan inkludere, men trolig var det flere. Mange av disse var eller ble tilknyttet musikklivet i ulike roller. Vi vet ikke alltid hvor lenge de var elever, men et omtrentlig startår er forsøkt satt.

Bang	Laura Alette	1929
Bang	(Russerinden, fru)	1934
Bartholomew	(amerikansk elev)	1912
Berg-Hansen	fru [Gudveig]	1929
Bergh	Sverre (komponist m.m.)	1935
Bernts	Baumann (forretningsmann)	1934
Bjoldal	Gudmund (lærer, organist)	1926
Borgfeldt	Asbjørg (billedhugger)	1927
Brevig	Agnes (dirigent)	1931
Braate/Braathe/Nock	Ebba	1926
Braate	(sønn av Ebba)	1926
Butenschøn	Sine (sanger, pedagog)	1929
Collett	John	1927
Courtright	(amerikansk sanger)	1913
Egge	Klaus (komponist)	1932
Eide	Ingrid	1926
Elvestrand	Magne (organist)	1938, 1948
Eriksen(?)	(prest)	1935
Evje	Johan (rektor, komponist)	1926, 1933
Fotland	Marta	1911

Frimann-Dahl	fru [Inga?]	1929
Grøtteland	Magne?	1926
Gurvin	Olav (musikkforsker)	1928
Hartmann	Christian (komponist)	1929
Holst	Oscar (Filharm.)	1927
Hoog	(hollansk elev)	1910
Johansen	David Monrad (komponist)	1928
Johansson	Sven Eric (sv. komponist)	1951
Kjellsby	Erling (komponist)	1934
Lange	Kristian (pianist)	1931
Lange	Sven (musiker)	1938
Larsen	Astrid (pianist)	1925
Larsen	Bjarne Th. (dirigent)	1934
Levin	Robert (musiker, komponist)	1934
Lexow-Bræck	Jens (prest)	1925
Lie	Harald (komponist)	1932
Lind	frk	1925
Lund	Ingeborg Stang	1925
Lund / Langaard / Schønfelder	Unni (skuespiller, klaverpedagog)	1930
Lundh	Otto (skuespiller, sanger)	1930
Løken	frk	1925
Mohr	Venke	1931
Mustad	(to søstre)	1930
Nason	(amerikansk elev)	1911
Nielsen	A.K. (komponist)	1934

Nilsen	Per (sanger)	1913
Offenberg	Henry (fiolinist)	1935?
Olsen	C.G. Sparre (komponist)	1926
Pauli	frk. (svensk)	1936
Pinfield	Edgard (am. fiolinist)	1911
Randers	Fru (organist)	1927
Roede	Ingrid (pedagog)	1930
Røgeberg	frk. Ann?/Anne (sanger)	1927
Sandvik	Lisa Munthe-Kaas	1931
Sendstad	(FVs nevøer)	1925
Simonsen	Melvin (musiker, komponist)	1930
Skeie	frk Jorunn?	1925
Smit	Didrik	1935
Sommerfeldt	Øistein (komponist)	1948
Svensen	Johan	1925
Sømme	Johanne Margrethe (pianist)	1913
Sønstevold	Gunnar (komponist)	1951? (en dag!)
Sørensen	Ingebjørg	1927
Thorkildsen	Sigurd (dirigent)	1930
Walters	Cornelia Landstreet (sanger)	1913
Wang	Per (fløytist OFO)	1925
Winding-Sørensen	Dag (organist)	1936?
Wølner (-Hansen)	Jan (pianist)	1930
Zerener	Fru Valdis, hennes sangelever	1926

Litteratur:

Gaukstad, Øystein, Sverre M. Halbo & Rolf Bækkelund (red.):

Metamorfose. Festskrift til C. G. Sparre Olsen 80. årsdag 25. april 1983. Oslo 1983

Johansen, David Monrad: *David Monrad Johansen i skrift og tale.* Utg.:

Øystein Gaukstad og O.M. Sandvik. Oslo 1968.

Levin, Robert: *Med livet i hendene.* Cappelen:Oslo, 1992.

Våge, Unni Christoffersen: *Sverre Bergh : en biografisk oversikt over hans liv og virke i norsk musikk.* Hovedoppgave i musikk, Univ. i Oslo, 1982.

Arvid O. Vollsnes.

Til Valenjubileet i 1987 utgav Posten to frimerker.

Valens mest kjente orkesterverk, Kirkegården ved havet (1934), inspirerte kunstneren Knut Løkke-Sørensen til å oppsøke den gamle kolerakirkegården i Valevåg.

Inngangspartiet til kirkegården ble motivet på det ene frimerket.

Den andre kirkegården som inspirerte Valen til orkesterverket, ligger i diktet av Paul Valéry. Denne kirkegården ligger fysisk foran Valéry-museet i Sète med en høy himmel og et vidt Middelhav foran.

FARTEIN VALEN – noen milepæler

Opus/År		
1887	<i>Født og oppvokst i Stavanger</i>	
1890–95	<i>Reise til/fra og opphold på Madagaskar</i> <i>Skoleår i Stavanger</i>	
1906–	<i>Studier i Kristiania, filologi, organisteksamen, komposisjon</i>	
1	Legende for klaver	1907–08
1909–	<i>Studier i Berlin ved Kgl. Hochschule für Musik</i>	
-	Strykekvartett nr. 0	1909
2	Sonate nr. 1 for klaver	1906–12
-	Salme 121 for kor og orkester	1911
1915–	<i>Opphold i Valevåg, utvikling av teknikk og stil</i>	
3	Sonate for fiolin og klaver	1912–19
1922	<i>Tre måneder i Italia</i>	
4	Ave Maria for sopran og orkester	1915–21
5	Trio for fiolin, cello og klaver	1917–24
1925–38	<i>Opphold i Oslo (september–mai) og Valevåg (juni–august)</i>	
6	Drei Gedichte von Goethe for sang og klaver (Sakontala, Weiss wie Lilien, Suleika)	1925–27
7	Mignon. Zwei Gedichte von Goethe for sang og orkester/klaver (So lasst mich scheinen, Heiss mich nicht reden)	1920–27
8	Zwei Chinesische Gedichte (fra Bethges <i>Die Chinesische Flöte</i>)	1925–27
9	Darest Thou now, o Soul for sang og orkester (Walt Whitman)	1927–28
1928	<i>Fire måneder i Paris</i>	
10	Strykekvartett nr. 1	1928–29
11	Pastorale for orkester	1929–30
12	Hvad est du dog skjønn (H.A. Brorson) motett for blandet kor a cappella	1930
13	Strykekvartett nr. 2	1930–31
14, 15, 16	Motetter for kor a cappella	
17.1	Sonetto di Michelangelo for orkester	1931–32
1932–33	<i>Opphold Sicilia og Mallorca</i>	
17.2	Cantico di Ringraziamento for orkester	1932–33
18.1	Nenia sulla morte d'un giovane for orkester	1932–33
18.2	An die Hoffnung for orkester	1933
19	Epithalamion for orkester	1933
20	Le Cimetière marin for orkester	1933–34
21	La Isla de las calmas for orkester	1934

22	Fire klaverstykker (Nachtstück, Valse Noble, Lied ohne Worte, Gigue)	1934–35
23	Variasjoner for klaver	1935–36
24	Gavotte og Musette for klaver	1936
25, 26, 27	Motetter for kor a cappella	
1936	<i>Komponistgasje fra Stortinget</i>	
28	Præludium og fuga for klaver	1937
29	To preludier for klaver	1937
30	Symfoni nr. 1	1937–39
1938–	<i>Fast bosatt i Valevåg</i>	
31	Zwei Lieder for sopran og klaver (Gruppe aus dem Tartarus (Schiller), Anakreons Grab (Goethe))	1939
32	Die dunkle Nacht der Seele for sopran og orkester (Juan de la Cruz)	1939
33	Præludium og fuga for orgel	1939
34	Pastorale for orgel	1939
35	Ode til ensomheten for orkester	1939
36	Intermezzo for klaver	1939–40
37	Konsert for violin og orkester	1940
38	Sonate nr. 2 for klaver	1940–41
39	Zwei Lieder for sopran og klaver (Denk es, o Seele (E. Mörike), Tretet leise zu meinem Grabe (gammel gravskrift))	1941
40	Symfoni nr. 2	1941–44
41	Symfoni nr. 3	1944–46
42	Serenade for blåsekvintett	1946–47
1947	<i>Suksess på festival i København, i 1948 tilsvarende i Amsterdam (ISCM)</i>	
43	Symfoni nr. 4	1947–49
1949	<i>Fartein Valen Selskap stiftet i London og i Oslo</i>	
44	Konsert for klaver og orkester	1949–50
1952	<i>Døde på Haugesund sykehus av hjertesvikt etter lungebetennelse</i>	

Brevmottakere og personer omtalt i databasen over Fartein Valens brever

Dette er en enkel oversikt basert på en eldre versjon av databasen.

Abrahamsen, Erik, da. musikkforsker	Ansorge, Konrad (Conrad), ty.
d'Albert, Eugen, eng.-ty. pianist	pianist/komponist
Alberth (Svendsen?), NMS, Stavanger	Antonette, datter av (faster ? Ingeborg?
Alexander II, pave	f. Valen)
Alexander, Anton, overlærer,	Arbo, Johannes, lege, Oslo
stortingsmann	Arbo, Marie, Frk., Drammen
Alice, hushjelp, Valevåg	Arbo, Jens, musikkritiker, Oslo
Alnæs, Eyvind, no. komponist	Arncke, fru, København
Amdahl, Einar, NMS, Stavanger	Arndt, Johann, ty. forfatter og predikant
Amundsen, Roald, no. polfarer	Arne, se Valen-Sendstad, A. og Valen,
Anders, Frau, vertinne Berlin	Arne
Andersen, H. C., da. forfatter	Artz, Carl Maria, ty. dirigent, bl.a.
Andersen, Hildur, no. pianist	Stavanger
Andersen, Karl, no. komponist	Arvesen, Arve, no. fiolinist
Andersen, Valborg, misjonær,	Asbjørnsen, P. C., no. eventyrsamler
Madagaskar	Aspestrand, Sigwardt, no. komponist
Andersen-Wingar, Alfred, no.	Asselin, André, belg.-fr. fiolinist
komponist	Auer, Leopold, ung. fiolinist
Anderson, Marion, am. sangerinne	Augener, i Chester forlag? (Dr. Otto M.
Angelico, Fra, it. maler	Kling)
Angelo, Michel, se Michelangelo	August, tysk kelner, Mallorca
Angelus Silesius, psevf. for Johann	August, Valens pleiebror på
Scheffler, po. mystiker 1600-t.	Madagaskar
Anker, Ella, no. journalist	Augustin, St., kirkefader
Anker, Nini Roll, no. forfatter	Aukrust, Gudrun Blekastad, Lom
Anker, Øyvind, NB Oslo	Aukrust, Kari, Lom

- Aukrust, Lars, stortingsmann, Alvdal
 Aukrust, Olav, no. dikter, Oslo/Lom
 Aulie, Reidar, no. maler
 Bach, J. S., ty. komponist
 Backer, Harriet, no. maler
 Backer Grøndahl, Agathe, se Grøndahl
 Backer Grøndahl, Fridtjof, se Grøndahl
 Backer-Grøndahl, Anders,
 musikkforlegger, Oslo
 Backer-Grøndahl, Olam, komponist ,
 Oslo
 Backer-Lunde, Johan, no. komponist
 Bagge, slekt
 Balchen, Rolf?, no. cellist
 Baluschek, Hans, tysk maler
 Bang, Elling, kritiker, Oslo
 Bang, Laura Alette, elev, Oslo
 Bang, Laura Englund, Oslo
 Bang-Lund, Inger
 Bang-Slettemo, O.
 Barratt, Mary, se Due
 Barrès, Maurice, fr. forfatter og
 politiker
 Bartels, [?] v.
 Barth, Karl, sveitsisk teolog
 Barth, Karl Heinrich pianist, Berlin
 Bartholomew, am., Berlin
 Bartolomeo, Fra, it. billedkunstner
 Bassemann, Albert, skuesp. Berlin
 Bauer, Harold, eng.-am. pianist
 Bauer-Nilsen, August, Haugesund
 Bauer-Nilsen, Trygve, Haugesund
 Beenfeldt (Jacobsen), Ferdinand, lege,
 Haugesund
- Beethoven, Ludwig v., ty.-ø.s.
 komponist
 Behm, Eduard, professor, Berlin
 Behrend, William, da. musikkforsker
 (&Panum)
 Bendix, Kai, da. pianist
 Berckenhoff, Mathieu, Filharmonien,
 Oslo
 Berg, Alban, østerr. komponist
 Berg-Hansen, Gudveig, fru, elev, Oslo
 Berg-Hansen, Johannes, no. sanger
 Bergh, Jone, no. maler
 Bergh, Leif Lange, no. pianist,
 Bergen/Berlin
 Bernard, Anthony, eng. dirigent
 Bernhard, W., vert Palma de Mallorca,
 fru. datter Carmen
 Berndt, [Finn Baumann Bernts?] (brev
 Riefling)
 Bernstein, Leonard, dirigent, New York
 Bernt, på melkebilen Valevåg
 Beronka, Johan, prest, Sætre
 Berta/Bertha [??], Valevåg
 Besener, fru, vertinne, Berlin
 Bettina, Oslo [Elisabeth Stang
 Lund???)
 Bille, Henrich (& frue), ing., Sætre
 Birgit, hushjelp, Valevåg
 Birkenes, Olav, stud.phil. Oslo
 Bjercknes, H. O., ing.
 Bjordal, Olav G.
 BJORHEIM, Marta
 Bjørck (Björk), Frithjof, pastor
 Bjørndal, Arne, spelemann, samler,
 Bergen

- Bjørnson, Bjørn, teatersjef, Oslo
 Bjørnson, Bjørnstjerne, no. forfatter
 Bjørnson, Caroline, fru
 Blake, William, eng. forfatter og billedkunstner
 Blixen, Karen, da. forfatter
 Blytt, Aslaug, no. kunsthistoriker
 Blytt, Sigrid, fru, Bergen
 Bock, forlaget Bote & B.
 Bojer, Ellen Lange, fru
 Bojer, Johan, no. forfatter
 Bojer-døtre Thora (Vaa) og Randi (Fættan)
 Boleyn, Anna, eng. dronning
 Bonnard, Pierre, fr. maler
 Borchgrevinck, Ridley, no. maler
 Borchgrevink, Christian D., misjonær, Madagaskar
 Borchgrevink, fru Johanne, Madagaskar
 Borgfeldt (Hurum), Asbjørg, no. billedhugger
 Borgstrøm, Hjalmar, no. komponist/kritiker
 Boswell, James, eng. forfatter
 Bote, Forlaget B & Bock
 Brahms, Johannes, ty./øst. komponist
 Brams (Uldall), Ingeborg, skuespiller, Danmark
 Brandes, George, da. forfatter
 Brandt-Rantzau, Rolf, no. pianist
 Branzell, Sten
 Brattaas [?]
 Brecke, Karin, Oslo
 Bredal [Bredahl], fru Laura (f. Holtsmark)
 Brehmer, Reidar, kapellmester, Oslo
 Brevig, Agnes, no. dirigent
 Brock, Ellen Meling
 Brockmann, Jørgen, pastor, forfatter
 Brontë, Emily, eng. forfatter
 Brorson, Hans Adolf, da. salmedikter
 Brosa, Antonio, sp. fiolinist
 Brown, fru Jeobora, Th. A., kjøpmann, Valevåg / Fjeldberg
 Rebecca
 Bruch, Max, ty. komponist
 Bruckner, Anton, østerr. komponist
 Brun, Johannes, no. skuespiller
 Brun, (Johan) Lyder, no. teolog
 Brustad, Bjarne, no. komponist
 Bryggesaa, Aa. O., no. statsråd
 Bryhn, Valborg
 Bryn, (Jetta) Henriette, f. Jacobsen, Stavanger/Oslo
 Bryne, Thoralf, gartner, Stavanger
 Bræin, Edvard, no. komponist, Kristiansund, Berlin
 Bræin, Edvard, no. musiker, St. Petersburg
 Braadland, Ommund (Stvgr)
 Braate (Braathe), Ebba, se Nock
 Bugge, Alf, NMS, Stavanger
 Bull, Francis, no. professor
 Bull, Storm, am. pianist
 Bull, Sverre Hagerup, kritiker, advokat, Oslo
 Bull-Hansen, Unni, sanger, Oslo
 Burns, Robert, skotsk dikter
 Busoni, Ferruccio, it.-ty. pianist/komponist

- Butenschøn, Sine, sanger, sangpedagog,
Oslo
- By, Einar, musikkforlegger, Oslo
- By, fru, (vertinne)
- By, Oluf, musikkforlegger, Oslo
- Byron, Lord George G., eng. forfatter
- Böcklin, Arnold , sveitsisk maler
- Bødtker, Karl Emil, lektor
- Bødtker, Sigurd, no. kritiker
- Böhme, Jakob, ty. teolog
- Calderón (de la Barca), Pedro, sp.
forfatter
- Cameron, mrs., amerikansk journalist
(Mallorca)
- Cammermeyer (bokh)
- Campanella, Thomas, it. teolog m.m.
- Cantacuzino, rum. prins
- Capozzi-Benzen, Caroline-Maria,
sangstudent Berlin
- Cappelen, Christian, no.
organist/komponist
- Careño (Carrenno), Teresa, sp. pianist
- Caspari, Carl Paul, no. teolog
- Caspari, Theodor, no forfatter
- Caspersen, Sverre, o.r.sakf., Haugesund
- Castberg, Torgrim, rektor, Bergen
muskonservatorium
- Chiara, Sta.
- Chiesa, Tebaldi , forfatter?
- Chlodwig, Klodvig ???
- Chopin, Frédéric, po.-fr. komponist
- Christensen, Alf, lærer, Kristiansand
- Christiansen , Paul J., Concordia
College Choir, dir
- Christie Kielland, Else, se Kielland
- Christie, Amalie, no. pianist
- Chybinski, Adolf, polsk professor
- Clara, Sta., Sta. Chiara
- Clark, mr., BBC?, London
- Clausen, Christian, orgelhandler,
pianolager
- Clemenceau, George, fr. politiker
- Cleve, Halfdan, no. komponist/pianist
- Coelho, Rui, port. komponist
- Colban, Marie, no. forfatter
- Collett, John, elev
- Collett-Vogt, ing., (Tom f. 1872, Jens f.
1902) Oslo
- Collin, Christen, professor, Oslo
- Courtright, elev, Berlin
- Creutz, se Sylou-Creutz
- Cumberland, Ernest Augustus, prins av
Cruz, Juan de la, sp. dikter
- Curro, Giovanni, skipshandler, Messina
- Czerny, Carl, østerr. pianist/komponist
- Dahl, Inga?, fru Frimann, Oslo
- Dahl, I. C., no. maler
- Dahl. Sverre, oversetter, Oslo
- Dahle, Lars, misjonær, Madagaskar
- Dahle Karlson, Lena, Madagaskar /
Sverige
- Dahle, Sven, journalist, Stavanger
- Dahlhoff, Falk Lardsen
- Dahlin, se Rogal-Levitzsky, R.
- Dahlstrøm, Sigurd, lege, Oslo
- Damm, København [?]
- Dancke, Einar, bokhandleransatt, Oslo
- Danelius, Bertram Dybwad, Stavanger
- Daniel, profet
- Dankel, Bjarne, organist, Haugesund

- Danton, Georges Jacques, fr. politiker
 Dass, Peter, no. dikterprest
 David, jødisk konge, salmedikter
 Davidsen, frk. Edith (g. Sparre Olsen)
 Davies, se Davis
 Davis, Ellabelle, sangerinne
 Davis, Enoch Mettler, am. komponist
 (1886–1971) Millstone, NJ
 Deutsch, Otto Erich, østerr.
 musikkforsker
 Dickinson, miss, eng., Mallorca
 Dietrichson, Gustav, prest, Berlin
 Dietrichson, Hedvig, frk., Berlin
 Dixon, Mort, slagerkomp-
 Dobrowen, Issay, dirigent, Oslo
 Dohnányi, Ernő, ung. pianist, Berlin
 Dorothea, niese, se Natvig, Vesla
 Drews, Arthur, historiker, Berlin
 Drit, vertskap, Paris
 Due, Mary Barratt, no. pianist
 Dybwad, Johanne, no. skuespiller
 Dywad-Brun, ??? Dybwad?
 (artikkelforfatter)
 Eckhoff, Christian M., pastor, Oslo
 Edgar, John, skotsk arkeolog og
 forfatter
 Edgar, Morton, skotsk arkeolog og
 forfatter
 Edward, eng. konge
 Egeberg, se Høst
 Egede-Nissen (Richter), Aud, no.
 skuespiller
 Egge, Klaus, no. komponist
 Eggen, Arne, no. komponist
 Eggestad, Olaf, forsker/pianist,
 Stavanger
 Eide, Ingrid, elev?
 Einstein, Alfred, ty. musikkforsker
 Ekenes, Beate V., oversetter, Nøtterøy
 Elling, Catharinus, no. komponist
 Elias, profet
 Elias [??]
 Elling, Ulla (Ulrikke), Oslo
 Elmberg, gartner, Kolsås
 Elmholt, Olsen (fa. Olsens Enke)
 Else, hushjelp, Valevåg
 Elvestrand, Asbjørg, musikkpedagog,
 Oslo
 Elvestrand, Magne, organist, Oslo
 Elvestrand, Vegard, Oslo
 Engel, Hans, prof., Greifswald
 Engh, Ellen Zarbell, Oslo
 (misjonærhjemmet)
 Enok, skoleelev, Stavanger
 Ergo, Emil, prof. psykolog
 Erichsen, Andreas Emil, rektor,
 Stavanger
 Ericson, frk., sv. fiolinist
 Eriksen, Alfred?, prest, elev
 Eriksen, Røskva Gjøstein?
 Eriksen, Thorvald, no. maler
 Erland, Jens, Stavanger?
 Erlandsen, Hieronimus Heyerdahl,
 prest, Haugesund
 Erlandsen, Lars Dahle, Stavanger
 Esaias, profeten
 Eskeland, Severin, rektor, Stord
 Esmann, da. sanger, Berlin/Kbhvn
 (sønn av skuespiller Anna Larsen)

- Espeland, Arne, journalist,
radioreporter, Stavanger
- Espeland, Ottar, billedhugger, Oslo
- Evang, Karl, lege, Oslo
- Evje, Johan, rektor, komponist, Oslo
- van Eyck, Hubert og Jan, flamske
malere
- Falk, Erling, journalist, Oslo
- Falsen, Mimi, no. maler
- Fangen, Ronald, no. forfatter
- Fartein, se Valen-Sendstad, F.
- Fasmer-Dahl, Esther, g. m. prof. Erik
Waalder, Bergen
- Fasmer-Dahl, Alf, pastor
- Fasmer-Dahl, Titt (frk)
- Faye, familie
- Faye, Elna (se Lous Mohr)
- Fiejo, sjåfør Mallorca
- Fischer, Edwin, sveitsisk pianist
- Fischer, Peter Vogt, impresario, Oslo
- Fjeldstad, Øivin, no. dirigent/fiolinist
- Fladmoe, Arvid, no. dirigent/fiolinist
- Flagstad, Kirsten, no. sangerinne
- Flugsrud, Sverre, NB Oslo
- Ford [?]
- Fotland, Marta, elev, stud., Berlin
- Fraenkel, russ. pianist, Berlin
- Framnæs, Ingeborg
- Franciscus (Fransiscus)
- Frandsen, Minna, København
- Frida, hushjelp, Valevåg
- Friedmann, Ignaz, po. pianist, Berlin
- Friedrich den store, konge, Berlin
- Frøseth, Mette, pensjonatvertinne, Oslo
- Furdal, Ole Jørgen, forsker, Sveio
- Förster, Frl., lærerinne, München
(Mallorca)
- Gabrielsen, Wilfred, Stavanger
- Gad, Oscar, forlegger, København
- Gade, Fredrik, (s. av Aug. Sinding),
København/Oslo
- Gade, Niels Wilhelm, dansk komponist
- Gaetani, familie, Roma
- Gál, Erna, frk., sanglærer, Wien
- Gamle-Ola'en, se Valen, Ola
- Garborg, Arne, no. forfatter
- Garborg, Hulda, forfatter, Hvalstad
- Gaugin, Pola, no. kunstkritiker
- Gaukstad, Øistein, univ.bibliotekar,
Oslo
- Gédalge, André, fr. komponist
- Gehrcke, Astrid Lous, no. sanger
- Geijerstam, Astrid af (f. Smith),
Berlin/Gudbrandsdalen
- Geijerstam, Gösta af, sv. forfatter,
billedkunstner,
Berlin/Gudbrandsdalen
- Gelber, stud., Berlin
- Gerhardsen, Gerhard M., stortingsmann
- Gerhardt, Poul, ty. salmedikter
- Gerhardt, ty. pianist, Berlin
- Gievær, Samuel, skolekamerat,
Stavanger/Oslo
- Gjedrem, Tollef, stortingsmann
- Gierløff, Christian, no. forfatter
- Gjesdahl, Paul, no. kritiker, journalist
- Gjessing, Rolf, Stavanger
- Gjørting, Aug., da. musiker
- Gjøstein, Røskva, frk, Berlin (Eriksen)
- Glaser, Ernst, no. fiolinist

- Glaser, Kari Aarvold, no. pianist
 Glimme, Gudrun, (g.
 Henrichsen=Rossmann)
 Gluck, C. W., østerr. komp.
 Gløersen, Peter, Stavanger
 Goes, Hugo van der, flamsk maler
 Goethe, J. W. v., ty. dikter
 Gonz, prof., Berlin
 Gosset, frk, Berlin
 Gottwaldt, Birger Lund, no. polfarer
 Gradenwitz, Peter, ty-isr. musikkforsker
 Gram, Ingeborg (f. Solberg)
 Gray, Juhan de, am. pianist
 el Greco, it.-sp. maler
 Greiner, Willy, notestikker, Oslo
 Gretchen (Wachtels tante), Berlin
 Grieg, Edvard, no. komponist
 Grieg, Nina, sangerinne
 Grimdalen, Anne, no. billedhugger
 Grommé, Georg, forretningsmann, St.
 Petersburg
 Grosset [Mankiewicz], Jeanne,
 medstudent, Berlin
 Grossmann, frk, Palma
 Groven, Eivind, no. komponist
 Grude, Johan Garman, Berlin
 Grude, Astrid Svanøe, Berlin
 Grundt Tanum, se Tanum
 Grüner, frk., lærer, Oslo
 Grüner-Hegge, Finn, fiolinist, Oslo
 Grüner-Hegge, Odd, no. dirigent
 Græsvik, Ingebjørg, no. pianist
 Grøndahl, Agathe Backer, no. pianist,
 komponist
 Grøndahl, Fritjof Backer, no. pianist
 Grønner, Hilmar, organist, Oslo
 Grønvold (på Enstavold?)
 Grønvold, Lars Ludv. Høst, banksj.,
 Oslo
 Grøtteland, Magne?, elev
 Gudrun, hushjelp Valevåg
 Gulbranson, Ellen, sangerinne, Oslo
 Gullakson, Jelsa?
 Gundersen, Gunnar (Joronn Sitjes
 mann)
 Gunnarson, Margrethe Borchgrevinck,
 fru, Førde
 Gunnarson, Thorstein, sogneprest,
 Førde
 Gunnarson, Torstein, NRK, Oslo
 Gunvor
 Gurvin, Olav, no. musikkforsker
 Hába, Alois, tsj. komponist
 Habsburg, Otto von, ung-ty. erkehertug
 og politiker
 Hagen, Ingeborg Refling, no. forfatter
 Haile Selassie, etiop. keiser
 Halir, Karl (Karel) tsj.-ty fiolinist,
 kvartettleder, Berlin
 Hall, Birger, no. teolog
 Hall, Pauline, no. komponist
 Hallen, Ernst, pastor
 Hallesby, Ole, teolog, Oslo
 Hals, Karl, musikkhandler, Oslo
 Hals, Olav, Norsk Musikforlag, Oslo
 Hals, Sigurd, musikkhandler, Oslo
 Halvorsen, E.
 Halvorsen, Haldis, f. Michelsen,
 sangerinne, Berlin/Oslo
 Halvorsen, hr., Berlin

- Halvorsen, Johan, no. komponist
Halvorsen, Leif, dirigent, fiolinist,
 Berlin/Oslo
Hambro, C. J., stortingspres., Oslo
Hambro, Carl, no. kulturattaché,
 London
Hammer, Simon, no journalist
Hammerich, Borghild,
 København/Lysebu, Oslo
 datter Bente (Heltoft)
Hamsun, Knut, no. forfatter
Hannestad, Bertha, fru, misjonær
Hannikainen, Ilmari, fi. komponist
Hansen, Dagmar Walle, no. pianist
Hansen, Hanna Marie, no. pianist
Hansen, Kristina
Hansen, Lauritz Wilhelm, konsul,
 Stavanger
Hansen, Wilhelm, da. musikkforlegger
 (Alfred til 1920, Sven senere)
Harald, no. prins
Hareide, Olaf, no. komponist
Harrison, miss, cello, Berlin
Haslerud, Christian, organist, Oslo
Haslund, Helene?
Haug, Kristian, kunstkritiker, Oslo
Hauge, Endre
Hauge, Erik
Hauge, fru, f. Gad, Ringebu
Hauge, Reidar
Hauge, Thomas, pastor, Ringebu
Haugerud, Anders, student, Oslo
Haugsgjerd, Marie, hushjelp, Valevåg
Haugstøen, Rasmus, domprost,
 Trondheim
- Haydn, Joseph, østerr. komponist
Heckel, Kirsten Mohr, Berlin
Hees, Mlle. Vertinne Paris
Heggstad, frk-. pensjonatvert., Oslo
Heiberg, Ella
Heiberg, fru Jean, f. Mannheimer??
Heiberg, Jean, no. maler
Heiberg, Johanne Louise, da.
 skuespiller
Heide, Harald, kapellmester, Bergen
Heine, Heinrich, ty. dikter
Helander, Colbjørn, filmdirektør, Oslo
Helmann (Helman), Alexandr, ukr-brit
 pianist
 fru [?]
Helmer, familie
Helmholtz, Hermann von, ty. akustiker
Heltoft, Aksel, da. forfatter
Heltoft, Bente (Hammerich), forfatter,
 København/Oslo
Hertervig, Lars, no. maler
Herzberg, Gerhard, dr., Dale i Bruvik
Hindemith, Paul, ty. komponist
Hindenburg, Paul, ty. politiker
Hiorth, Adam Severin, Oslo
Hiorth, Agnes, no. maler
Hiorth, Albert, ingeniør, bibelforsker,
 Skien
Hiorth, Alice, Oslo
Hirschberg, Ludwig, klaverprof., Berlin
Hitler, Adolf, øs/ty.
Hjort, fru, Stavanger (Sigrids arb.giv.)
Hjorth, frk., Berlin
Hoel, Anders A. Olsen
Hoel, fru [?]

- Hoel, Johanne Margrethe, fru
 Hoel, Olaf (lektor)
 Hoff, frk., lærer Industriskolen, Oslo
 Hoffmann, E.T.A., ty. forfatter
 Hoffmann, Sigrid
 Marta???
 Hognestad, Peter, biskop, Bjørgvin
 Hohlenberg, Johannes F., da. forfatter
 Holberg, Ludvig, no.-da. forfatter
 Holger, Rolf, no. musiker
 Holm, frk., stud., Oslo
 Holm, Hans-Henrik, no. forfatter
 Holman, David, Scotland
 Holman, Helen, Scotland
 Holmboe, Jens, professor, Oslo
 Holst, Oscar, musiker, Oslo
 Holter, Iver, no. komponist
 Holter, ???, kritiker av kunst?
 Holthe, Ragna, no. misjonær, Japan
 Holtsmark, no. forfatter???
 Holtmark, frk., Univ.biblioteket
 Hoog, hollender, Berlin
 Hope, Ingeborg
 Hoppe, restauratør, Berlin
 Hougen, Knut J., eksp.sjef, kirkedept.,
 Oslo
 Hove, Richard, da. musikkskribent
 Huët, Mme., f. Kette, Frankrike
 Hull, Arthur Eaglefield, eng.
 musikkforlegger
 Hülsen-Haeseler, grev G. von, operasjef
 i Berlin
 Humperdinck, Engelbert, ty komp.
 Hurum, Alf, no. komponist
 Hurum, fru Leslie Elisabeth
 Hurum, Hans-Jørgen, no. musikkritiker
 Huseby, Finn, stud.theol., Oslo
 Huxley, Aldous, eng. forfatter
 Hvalstad, søstre, Bestum
 Hveem, Johan, student, Oslo
 Hygen, Johannes, domprost, Oslo
 Händel, G. F., ty.-eng. komponist
 Høgh-Nilsen, Sigvart, pianist, Oslo
 Høst & Egeberg, orgelhandel, Oslo
 Høyer, Liv Nansen, Oslo
 Høyer, Andreas, Oslo
 Høyer, Anna, Oslo
 Haakon, konge
 Haaland, ?, (bergenser), Messina
 Haarklou, Johannes, no. komponist
 Haavardsholm, Frøydis, billedkunstner,
 Oslo
 Ibsen, Bergljot
 Ibsen, Henrik, no. forfatter
 Ihle, Steinar, stud.theol., Haugesund
 Ihlen, Christian, prof.,teolog, Oslo
 Ingeborg, faster (se Valen)
 Ingw Nielsen (familie av FV)
 Irenæus, elev av Polykarp, s.d.
 Irgens-Jensen, Ludvig, no. komponist
 Isaksen (Isachsen), Halfdan (Stvgr)
 Jacobsen, Anna, Valevåg
 Jacobsen, Hedvig, søster av Jetta Bryn
 Jacobsen, I. P., da. forfatter
 Jacobsen, se Beenfeldt, Ferdinand
 Jacobsen, Jac. G., sjøkaptein
 Janson, Kristoffer, no. forfatter
 Jelinek, Hanns, østerr. musikkforsker
 Jenny, Valevåg [?]
 Jeremias, profeten

- Jessen, frk., Oslo
- Johannessen, Olaf Bucher, intendant,
Harmonien, Bergen
- Johannesen, David M., se Johansen, D.
M.
- Johannessen, Idar, fotograf, Haugesund
- Johansen, Bommen (se Kvandal)
- Johansen, David Monrad, no.
komponist
- Johansen, Lissa, Slependen
- Johansen (Kvandal), Tor, Slependen
- Johanson, Sven-Eric, sv. komponist
- Johnen, Kurt?, ty. musiker
- Johnsen, Birte, Oslo?
- Johnsen, Ragnar??
- Johnson, Samuel, eng. forfatter
- Jones, Stanley, am. misjonær
- Jordan (Sandvik Kristensen), Nina,
skuesp., Bergen
- Josquin de Prés, komponist
- Jørgensen, Johs., da. forfatter, Assisi
- Kahn, Robert, prof. Berlin
- Kaja, venninne av S. og Magnh.
- Kalmus, Edwin F., musikkforlegger,
Wien / New York
- Kannik, Inger, Stavanger
- Karlsen, Rolf, organist og dirigent, Oslo
- Karsten, Ludvig, no. maler
- Kastborg, Willy, Oslo
frue, Karin Brecke
- Kaufmann, nabo, Berlin
- Kaun, lærer, Berlin
- Keats, John, eng. dikter
- Keenan, prof., Barcelona
- Kette, Hedwig, Berlin
- Kette, Marie, Berlin
- Ketten, roseleverandør?
- Kielland, Alexander, no. forfatter
- Kielland, Anna, ECKs mor
- Kielland, Anne Sofie
- Kielland, Else Christie, no. maler
- Kielland, Eugenie, lærer, forlagskons.,
Oslo
- Kielland, fru ing.
- Kielland, Jacob, sogneprest
- Kielland, Kitty, no. maler
- Kielland, Olav, dirigent, Oslo
- Kielland, Sigurd, musikkforlegger, Oslo
- Kielland, Jan, lege, Oslo
- Kienle, Hans, prof. astr. Göttingen
- Kierkegaard, Søren, da. filosof
- Kierulf, Ragnar, intendant
Komp.foreningen, Oslo
- Kinck, Eli, g. Lie, Oslo
- Kingo, Thomas, da. salmedikter
- Kirsten
- Kittelsen, Theodor, no. maler
- Kjellsby, Erling, elev, no. komponist
- Kjerulf, Oda, Halfdans søster
- Kjerulf, Halfdan, no. komponist
- Klaveness, A. F. , skipsreder, Oslo
- Klaveness, Fredrik
- Klaveness, Thorvald
- Klingenberg, Olaf, stud.
- Klingler, Karl, prof., Berlin
- Kloumann, Klara, no. pianist
- Knudsen, Gunnar, no. fiolinist
- Knudsen, Gunnar, no. statsminister
- Knudsen, Ingeborg (f. Stang Lund)
- Knudsen, fr., hybelv., Oslo

- Knudsen, O. A., skipsreder, Haugesund
Knutsen, Annemor, pianist, Oslo
Knutsen [Knudsen], Dagny, no pianist,
Oslo/Sætre
Knutsen, Johan Christian, Dagnys far)
Kra
Knutsen, ??, Dagnys søster, Kria
Knutzen, (Anders) Martin, no. pianist
Koht, Halfdan, professor, politiker,
Oslo
Koht, Aase (Gruda Skard), Oslo
Kolberg, Hugo, musiker, Oslo
Kolisch, Rudolf, øst. fiolinist
Koppel, Julius, da. fiolinist
Koppel, da komp
Kopreitan, Ole, misjonær, misjonssekr.,
Stavanger
Kortsen, Bjarne, musikkforsker,
Haugesund/Bergen
Koss, Thorleif??, kontorsjef Norsk
musikforlag bror? av lege Anton
Koss??[?]
Kramm, Hugo, kapellmester, Oslo,
medstudent i Berlin
Krag, Lul, no. maler
Kragemo, Helge, UB(NB), Oslo
Krebs, Karl, prof. Berlin
Kreisler, Fritz, østerr.-am. fiolinist
Kretzschmar, Hermann, ty.
musikkforsker, dirigent
Kreutz se Sylou-Creutz
Kriegar-Menzel (Krieger-Menzel),
Otto, prof., Berlin
Kriegar-Menzel, Jacoba (Elling), Berlin
Kristensen, Kristen N., lege, Førde
Kristensen, Sverre, kapt./dir., Sætre
(Dagny K.s mann)
Krohn-Brekke, Hans (og frue),
kjøpmann, Haugesund
Krømer, Philip, musikkforlegger, Oslo
Krømer, Ranja, Oslo
Krøvel, Sverre, cellist, Oslo
Kunwald, Ernst, dirigent, Berlin
Kurt, Frau, hybelv., Berlin
Kvammen, Erik, Valevåg
Kvandal, Johan (Bommen), no.
komponist
Lagerløf, Selma, sv. forfatter
Lammers, Thorvald, no. sanger
Lamond, Frederick, skotsk
pianist/komponist
Lande, Tor Sverre, forsker UiO
Landstad, Magnus B., no. salmebokforf.
Lange, Ellen, se Bojer
Lange, Gustav, no. komponist
Lange, Kristian, radiomedarbeider, Oslo
Lange, Sven, NRK, Oslo
Lange-Nielsen, Fred., Oslo
Lange-Nielsen, Ingrid
Lange-Nielsen, Laura (St. Lund), Oslo
Langaard, Fredrik A. C., konsul, Oslo
Langaard, Johan Henrik, kapellmester,
Oslo
Langaard, Myrth, Oslo
Langaard, Unni (f. Lund), elev, Oslo, se
Schønfelder
Laretei, Käbi, pianist, Stockholm
Larsen/Larssen, Arna/Anna, da.
skuespiller, Berlin
Larsen, Astrid, elev

- Larsen, Edgard, no. konsulatsekr.,
Roma
- Larsen, Nils, pianist, komponist,
Berlin/Oslo
- Larsen, P. L., da. misjonær
- Larsen-Stevens, fru, da. forfatter
- Lasson, Bokken, no. sangerinne
- Laube, hr., ty. filmmann, Mallorca
- Laura, hushjelp hos Magnhild
- Lavik, Johannes, redaktør, Bergen
- Lea, Einar, biolog, Stavanger/Bergen
- Lea, Marie, Stavanger
- Leander [?]
- Lehmann, Eigil, sogneprest, Skjold
- Leire, sjøkaptein
- Lena, hushjelp?
- Lena [Valen?], faster
- Leopardi, Giacomo, it. dikter
- Levin, Robert, pianist, elev, Oslo
- Levizky (se Rogal-Lewitzsky), Misha,
pianist
- Lexow-Breck, fru Bertha
- Lexow-Breck [-Bræck], Jens R., pastor,
Oslo
- Lidén, John ??? (artikkelforfatter)
- Liden, forfatter ??
- Lie, Asbjørg (g. Arne VS)
- Lie, Harald, elev, no. komponist
- Lie, Harald W. (jr)
- Lie, Hedvig (f. Roede)
- Lie, Jenny (g. Magne VS)
- Lie, Olav
- Lien, frk, lærer
- Liestøl, Knut, statsråd, Oslo
- Lille-Ingeborg, se Valen
- Lillemor (Stang Lund?)
- Lilly [?]
- Lina, hushjelp?
- Lind, frk. (elev)
- Lindberg, Jens, bibliotekar, Oslo
- Lindeman, Peter, direktør MK, Oslo
- Lindhardt, Bent, da. pastor, Berlin
- Lindholm, Ingeborg (kusine av fru
Roede)
- Lion, Dr., Paris
- Lippe, Fritz von der, no journalist
- Litla-Kari, se Valen
- Liv [?]
- Lombardo, Guy, slagerkomp
- L'Orange, Hans Petter, professor, Oslo
- Lothe, Harald, advokat, Haugesund
- Lotti, Antonio, it. komponist
- Louise [?]
- Lous, Lulli, Oslo
- Lous, Marie Johanne, Skjeberg
(Hougsund)
- Lund, Birgitte C.S. (Kjær), dansk
(Mallorca)
- Lund, Fredrik Stang, adv., statsråd,
Oslo
- Lund, frk., UB Oslo
- Lund, Hanna??
- Lund, Ingeborg Stang (f. Middelfart),
Oslo
- Lund, Ingeborg Stang, Oslo
- Lund, Inger Bang, komponist/pianist,
Bergen
- Lund, Jens Michael Stang, advokat,
Oslo
- Lund, Laura Stang, Oslo

- Lund, Laura Stang, Oslo
 Lund, Per, Mallorca/Oslo
 Lund, Peter Stang, Oslo
 Lund, Troels, da. forfatter
 Lund, Unni, se Langgaard
 Lunde, Gudrun, se Valen-Sendstad
 Lunde, Kristine Helene, Stavanger
 Lunde, Haakon, Oslo
 Lunde, Johan, biskop
 Lundh, Otto, elev, Oslo
 Lunke, Anna, Oslo?
 Luther, Martin, ty. reformator
 Lutyens, Elisabeth, eng. komponist
 Luvaas, Morten, USA-slektn.
 Lyche, Harald, forretningsmann,
 Drammen
 Lystad, H.M., lege, Oslo
 Løken, frk., elev
 Løkke, Helga, no. fiolinist
 Laading, Hilda, Bergen, Fartein VS
 forlovede
 MacLean, Williamina, Scotland
 Madsen, Arne Martin, no politiker,
 handelsminister
 Madsen, dr. P.
 Maegaard, Jan, dansk musikkforsker og
 komponist
 Magne, se Valen-Sendstad, M.
 Magnhild, Fartein Valens søster, se
 Sendstad
 Mahler, Gustav, øs. komponist
 Malene, Malenchen, Valevåg
 Mama, se Valen, Dorthea
 Manet, Eduard, fr. maler
 Mangs, Frank, sv.-fi. pastor
 Mankiewicz, Jeanne (Grosset-), Berlin
 Mann, Tor, kapellmester, Göteborg
 Mannerheim, Augustin, sv. lyriker
 Mannheimer, forlegger, Göteborg.
 Mannheimer, Agnes, sv. malerinne (g.
 Jean Heiberg)
 Mannsaaker [Mannsåker], Dagfinn,
 senere riksarkivar, Oslo
 Mannsåker [Mannsaaker], Jon,
 stortingsmann, prest
 Mannsåker, Nanny [f. Stueland], Oslo
 Marées, Hans v., ty. maler
 Markewitch, Igor, russ.-it. dirigent
 Marlowe, Christopher, eng. forfatter
 Marteau, Henry, fr. fiolinist, Berlin
 Martha, Valevåg
 Marx, Adolf B., ty, musikkforsker
 Maurer, Lilly
 Mazarine, Jules, fr. politiker
 Mead, miss, eng., Mallorca
 Meier-Graefe, Julius, ty. kunstkritiker
 Mellbye, dr. P.A. Munch?
 Mellbye, fru Laura Emilie (Johan E.?)
 Mellbye, fru (P.A.?)
 Melling, Einar, no. komponist
 Mendelssohn(-Bartholdy), Felix, ty.
 komponist
 Mensch, Samuel, klaverstud., Berlin
 Menzel, Adolf von, ty. maler, se
 Krieger-Menzel, hans nevø
 Mercedes, pike i Palma
 Metella, rom konsul
 Michelangelo (Buonarotti), it.
 billedkunstner
 Michelsen, Haldis, se Halvorsen, H.

- Mikael, se Valen-Sendstad
 Miller, Johann Peter, ty. teolog og
 forfatter
 Milton, John, eng. forfatter
 Minna, tjenestepike Wachtel, Berlin
 Minsaas, Alfred
 Minsaas, Ole Berge (F. Madgascar)
 Mjelde, Ole M., stortingsmann
 Mjøen, Reidar, kritiker, Oslo
 Moe, Olaf E., prof.(teolog), Oslo
 Moestue, Knut, musikkforlegger, Oslo
 Moestue, Marie, Oslo
 Mohr, Anna
 Mohr, Astrid
 Mohr, Bjarne, arkitekt
 Mohr, Bjart, Oslo
 Mohr, Elna Faye
 Mohr, Gustav
 Mohr, Hugo Lous, Stavanger/Oslo
 Mohr, Jan, Oslo/København
 Mohr, Jeanette, klaverlærer,
 Stavanger/Bergen
 Mohr, Kai Møller
 Mohr, Kirsten (Heckel), Berlin
 Mohr, Marie Lous, adjunkt
 Mohr, Olaf Eugen, sogneprest,
 Stavanger/Bergen
 Mohr, Otto Lous, prof., Oslo
 Mohr, Tove, lege, Oslo
 Mohr, Tove (Pihl), Oslo
 Mohr, Venke (Hystad), Oslo
 Mohr, Viggo
 Monrad-Johansen, se Johansen
 Morcman, Oscar, no. komponist
 Moren, Haldis (Vesaas), no. forfatter
 Morgenstjerne, B. H. v.Munthe af,
 prof., Oslo
 Morris, Mme., am. sangerinne, Berlin
 Moster (se Valen, Sigrid)
 Mowinckel, Johan Ludv. jr., dirigent,
 Bergen
 Mozart, Constanze, W.A.'s hustru
 Mozart, Leopold, østerr. komponist
 Mozart, W.A., østerr. komponist
 Munch, Anna, malerinne, Oslo
 Munch, Edvard, no. maler
 Munch, P. A., no. historiker
 Munthe, Wilhelm, overbibliotekar, UB
 Oslo
 Munthe-Kaas (Sandvik), Elisabeth,
 sangerinne, Oslo
 Mussolini, Benito, it.
 Mustad, søstre (Marie & Henriette?
 Edle?)
 Muus, Diderik
 Myhre, Jonas, misjonær
 Mæland, frk., Haugesund
 Mæland, Sam[??]
 Märtha, kronprinsesse
 Møller, fiolinist, Oslo?
 Mørk, Ulrik, musikkritiker, Oslo
 Nansen, Eva Sars, no. sanger
 Nansen, Fridtjof, no. polfarer m.m.
 Nansen, Irmelin??? (Revdold??)
 Nansen, Liv (g. Høyen)
 Nansen, Odd, arkitekt, Oslo
 Nason, fiolinist, Boston/Berlin
 Natvig, Harald, Oslo
 Natvig, Haakon, professor, Oslo
 Natvig, J. B., rektor, Stavanger

- Natvig, Ketil, Oslo
 Natvig, Rachel Kristine (fru), Stavanger
 Natvig, Vesla (Dorothea, f. Sendstad)
 Nesheim, se Nisheim
 Neumark, Ignaz, dirigent, Oslo
 Neuenrodenech?, ty dame, Palma
 Nicolaysen, Solveig Kaurin,
 billedkunstner, Oslo
 Nielsen, Carl, da. komponist
 Nielsen, Valens fam., se Nilsen
 Niemöller, Martin, ty. teolog
 Nietzsche, Friedrich, ty. filosof
 Nikisch, Arthur, ty. dirigent
 Nils, se Valen, Nils
 Nilsen, Antonette, kusine, Oslo
 Nilsen, Asbjørn (lege)
 Nilsen, Astrid
 Nilsen, Hans Jacob, no. teatersjef
 Nilsen, Ingw. (Nielsen??), Oslo
 Nilsen, Jappe, kritiker
 Nilsen, Magnus, stortingsrepr. A
 Nilsen, Nanna, Oslo
 Nilsen, Odd
 Nilsen, Per, no. sanger, Berlin
 Nilsen, Rachel, Oslo (FVs kusine, Gift
 Ingw. Nilsen)
 Nisheim, Sigrid, Stavanger
 Nissen, Erika, no. pianist
 Nissen, Karl, no. pianist, dirigent
 Nock, Arthur
 Nock, Ebba Braathe
 Nome, Halldis (Lunde)
 Nome, John, no. teolog
 Norborg, Sverre, teolog, Oslo
 Nordheim, Øivind, NB Oslo
 Nordraach/Nordraak, Rikard, no.
 komponist
 Norman, Carl
 Novalis (F.L. von Hardenberg), ty.
 dikter
 Nygaard, William, no. maler
 Nyström, Gösta, sv. komponist
 Nærup, Carl, no. litteraturkritiker
 Næss, fru, pensjonatvertinne, Oslo
 Obstfelder, Sigbjørn, no. dikter
 Ochs, Siegfried, ty. komponist
 Offenberg, Henry, fiolinist, elev
 Oftedal, Christian S., redaktør,
 Stavanger
 Olav, se Valen-Sendstad, O.
 Olav. kronprins
 Olden, Caro, journalist, Oslo
 Olena, Valevåg
 Olga, hushjelp Valevåg
 Olsen, C. G. Sparre
 Olsen, lege, Oslo
 Olsen, Marie, Oslo
 Olsen, Ragna, Haugesund?/Oslo
 Olsson, Aagot, Oslo
 Ording, Hans Nielsen Hauge, pastor,
 Berlin
 Ording, Ingrid [Roede]
 Ording, Frederikke?, Nordstrand
 Os, Edvard S. (kapt), N. Maallag, Oslo
 Ottesen, fru Abel Schwartz?, vertinne,
 Bergsliensgt. 11, Oslo
 Otto [von Habsburg], ung-ty erkehertug
 og politiker
 Ottilie, (dagbok-forf.?)
 Padilla, Lola Artôt de, sp.-ty. sanger

- Palestrina, P. da, it. komponist
 Panum, Hortense, da. musikkforsker
 Parmenides, gr. filosof
 Pasternak, Boris, russ. forfatter
 Pauli, frk., sv. elev [fru??]
 Paulus, misjonær
 Peder, ??
 Pedersen, frk., København
 Pernet, plantehandler i Lyon
 Pernille, hushjelp hos frk. de Seue
 Peter, apostel
 Petersen, Carl, se Skovgaard-P.
 Peterssen, Eilif, no. maler
 Phitelby, frk, Berlin
 Picasso, Pablo, sp. maler
 Piene, Johannes Bugge, no maler
 Piene, Christiane, fru
 Pihl, Julie, fru, Oslo
 Pinfield, Edgard Carlos, fiolinist
 (Boston/Berlin)
 Pirandello, Luigi, it. forfatter
 Pirro, André, fr. musikkforsker
 Platou, frk. Elisa (Nissen, gymn)
 Platou, Hilda
 Polykarp, kirkefader, Smyrna
 Prip, Einar, da. misjonær / forfatter
 Prytz, Eva, sangerinne,
 Drammen/Stockhikm
 Prytz, fru (NB??, 1952)
 Paasche, Johan Fredrik, prof. , Oslo
 Rachlew, Anders, no. komponist,
 pianist, København
 Ragnhild, Valevåg [?]
 Rambøll, fru Stefine, vert., Parkv., Oslo
 Ramsland, Minna, Stavanger
 Ramstad, Borghild, hushjelp, Valevåg
 Randers, Agnes., elev, organist. Asker
 Rantzau, Rolf Brandt, no. pianist
 Rasmussen, Emil, da.
 religionshistoriker
 Rasmussen, Johan, Sandefjord
 Ravel, Maurice, fr. komponist
 Refsaas, Kristian (Leden), no.
 komponist
 Reger, Max, ty. komponist
 Regina, tj.pike, Roma
 Reichelt, Karl Ludvig, no.
 kinamisjonær
 Reidar, gml. mann, Valevåg
 Reidarson, Per (Peder), no. komponist
 Reiersen, se Reidarson
 Reinhardt, Max, ty.-østerr.
 teaterregissør
 Reiss-Andersen, Gunnar, no. forfatter
 Rembrandt van Rijn, ned. maler
 Revold, Axel, no. maler
 Revold, fru Irmelin Nansen
 Revold, fru Ingrid Müller
 Richter, Ernst Friedrich, ty. komponist
 Riefling, Reimar, no. pianist
 Riefling, Robert, no. pianist
 Riemann, Hugo, ty. musikkforsker
 Ries, Gartendirektor, Karlsruhe
 Riis, Andreas senior, Stavanger
 Riis, Andreas, jr., cand.theol., Oslo
 Riis, Emil, Sveio
 Riisager, Knudaage, da. komponist
 Rilke, Rainer Maria, østerr. forfatter
 Ringnes, Haagen, journalist, Oslo
 Ripple, ??

- Rise, Bjarne, no. maler
- Robinson, C., British Council, Oslo
- Robsahm, Harda, interiørarkitekt, Oslo
- Roede, Ellen Margrete, Oslo
- Roede, Halfdan, Oslo
- Roede, Ingeborg (H.s datter)
- Roede, Ingrid, Oslo
- Roede, Lil [Johanne Elisabeth], Oslo
- Roede, Nils, lege, Oslo
- Roeslein, Miss, am., Berlin
- Rogal-Lewitzsky, Misha, ru.-ty. pianist
- Rojahn, Ingarth, organist, Haugesund
- Rokseth, Yvonne, musikkforsker, Paris
- Rolfsen, Alf, no. maler
- Roll, se Anker
- Rolland, Romain, fr. forfatter
- Rosenberg, Alfred, ty nazist
- Rosenius, Carl Olof, sv. predikant
- Ross, Hans, maler
- Rossmann, Gudrun Glimme, Stavanger
- Rossmann, Henrik (mann, maler),
Stavnger
- Rubens, Peter Paul, fl. maler
- Rubinstein, Anton, ru. komponist
- Rubinstein, Arthur, po. pianist
- Rudorff, Ernst, prof., Berlin
- Russel / Russell, Anne L., am. tannlege,
Berlin
- Røed, Javan, Sveio?
- Røgeberg, Ann (?), elev
- Røstvig, Carl (Karl), no. maler,
Stavanger
- Røstvig, far Lars, misjonær,
Madagaskar/Stavanger
- Røstvig, fru Kristine, Stavanger
- Røstvig, Kristian, Stavanger
- Røstvig, mor Marta, Stavanger
- Sachs, Curt, ty. musikkforsker
- Sagen, Lyder, no. teolog
- Samsonsen [Skoge], Olaf, prest,
Haugesund
- Sand, George (Dudevant), fr.
forfatterinne
- Sand, Gjertrud
- Sander, Carl, notekopist, Oslo
- Sandler, Eichar Johannes, sv.
utenriksminister
- Sandvik, Dagny, lærer, Oslo
- Sandvik, Einar, tannlege, Oslo
- Sandvik, Elisabeth (Lisa) [Munthe-
Kaas], Oslo
- Sandvik, Ellen [Thommesen], Oslo
- Sandvik, Ingeborg, sanger, Oslo
- Sandvik, Iver, Oslo
- Sandvik, Jo, Oslo
- Sandvik, Knut, Oslo
- Sandvik, Marie, Oslo
- Sandvik, Nanna, Oslo
- Sandvik, Ole Mørk, musikkforsker,
Oslo
- Sandvik, Per, Oslo
- Sandvik, Randi Munthe-Kaas , Oslo
- Sandvold, Arild, domorganist, Oslo
- Sara [??]
- Sars, Eva (Nansen), Oslo
- Sars, Ernst, prof., Oslo
- Sars, Michael, sogneprest
- Sauer, Emil, østerr.-ty. pianist / utgiver /
komponist
- Schade, Rolf E., journalist, Oslo

- Scheffler, se Angelus Silesius,
 Schirach, Baldur, ty. politiker
 Schjøtt, Ae, (Annæus Schjødt), adv.,
 Berlin/Oslo
 Schjøtt, Christian, da.pianist
 Schjøtt, Santa (fru dr. Arbo),
 Berlin/Oslo
 Schjelderup, Gerhard, no. komponist
 Schjelderup, Kristian, teolog
 Schjødt, Annæus, adv. Oslo
 Schnabel, Arthur, ty. pianist
 Schneevoigt, Georg, dirigent, Oslo
 Scholz, Mr. Davis' venninne, Berlin
 Schorn, ty. familie, Palma
 Schott, ty. musikkforlag
 Schou, familie? Palma
 Schou, Grete (f. Sømme) sangerinne
 Schreker, Franz, østerr. komponist
 Schröder, Wilhelmine, østerr.
 sangerinne
 Schubert, Franz, østerr. komponist
 Schulz, Alexander Schura, no. maler
 Schumann, Georg, prof., Berlin
 Schumann, Robert, ty. komponist
 Schuster, Alexander, cellist
 Schwab, Heirich, musikkforsker, Kiel
 Schweitzer, Albert, fr. musikkforsker
 m.m.m.
 Schönberg, Arnold, østerr. komponist
 Schönfelder, dr., Bergen
 Schönfelder, Trygve, Bergen
 Schönfelder, Unni (se Langgard)
 Scott, Gabriel, no. dikter
 Searle, Humphrey, eng. komponist
- Sebastian, St.1
 Seehusen, Rein, NMS, Stavanger
 Segantini, Giovanni, it. maler
 Segovia, Andrés, sp. gitarist
 Seidel, Frau, vert., Berlin
 Seidel, Toscha, russ.-am. fiolinist, Oslo
 Seip, Didrik Arup, prof.
 Seip, Hans, stortingsmann
 Selmer, Jørgen??
 Selmer, G. A., prost
 Selmer, Jens, pastor
 Selmer, Marie Lous (fru)
 Selmer, Mildred, pianist, Oslo
 Selmer, Trine??
 Sem, Arne v. Erpekum, no. mus.kritiker
 Sendstad, Aksel, Nes
 Sendstad, Aksel, Kra (g. Magnhild
 Valen)
 Sendstad, Magnhild (Valen)
 Sendstad, Marie
 Sendstad, Olav, landbruksskolebestyrer,
 Oslo
 Sendstad, Olav
 Sendstad, Olga
 Sendstad, se også Valen-Sendstad
 Senni, Contessa, Roma
 Seue, Andreas de
 Seue, Birgit de (datter), Åsgårdstrand
 Seue, Mina de
 Severn, Joseph, eng. maler
 Seyersted-Bødtker, Johannes Math.,
 skipsmegler, Oslo

¹ I blant brukt som synonym for nevø
 Magne Valen-Sendstad – og for J.S.
 Bach.

- Shakespeare, William, eng. forfatter
 Shaw, miss, eng., Mallorca
 Shelley, Percy Busshe, eng. dikter
 Shetelig, Haakon, no. kunsthistoriker
 Siewers, Valentin, no. musikkritiker
 Sigrid, Fartein Valens søster
 Sigurd ??
 Simonsen, Melvin, musiker, Bærum
 Simonsen, rel.forf.(straffepreken (Bæk
 S.?, BredenoseS?, Konrad?
 Simpson, Georg Vealeam, sjøkaptein,
 Osterøy
 Sinatra, Anida, klaverlærer, Berlin
 Sinclair, John, austr. kritiker
 Sinding, Augusta, Oslo
 Sinding, Christian, no. komponist
 Sitje, Joronn, no. billedkunstner
 Sivertsen, Eyvind, no. forfatter
 Skeie, Jorunn? frk.?, elev
 Skeie, Jon?, professor Oslo
 Skougaard, Lydia, Oslo (Wang, f. Stang
 Lund)
 Skovgaard-Petersen, Carl Axel, da.
 teolog
 Smit, Didrik, Oslo
 Smith, Andrew, skotsk-no. kunstner
 Smith, Emil, elev, Oslo
 Smith, Astrid, se Geijerstam
 Sofokles, gr.forfatter
 Solberg/Sohlberg, Harald, no. maler
 Solnørdal, Kristen Martinius, Kirkedept
 Solveig [??]
 Sommerfeldt, Øistein, no. komponist
 Sophie Charlotte, ty. dronning
 Soëtens, Robert, no. musiker
 Solem, P.A.Th., am. prest
 Sparre Olsen, se Olsen
 Spenser, Edmund, br. forfatter
 Speer, Frau, vert., Berlin
 Spera, frk. Lina, fiolinist, Roma
 Spera, vertskap, Roma
 Spitta, Philip, ty. musikkforsker
 Spohr, Ludwig, ty. komponist
 Staël, Anna Louise, Madame de,
 forfatter
 Stange, Max, prof. Berlin
 Stangeland, lege, Førde?
 Steen, (Ellisif?), fru professor, Oslo
 Steen, Claus Henrik, skifteforvalter,
 Oslo
 Steffens, Henrik, no.-ty. forfatter
 Stein, Erwin, musikkforlegger,
 Universal, Wien
 Stellan [??]
 Stene, Helga, pedagog, Berlin/Oslo
 Stevens, miss, eng., Mallorca
 Stevens, mr., eng., Palma
 Stokstad, Olaf, misjonær, Madagaskar
 Stoltz, am. Berlin
 Storm, Jeanette
 Storm, Nanne, pianist
 Storækre, Jon, journalist,
 Stavanger/Oslo
 Storækre, Torris J., lærer, kordirigent,
 Stavanger
 Straube, Karl, ty. dirigent, organist
 Strauss, Richard, ty. komponist
 Strindberg, August, sv. forfatter
 Strøm, (Birgit???) fru, Valevåg
 Støylen, Bernt-Andreas, biskop, Agder

- Støylen, Fru Kamilla Karoline
 Svendsen, Johan, no. komponist
 Svensen, Johan, elev, Oslo/Larvik
 Svensson, Håkon, forretn.m., Oslo
 Sverdrup, Harald Ulrik, no. oceanograf
 Sydnes, Kristoffer, forfatter m.m., Stord
 Sylou-Creutz(Kreutz), Eduard, no.
 pianist
 Sæverud, Harald, no. komponist
 Sæverud, Marie (fru), Fana
 Sømme, Johanne Margrethe, no.-am.
 pianist
 Sømme, Karen, Stavanger
 Sønnerstedt, Bernhard
 Sørby, Olaf, musikkforlegger, Oslo
 Søren, se Sørensen, Henrik
 Sørensen, Dag Winding, org. og
 kritiker, Oslo
 Sørensen, Henrik, no. maler
 Sørensen, Ingebjørg, elev, Notodden
 Søyland, Olav?, NMS, Stavanger
 Talleyrand, Charles Maurice, fr.
 politiker
 Tandberg, Betty Egeberg (fru)
 Tandberg, Jens F., biskop
 Tanum, Johan Grundt, forlegger, Oslo
 Tell, Ludwig, se Wachtel
 Tell, Mary, se Wachtel, Marie
 Teresa, Santa, se Theresia
 Terese, tsjekkisk hushj. hos Natvigs
 Thaulow, Alexandra, Oslo
 Thaulow, Frits, no. maler
 Theresia, Sta., gr. forfatter, helgen
 Therese [??], Oslo
 Thiis, Jens, Oslo
- Thomas, apostel
 Thommesen, Knut, Oslo
 Thommesen, O. A., redaktør, Oslo
 Thommesen, Rolf, redaktør, Oslo
 Thompson, Erling, lektor
 Thompson, Francis, eng. dikter
 Thoresen, Ole R., skibsreder
 Thorkildsen, se Torkildsen
 Thorne, se Wold-Thorne
 Thunold, ?? [?]
 Thvedt, Nils, sogneprest, Oslo
 Thyness, Bj., stud.theol., Oslo
 Tindelands på Trettene, familie
 Titto, hushjelp Valevåg
 Tjømmø, Berit Kvinge, forsker, Oslo
 Tjørhom, Ola, forsker,
 Stavanger/Kristiansand
 Tobiassen, Sofus, stud., Oslo
 Torjussen, Trygve, no. komponist
 Torkildsen, Sigurd, adv., dirigent, elev,
 Oslo
 Torkildsen, Trygve, billedkunstner,
 Oslo
 Torne, se Wold-Thorne
 Tredahl, Ludvig, lektor, Nordfjordeid
 Tredahl, Aase, Nordfjordeid
 Tretteberg, Jens [?]
 Trotski (Trotskij), Leo, exil-russ.
 politiker
 Trætteberg, Halvard, arkivar, Oslo
 Tsjekhov, Anton, ru. forfatter
 Tuften, fam. Hvalstad
 Tuften, Hans-Eivind, Hvalstad
 Tvedt, se Thvedt
 Tvedte, Fartein, Valevåg

- Tveita, Dagmar, Valevåg
 Tveita, Kari, hushjelp, Valevåg
 Tveita, Ole, Valevåg
 Tveita-barnene, Valevåg
 Tveitt, Geirr, no. komponist
 Tveteraas, Harald, stud./bibl., Oslo
 Tørres [?]
 Udbye, Martin Andreas, no. komponist
 Udbye, Odd, no. samler
 Uldall, Sten, forfatter, Danmark
 Ulfrstad, Marius Moaritz, no.
 komponist
 Ullstad (Ullestad?), Steffen, Voss
 Umberto, it. konge
 Undset, Sigrid, no. forfatter
 Urbimontanus (Byberg), Nils
 Anderssøn, salmedikter
 Utne, Brita, "Mor", Ullensvang
 Valand, Thv.
 Valen, Anna, Valevåg
 Valen, Arne (far), Valevåg
 Valen, Arne (sønn av fetteren), Valevåg
 Valen, Dorthea (datter av fetteren),
 Valevåg
 Valen, Dorthea [sjeldnere: Dorothea]
 ("mama", mor)
 Valen, Endre, Valevåg
 Valen, Erik, Valevåg
 Valen, Hans, Valevåg
 [?] f. Valen, Ingeborg, faster
 Valen, Ingeborg, Valevåg
 Valen, Johannes, Valevåg
 Valen [?], Lena (faster)
 Valen, Litla-Kari, Valevåg
 Valen, Nils, Valevåg
 Valen, Ola, Valevåg
 Valen, Olaf, Valevåg
 Valen, Olav, Valevåg
 Valen-Sendstad, Arne
 Valen-Sendstad, Dorthea (Vesla, se
 Natvig)
 Valen-Sendstad, Fartein (nevø)
 Valen-Sendstad, Fartein (s. av Magne)
 Valen-Sendstad, Gudrund (Lunde)
 Valen-Sendstad, Karin (d. av Olav),
 Jelsa
 Valen-Sendstad, Magne
 Valen-Sendstad, Magnhild (d. av
 Magne)
 Valen-Sendstad, Mikael
 Valen-Sendstad, Olav, Oslo/Jelsa
 Valéry, Paul, fr. dikter
 Valldal, Åsgeir, fotograf, Oslo
 Vaughan Williams, Ralph, br.
 komponist
 Vedø, Egil, Stavanger/Oslo
 Vega, Lope de, sp. dramatiker
 Verlaine, Paul, fr. dikter
 Vesla (se Dorotea Valen-Sendsatd
 Natvig)
 Victor Emmanuel, it. konge
 Victoria Louise, ty. prinsesse
 Vieuxtemps, Henri, belg. komponist,
 fiolinist
 Vig, Lars Larson, misjonær,
 Madagaskar
 Vigeland, Emmanuel, no.
 billedkunstner
 Vigeland, Gustav, no. skulptør
 Vik, Anders

- Vik, Helga
 Viken, Ingeborg, hushj.
 Vinci, Leonardo da, it. billedkunstner
 Vinsnes, Joh. Fr., no. forfatter
 Vogt, se Collett-Vogt
 Vogt, Hartvig??, politifullmektig, Oslo
 Vogt-Svendsen, Randi, Oslo
 Voss, Fridtjof, rektor, Stavanger
 Voss, Thorolf, no. dirigent, kritiker
 Vaage, Ragnvald, no. forfatter
 Wachtel, Ludwig (Tell), redaktør,
 Berlin
 Wachtel, Marie (Mary), Berlin
 Wagner, Elsa Soot, fiolinist
 Wagner, Richard, ty. komponist
 Walle-Hansen, Dagmar, no. pianist
 Walters, Cornelia Landstreet, sanger,
 Berlin
 Wang, Per, fløytist, Oslo
 Warmuth, Carl, musikkforlag
 Wassner, Nils, sv. prest
 Webb, miss, irsk, Mallorca
 Webern, Anton von, østerriksk
 komponist
 Weenaas, frk.
 Weideman, Inga, Berlin/Stavanger
 Welhaven, J. S., no. dikter
 Welhaven, ??? musikkforlegger,
 Moestues forlag, Oslo
 Wellmann, ty. brødre
 Werenskiold, Dagfinn, no.
 billedkunstner
 Werenskiold, Elisabeth (Schram), Oslo
 Werenskiold, Erik, no. maler
 Wergeland, Henrik, no. dikter
 Westvang († før 14.okt-07)
 Whitman, Walt, am. dikter
 Wicks, Kristian E. (Varhaugvik), USA
 Wicks, Camilla, no.-am. fiolinist
 Wildenwey, Herman, no. dikter
 Wilder, Robert, predikant, Hedmark...
 Wilhelmsen, Anna, Solbakken,
 Stavanger
 Wilson, Woodrow, am. president
 Winge, Per, no. komponist
 Wisløff, Carl Fr., teolog, Oslo
 Witowski (Witkowski, Georg?, algiske-
 fr. , f. 1961 + stud.), Berlin
 Wold-Thorne, Oluf, no. maler
 Christine (Kristine), billedkunstner
 Ragna, datter
 Wolf, (Carl) Leopold, prof., Berlin
 Wollman, pensjonat, Berlin
 Woods, Harry, slagerkomp./sanger,
 USA
 Wordsworth, William, eng. dikter
 Wulfsberg, Fredrik, legasjonsråd,
 London/Oslo
 Wunsch, Minna, Vert., Berlin
 Wølner, Jan, pianist/komp., elev, Oslo
 Wølner-Hansen, se Wølner
 Waaler, frk., Stavanger
 Waaler, Erik, prof., Bergen
 Waaler, Johan, Stavanger
 Zenon fra Elea, gr. filosof
 Zerener, Valdis, sangerinne, Oslo
 Zimmermann, pensj., Berlin
 Øien, frk., Stavanger?
 Økland, Dordi, Valevåg
 Økland, Endre, Valevåg

Aalen, Leiv, no. teolog
Aamot, Einar, red Hagesund
Aanesen, A., Stavanger
Aanesen, Ole, Stavanger
Aarflot, Olav, misjonær, kinesisk
musikk

Aarrestad, Dorthe, Stavanger
Aarrestad, Kemma, Stavanger
Aarrestad, Sven, Stavanger??/Arendal

FARTEIN VALEN (1887–1952) er et begrep i vestlig musikkhistorie. Han var den ideelle kunstneren, han som i musikken utviklet den norske modernismen og personifiserte den så lenge han levde.

Den stille og tilbakeholdte komponisten ble gjennom sin “Fartein Valen-musikk” et ideal for de unge, og en rød klut for mange konservative lyttere. Hans mangesidige begavelse ga opphav til anekdoter. Valens selvvalgte 14-årige eremitliv i Valevåg – hans siste år – klebet ved ham. Musikklivet hevet ham til en mytisk status – en som var kallet og steg ned fra berget en sjelden gang for å tale med sin musikk til en vid verden.

Valen var ingen samfunnsdebattant som skrev i tidsskrifter og aviser. Den intime og direkte samtalen blant de få var hans kanal.

Derimot fremstår hans brever som en blanding av en dagbok og bekjennelser. Disse foreliggende transkripsjonene vil forhåpentligvis utvide og nyansere bildet av personen Valen, hans musikk og det kulturlivet han var en del av både nasjonalt og internasjonalt.

Brevene er utvalgt, redigert og belyst av Arvid O. Vollsnes, professor em., Institutt for musikkvitenskap, Universitetet i Oslo

ISBN 978-82-692874-4-8 (del 3)

